

ภาพที่ ๒๕ แสดงเนื้อหาสารในการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์

๒.) ภาพพลิก

สำหรับการผลิตสื่อภาพพลิก ก่อนที่ตัวแทนกลุ่มเยาวชนลีชูจะทำการผลิตสื่อนั้น ได้มีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ให้แก่ตัวแทนก่อน เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างถูกต้องตรงกัน เนื่องจากตัวแทนเยาวชนลีชูจะต้องเป็นผู้อธิบายรูปภาพที่มีอยู่ในสื่อภาพพลิกให้แก่คนในชุมชนได้รับทราบ ดังนั้น จึงต้องมีการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ตัวแทน เพื่อที่จะได้พูดหรืออธิบายเนื้อหาข่าวสารเอดส์ได้อย่างถูกต้องและสามารถที่ตอบข้อซักถามได้ในกรณีที่มีผู้สนใจไม่เข้าใจในเนื้อหาเอดส์ที่ได้อธิบายไป หลังจากเตรียมความพร้อมแล้วก็ได้เริ่มผลิตสื่อภาพพลิกโดยใช้รูปภาพโปสเทอร์ที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ในประเด็นเกี่ยวกับการติดต่อ วิธีการป้องกัน และการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ มาติดลงในกระดาษแข็ง เมื่อเสร็จเรียบร้อยก็จะมีจับคู่กันฝึกซ้อมก่อนที่จะนำสื่อไปใช้จริง

ภาพที่ ๒๖ แสดงการผลิตสื่อภาพพลิกของแกนนำเยาวชนลีชู

สำหรับเนื้อหาสารที่กลุ่มเยาวชนลีซูได้นำเสนอผ่านสื่อภาพพลิก ได้แก่

- ก. โรคเอดส์คืออะไร เช่น เอดส์เป็นโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสซนิดหนึ่ง ที่ทำให้ภูมิคุ้มกันร่างกายบกพร่อง ก่อให้เกิดโรคหลายโอกาสต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดอาการรุนแรงและเสียชีวิต
- ข. การติดต่อ ได้แก่ ทางเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน ทางเข็มฉีดยา ทางมารดาสู่ทารก
- ค. การป้องกัน เช่น การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไม่ใช่เพศสัมพันธ์ การตรวจเลือดก่อนแต่งงาน ไม่มีดีสารเสพติด ไม่มีหวัดหรือสำส่อนทางเพศ ฯลฯ
- ง. ทำอย่างนี้ไม่ติดเอดส์หรือการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อเอดส์ เช่น การใช้โทรศัพท์ร่วมกัน การพูดคุยกันการทานอาหารร่วมกัน การอาบน้ำร่วมกัน การดื่มน้ำร่วมกัน การถูกรุยงกัด ฯลฯ

ภาพที่ ๒๗ แสดงสื่อภาพพลิกที่ผลิตโดยแกนนำเยาวชนลีซู

ภาพที่ ๒๘ แสดงการใช้สื่อภาพพลิกของเยาวชนลีซูในการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์

๓.) การเดินรณรงค์โรคเอดส์

สำหรับการเดินรณรงค์โรคเอดส์ คณะกรรมการเอดส์ได้ช่วยกันคิดคำขวัญหรือข้อความเกี่ยวกับโรคเอดส์ ที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการป้องกัน รวมถึงการลด และเลิกพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ รวมถึงข้อความที่เป็นการแสดงความเห็นใจและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ จานันน้ำไปปีญลงในป้ายผ้ารณรงค์โรคเอดส์ เพื่อจะนำไปใช้ในวันแข่งกีฬา ทั้งกีฬาประจำหมู่บ้านและกีฬาประจำตำบลต่อไป

สำหรับเนื้อหาสารที่ได้นำเสนอผ่านป้ายรณรงค์นั้น เช่น

- “รักหวานชื่นปลดปล่อย ใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์”
- “เอดส์ไม่เคยเป็นมิตร ทั้งเราและครอบครัว”
- “รักลูก รักครอบครัว อย่ามัวเพศสัมพันธ์”
- “อย่ารังเกียจผู้ติดเชื้อ คงอยู่ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ”
- “ทุกชีวิตมีค่า โปรดอย่าตัดสินด้วยเอดส์”
- “เอดส์ย่อมเป็นสิ่งไร้ค่า ถ้าทุกคนช่วยกันรักษาผู้ติดเชื้อ”

ภาพที่ ๒๙ แสดงการเตรียมเนื้อหาสารสำหรับการเดินรณรงค์โรคเอดส์

ภาพที่ ๓๐ แสดงการเดินรณรงค์โรคเอดส์ของคนลីซូในชุมชน

ภาพที่ ๓๑ แสดงการเดินรณรงค์โรคเอดส์ของคนพื้นราบในชุมชน

สำหรับแหล่งข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ในสื่อต่างๆ เหล่านี้ ที่คณะทำงานเอดส์จะสามารถหาได้อย่างต่อเนื่องนั้น เกิดจากประสบการณ์ของทางคณะทำงานที่ได้เรียนรู้ว่าแหล่งข่าวสารเอดส์ควรจะหาได้จากแหล่งใดบ้าง เช่น จากการพูดเห็นข่าวสารหรือเอดส์เกี่ยวกับโรคเอดส์ จากการเรียนที่มักจะต้องมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์ จากผู้ติดเชื้อที่ยอมต้องมีความรู้หรือข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ได้จากการไปพบแพทย์หรือไปพบกลุ่ม รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้ติดเชื้อต่างๆ จากทางสถานีอนามัยที่ยอมต้องมีข่าวสารเรื่องสุขอนามัยต่างๆ รวมถึงโรคเอดส์ หรือแม้แต่ร้านค้าที่มักจะข้อมูลประกอบรูปภาพเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ด้วย

การวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการสื่อสารรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชนที่เกิดขึ้นนั้น ในส่วนของเนื้อหาสาร (message) และตัวสื่อ (channel) มีรูปแบบที่ไม่แตกต่างไปจากการรณรงค์โรคเอดส์ต่างๆ ที่ผ่านมาของทางหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชน ไม่ว่าตัวสื่อที่ผลิต ได้แก่ การจัดนิทรรศการ ภาพพลิก การเดินรณรงค์ และเนื้อหาสารที่นำเสนอ ได้แก่ การติดต่อ การป้องกันและการอุ่นร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ ซึ่งล้วนเป็นการสื่อสารที่เคยผลิตขึ้นสำหรับการรณรงค์โรคเอดส์ของทางหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ มาแล้วทั้งสิ้น แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิมและเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้การรณรงค์โรคเอดส์เกิดผลลัพธ์ได้ดี คือ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” โดยคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้งในฐานะของผู้วางแผน / ผู้ผลิต (source) และผู้รับสาร (receiver) ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้แตกต่างจากการดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานต่างๆ ที่มักจะตัดสินใจเลือกสื่อและสารที่คิดว่าชุมชนควรรับรู้เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หรือเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเพียงบางส่วน เช่น ในฐานะผู้รับสารเพียงอย่างเดียว หรือได้ร่วมแสดงความเห็นแต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านบทบาท (role shifting) ของคนในชุมชนขึ้น จากการที่คนในชุมชนเปลี่ยนฐานะจากผู้รับสารมาเป็นผู้ส่งสาร โดยการทำผ่านทางคณะทำงานเอดส์ชุมชน ซึ่งนอกจากจะ

เป็นกลุ่มผู้นำและเยาวชนในชุมชนแล้วนั้น ในขณะที่ดำเนินการเอดส์ยังมีผู้ติดเชื้อรวมอยู่ด้วย ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านบทบาทของการสื่อสารเป็นอย่างมาก จากการที่เคยเป็นเพียงผู้รับข้อมูลข่าวสารเอดส์เพียงอย่างเดียว ก็กลายมาเป็นผู้ที่หากข้อมูลข่าวสารเอดส์มาเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนได้รับทราบ

๔.) กิจกรรมการศึกษาดูงาน

สืบเนื่องจากการจัดกิจกรรมรณรงค์ของชุมชนในช่วงที่ผ่านมา ที่มีผู้วิจัยได้หารือร่วมกับคณะกรรมการเอดส์ถึงความต้องการในการจัดกิจกรรมรณรงค์จาก ๓ กิจกรรมข้างต้น ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาวิจัยได้เป็นประโยชน์กับทางชุมชนยิ่งขึ้น ผลสรุปร่วมกันคือ การสร้างแนวคิดทางการทำงานด้านเอดส์ให้กับชุมชนอันจะเป็นการช่วยเสริมสร้างแนวคิดให้กับชุมชนต่อไป กิจกรรมการศึกษาดูงานจึงเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการเอดส์และคนในชุมชนที่สนใจได้เรียนรู้ประสบการณ์การทำงานจากแหล่งต่างๆ ที่นำเสนอ ทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนและการนำสิ่งที่ได้รับไปประยุกต์ เพื่อให้มีการจัดการต่อปัญหาเอดส์ในชุมชนและด้านอื่นๆ ต่อไป โดยได้ศึกษาดูงานใน ๓ พื้นที่ ดังนี้

๑.) “กลุ่มผู้เสี่ยง” ณ บ้านป่าแดงหลวง ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย จ.เชียงราย วันที่ ๖ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๕๖๗

“กลุ่มผู้เสี่ยง” ได้รวมตัวขึ้นจากการพบเห็นปัญหาเอดส์ที่มีคนเสี่ยงชีวิตในชุมชนวันละ ๗ – ๘ คน ทำให้คุณสุคำ ใจภิกักษ์ ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่มผู้เสี่ยง ได้ประกาศตัวว่าตนเป็นเอดส์ ทั้งๆ ที่จริงแล้วคุณสุคำ ไม่ได้เป็นเอดส์แต่อย่างใด แต่เพื่อให้ผู้ติดเชื้อเกิดความไว้วางใจ ซึ่งในช่วงแรกสามารถร่วมผู้เข้าร่วมกลุ่มได้ ๒ – ๓ คน จากนั้นก็ได้พูดคุยชักชวนให้ผู้ติดเชื้อมาทำกิจกรรมร่วมกัน และได้เชิญบุргามานในภารต์ดำเนินงานของตนเอง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางพีดีอี ซึ่งปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อเข้ามาร่วมกลุ่มเพิ่มมากขึ้นและคณะกรรมการของกลุ่มเองก็มีมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของกลุ่มผู้เสี่ยงที่ทำงานเพื่อชุมชนมาโดยตลอด สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มผู้เสี่ยงได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่

๑.๑) การออกเยี่ยมเยียนบ้านผู้ติดเชื้อและผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ผู้ติดเชื้อ นอกเหนือนี้ยังทำให้ผู้ติดเชื้อเกิดความกล้าที่จะเปิดเผยตัวเพื่อเข้าร่วมกลุ่ม เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือและเห็นถึงการดำเนินงานที่จริงจังของกลุ่ม

๑.๒) การพบกลุ่มวันที่ ๒๐ ของทุกเดือน เพื่อพูดคุยปรึกษาหารือ ให้กำลังใจ ทานอาหารร่วมกัน และร่วมกันทำยาสมุนไพรจากจ่ายให้ผู้ติดเชื้อนำกลับไปรับประทานที่บ้าน

๑.๓) การผลิตสื่อรณรงค์ต่างๆ ได้แก่ ป้ายรณรงค์ สำหรับติดตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน

๑.๔) การระดมเงินออมทรัพย์ทุกวันที่ ๙ ของทุกเดือน ซึ่งปัจจุบันมีเงินออมทั้งหมดเกือบ ๓ ล้านบาทในระยะเวลา ๓ ปี ซึ่งเงินนี้ได้มาจากการทำงานของคนในชุมชน การขายของเพื่อนำมาใช้ในการซ่อมเหลือผู้ติดเชื้อ เด็กกำพร้า คนยากจน และผู้สูงอายุในชุมชน

สำหรับการศึกษาดูงานในครั้งนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

๑.) การกล่าวแนะนำตัวระหว่าง ๒ พื้นที่ ทั้งกลุ่มผู้ชายซึ่งเป็นพื้นที่ที่ให้ศึกษาดูงาน และบ้านเรียงกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และความคุ้มเคยให้เกิดขึ้นระหว่างกันและกัน

๒.) คุณสุคำ ใจภิภัคดี (แกนนำกลุ่มผู้ชาย) ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านเอดส์ของกลุ่มผู้ชายตั้งแต่ในช่วงแรกๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้พบในการดำเนินงาน เพื่อให้คนในชุมชนเรียงกลางได้เห็นถึงการต่อสู้และวิธีการในการทำงานด้านเอดส์ของกลุ่มผู้ชาย

๓.) การเยี่ยมชมสื่อรณรงค์เอดส์ที่กลุ่มผู้ชายได้ผลิตขึ้นใช้ในกรรณรงค์ เพื่อเกิดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อรณรงค์ในชุมชนของตนต่อไป

๔.) เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเรียงกลางได้ชักถามปัญหาต่างๆ เช่น เด็กกำพร้าได้รับการซ่อมเหลืออย่างไร กิจกรรมที่คิดว่าจะดำเนินการต่อไป เคล็ดลับในการการประสบความสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนแข็งแรง วิธีการผลิตสื่อที่ให้คนในชุมชนได้เห็นถึงพลังเยาวชน เกี่ยวกับการทำยาสมุนไพร การทำงานของกลุ่มผู้ติดเชื้อ การเลี้ยงวัวของเยาวชน ฯลฯ

ผลที่ได้รับ

๑.) ได้เห็นการทำงานเอดส์ของกลุ่มผู้ชาย ซึ่งคนในชุมชนเรียงกลางเห็นว่า วิธีดำเนินงานโดยเฉพาะสื่อที่ผลิตมีมากมายหลากหลาย ซึ่งสามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนได้ เช่น ข้อความในป้ายคำขวัญ การร้องจีอยและค่าวุช

๒.) เกิดพลังในการดำเนินงานเอดส์ และการพัฒนาชุมชนของตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้รับทราบถึงปัญหาที่กลุ่มได้เผชิญในการทำงาน จึงได้เรียนรู้ที่ถึงความพยายามและความอดทนต่ออุปสรรคปัญหาต่างๆ

๓.) เยาวชนเรียงกลางได้เห็นแบบอย่างในการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งทำให้เยาวชนเรียงกลางได้นำกลับมาจัดตั้งกลุ่มเฉพาะของเยาวชนขึ้นในชุมชนของตนบ้าง ได้แก่ กลุ่มไก่ของเยาวชนชาย และกลุ่มออมทรัพย์ของเยาวชนหญิง เนื่องจากเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มี

ประโยชน์ ทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างให้กลุ่มแข็งแรงและหนุนนำนักศึกษาอีกด้วย

จากกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งถือเป็นการช่วยให้กลุ่มเยาวชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น

ภาพที่ ๓๙ แสดงการศึกษาดูงาน ณ กลุ่มผู้ชาย อ.แม่สาย

๒.) “กลุ่มคนเฒ่าคนแก่” บ้านป่าเดด อ.แม่สาย จ.เชียงราย ในวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ.

๒๕๔๗

“กลุ่มคนเฒ่าคนแก่” เป็นการรวมตัวกันของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน กล่าวคือ ไม่มองว่าเป็นกลุ่มคนที่ไร้ค่า แต่ให้มองเห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ก็เพื่อต้องการให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน รวมถึงผู้สูงอายุมีโอกาสได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพหรือความสามารถของตนเอง อย่างไรก็ตาม สำหรับกิจกรรมของ “กลุ่มคนเฒ่าคนแก่” ประกอบไปด้วย

๒.๑) การผลิตของเล่น ซึ่งมักจะเป็นในรูปของงานหัตถกรรมต่างๆ ที่ผลิตมาจากการไม้หรืองานสาดต่างๆ เช่น การทำเมลงปอ

๒.๒) เป็นศูนย์กลางการตลาด และศูนย์สาธิตการตลาด เป็นศูนย์ที่มีการนำสินค้าในชุมชนมาจัดจำหน่าย รวมถึงของเล่นที่ได้ผลิตขึ้นมา และยังได้มีการสาธิตถึงวิธีการผลิตสินค้าต่างๆ ที่ผู้สูงอายุทำขึ้นให้แก่ผู้ที่สนใจและต้องการเรียนรู้ หรือที่ชุมชนได้เรียกว่า “ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน” ซึ่งบริหารงานโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๒.๓) ดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ การเล่นซอชี ซึ่งเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว และยังได้สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน ถือเป็นการผ่อนคลายที่ดีอย่างหนึ่งของผู้สูงอายุ

๒.๔) การเรียนภาษาท้องถิ่น (คำเมือง / คำล้านนา) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการศึกษาและเรียนรู้ภาษาท้องถิ่นหรือคำเมือง เพื่อสามารถพูดและนำ

ไปใช้ รวมถึงมีความเข้าใจในความหมายได้อย่างถูกต้องมากขึ้น โดยมีผู้สูงอายุที่มีความรู้ในเรื่อง คำเมืองหรือคำล้านนาเป็นอย่างดีเป็นผู้สอน

๒.๕) กิจกรรมข้าวหัวมีมือ เป็นกิจกรรมที่ดือกิจกรรมหนึ่ง ที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาส ออกกำลังกาย เพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรง ซึ่งได้จากท่าทางในการทำข้าวหัวมีมือ เช่น การคนข้าวในโถกกระเดื่อง ซึ่งหากทำงาน 30 นาทีจะช่วยลดความดันโลหิตและลดการเป็นโรคหัวใจได้

๒.๖) การย้อมผ้า โดยการเน้นความรู้ที่ถ่ายทอดมาแต่รุ่นก่อน ได้แก่ การใช้เปลือกไม้ จะทำให้ได้สีที่เป็นธรรมชาติ

๒.๗) ทอผ้า จากเดิมเป็นการทำผ้าเพื่อใช้เองในหมู่บ้าน จากนั้นก็ได้มีการรวมตัวกัน ผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่าย เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งจากภูมิปัญญาของตน

สำหรับกิจกรรมในการศึกษาดูงาน “กลุ่มคนเฒ่าคนแก่” ที่ได้จัดขึ้น มีดังนี้

- ๑.) การแนะนำตัวระหว่างสมาชิกกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ และกลุ่มผู้มาศึกษาดูงานจากบ้านเรียง กลาง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยให้เกิดแก่ซึ่งกันและกัน
- ๒.) การรับชมวีดีโอ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนเฒ่าคนแก่
- ๓.) การเยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมชุมชน หรือศูนย์กลางการตลาดและการสาธิตการตลาด รวมถึง ได้ทดลองทำงานหัตถกรรมจากกลุ่มคนเฒ่าคนแก่

ผลที่ได้รับ

- ๑.) ผู้สูงอายุและผู้ใหญ่ที่ได้เข้าร่วมศึกษาดูงานเกิดกำลังใจ และรู้สึกว่าตนเองก็มีความสำคัญและ สามารถทำประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนของตนได้เหมือนกัน
- ๒.) สร้างให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่คนในชุมชนเวียงกลางได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้มี การเรียนรู้และได้ทดลองทำงานหัตถกรรมต่างๆ ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ในการทำสิ่งใหม่ๆ รวมถึง ยังสร้างให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนอีกด้วย

ภาพที่ ๓๓ แสดงการศึกษาดูงานกลุ่มคนเม่าคนแก่ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

๓. “กลุ่มไอกุ่น” ต.ฝายกวาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

“กลุ่มไอกุ่น” เกิดขึ้นมาจากการตัวแทนที่เป็นผู้นำนักเรียนในโรงเรียน (สภานักเรียน) เข้าประสานกับทางโรงเรียน เพื่อจัดตั้งกลุ่มไอกุ่นนี้ขึ้นมา ซึ่งสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมกลุ่มล้วนมาด้วยความสมัครใจทั้งสิ้น เพื่อต้องการให้เกิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และเกิดความสัมพันธ์อันดีและความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างเยาวชนในหมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมหลักได้แก่ “โครงการเยาวชนป้องกันเอดส์” สำหรับกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มไอกุ่น มีดังนี้

๓.๑) ต้นกล้าอาสาสมัคร เป็นการสอนหนังสือแก่น้องหรือเด็กๆ ในหมู่บ้านในวันเสาร์ หรือเรียกว่า กิจกรรมพี่สอนน้องวันเสาร์ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

๓.๒) กิจกรรมวันเอดส์โลก ซึ่งทำร่วมกับกลุ่มผู้ติดเชื้อ

๓.๓) การแสดงละครคำเมือง หรือภาษาท้องถิ่น

๓.๔) ค่ายแแกนนำเยาวชน เพื่อเป็นการฝึกน้องๆ ในด้านการเป็นผู้นำ ความกล้าแสดงความคิดเห็น โดยทำร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.)

๓.๕) การปลูกป่าชุมชน

๓.๖) การทำกรอบรูปวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน

สำหรับกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นในการศึกษาดูงานครั้งนี้ ได้แก่

๑.) การแนะนำตัวเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยระหว่างเยาวชนกลุ่มไอกุ่น และผู้เข้าศึกษาดูงานจากบ้านเวียงกลาง

๒.) การพูดคุยบอกเล่าเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มไอกุ่น

๓.) เปิดโอกาสให้ผู้เยี่ยมชมได้ซักถามปัญหา เช่น วิธีการดำเนินกิจกรรมต้นกล้าอาสาสมัครเป็นอย่างไร แล้วผลตอบรับเป็นอย่างไร การแสดงละครคำเมืองครัวเป็นคนดีเนื้อเรื่องและบทบาทของตัวละคร คนในชุมชนให้ความสนใจมากน้อยแค่ไหน เป็นต้น

ผลที่ได้รับ

๑.) คนในชุมชนเวียงกลางโดยเฉพาะเยาวชน ได้เรียนรู้ถึงความเข้มแข็งของกลุ่มเยาวชนของกลุ่มไออุ่น

๒.) ได้เห็นแบบอย่างที่ดีของกิจกรรมต่างๆ ที่เยาวชนเวียงกลางจะได้นำมาพัฒนาและร่วมสร้างให้กลุ่มเยาวชนเวียงกลางมีความเข้มแข็งและพัฒนากิจกรรมต่างๆ ให้ดีขึ้นต่อไป

ภาพที่ ๓๔ แสดงการศึกษาดูงาน ณ กลุ่มไออุ่น อ.เชียงคำ จ.พะเยา

จากการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานของให้แก่ชุมชนเวียงกลางนี้ ทำให้คนในชุมชนเวียงกลางได้แนวทางหรือแนวคิดต่างๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนให้ดีและมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานด้านเอดส์ การรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน และยังเป็นการกระตุ้นและสร้างกำลังใจ กำลังกายให้แก่คนทำงานหรือตัวแทนชุมชนให้เกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ก้าวหน้าต่อไป รวมทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์หรือเครือข่ายให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชนอีกด้วย

สรุป

จากการดำเนินกิจกรรมรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชนที่ได้กล่าวมานั้น สามารถจัดประเภทของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการทั้งสิ้นออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

- ๑.) กิจกรรมการสร้างสื่อใหม่ ได้แก่ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และภาพพลิก
- ๒.) กิจกรรมสอดแทรกในกิจกรรมที่เคยดำเนินการอยู่แล้ว ได้แก่ การเดินรณรงค์
- ๓.) กิจกรรมการขยายฐานความรู้ ได้แก่ การศึกษาดูงาน

โดยแต่ละกิจกรรมที่ได้ดำเนินการล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ได้มาจากการศึกษาสภาพชุมชน และศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่มักจะดำเนินชีวิตด้วยการทำงานเป็นส่วนใหญ่และไม่เวลาระที่แน่นอน เนพาะจะนั่งข่าวสารเอดส์ที่จะเข้ามานั้นคนในชุมชนควรจะสามารถเปิดรับข่าวสารได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ข่าวสารที่ดีควรคำนึงถึงระดับการศึกษาของคนในชุมชน รวมถึงภาษาที่ใช้ด้วย คนในชุมชนหลายคนที่ไม่ได้รับการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ รวมถึงผู้สูงอายุลีชูที่พูดและเข้าใจเฉพาะภาษาลีชู จึงได้เกิดการสร้างสื่อใหม่ ก็คือ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และภาพพลิก

สำหรับการเดินรณรงค์นั้น เป็นกิจกรรมที่มีอยู่ภายในชุมชนก่อนแล้วและคนในชุมชนคุ้นเคยเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีในช่วงการแข่งขันกีฬา ซึ่งจะมีการเดินขบวนเปิดพิธีการแข่งขัน แต่เพียงไม่มีข่าวสารเอดส์หรือป้ายผู้รณรงค์เกี่ยวกับโรคเอดส์ มีเพียงรณรงค์ยาเสพติดดังนั้น จึงได้ทำการนำเอกสารรณรงค์เอดส์ เข้าไปสอดแทรกในสื่อที่มีอยู่และเกิดขึ้นในทุกๆ ปีของชุมชน โดยการทำป้ายรณรงค์โรคเอดส์เพิ่มขึ้นมา

ในด้านกิจกรรมการศึกษาดูงาน ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสได้รับประสบการณ์จากการดำเนินงานต่างๆ เพื่อได้นำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้กับชุมชนของตน ซึ่งสำหรับบ้านเวียงกลาง หมู่บ้านที่ไม่เคยทำงานด้านการรณรงค์ด้วยตนเองมาก่อน การพัฒนาประสบการณ์ด้วยกิจกรรมการศึกษาดูงานขึ้น จึงเป็นการเปิดโอกาส และเพิ่มมุ่งมอง สร้างประสบการณ์ในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นโรคเอดส์ หรือการพัฒนาเพื่อชุมชนในด้านต่างๆ ต่อไป

บ้านดอยงาม อ.พาน

ก. เวทีเสวนาชุมชน ปัญหาเอดส์และการสื่อสาร

เป็นขั้นตอนของการทำวิจัยที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การสะท้อนเรื่องราวของชุมชน จากมุมมองของตัวแทนรุ่นต่าง ๆ ผ่านมิติของเวลา

เนื่องจากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมของชุมชนทำให้ทราบข้อมูลของชุมชนที่โครงการวิจัยต้องดำเนินการ ประกอบกับระยะเวลาที่ต้องจัดทำเวทีนั้นชุมชนยังทำการเพาะปลูก (ฤดูทำนา) การร่วมมือของชุมชนต่อการทำวิจัยอาจไม่สะดวกนัก เพื่อมิให้เป็นการรบกวนวิถีชาวบ้านจากเดิม การดำเนินการจัดเวทีจึงเป็นการรวมเวทีเสวนาชุมชนและเวทีปัญหาเอดส์และการสื่อสารเข้าพร้อมกัน โดยจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๖ ณ ศาลาประชาคมบ้านดอยงาม

ขั้นตอนการเตรียมการจัดเวทีเสวนา

๑.) การประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่น ในกระบวนการแผนการจัดเวทีทั้งทางวิชาและนำเสนอเอกสาร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการประสานงานต่อการเตรียมตัวแทนชุมชนเข้าร่วม มีการนัดกันและเวลา สถานที่ รวมถึงหารือถึงข้อประเด็นการเสวนา การประสานด้านการจัดเตรียมสถานที่ และเรื่องอาหาร

๒.) ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามผลความคืบหน้าเพื่อยืนยันความพร้อมทั้งทางโทรศัพท์และการลงเยี่ยมในพื้นที่

๓.) ผู้วิจัยและตัวแทนชุมชนร่วมดำเนินการจัดเวทีเสวนาตามวันและเวลาที่กำหนด

วัตถุประสงค์การดำเนินงาน ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

๑.) เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการคิดและเกิดความเข้าใจในลักษณะชุมชนของตน

- ด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในชุมชน
- ความภาคภูมิใจและการให้ชุมชนของตนเข้มแข็ง

๒.) เพื่อให้ชุมชนได้เวิเคราะห์ปัญหาเอดส์ในชุมชนของตน

๓.) ชุมชนได้เวิเคราะห์ความสำเร็จและข้อบกพร่องของการแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน

๔.) ชุมชนเกิดแนวทางในการร่วมกันผลิตสื่อเพื่อการรณรงค์แก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนตัวแทนชุมชน จำนวน ๓๐ คน โดยประมาณ ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน พ่อบ้านแม่บ้าน เยาวชน เด็ก ผู้สูงอายุ ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ อาสาสมัครหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่อนามัย เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้ติดเชื้อ ทั้งนี้ การ

เลือกผู้เข้าร่วมเสวนานั้น มาจากการหารือร่วมระหว่างนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นถึงเป้าหมายของการจัดการเสวนาระบุคคลนี้ ท้ายที่สุดผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้คัดสรรผู้เข้าร่วมบนฐานคิดของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ความกล้าที่จะพูดคุย มีความสนใจและรักชุมชนของตน เนื่องจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมขั้นต่อไป

ประเมินสุ่มกระบวนการดำเนินงาน

- ๑.) ผู้วิจัยกล่าวแนะนำตัวแก่ผู้เข้าร่วมเสวนา พร้อมทั้งกล่าวชี้แจงต่อวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีเสวนาระบุคคลนี้ การเข้ามาศึกษาวิจัยในชุมชน เพื่อเชื่อมให้ผู้เข้าร่วมเสวนารู้ได้เข้าใจร่วมกัน
- ๒.) หลังจากนั้นได้แบ่งกลุ่มย่อยจำนวน ๔ กลุ่มเพื่อร่วมกันหารือตามประเด็นและให้มีการนำเสนอผลจากการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกที่จะนำเสนอ ซึ่งบางกลุ่มได้นำเสนอจากข้อมูลที่ได้สรุป บางกลุ่มเสนอด้วยภาพวาดและเล่าด้วยตัวแทนที่นำเสนอด้วยการโดยน้ำเสียงและการเลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วม ผู้วิจัยและวิทยากร ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
 - ความเข้าใจในลักษณะชุมชนของตน อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชนในอดีต สภาพของชุมชนในปัจจุบัน วัฒนธรรมท้องถิ่น สภาพปัญหาที่พบในหมู่บ้าน จินตภาพต่อชุมชนของตน
 - การวิเคราะห์ปัญหาเอดส์ในชุมชนของตน อันได้แก่ สถานการณ์ของปัญหาเอดส์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การตอบสนองของชุมชนต่อปัญหาเอดส์ ข้อสำเร็จและข้อบกพร่องในการดำเนินงานด้านเอดส์ของชุมชน
 - การรณรงค์เรื่องโวคเอดส์และสื่อเอดส์ ที่ดำเนินการในชุมชน และความคิดเห็นต่อการรณรงค์เพื่อป้องกันเอดส์ในชุมชน
- ๓.) หลังจากการเสวนาระบุคคลนี้ แล้วนั้น ได้มีการสรุปความคิดร่วมกันเกี่ยวกับการรณรงค์ในชุมชนว่าจำเป็นต้องมีการรณรงค์อีกหรือไม่ และชวนผู้เข้าร่วมให้ทราบก่าว่ากลุ่มเสียงของชุมชนได้แก่กลุ่มใด เมื่อได้ข้อสรุปของผู้เข้าร่วมแล้ว จึงดำเนินการคัดเลือกคนทำงานเอดส์ของชุมชน

ข้อสรุปจากการสำรวจ

ในการสำรวจชุมชน มีผู้เข้าร่วมจำนวน ๓๐ คนโดยประมาณและมีจำนวนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากต้องทำงานในเรือน ในการสำรวจผู้หญิงจะเป็นผู้เสนอและร่วมแลกเปลี่ยนมากกว่า ขณะที่บางเรื่องเป็นการแสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์ เยาวชนจะไม่แสดงความคิดเห็นอย่างไรก็ตาม มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในทุกฝ่ายทั้งชาย หญิง เยาวชนและผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย ทั้งนี้อาจมาจากการจัดทำที่ประชาคมอยู่บ่อยครั้งและการประชุมหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน

ผู้เข้าร่วมแสดงทัศนะต่อปัญหาของคนในชุมชนว่า มีปัญหานี้เรื่อง หนี้สินที่เกิดจากความต้องการในด้านวัตถุและความไม่สมดุลในเรื่องรายได้ ปัญหาการขาดความสามัคคีของคนในชุมชนที่ต่างมุ่งทำมาหากิน ความร่วมมือของคนในชุมชนจึงลดน้อยลง และปัญหาสุดท้ายคือปัญหาเรื่องน้ำในการทำการเกษตร

ประเด็นเรื่อง **จินตภาพของชุมชน** ที่ประชุมแสดงทัศนะว่า

- ๑.) อยากรี้ทุกคนในหมู่บ้านมีความรักความสามัคคี ป่องดองเหมือนสมัยก่อน
- ๒.) อยากรี้หมู่บ้านมีความเจริญ เต็ก ๆ มีการศึกษาที่ดี
- ๓.) อยากรี้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ไม่มีปัญหาต่าง ๆ

นอกจากนี้ได้มีการชวนให้ผู้เข้าร่วมได้คิดถึงเอกสารชี้แจงชุมชนบ้านดอยงาม ซึ่งก็แสดงทัศนะว่า บ้านดอยงามมีเหตุป่าจากภูเขาดอยงาม แม่ดีเด่น พระธาตุดอยงาม เป็นแหล่งผลิตกันสดและแหล่งเครื่องข่ายเหล้าภูมิปัญญาท้องถิ่น จากเอกสารชี้แจงที่ว่า “นี้ ทำให้ชุมชนต้องการพัฒนาในเป็นแหล่งผลิตกันสดที่เป็นที่ยอมรับ

การวิเคราะห์ปัญหาเอกสารที่มีสาเหตุจาก

- ๑.) การไปทำงานนอกชุมชนของคนบ้านดอยงาม ภายนหลังได้ติดเชือแล้วกลับมาอยู่ในชุมชน
- ๒.) การแต่งงานโดยมิได้ตราจเลือดก่อนแต่งงาน
- ๓.) การเดินทางไปขายบริการทางเพศของผู้หญิงบางรายที่เมืองหลวงและตามจังหวัดภาคใต้ภายในหลังเดินทางกลับมาแล้วแต่งงานกับคนในชุมชน
- ๔.) การแพร่เชื้อของหญิงนอกชุมชนให้กับชายในชุมชน โดยการเข้ามาอยู่ในชุมชนแล้วมีความสัมพันธ์กับชายหลายคนในหมู่บ้าน

ที่ประชุมแสดงทัศนะเรื่องผลกระทบจากเอกสารที่ต่อคนในชุมชน กล่าวคือมีการเสียชีวิตของคนในชุมชนจากการป่วยด้วยโรคเอดส์ในระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งยังเกิดผลกระทบต่อครอบครัว เพราะได้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งก็เป็นหัวหน้าหรือกำลังหลักในครอบครัว ทำให้ขาดรายได้มาจนเจือครอบครัว สำหรับลูกของผู้ที่เสียชีวิตด้วยเอดส์นี้ได้ตกเป็นภาระรับผิดชอบของผู้สูงอายุ

กลยายนี้เป็นปัญหาเด็กกำพร้า เด็ก ๆ ขาดความอบอุ่นและอาจขาดโอกาสที่ดีในการได้รับศึกษาที่สูงขึ้น เนื่องจากไม่มีผู้ส่งเสียงเลี้ยงดู ชุมชนให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ได้รับผลกระทบโดยใช้ดอกเบี้ย ของการกู้ยืมจากกองทุนเงินล้านของหมู่บ้าน ที่หักดอกเบี้ยร้อยละ ๗ บาทให้เป็นกองทุนในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก ๆ ขณะที่ทางโรงเรียนก็ได้มอบเงินทุนแก่เด็กเหล่านี้เป็นทุนการศึกษาทุนละ ๓๐๐ – ๕๐๐ บาท

ประเด็นของการสื่อสารและสื่อรณรงค์ในชุมชนพบว่า คนในชุมชนมีการสื่อสารต่อกัน ทั้งในเรื่องการเดือนไม้ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงและผลกระทบของการติดเชื้อโอดส์

สื่อโอดส์ที่พับในหมู่บ้าน เช่นป้ายรณรงค์ ซึ่งก็ได้มีการซักข้าด ไปสเตอร์ แผ่นภาพ ก็พบได้ที่สถานีอนามัยเท่านั้น

สื่อบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ติดเชื้อซึ่งที่เป็นผู้ลงทะเบียนให้เห็นความร้ายแรงของโอดส์

ความหมายของสาร ที่ส่งผ่านยังคนในชุมชน คือ เมื่อเป็นโอดส์นั้น ยกที่จะรักษาได้ เกิดความโศกเศร้าแก่ครอบครัว หากห้ามใจไม่ได้ให้ป้องกันตัวด้วยการใช้ถุงยางอนามัย

นอกจากนั้นการสื่อสารของคนในชุมชนคือ การพูดกันปากต่อปาก เช่น ทั้งที่ยังมีการนินทา หรือการกล่าวถึงโดยเป็นการกระจายข่าวเรื่องที่ตนรู้มาให้คนอื่นทราบ และการมีตัวอย่างของผู้ติดเชื้อจึงทำให้มีการสื่อสารอย่างกว้างขวางในชุมชน และเนื่องจากในชุมชนมีการประกอบอาชีพขายกันสดที่ต้องเอกสารออกใบเรื่ยวายตามที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดทำให้ต้องค้างข้างเรมหลายวัน ฝ่ายหนูจะเตือนสามีว่าให้ระวังโอดส์หากคิดอกลุ่นออกทางไปเที่ยวผู้หนู

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรณรงค์ ที่ประชุมแสดงทัศนะว่า ยังไม่พอเพียง เพราะในชุมชนยังเสี่ยงต่อการติดเชื้อโอดส์ ประกอบกับความเป็นห่วงต่อเยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มที่เสี่ยง ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะกระตุ้นเตือนตลอดเวลา และคนส่วนใหญ่เองมีความรู้แค่ผิวเผิน ซึ่งอาจขาดการตระหนักและขาดความยับยั้งชั่งใจได้และการรณรงค์ที่ผ่านมาอย่างไม่เจาะลึกเท่าที่ควร แต่ควรจะเน้นให้มากขึ้น เพราะกิจกรรมต่าง ๆ มุ่งเน้นให้ทราบความรู้เพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง แต่เมื่อทำอย่างเดียวกันปอยขึ้น คนก็ให้ความสำคัญลดลง แต่น่าจะมีกิจกรรมใหม่เกิดขึ้น หรือทำอย่างจริงจังขึ้น

จุดดีของการรณรงค์ เห็นว่า มีการรวมกลุ่มผู้ติดเชื้อซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจต่อตัวผู้ติดเชื้อ ได้มากขึ้น เพราะผู้ติดเชื้อก็ไม่ได้แพร่เชื้อให้กับใคร ผลของการรณรงค์ทำให้ลดความรังเกียจกับผู้ติดเชื้อ และการรณรงค์ที่ผ่านมาก็ช่วยทำให้ชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโอดส์และแม้จะผิดกันบ้าง ดีกว่าไม่ทราบเรื่องเลย

จุดด้อยของการณรงค์ เห็นว่า ป้ายรณรงค์หรือข้อมูลเรื่องเอดส์ปั้งไม่แฟร์ในชุมชน โดยติดไว้เฉพาะที่สถานีอนามัยเท่านั้น การรับรู้หรือเห็นข้อความในป้ายรณรงค์จะได้รับทราบเมื่อไปใช้บริการที่อนามัย ขณะเดียวกันก็ได้เห็นเมื่อจดให้มีการรณรงค์ เช่น การรณรงค์ในวันเอดส์โลกเท่านั้น การร่วมมือของชุมชนต่อการรณรงค์ยังไม่หลากหลาย เป็นเพียงการทำงานของผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้รับสารเท่านั้น ทั้งยังไม่มีการประเมินผลเมื่อทำการรณรงค์แล้ว

หลังจากการประชุมแล้วนั้น ที่ประชุมได้เห็นว่ามีผู้ที่จะร่วมดำเนินการเพื่อมีการจัดรณรงค์ในชุมชนผ่านกระบวนการของโครงการวิจัยนี้ จึงได้เลือกสรรส่วนทำงานเอดส์เพื่อผู้วางแผนงานและกระตุ้นให้ชุมชนร่วมการทำสื่อต่อไป จำนวน ๑๒ คน ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน สตรีแม่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน ผู้ติดเชื้อ พ่อบ้านและเยาวชน

จากการจัดเรที่ในครั้งนี้ก่อให้เกิดการรายงานต่อไปดัง การนัดคณะทำงานวางแผนงาน ดำเนินสื่อเอดส์ในชุมชนในเวลาต่อมา สำหรับการจัดเรที่สถานีชุมชน ปัญหาเอดส์และการสื่อสารนั้น ได้พบปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอสังเกตตั้งต่อไปนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการสถานีชุมชน

๑.) ในช่วงเริ่มแรกของเรที่สถานีบัวล้าชามาก เนื่องจากต้องรอตัวแทนชุมชนมาเข้าร่วม แม้ว่า อาสาสมัครโครงการได้ส่งเอกสารเชิญเข้าร่วมและผู้นำชุมชนเองก็ได้ประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้านแล้ว โดยในวันนั้น พบร่วม ตัวแทนบางคนลืมการนัดหมายและบางคนติดธุระกะทันหัน เช่น งานศพ

๒.) ระยะเวลาเป็นข้อจำกัดต่อการแสดงทัศนะความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม เนื่องจากการเริ่มต้นล่าช้า ทำให้ประเด็นที่ใช้ในการสถานีต้องรอตัวแทนชุมชนมาเข้าร่วม ขณะที่การสถานีในประเด็นต่าง ๆ ผู้เข้าร่วมต่างแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้ผู้ดำเนินรายการต้องตัดประเด็นการสนทนาก็ไม่เกี่ยวข้องออกไป และจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาที่เหลืออยู่ มีการรวมประเด็นที่ใกล้เคียงที่สามารถเข้ามកันได้ แต่ก็พบว่าได้ข้อมูลที่ยังไม่กว้างขวางนัก

๓.) ในเวลาช่วงบ่าย เป็นช่วงที่เร็วจากการรับประทานอาหารกลางวัน ความตื่นตัวของผู้เข้าร่วมได้ลดน้อยลง ประกอบกับประเด็นที่ต้องใช้ความคิดในเรื่องต่างๆ ทำให้ต้องมีการค้นรายการด้วยเล่นเกมส์

๔.) ในช่วงสุดท้ายของการจัดเรที่สถานี ผู้เข้าร่วมหลายคนได้ออกจาก การประชุมไปก่อน อาจเป็นเพราะการสถานีค่อนข้างเครียดที่ต้องมีการแสดงความคิดเห็น ประกอบกับความเหนื่อยล้า และประการสุดท้ายคือการหลีกเลี่ยงที่จะเข้ารับเลือกเป็นคณะทำงาน ทั้งนี้เนื่องมาจากการคิดว่าตนไม่

มีความสามารถ ให้เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ที่เคยมีบทบาทงานด้านเอกสารก่อน จึงทำให้จำนวนผู้เข้าร่วมเหลือประมาณ ๒ ใน ๓ ของจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมด

ข้อสังเกต

- ๑.) จากการสังเกตในที่ประชุมพบว่า การเลือกสรรผู้นำของคนในชุมชนจะเลือกผู้ที่มีความสามารถ เช่น พูดเก่ง เคยทำงานหรือมีความสามารถด้านนั้น และส่วนใหญ่ที่ประชุมจะเสนอบุคคลอื่นมาก กว่าการเสนอตัวเอง บางคนปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่าตนเองไม่มีความสามารถ ไม่เก่ง เลือกคนนั้นดี กว่า หลายคนยอมที่จะเป็นผู้ตามากกว่าที่จะเป็นผู้นำ
- ๒.) ชุมชนค่อนข้างคุ้นเคยกับการเข้ามาดำเนินงานของกลุ่มภายนอกชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้นำ เนื่องจากได้มีองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาดำเนินงานในชุมชน ทำให้ชุมชนรับทราบถึงผลดีที่ได้จากการดำเนินงานนั้น ทั้งความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านเอกสาร การจัดประชุมความคิด และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก
- ๓.) ชุมชนมีสื่อบุคคล คือ ผู้ติดเชื้อ ที่มีความสามารถเป็นตัวแทนของชุมชน เป็นผู้ประสานงานระหว่างโครงการวิจัยและชุมชน มีบทบาทในการประสานงานนี้จากเป็นคนในชุมชนและได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเอกสาร อีกทั้งชุมชนยอมรับในบทบาทของผู้ติดเชื้อ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการทำงานร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยและชุมชน

๖. การผลิตสื่อและกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน

สืบเนื่องจากการจัดเวทีเสวนาชุมชนและได้มีคณะกรรมการเอกสารของชุมชนแล้ว ก่อให้เกิดขึ้น ต่อนการผลิตสื่อและการใช้สื่อของชุมชนในกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ดังขั้นตอนต่อไปนี้

๑.) ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผนรณรงค์

เป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการจัดเวทีเสวนาให้กับคณะกรรมการเอกสารของชุมชนแล้ว ก่อให้เกิดขึ้น นักวิจัยได้คืนข้อมูลการจัดเวทีเสวนาให้กับคณะกรรมการเอกสาร เพื่อเป็นการทบทวนถึงความจำเป็นที่ยังคงต้องให้มีการรณรงค์ป้องกันเอกสารในชุมชนอยู่หรือไม่ กลุ่มเสียงของชุมชนคือกลุ่มใด และการผลิตสื่อของชุมชนถือเป็นการดำเนินการอย่างอิสระในการคิดหาชุมชนแบบการรณรงค์ที่สอดคล้องกับชุมชนต่อไป

ภาพที่ ๓๕ แสดงการวางแผนงานของคณะทำงานเอดส์และคณะวิจัย

นอกจากนั้นนักวิจัยได้ร่วมแบ่งปันแนวคิดทางการสื่อสารเพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานเอดส์ในการผลิตสื่อต่อไป พัฒนากับร่วมทบทวนประเด็นดังต่อไปนี้

- สื่อที่มีอยู่แล้วในชุมชน ได้แก่ สื่อบุคคล คือ ผู้ติดเชื้อที่เปิดเผยตัวและมีบทบาทในงานเอดส์ของชุมชน และ สื่อเชิงพาณิชย์ คือ เสียงตามสายของชุมชน
- กลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ ได้แก่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มพ่อบ้านที่ประกอบอาชีพขายกันสดและชาวบ้านในหมู่บ้าน
- กิจกรรมรณรงค์ของชุมชนในอดีต ได้แก่ กิจกรรมวันเอดส์โลก การเดินรณรงค์รอบหมู่บ้าน การตอบคำถามเกี่ยวกับโรคเอดส์ การจัดทอดผ้าป่าระดมทุน และการปะรำกาศเสียงตามสายเกี่ยวกับงานเอดส์ของชุมชน

ในเบื้องต้นคณะทำงานยังไม่สามารถสรุปได้ว่าจะผลิตสื่อชนิดใด แม้ว่าชุมชนจะมีประสบการณ์ในการทำงานเอดส์ระดับตำบลมาแล้วก็ตาม ซึ่งอาจเป็นเพราะในภาพของระดับตำบลจะทำเป็นระดับเดียวกันทุกหมู่บ้านโดยมีศูนย์รวมอยู่ที่สถานีอนามัย องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือทางโรงเรียน โดยถือเป็นศูนย์กลางของตำบล เมื่อมองกลับมายังชุมชนของตนก็อาจจะไม่พบจุดเด่นที่ว่า อย่างไรก็ตามได้ใช้เวลาในการพูดคุยเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิด พบร่วม เบื้องต้นของการกำหนดรูปแบบสื่อ วิธีการนำเสนอและเนื้อหาของสื่อที่จะดำเนินการผลิต คณะทำงานเอดส์ได้ร่วมกันเสนอรูปแบบสื่อที่จะผลิตคือ

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

เนื่องจากสื่อที่ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์มีให้รับทราบได้ที่สถานีอนามัยเท่านั้น คณะทำงานเห็นว่า ชาวบ้านจะได้เห็นข้อมูลความรณรงค์ ข้อความเตือนใจ

เกี่ยวกับเบ็ดส์ได้ก็ต่อเมื่อไปใช้บริการที่สถานีอนามัย หากมีป้ายหรือบอร์ดประชาสัมพันธ์อยู่ในหมู่บ้าน ก็สามารถนำเอกสาร แผ่นพับ จดหมายข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคเบ็ดส์มาติดเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ทั้งยังรวมไปถึงข่าวสารด้านขื่นอันก่อให้เกิดความรู้ได้ เช่น เรื่องยาบ้า ข่าวการเกษตร หรือแม้แต่ข่าวสารจากทางอำเภอที่คนในชุมชนต้องรับรู้หรือข่าวสารของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เรื่องจากกองทุนออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

บอร์ดประชาสัมพันธ์ที่จะดำเนินการนี้จะติดไว้ที่หน้าศาลาประชาคมของหมู่บ้าน ชื่นศาลาประชาคมใช้ประโยชน์ในงานต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดประชุมหมู่บ้าน การประชุมของกองทุนออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้าน ในบริเวณใกล้กันนั้นจะเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อโดยยาม หรือที่เรียกว่า “เจ้าป่อโดยยาม” อันเป็นที่เคารพของคนโดยยาม ชาวบ้านจะแระเกี่ยนมาให้การสักการะอยู่ตลอด

๒.) ป้ายคำขวัญรณรงค์ป้องกันเบ็ดส์

คณะกรรมการเบ็ดส์ได้มีความเห็นว่า การมีป้ายคำขวัญรณรงค์ป้องกันเบ็ดส์โดยติดไว้ตามทางรั้วบ้าน กำแพงบ้านจะช่วยสื่อข้อความให้กับคนในชุมชนที่ผ่านไปมาได้ เนื่องจากป้ายคำขวัญบันทึกข้อความเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ดูพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเบ็ดส์ คำขวัญเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเบ็ดส์ในชุมชนอย่างปกติสุข การป้องกันตนด้วยถุงยางอนามัยหากจะมีเพศสัมพันธ์ เนตุผลที่เลือกจะทำป้ายคำขวัญเนื่องมาจาก ใช้ถ้อยคำที่สละสลวย มีสัมผัส จะช่วยให้คนในชุมชนจดจำได้ง่ายกว่าการอ่านข้อความตามธรรมดากปกติ และหากคนในชุมชนเห็นแล้วได้อ่านผ่านตามากขึ้นก็จะจำได้ไปในตัว ป้ายคำขวัญที่จะดำเนินการนี้จะทำเป็นแผ่นไม้ เขียนข้อความติด และนำไปติดที่ต่าง ๆ รอบหมู่บ้าน เช่น ใต้ต้นไม้ รั้วบ้าน หน้าบ้าน ตามทางเดิน

๓.) เสียงตามสายเยาวชน

แนวความคิดนี้ได้มาจากการพูดคุยร่วมกันถึงสื่อที่มีอยู่ในชุมชน ที่มีประโยชน์ใช้เป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการสื่อสารได้ นักวิจัยได้กระตุนโดยการซื้อให้เห็นประโยชน์ของเสียงตามสายที่ได้ใช้ในชุมชนและน่าจะทำให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเจาะจงมากขึ้น ในกระบวนการร่วมกันพบว่าเสียงตามสายถูกใช้ในส่วนของผู้เกี่ยวข้อง กรณีที่มีการประการศานจากฝ่ายต่าง ๆ หรือการนัดหมาย การนำเสนอในรูปแบบต่างออกไป อาจทำให้คนส่งสารหรือคนใช้เสียงตามสายมีความไม่กล้าในการสื่อสาร นักวิจัยได้กระตุนเยาวชนที่เป็นคณะกรรมการให้ทราบว่า เยาวชนนั้นสามารถที่จะจัดการได้ พร้อมทั้งยกตัวอย่างให้เห็นในหมู่บ้านหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เยาวชนจัดเสียงตามสายของชุมชนในการสื่อสารเรื่องโรคเบ็ดส์และการป้องกันเรื่องยาเสพติด จากการพูดคุยกับคณะกรรมการที่เป็นเยาวชนพบว่า เยาวชนบางคนได้จัดรายการเสียงตามสายในโรงเรียนในช่วงพักกลางวัน บาง

ครั้งได้นำเสนอสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ จากการหาข้อมูลร่วมกันพบว่า จะทดลองทำสีียงตามสายเยาวชน โดยวางแผนว่าจะสื่อสารเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันเอดส์ได้อย่างไร กลุ่มเป้าหมายคือพ่อแม่บ้านและเยาวชนในชุมชนซึ่งคือพ่อแม่ของเยาวชนเอง

รูปแบบการนำเสนอคือ การสร้างบทละครเกี่ยวกับการรับข้อมูลที่จะเดินทางไปข้างหน้าตามที่ต่าง ๆ ซึ่งต้องเดินทางออกจากชุมชนไปนานอาจถึงครึ่งเดือน การรับข้อมูลนี้เป็นการส่งสารให้เหล่าพ่อแม่บ้านได้รับมัดระวังที่จะไม่ไปเที่ยวผู้หญิง หรือมีพฤติกรรมอันเสี่ียงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ และยังให้พ่อแม่บ้านทราบว่ามีครอบครัวที่รกรออยู่ ถือเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยของจากบทบาทของลูกที่เป็นเยาวชน นอกจากนั้นอาจจะนำเสนอบทความหรือความรู้เรื่องโรคเอดส์ที่เป็นประโยชน์ รวมถึงเรื่องอื่น ๆ เช่น ยาบ้า แทรกไปด้วย การนำเสนอจะสอดแทรกสับกับ บทเพลงและการพูดประกอบ โดยอาจจัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

จากชนิดของสื่อที่คณะทำงานได้เสนอมา คือ ๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์ ๒.) ป้ายคำขวัญ และลำดับที่ ๓.) เสียงตามสายเยาวชน อันเป็นการมุ่งประเด็นไปที่เยาวชน เนื่องจากต้องการให้เยาวชนมีบทบาทต่อการดำเนินงานเอดส์ประกอบกับในระหว่างการพูดคุยนั้นได้พบความสามารถของเยาวชนว่าเคยได้ดำเนินการในลักษณะนี้มาก่อน และเป็นการใช้ช่องทางการสื่อสาร (C) ที่มีอยู่ในชุมชน อันเป็นการอนุนเสริมให้ชุมชนได้ทำในสิ่งที่แตกต่างออกไป

อย่างไรก็ตามขั้นตอนการวางแผนจัดทำสื่อของชุมชนมิได้ดำเนินการเสร็จในครั้งเดียว หากแต่เมื่อดำเนินการผลิตสื่ออย่างหนึ่งเสร็จแล้ว คณะทำงานจึงได้ร่วมกันคิดวางแผนเพื่อผลิตสื่ออื่นต่อไป

๔.) การจัดประเพณีทางทอต

สืบเนื่องมาจากนักวิจัยได้ศึกษาความคณะทำงานเกี่ยวกับประเพณีทางทอตในชุมชน ซึ่งก็ได้รับคำตอบว่า ประเพณีนี้เคยทำกันมานานมากแล้ว นับตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเคยบวชเป็นสามเณร ณ ปัจจุบันก็เกือบร่วม ๓๐ ปี ที่มิได้ดำเนินการในชุมชน ขณะที่หลายคนในคณะทำงานไม่เคยเห็นประเพณีนี้มาก่อน จากนั้นคณะทำงานที่เป็นผู้ใหญ่ก็ได้เล่าถึงประเพณีว่ามีการทำอย่างไร ความหมายของการทำประเพณีนี้ คือ การช่วยเหลือผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่ค่อนข้างชัดสน ซึ่งแม้ว่าคนหนุ่มจะชัดสนแต่ก็ยังมีแรงกายที่จะทำงาน สั่งสมทรัพย์สินได้ แต่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ชัดสน ร่างกายอาจถดถอยไม่มีแรงจะทำงาน ต้องรอรับความช่วยเหลือจากลูกหลาน การจัดให้มีประเพณีนี้ของชุมชนถือเป็นเครื่องมือของชุมชนในการส่งผ่านความช่วยเหลือจากชุมชนไปยังผู้เฒ่าผู้แก่โดยมิได้บอกกล่าวว่าเป็นความช่วยเหลือที่มาจากการผู้ใด ผู้ที่ให้ก็จะให้ด้วยความสมควรใจ ไม่หวังสิ่งตอบแทน การให้เช่นนี้ถือว่าได้บุญมากที่เดียว ขณะที่ผู้รับก็รับด้วยความเต็มใจ เพราะไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้

ให้ การรับจึงไม่ต้องคำนึงถึงหนี้บุญคุณใด ๆ การรับทราบของผู้รับจึงทราบแต่ว่าเป็นความช่วยเหลือที่มาราชชุมชน ยังความปลาบปลื้มใจว่าคนในชุมชนไม่ลืมผู้เม่าเหล่านี้

ความหมายของสารที่ต้องการสื่อให้กับคนในชุมชน คันเป็นคุณค่าที่สอดแทรกจากการทำประเพณีนี้ คือการยกย่องผู้สูงอายุที่ได้ดูแลหลาน ๆ ที่ได้สูญเสียพ่อและแม่จากการเป็นโรคเอดส์ ภาระที่ต้องรับเดี่ยงดูหลานและกล้ายมาเป็นพ่อแม่ของเด็ก ๆ แทน

๔.) การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบครัว

กิจกรรมนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดประเพณีทานทอ ในภายหลังหลายคนในชุมชน ได้สังท้อนให้กับคณะกรรมการเอดส์ว่า ประเพณีนี้เป็นสิ่งที่ดี เป็นของเก่าที่หายไปแต่ปัจจุบันได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมา ทำให้เห็นความสามัคคีของชุมชน น่าจะมีการทำกิจกรรมเช่นนี้อีก ภายหลังคณะกรรมการเอดส์ได้ถ่ายทอดให้นักวิจัยได้ทราบ และนักวิจัยได้สอบถามทบทวนให้มีการจัดกิจกรรมเพิ่มอีกได้ เพราะจากการจัดประเพณีทานทอทำให้เห็นภาพความร่วมมือของคนในชุมชนทั้งยังได้ใจของคนในชุมชน เปรียบให้เห็นภาพของการตีเหล็กให้ขึ้นรูปด้วยการทำในขณะที่เหล็กร้อนได้ที่จึงได้มีการเสนอถึงสิ่งที่ชุมชนยังมิได้ดำเนินการ อาทิเช่น การจัดกีฬาชุมชน ซึ่งคณะกรรมการเอดส์ได้ผลักดันเสนอ สุดท้ายจึงได้ข้อสรุปคือ จัดการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบครัว

การวางแผนเพื่อให้เกิดกิจกรรมนี้ค่อนข้างใช้เวลาในการเตรียมงาน ผู้วิจัยได้เดินทางเข้าไปในชุมชนหลายครั้งเพื่อประสานงานให้เกิดกิจกรรม รูปแบบที่ได้มีการวางแผนในการจัดกิจกรรมนี้ คือ การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นโก่งเก่ง (ไม่ต่อขา ไม่สูง) กีบแก็บ (เดินกระล่า) โยนบ่ำ (โยนสะบ้ำ) โยนบ่อกอน (โยนลูกช่วง) แข่งการขี่ม้ากันกลัวย การแข่งเตะปีบ การโยนลูกโก่ง (โยนลูกกระสนหนังสะตึก) การแข่งขันทำส้มตำและลาบ (อาหารของคนเหนือ) และการแข่งครอบครัว

สารที่ต้องการส่งผ่านกิจกรรมคือ ความรักความผูกพันของครอบครัวช่วยป้องกันเอดส์ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อต้องการให้คนในชุมชนใช้เวลาร่วมกันในการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านและกิจกรรมอื่น ๆ โดยคนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสแสดงออกผ่านกิจกรรมเหล่านี้ และความตกลงร่วมกันในการให้เชื่องงานครั้งนี้คือ “เล่นบ่อก่า เข้าอักษัน” หมายความว่า ร่วมแข่งขันการละเล่นพื้นบ้าน سانความรักความผูกพันของชุมชนบ้านดอยงาม โดยจัดให้มีขึ้นในช่วงประเพณีสงกรานต์ หรือประเวณีปีใหม่เมืองของภาคเหนือ

๕.) ขั้นตอนที่ ๒ การผลิตสื่อและการรณรงค์ในชุมชน

สืบเนื่องจากการร่วมวางแผนการรณรงค์แล้วนั้น ได้เข้าสู่ช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว ในช่วงนี้ชุมชนและนักวิจัยไม่สามารถดำเนินการในขั้นตอนการผลิตสื่อได้เป็นระยะเวลา ๒ เดือน ซึ่งนักวิจัยยัง

คงลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์ต่อไป ภายหลังเมื่อคณะทำงานมีความพร้อม การดำเนินการจึงเริ่มขึ้น คณะทำงานได้เริ่มแบ่งงานกันและผู้รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ต่างได้ประชาสัมพันธ์หาแนวร่วมในการผลิตสื่อ บทบาทของนักวิจัยคือการประสาน การติดตามผลและเข้าให้เกิดการดำเนินการอย่างคล่องตัว ในขั้นตอนนี้จะเสนอตามการดำเนินการผลิตสื่อของชุมชนมาจากการที่ดำเนินการจริงในชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

๑.) **บอร์ดประชาสัมพันธ์และป้ายคำขวัญ** เป็นสื่อที่ได้วางแผนไว้ในเริ่มแรก การดำเนินการของคณะทำงานได้ร่วมกันจัดทำอุปกรณ์ โดยแบ่งหน้าที่ในการจัดเตรียมจัดซื้อ เช่น กระดาษชานอ้อย แผ่นไม้อัด ตะปู ขณะที่อุปกรณ์บางอย่าง เช่น ค้อน กีข้อหยิบยึมได้จากคนในชุมชน ในส่วนของสี ผู้กันทางโรงเรียนอนุบาลเรียงหัวได้มีส่วนร่วม ในส่วนคำขวัญ ข้อเตือนใจนั้น ได้มีการมอบหมายให้เยาวชนไปคิดหาถ้อยคำมาและคณะทำงานบางคนจะประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนที่ว่างมาร่วมแรงในการสร้างบอร์ดประชาสัมพันธ์

โดยในช่วงนี้เป็นช่วงควบคุมกับการเก็บผลผลิตของชุมชน ประกอบกับครุภัณฑ์มีความสามารถในการเขียนอักษรไม่ค่อยมีเวลาว่าง เนื่องจากงานที่โรงเรียน งานส่วนตัว และงานส่วนรวม ในชุมชน การดำเนินงานไม่มีความคืบหน้า สำหรับนักวิจัยเองได้ติดตามงาน แต่ไม่ได้เร่งรัดแต่อย่างใด เหตุเพราะมิต้องการให้เป็นแรงผลักดันของโครงการวิจัย มิใช่นั้นผลการวิจัยจะถูกเป็นศักยภาพของนักวิจัย อีกทั้งต้องการศึกษากระบวนการของชุมชน ไม่ว่าผลที่ได้จะเป็นอย่างไร นั้นคือผลการเรียนรู้ของชุมชน

๒.) **การจัดเสียงตามสายของเยาวชน** สื่อลำดับสามที่มีข้อสรุปของแนวคิดการดำเนินการและการออกแบบสื่อ คือ “เทปเสียงบทละคร” โดยเนื้อหาจะสื่อถึงความห่วงใยของครอบครัวที่มีต่อพ่อซึ่งประกอบอาชีพขายกันสดที่ต้องเร่ขายไปยังที่ต่าง ๆ ความห่วงใยในเรื่องการให้พ่อได้ระดับแรงตัวคุบคุ่มใจและความคิดไม่ให้มีพฤติกรรมอันเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ แต่ให้เกิดความเชื่อมโยงกับชุมชนที่รักพ่อ รักอยู่ที่บ้าน การดำเนินการในส่วนนี้ชุมชนโดยคณะทำงานได้ร่วมกันร่างโครงเรื่องและร่วมกันบันทึกเสียง

ในส่วนของการดำเนินการโดยจะนำเผยแพร่ด้วยเสียงตามสายในชุมชนสลับกับบทเพลง และการดำเนินรายการของเยาวชน พบว่า ในช่วงเวลาหนึ่น เยาวชนค่อนข้างมีกิจกรรมของทางโรงเรียนและเข้าสู่ช่วงการเตรียมตัวสอบกลางภาค ทำให้การดำเนินงานหยุดลง แต่เทปที่บันทึกเสียงได้ถูกนำไปใช้ในงานวันเด็กสโลกของชุมชน

๓.) การจัดประเพณีทานทอด กิจกรรมอันดับสี่ที่เกิดหลังจากที่ได้มีการพูดคุยสร้างแนวคิดกับทางคณะทำงานเอกสารแล้ว ความเห็นร่วมกันของคณะทำงานได้เห็นชอบที่จะให้มีการจัดประเพณีทานทอดขึ้น เพราะเห็นว่าเป็นประเพณีที่มีความหมาย สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอกสารได้ อีกทั้งได้ขาดหายไปจากชุมชนมาเป็นระยะเวลาระยะหนาน จึงน่าจะมีการฟื้นฟูขึ้นใหม่ หลายคนได้เสนอว่า เดิมที่บ้านดอยงามหมู่ ๑ เป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านสันได้หมู่ ๔ และบ้านร่วมโพธิ์งามหมู่ ๗ ซึ่งมีความบริเวณใกล้เคียงกันและมีความเป็นเครือญาติเดียวกันอยู่ด้วยกันนั้น เห็นควรที่จะทำร่วมกัน การแยกออกมาทำเพียงหมู่บ้านเดียว (ขณะเข้าร่วมโครงการวิจัย) อาจจะทำให้ภาพความร่วมมือระหว่างชุมชนเปลี่ยนไป จึงได้ให้ตัวแทนคือผู้ใหญ่บ้านดอยงามหมู่ ๑ ได้หารือกับผู้ใหญ่บ้านทั้งสองหมู่บ้านถึงความเป็นไปได้ โดยในที่สุดทั้งสองหมู่บ้านนั้นไม่สามารถในการเข้าร่วม

การดำเนินการขั้นต่อไปคือการเอาเรื่องการจัดประเพณีท่านทอดเข้าสู่การประชุมหมู่บ้าน การนำเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อให้เกิดการเห็นชอบร่วมกันกล้ายเป็นมติของที่ประชุม ในการประชุมหมู่บ้านนั้นนักวิจัยเองได้เข้าร่วมโดยทำหน้าที่สังเกตการณ์และขยายความให้กับชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการวิจัย ในส่วนของคนทำงานเอกสารได้เข้ามายังสถานการจัดทำกิจกรรมครั้งนี้ร่วมกับเป้าหมายของการรณรงค์ร่วมด้วย ผู้เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านได้เห็นชอบที่จะรื้อฟื้นการจัดประเพณีท่านทอดขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้เคยร่วมประเพณีนี้ต่างได้กล่าวถึงวิธีการดำเนินการ ประสบการณ์ ทำให้ที่ประชุมเกิดความสนใจและเห็นร่วมกันว่าจะจัดให้มีขึ้นหลังจากนั้นจึงได้มีการกำหนดวันในการจัด ที่ประชุมจึงได้ลงมติว่าให้เป็นคืนวันอาทิตย์ เวลาประมาณ ๒๐.๐๐ น. นัดรวมตัวกัน ณ บ้านผู้ใหญ่บ้าน นั้นหมายถึง ๓ วันหลังจากการประชุมหมู่บ้านในครั้งนี้

ในค่ำคืนวันที่จดให้มีการทำประเพณีทานทดสอบ นักวิจัยได้เดินทางมาถึงบ้านผู้ใหญ่บ้าน ในช่วงนั้นยังไม่ค่อยมีคนมากันนัก นักวิจัยเองต่างก็รู้สึกตื่นเต้นและนึกอยู่ในใจว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป หลังจากนั้นก็เริ่มมีคนทยอยมาโดยนำเข้าของต่าง ๆ มารวมไว้ที่ “กวยตีนจัง” อาทิ เช่น ข้าวสาร พริกแห้ง ปลาร้า อาหารแห้งคนละเล็กคนน้อย การจัดเตรียมสิ่งของนั้นผู้เข้าร่วมได้เตรียมไว้แบบสามส่วนด้วยกัน เพราะจะทำทานให้กับผู้เฝ่าจานวน ๓ ครอบครัวด้วยกัน บ้างก็ให้เป็นเงิน บ้างก็ให้เป็นของใช้ เช่น สนับ ยาสีฟัน ผงซักฟอกเป็นต้น โดยในระหว่างนั้นคนจะทำงานได้เชิงผู้เฝ่าผู้แก่ที่เคยร่วมพิธีนี้มาแล้วให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ฟัง พร้อมทั้งได้นัดแนะผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนว่าจะต้องทำประการใดบ้าง

ก่อนเริ่มดำเนินการหรือระหว่างที่รอ กันและกันอยู่นั้น ได้มีการให้ผู้เฝ่าผู้แก่ที่เคยร่วมในประเพณีนี้ได้เล่าถึงรูปแบบการดำเนินการอันเป็นภาพให้ผู้เข้าร่วมได้ทราบ พร้อมทั้งได้มีการชี้แจงเป้าหมายของการทำกิจกรรมในครั้งนี้ แต่ไม่ได้เน้นว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นครอบครัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อ เนื่องจากจะเป็นการเน้นสถานะภาพของบุคคลนั้นมากเกินไป คงเป็นเพียงการเน้นให้ผู้เข้าร่วมทราบว่า จะเป็นการทำบุญโดยให้กำลังใจกับผู้เฝ่าที่ขาดสันและต้องรับภาระเดี้ยงดูหลาน โดยเฉพาะผลกระทบที่มาจากการปัญหาเอ็ดส์

เมื่อเริ่มดำเนินการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็เคลื่อนขบวนพากันทยอยออกเดินไปยังบ้านของกลุ่มเป้าหมาย การเดินออกไปของชาวบ้านนั้นจะค่อย ๆ เดินกันไป ผุดคุยอย่างเงียบ และนำขบวนด้วยคนในชุมชนที่hab “กวยตีนจัง” และบางคนต่างแบกอุปกรณ์ข้าวสารซึ่งประมาณครัวว่า ๆ ร่วม 3 ถัง ขบวนผู้ร่วมกิจกรรมได้ทอดiy ไปตามถนน นักวิจัยเองได้สอบถามผู้เข้าร่วมบ้างคนที่เดินไปนั้นว่ารู้สึกอย่างไร ซึ่งต่างตอบว่ารู้สึกตื่นเต้น ไม่เคยเห็นความร่วมมือเช่นนี้มาก่อน นักวิจัยถามว่าวันนี้ที่เห็น คิดว่ามีคนเท่าไร ซึ่งได้รับคำตอบว่าร้อยกว่าคน บ้างก็ว่าดูแล้วเกือบทุกบ้านจะมีคนมาร่วมซึ่งอาจจะเป็นบ้านละคน บางบ้านก็มาหั้งพ่อแม่ลูกเลยที่เดียว สิ่งของการทำประเพณีทานทดสอบนี้คือการทำนายตามค่าคืน ทำแบบเงียบ ๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมทุกคนต่างตื่นเต้นไปตาม ๆ กัน

เมื่อมาถึงบ้านที่เป็นเป้าหมายแล้ว ผู้เข้าร่วมในครั้นนี้จะนำ “กวยตีนจัง” และข้าวของไปวางกองไว้หน้าบ้าน จากนั้นจะมีการจุดประทัดเพื่อให้เจ้าของบ้านทราบว่ามีคนมา ในตอนนั้นจะทำกันมีด ๆ ไม่ให้มีแสงไฟ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะรออยู่รอบบ้าน ไม่เข้าไปใกล้เพื่อไม่ให้เจ้าของบ้านทราบว่าใครเป็นครัวบ้าง ในวันนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนบ้างเล็กน้อย โดยก่อนที่จะดำเนินการจะแจ้งให้ลูกหลานของผู้ที่ได้รับทานทราบว่าชาวบ้านจะมาทำทานทดสอบให้ เมื่อมีการจุดประทัด ลูกหลานจะได้ช่วยปลอบและดูแลผู้เฝ่าร่วมกิจกรรมมาที่บ้าน ป้องกันการตกลงใจที่อาจกล้ายเป็นรื่องใหญ่หลัง ทันทีที่ผู้เฝ่าทราบว่ามีชาวบ้านมาที่บ้าน ผู้เฝ่าจะเปิดประตูออกมานะ แล้วตะโกนถามว่าของผู้หรือของคน ถ้าเป็นของผู้ให้เขาไป ถ้าเป็นของคนก็จะได้รับมา หลังจากนั้นผู้เฝ่าก็จะให้พร ผู้เข้าร่วมที่อยู่รอบบ้านต่างพนมมือรับพร จากนั้นต่างพากันเดินล่าถอยออกจากบ้านนั้นมา เมื่อคนไป

แล้วเจ้าบ้านก็จะเก็บของท่านนั้น ซึ่งเป็นอันเสร็จพิธี ในวันนั้นมีบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ๓ ครอบครัว จำนวน ๒ ใน ๓ ครอบครัวนั้น คือ ครอบครัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเอ็ดส์ ที่ต้องรับภาระเลี้ยงหลานที่สูญเสียพ่อและแม่จากการติดเชื้อเอ็ดส์ ซึ่งก็คัดเลือกครอบครัวที่ยากจน ขัดสนจากครอบครัวในหมู่บ้าน

จากการสังเกตการณ์ในวันนั้นหลังจากเสร็จพิธีแล้ว ผู้เข้าร่วมได้บอกบันทึกวิจัยว่าตนรู้สึกดีใจที่ได้ทำบุญพร้อมกับยกมือพนมแล้วลูบหัว บางคนกลับถามนักวิจัยว่าวันนี้เขาได้บุญใช่ไหม นักวิจัยย้ำว่าเป็นการทำบุญด้วยเช่นกัน การทำบุญมีหลายรูปแบบ ไม่เฉพาะแต่ทำที่วัด การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นก็เป็นการทำบุญเหมือนกัน ยิ่งวันนี้เป็นการทำบุญแบบคนรับเข้าก็ไม่ทราบว่าใครเป็นคนทำ เป็นเหมือนการปิดทองหลังพระ ยิ่งน่าดีใจมากกว่า นักวิจัยได้สอบถามคนในชุมชนบางคน ว่ารู้สึกอย่างไรที่ชุมชนของเรามีการทำอย่างนี้ ซึ่งได้รับคำตอบว่า "...ดีมาก ไม่เคยเห็นคนในหมู่บ้านมารวมตัวกันมากเท่านี้ รู้สึกตื่นเต้นที่มาทำกันค่า ๆ มีดี ๆ อย่างนี้... (.. ดีเหยย บ่เกยหันคนในหมู่บ้านมารวมตัวนักหยังอี ละมังกตื่นเต้นเนาะ มาเยี้ยะกันมีดี ๆ ค่า ๆ เนี้ยะ...) .." บางคนไม่ได้พูดอะไรเพียงแต่อมยิ้มไปตาม ๆ กัน หลายคนซึ่งใจจนน้ำตาไหล ซึ่งก็เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ทั้งยังมีการพูดจากร่อนที่จะแยกย้ายกันกลับบ้านว่าควรจะมีการจัดประเพณีขึ้นอีก เพราะเป็นสิ่งที่ดี นี่ความหมาย เป็นที่น่าสังเกตว่าในอดีตประเพณีนี้มีได้นำเด็กไปร่วมด้วย ซึ่งอาจเป็นเพราะทำในช่วงดึก ในทางกลับกันจึงทำให้คนรุ่นหลังไม่ทราบว่าประเพณีนี้เข้าทำกันอย่างไร แต่การจัดประเพณีท่านพอดีครั้งนี้ได้นำเด็กมาร่วมด้วยเนื่องจากคนรุ่นพ่อและแม่ก็ยังไม่เคยเห็น จึงตอบคำถามลูกไม่ได้ว่าเข้าทำประเพณีนี้กันอย่างไร การพาลูกมาด้วยก็เพื่อจะได้เห็นร่วมกัน และเด็กรุ่นหลังจะได้ทราบว่าเข้าทำกันอย่างไร เพื่อจะได้ถือรักษาไว้ต่อไป

ในภายหลังนักวิจัยได้ไปเยี่ยมบ้านของผู้รับทานครอบครัวหนึ่ง เพื่อสอบถามถึงความรู้สึกในวันที่คุณในชุมชนมาจัดทานทอดให้ ซึ่งก็ได้รับคำตอบว่า รู้สึกดีใจมาก ซึ่งใจที่คุณในชุมชนไม่ลืมพวกรเข้าอีกทั้งไม่คิดว่าจะเป็นครอบครัวของตน เพราะเมื่อตอนเช้าที่ผู้ใหญ่บ้านประกากเสียงตามสายผัน ตนยังได้เข้าของไปร่วมด้วย จากการสังเกตพบว่า สองตายายต่างมีใบหน้าบ่งบอกความปลาบปลื้มใจต่อกิจกรรมครั้งนี้ของชุมชน

ภาพที่ ๓๖ แสดงภาพผู้สูงอายุเล่าเรื่องการจัดประเพณีในครั้งอดีต

ภาพที่ ๓๗ แสดงการนำข่องมาร่วมทำบุญในกิจกรรม

ภาพที่ ๓๘ แสดงความร่วมมือของชุมชนในการเตรียมข่องทำบุญ

ภาพที่ ๓๙ แสดงขบวนของกลุ่มผู้เข้าร่วมที่กำลังเดินขบวนไปบ้านผู้สูงอายุ

ภาพที่ ๔๐ แสดงภาพครอบครัวของผู้สูงอายุที่รับทาน

ภาพที่ ๔๑ แสดงภาพครอบครัวผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเออเดส์

๔.) การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบครัว กิจกรรมล้ำดับสุดท้ายที่ได้ดำเนินการโดยใช้ชื่องานว่า “เล่นป่าเก่า เสาอี้กักัน” กิจกรรมนี้ได้ใช้เวลาเตรียมความคิดของคณะทำงานเป็นเวลาพอสมควร เนื่องจากยังไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อน ในการหารือกันมั่นคงคณะทำงานบางคนก็ไม่แน่ใจว่าจะเป็นอย่างไร ซึ่งนักวิจัยได้เสริมว่ามันเป็นการทดลองทำ ไม่มีอะไรผิดถูก อย่างไรก็ตามในการพูดคุย ต่างคนต่างเสนอแนวทางอย่างหลากหลายออกไป ซึ่งกระบวนการสร้างความคิดร่วมกันนับว่าสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่เป็นการสร้างแนวคิดเท่านั้นแต่เป็นการสร้างแรงจูงใจร่วมกัน วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมนี้คือ

- ๑.) เพื่อเสริมสร้างความรัก ความผูกพันของครอบครัวผ่านทางการละเล่นพื้นบ้าน อันก่อให้เกิดพลังของครอบครัวเพื่อป้องกันปัญหาเออเดส์ในอนาคต
- ๒.) เพื่อเพิ่มพูนความรักความสามัคคีของคนในชุมชน
- ๓.) เพื่อพัฒนาการละเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ชนรุ่นต่างๆ ในชุมชนได้ถือรักษา

การเตรียมงานครั้งนี้ คณะทำงานได้แบ่งงานเพื่อหาลูกทีมในการดำเนินงานต่อไป อาทิ การจัดในเรื่องอาหาร การจัดตารางการแข่งขัน การประสานงานกับผู้นำหมู่ดในการจัดผู้ร่วมแข่ง

ขัน การจัดเตรียมของรางวัล การจัดเตรียมสถานที่ เครื่องเสียง งบประมาณสนับสนุนของชุมชน การสอดแทรกกิจกรรมการรณรงค์

ในวันจัดงาน ชุมชนจัดให้มีการเดินขบวนพาเหรดเข้าสู่ลานแข่งขัน โดยได้ตกลงแต่ร่วมขบวน เกรี้ยนด้วยทางมะพร้าว และกิ่งไม้เพื่อให้ขบวนมีสีสัน และตีฆ้องร้องป่าวเมื่อได้เวลาจะเริ่มขบวน จากนั้นชาวได้ตั้งขบวนตามหมวดบ้าน โดยจัดให้ผู้สูงอายุร่วมถือป้ายงานและป้ายรณรงค์ป้องกัน เอดส์และยาเสพติด ข้อความในป้ายรณรงค์มีดังต่อไปนี้

- สวยงามยากก่อนสอดได้ จะมันใจไม่ติดเอดส์
- ใช้ถุงยางอนามัย ปลอดภัย ไม่ยุ่งยาก
- เอดส์ ลดหรือเพิ่ม เริ่มที่ตัวคุณ
- สังคมโปรดอหรา ผู้ทุกชั้วันที่ติดเอดส์
- พกถุงยางไว้ติดตัว ไม่ต้องกลัวจะติดเอดส์
- เอดส์เป็นปัญหาสุขภาพ อยากรักษาจากเอดส์
- ยาเสพติด คนเสพตาย คนขายติดคุก
- อนาคตจะสดใส ถ้าห่างไกลยาเสพติด
- รักลูกรักครอบครัว อย่าพาตัวไปติดเอดส์

ในขบวนประกอบด้วยการฟ้อนรำนำขบวน ตามด้วยเกรี้ยนที่มีผู้สูงอายุหญิงนั่งนำหน้า ขบวนของคนในชุมชน ซึ่งได้ตกลงร่วมขบวนด้วยธงทิวจากทางโรงเรียน เมื่อเข้าสู่ลานแข่งขัน ตัวแทนของชุมชนได้ก้าวล้ำต้อนรับและแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม และมีการกล่าวเปิดงาน ด้วยผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งได้ก้าวขึ้นบุกคุณที่ทุกคนได้แสดงซึ่งความรัก ความสามัคคี จากนั้นจึงได้มี การตีกระดาษไม้เพื่อให้สัญญาณว่างานได้เริ่มขึ้นแล้ว ชาวบ้านต่างแยกย้ายเข้าสู่ที่นั่งของเชียร์ การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ได้จัดให้มีขึ้น อาทิ การแข่ง “โก่งเก่ง” หรือ “ไม้สูง” โดยแบ่ง เป็นทีมพ่อบ้านและแม่บ้าน พร้อมกันนั้นได้มีการกล่าวความหมายว่าคนโบราณทำขึ้นมาเพื่ออะไร บ้างกับกว่าเพื่อต่อขาให้สูงขึ้น จะได้มีเดินเหยียบต้นหานามตามทางหรือสัตว์มีพิษต่าง ๆ การแข่ง ขันยอนลูกสะบ้า “ ยอนบ่บ้า ” การแข่งขันเน้นทั้งชายและหญิง ขณะแข่งขันผู้ดำเนินรายการได้ หยอกล้อหั้งพ่อบ้านและแม่บ้าน ขณะที่เสียงกองเชียร์ต่างส่งเสียงเชียร์ผู้แข่งขันในหมวดของตนให้ ได้รับชัยชนะ

เมื่อใกล้จะเที่ยงได้จัดให้มีการแข่งขันการทำส้มตำและลาบจีน หรือลาบหมูของคนภาค เหนือ ฝ่ายหญิงแข่งขันกันการทำส้มตำ ซึ่งเครื่องปูรุ่งต่างก็เตรียมกันก่อนหน้าที่จะมีการแข่งขัน ฝ่าย ชายต่างสับหมูหรือที่ชาวเหนือเรียกว่าลาบจีน เสียงลาบหมูดังเป็นจังหวะ งานนี้ไม่มีผงชูรสแต่ อย่างไร เพราะเน้นการปูรุ่งด้วยมือเท่านั้น หลังจากที่ทำอาหารที่ใช้ในการแข่งขันเสร็จเรียบร้อย ก็ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการซึ่งก็ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านหมู่อื่น นายกองค์กรบริหารส่วนตำบล ปลัด อ.

บ.ต. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย วิธีการให้คะแนนคือ การซิมอาหารของทุกหมวดให้ครบ ซึ่งแต่ละหมวดก็จะส่งเสียงเชียร์บอกสรุปคุณของผักแ nem ที่เตรียมมา คุณภาพของอาหาร พร้อมทั้งเตรียมน้ำดื่มให้ดื่มทันทีที่ซิมเสร็จ ทั้งนี้เพื่อให้กรรมการเทคโนโลยีให้มีของตน ระหว่างนั้นผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงต่างคาดถุงลายการฟ้อนรำ บังก์ใช้กระดังร่องแสดงเป็นท่ารำ ฝ่ายชายจะฟ้อนรำที่เรียกว่า “ฟ้อนเจิง” การฟ้อนนี้เน้นทั้งความสวยงามและความอดทน เพราะเป็นการคลื่นไหวร่างกายหลายส่วน ผู้สูงอายุบางคนฟ้อนอย่างไม่รู้จักเห็นด้วย ด้านคณะกรรมการต่างก็เรียบซิมอาหารของแต่ละหมวดและใช้เวลาในการอุดหนุนและเต้นท์ เรียกได้ว่า พอซิมเสริจก็อิมพอดี จากนั้นมีการมอบรางวัล รางวัลที่ได้นั้นเหมือนกันทุกทีม เพราะมิได้เน้นที่รางวัลแต่เน้นที่การมีส่วนร่วมของทุกทีม

ในตอนกลางวันมีการร่วมรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมการแข่งครอปครัว ผู้ดำเนินรายการได้สัมภาษณ์เด็ก โดยมีตัวอย่างคำถาม อาทิเช่น พ่อแม่รักกันไหม ครอบครัวมีกี่คน ทุกคนนอนดึกไหม ในครอบครัวมีการทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง พ่อแม่แสดงความรักด้วยการกอดกันหรือไม่ พอกลับบ้านดึกไหม เด็ก ๆ รู้ไหมว่าเกิดมาได้อย่างไร เมื่อผู้ดำเนินรายการได้สัมภาษณ์เด็ก ๆ นั้น ผู้ที่เป็นพ่อแม่ต่างมีความเขินอายส่งเสียงหัวเราะอย่างครื้นเครง เมื่อ้อนความลับถูกเปิดเผย

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ทางชุมชนเองได้ให้เกียรติกับทางนักวิจัยโดยการจัด “เรียนขวัญ” หรือ “ห้องขวัญ” ให้กับนักวิจัย สำหรับนักวิจัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกชุมชน การได้รับการต้อนรับด้วยการ “ห้องขวัญ” นั้นหมายถึง การยอมรับของคนในชุมชน เป็นการต้อนรับและเสมอภาคอย่างชุมชน เพราะการเรียนขวัญคือการเรียกเจ้าเรือนของบุคคลนั้น ๆ ขวัญเป็นศูนย์รวมของทั้งภายใน ใจที่ประกอบกันเป็นตัวบุคคล การ “ห้องขวัญ” จะทำให้กับคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ซึ่งเท่ากับว่าเป็นนักวิจัยได้เป็นคนในชุมชนเดียวกับคนบ้านดอยงาม

ในการสรุปการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ นักวิจัยได้กล่าวสรุปในส่วนของการดำเนินการวิจัยว่า กิจกรรมครั้งนี้เป็นการร่วมผลักดันร่วมกันในชุมชนให้เริ่มทำสิ่งที่ยังไม่มีการดำเนินการ ดังเป้าหมายที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น การรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเอ็ดส์ไม่สามารถแยกโดยลำพังโดย ๆ ได้ การรณรงค์นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องใช้รูปแบบอย่างโดยอย่างหนึ่งและในชุมชนต่างมีการรณรงค์มาโดยตลอด แต่อาจพิจารณาว่าจะเลือกใช้ช่องทางใดบ้างที่จะสอดคล้องกับชุมชน อันอาจจะเป็นวิธีทั้งทางตรงและทางอ้อมในการทำรณรงค์ เพราะการรณรงค์ไม่ได้ทำครั้งเดียวแล้วหยุดไป แต่เป็นการส่งผ่านข้อความให้คนได้ตระหนักและระลึกอยู่เสมอ การจัดการแข่งครอปครัว เพื่อต้องการให้คนในชุมชน ครอบครัวได้ร่วมสืบสานกัน ให้ทุกคนได้ตระหนักคิดถึงคนในครอบครัว และครอบครัวจะมีความสุขหากปราศจากโรคเอ็ดส์ การดำเนินการร่วมกันครั้งนี้ย่อมมีข้อผิดพลาดเนื่องจากเป็นการดำเนินการครั้งแรก แต่เป็นสิ่งที่เราได้เรียนรู้ร่วมกันและเป็นฐานให้เกิดการพัฒนาแก้ไขในข้อผิด

พลาดต่าง ๆ กิจกรรมครั้งนี้เป็นเสมือนการจุดไฟแล้ว ชุมชนท่านั้นที่จะเป็นผู้จุดไฟให้ลูกโซดช่วงต่อไป

ช่วงสุดท้ายเป็นการกล่าวปิดงานโดยผู้ใหญ่บ้านและภราญา ซึ่งผู้นำได้กล่าวว่า “..ตอนแรก เมื่อโครงการวิจัยมาประสานงานในเรื่องการวิจัยนั้น ผู้มีคิดเห็นกันว่า ชุมชนเราจะทำได้ไหม และก็ยังป้า ๆ เปื้อ ๆ แต่จากความร่วมมือกันจนมีงานวันนี้ได้และก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี .. (...ตอนแรกเมื่อโครงการวิจัยเข้ามาช่วยประสานในการจัดทำเรื่องก้าวสื่อสารนั้น ผู้มีคิดเห็นกันว่า ชุมชนเราจะเยี่ยงได้ก่อ ผู้มีคิดเห็นกันยังป้า ๆ เปื้อ ๆ ยังได้ก่อต่อมา จากความช่วยเหลือกัน กับคนทำงานและก่อโครงการกันวิจัย รวมถึงชุมชนของเข้า จนมีงานในวันนี้และก่อสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี...)” (ผู้ใหญ่บ้าน, ๑๑ เมษายน ๒๕๕๘) จากนั้นก็มีเสียงของลูกบ้านบอกให้พ่อหลวง(ผู้ใหญ่บ้าน) ห้อมแก้มแสดงความรักให้กับแม่หลวง (ภราญาผู้ใหญ่บ้าน) เป็นตัวอย่าง การดำเนินกิจกรรม ในวันนั้นเสร็จสิ้นหลังจากการตีกระดาษเคาะเมื่อครั้งเพื่อเป็นการปิดงาน

ภาพที่ ๔๒ แสดงขบวนเดินรณรงค์ป้องกันเอ็ดส์ก่อนเข้าสู่ลานกิจกรรม

ภาพที่ ๔๓-๔๔ (ตามลำดับ) แสดงป้ายข้อความรณรงค์ป้องกันเอ็ดส์ในกิจกรรม

ภาพที่ ๔๕ แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน

ภาพที่ ๔๖ แสดงการโยน “บ่กอน” (ลูกช่วง) การละเล่นพื้นบ้าน

ภาพที่ ๔๗ แสดงการแข่งขันทำ “ลาบจีน” และ “ส้มตำ”

ภาพที่ ๔๙ แสดงกิจกรรมการแข่งครอบครัว

ภาพที่ ๔๙ แสดงการฟ้อนรำในงาน “เล่นป่าเก่า เข้าชักกัน” سانสัมพันธ์ครอบครัว

ภาพที่ ๕๐ แสดง การ “ช่องขวัญ” ให้กับนักวิจัย

บ้านป่าแดงหลวง อ.แม่สาย

เวทีทบทวนประสบการณ์งานด้านเอดส์ของชุมชนบ้านป่าแดงหลวงและตำบลเกาะช้างได้จัดให้มีการรายงานเป็น ๑ วันด้วยกัน คือ เวทีรายงานภาคแกนนำชุมชนและภาคตัวแทนชุมชน
ขั้นตอนการจัดการจัดการจัดการที่รายงาน

- ๑.) การประสานงานกับแกนนำชุมชนและกลุ่มผู้นำสหภาพ ผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่น ต่อการจัดเวทีและวันและเวลา สถานที่ และการจัดเตรียมอาหาร เป็นต้น
- ๒.) การติดตามผลการประสานงานการจัดเวทีทั้งทางโทรศัพท์และการลงเยี่ยมในพื้นที่
- ๓..) ดำเนินการจัดเวทีรายงานตามวันและเวลาที่กำหนด

๑.) เวทีที่ ๑ : เวทีทบทวนประสบการณ์งานด้านเอดส์ ภาคแกนนำชุมชน

เริ่มได้ดำเนินการในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๗ กลุ่มผู้นำสหภาพ เวลา ๐๙.๓๐ -๑๕.๐๐ น. รายละเอียดการจัดเวทีรายงานมีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดการที่รายงาน

- ๑.) เพื่อทบทวนการทำงานด้านเอดส์ของชุมชนในอดีตที่ผ่านมาและระยะปัจจุบัน
- ๒.) เพื่อให้เกิดข้อสรุปเกี่ยวกับความสำเร็จและข้อด้อยของการทำงานด้านเอดส์ของชุมชน
- ๓.) เพื่อให้เกิดข้อตกลงต่อแนวทางการจัดทำสื่อของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย เป็นแกนนำที่เข้าร่วมรายงานครั้งนี้ จำนวน ๘ คน ได้แก่ ๑.) แพทย์ประจำตำบล ๒.) เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง ๓.) ตัวแทนผู้ติดเชื้อ ๔.) หมอบ้าน ๕.) ศิลปินพื้นบ้าน ๖.) ประธานอนาคหหมู่บ้าน ๗.) ผู้ริเริ่มคนแรกในการดำเนินงานด้านเอดส์ ๘.) อาสาสมัครโครงการ

ประมวลสรุปประเด็นการรายงานและการดำเนินการ

- ๑.) ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาเอดส์ในอดีตและปัจจุบันของชุมชน
- ๒.) ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์การตอบสนองของชุมชนในขณะนี้
- ๓.) ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์กิจกรรมการจัดการต่อปัญหาเอดส์ของชุมชน
- ๔.) ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ในจุดเด่นและข้อบกพร่องของการทำงานเอดส์ในชุมชน
- ๕.) ผู้เข้าร่วมหารือถึงแนวทางการทำงานด้านเอดส์ในอนาคตของชุมชน
- ๖.) ผู้เข้าร่วมได้สรุปแนวทางต่อการผลิตสื่อของชุมชนและการใช้สื่อเพื่อรณรงค์ในชุมชน

ผู้เข้าร่วมรายงานได้ร่วมแลกเปลี่ยนดังประเด็นข้างต้น โดยมีนักกิจกรรมเป็นผู้แจ้งประเด็น และซักถามร่วมกัน

ข้อสรุปการรายงาน

ในการรายงานนี้เป็นการร่วมพูดคุยระหว่างแกนนำและนักวิจัย โดยมีบรรยายกาศของความเป็นกันเอง นักวิจัยนำเสนอถึงเป้าหมายของการรายงานร่วมกันครั้งนี้และได้มีการรายงานแสดงทัศนะ อย่างหลากหลาย สำหรับปัญหาเดอส์ในอดีตบัวมีความรุนแรง มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากทั้งนี้มีสาเหตุดังต่อไปนี้ ๑.) ผู้ชายโสดและแต่งงานแล้วในชุมชนหลายรายที่ออกไปเที่ยวหนูบึงบริการทางเพศและขาดการป้องกันไม่ใช้ถุงยางอนามัย และพบว่าติดเชื้อในภายนหลังเมื่อติดเชื้อจากการเที่ยวหนูบึงบริการทางเพศ ชายที่แต่งงานแล้วก็ได้นำเชื้อนั้นแพร่ให้กับภรรยาของตน

๒.) การเดินทางไปทำงานชายบริการทางเพศของหนูบึงสาวในหมู่บ้านทั้งความสมัครใจและการสนับสนุนของพ่อแม่ ภัยหลังเดินทางกลับมาแต่งงานกับคนในชุมชนก็ทำให้เกิดจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชนได้

๓.) การแต่งงานโดยไม่ได้ตรวจเลือดก่อนแต่งงาน

จากสาเหตุดังข้างต้น ปัญหาที่พบในชุมชนก็คือ มีผู้ป่วยที่มีอาการคล้ายผู้ติดเชื้อ แต่ด้วยกระแสเรื่องโรคเดอส์ที่ได้รับทราบจากโทรทัศน์ในขณะนั้น จึงไม่มีผู้ได้ในชุมชนที่จะยอมรับว่าตนเป็นติดเชื้อเดอส์ หรือบ้างก็ไม่แน่ใจว่าอาการของตนจะเป็นอาการของผู้ที่ติดเชื้อเดอส์หรือไม่ ขณะเดียวกันก็มีผู้ที่ไม่เชื่อหรือไม่ตระหนักร่วมมีโภคภัยอยู่จริง โดยบางรายมีความคิดว่าเป็น “ ภารกุเรื่องเพื่อไม่ให้ผู้ชายไปเที่ยวหนูบึงบริการ “ ชายบางคนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงโดยการไปเที่ยวหนูบึงชายบริการอยู่ ดังจำนวนที่ว่า “ ตายคาดก็ติดก็ตกล้าตาย “ ฝ่ายผู้ที่ลูกสาวมีอาชีพขายบริการทางเพศ ก็พยายามปฏิเสธว่า “ ไม่เป็นจริง ” สะท้อนให้เห็นดังคำกล่าวที่ว่า “ ไม่กลัวเดอส์แต่กลัวอด “ เพราะทำให้ขาดรายได้หากเชื่อเรื่องนี้ ”

ภัยหลังเมื่อพบผู้ที่เสียชีวิตลงที่มีอาการคล้ายผู้ป่วยเดอส์ ชุมชนเริ่มตื่นกลัวและวิพากษ์วิจารณ์ เกิดการกล่าวหาภัยและกันว่าบุคคลผู้นั้นเป็นเดอส์ ขณะที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาภัยตอบโต้ข้อกล่าวหาด้วย เกิดความบาดหมางใจกัน จากสภาพการเช่นนี้ทำให้ผู้ที่พบว่าตนติดเชื้อ ก็ไม่กล้าเปิดเผยตัว เองและกลัวว่าคนอื่นจะรู้ว่าตนติดเชื้อเดอส์ บางรายได้มีการเก็บตัวเงียบไม่สัมพันธ์กับผู้ใด เพราะกลัวการปฏิเสธจากชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนเองได้เกิดการรังเกียจผู้ติดเชื้อและครอบครัว ดังนั้น งานที่เกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชน จึงไม่มีผู้ติดเชื้อที่แสดงอาการไปร่วมด้วย ที่เห็นได้ชัดคือ งานศพของผู้ที่เสียชีวิตด้วยเดอส์ที่ไม่ค่อยมีคนไปและไม่มีการรับประทานอาหารของเจ้าภาพในงานศพนั้น ”

ต่อการตอบสนองต่อปัญหาเดอส์ ในเริ่มแรกพบว่าคนส่วนมากยังไม่มีความรู้เรื่องโรคเดอส์และยังไม่มีการรณรงค์ด้านเดอส์ในชุมชนเลย ต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๔-๒๕๓๕ เริ่มมีการรณรงค์โดยความร่วมมือของกลุ่มคนในชุมชนที่ได้กล่าวเป็นแกนนำชุมชนในการทำงานด้านเดอส์จนถึง ณ ปัจจุบันนี้ การรณรงค์ในเริ่มแรกเป็นการใช้เครื่องขยายเสียงให้ความรู้เรื่องเดอส์ ทางด้านสถานีอนามัยได้ให้การอบรมความรู้เรื่องเดอส์กับอาสาสมัครชุมชนในการออกให้ความรู้เรื่องเดอส์แก่คนในหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็มีการต่อต้านจากผู้ที่เสียผลประโยชน์จากการรณรงค์ ซึ่งก็คือผู้ที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ ผู้ที่ไม่เชื่อว่ามีโรคเดอส์แต่ยังคงเที่ยวหนูบึงบริการและนายหน้าส่งผู้หญิง

ในตำบลไปป้ายบริการยังจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ในขณะนั้นเองได้มีการต่อต้านการจัดการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเออด์ คือ การขวางปาราที่ออกกระจายเสียงในขณะนั้น ขณะที่หลายคนไม่ค่อยพอใจในการให้ความช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ ดังคำกล่าวที่ว่า “ไปช่วยเขากำไม่ เข้าไปติดมาเอง”

อุปแบบการดำเนินงานรณรงค์นี้ได้แตกตัวอย่างมากมาย อาทิ เช่น การติดป้ายคำขวัญรณรงค์ให้หยุดพฤติกรรมที่เสียงต่อการติดเออด์และยาเสพติด ไปสเตอร์ ป้ายรณรงค์ การแยกใบปลิว เวทีชาวบ้าน การแข่งขันกีฬาต้านเออด์ การจัดงานวันเออด์โลก การปล่อยโคลมลอย การป่นจักรยานต้านเออด์ การเดินรณรงค์ต้านภัยเออด์ การให้ความช่วยเหลือผู้ติดเชื้อและครอบครัว การให้ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานผู้ติดเชื้อ จัดคอนเสิร์ต การแห่พระสิงห์และศักดิ์สิทธิ์ร่วมกับการรณรงค์ให้ลด ละ เลิก เพื่อป้องกันการติดเออด์ การทำบุญสืบชะตาให้ผู้ติดเชื้อและทำบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นต้น

จากการรณรงค์ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจต่อชุมชนทำให้พบว่า ชุมชนเริ่มเข้าใจและได้เข้าใจมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากการที่เห็นคนในชุมชนหลายรายที่ได้เสียชีวิตด้วยเออด์ ผลกระทบที่ตามมาจากการเอด์ เช่น ลูกกำพร้าที่ถูกตามมาเป็นภาระของผู้เฒ่าผู้แก่ การขาดผู้นำครอบครัวและรายได้ในครัวเรือน คุณในชุมชนเริ่มเข้าใจและสงสารผู้ติดเชื้อ ทั้งทราบว่าโรคเออด์ไม่ได้ติดต่อได้ง่าย ๆ หากไม่ไปมีพฤติกรรมเสียงมาก คือหั้งการลดพฤติกรรมเสียงของคนในชุมชนเอง คือการไปเที่ยวหนูน้ำ บริการลดน้อยลง เนื่องจากเกิดความคิดว่าเพียงครั้งเดียวอาจติดเออด์ได้ ขณะที่บางคนก็ยังมีพฤติกรรมเสียงอยู่ แต่ก็รู้จักป้องกันตัวทั้งที่ในอดีตไม่มีการป้องกันใด ๆ หรือแม้แต่การไม่ซื้อไข่ถุงยางอนามัย โดยให้เหตุผลว่าไม่สนุก ปัจจุบันในเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยนี้ พบว่ามีหลายรายทั้งหญิงและชายต่างมาขอถุงยางอนามัยจากอาสาสมัครเพื่อพกติดตัวไว้ใช้ป้องกันการติดเชื้อ

จากการแสดงทัศนะพบว่า หลายคนเลิกมีพฤติกรรมเสียงไปเลย เพราะกลัวจะติดเชื้อและเสียชีวิตในภายหลัง และสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากการรณรงค์ในชุมชนคือ การเกิดกลุ่มผู้ติดเชื้อ “กลุ่มผึ้งสาย” ซึ่งเป็นการรวมตัวของผู้ติดเชื้อในระดับตำบล การรวมกลุ่มผู้ติดเชื้อจะพบกันทุกวันที่ ๒๐ ของเดือน โดยมีกิจกรรม เช่น การเจ็บข้อมูลข่าวสาร การร่วมแลกเปลี่ยนความคิด การพูดคุย การให้กำลังใจ การปรับทุกข์ รวมถึงการร่วมกันผลิตยาสมุนไพรรักษาอาการต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิศุภนิมิต ในช่วงเริ่มต้นและปัจจุบันคือ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน(PDA) ที่เข้ามาร่วมสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

จุดเด่นและข้อสำคัญของการทำงานด้านเอดส์ของชุมชน พบว่า ปัญหาเอดส์ในชุมชนได้ลดความรุนแรงลง ชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องเอดส์เห็นได้จากการลดและหยุดพฤติกรรมเสี่ยง เกิดความเข้าใจต่อตัวผู้ติดเชื้อและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติ นักจากนี้ยังมีคนที่สนใจร่วมทำงานเอดส์ในชุมชนเพิ่มขึ้น โดยหลายรายที่เข้าร่วมในการดำเนินงานเอดส์ เนื่องจากภูมิปัญญาดีของตนได้สืบทอดด้วยโภคเอดส์

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุได้กล่าวเป็นตัวอย่างและแหล่งเรียนรู้การตอบสนองต่อปัญหาเอดส์ในชุมชนให้กับผู้อื่น มีผู้เข้ามาศึกษาดูงานของกลุ่มผู้สูงอายุจากหลายที่ทั้งภายในและนอกประเทศ ทั้งนี้ผู้ดูงานหลายกลุ่มมาศึกษาดูงานโดยเข้ามาเป็นแขกของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนงานเอดส์ของชุมชน

ในแง่การทำงานเอดส์นับเป็นการเปิดโอกาสคนทำงานผู้ติดเชื้อและญาติได้มีโอกาสเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ผู้ติดเชื้อหลายรายพบว่า แท้จริงแล้วการเป็นผู้ติดเชื้อยังสามารถทำตัวให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ การทำงานด้านเอดส์ไม่เพียงแต่อยู่ในชุมชนเท่านั้น ปัจจุบันได้มีการขยายไปยังพื้นที่อื่น เช่น หมู่บ้านเชื้อ อำเภอเชียงแสน บ้านผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย บ้านภูช้างและบ้านสวาง กิ่งอำเภอภูช้าง จังหวัดพะเยา โดยการเข้าไปร่วมสนับสนุนและตั้งกลุ่มผู้ติดเชื้อ

จุดด้อยของการทำงานเอดส์ของชุมชน ผู้เข้าร่วมเวทีแสดงทัศนะว่าการทำงานก็มีปัญหาเป็นปกติเนื่องจากหลากหลายความคิด ในช่วงแรกที่มีการรณรงค์ คนในชุมชนได้เกิดการต่อต้านไม่เข้าใจ โดยสืบที่ใช้ในการรณรงค์ เช่น ป้ายข้อความที่ติดไว้กับการทำลาย ซึ่งได้ทำให้คนทำงานห้อใจ ทั้งยังรวมไปถึงการขาดการสนับสนุนในเรื่องการงบประมาณจากทางหน่วยงานของรัฐ ในช่วงปี ๒๕๓๐-๒๕๔๐ งบประมาณงานเอดส์ถูกใช้ไปด้วยภาระและไม่ได้ร่วมสนับสนุนงานเอดส์ในชุมชนเลย การรณรงค์จึงได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน มีผู้แสดงทัศนะว่า คนทำงานเอดส์ไม่ได้รับเงินแต่ถูกบังคับให้เข็นรับเงิน อีกทั้งคนหนึ่งที่แสดงเรื่องการรณรงค์คือ การที่มีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเคลื่อนย้ายไปทำงานภายนอกชุมชน โดยกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้ร่วมรับรู้การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เรื่องเอดส์ที่อยู่ในชุมชนจึงเป็นเหตุที่คนเหล่านี้เสียต่อการติดเอดส์และคืนกลับสู่ชุมชน อีกทั้งการให้ความสำคัญของชุมชนที่ปัจจุบัน พบว่าการทำงานด้านเอดส์เป็นของกลุ่มผู้สูงอายุ แก่นำและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนเท่านั้น คนในชุมชนเป็นผู้รับสาร ประกอบกับมีการรณรงค์อย่างมากมายในอดีตอาจทำให้คนชาชินต่อการรณรงค์ ถือว่ามีความเข้าใจและรู้เรื่องเอดส์ แม้ว่าปัญหาได้เบาบางลงแล้ว ซึ่งอาจเป็นความประมาท หากปัญหาเอดส์ได้แหนบมาและเกิดเป็นปัญหาอย่างในอดีตได้

อีกประเด็นหนึ่งที่มีการแสดงทัศนะว่า การสนับสนุนของฝ่ายการปกครองยังมีน้อย ทราบจาก การจัดเวทีชาวบ้านยังเป็นการสื่อสารจากบุนลงล่าง จากผู้นำชุมชน ชาวบ้านยังมีโอกาสแสดงความคิดเห็นน้อยมาก

สถานการณ์เอดส์ในปัจจุบันนี้ ได้มีการแสดงความคิดเห็นว่า ผู้ติดเชื้อยอมรับและเปิดเผยตัวเอง ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากการได้รับสิทธิ์ในการรับยาต้านทีทางรัฐบาลดำเนินการในปัจจุบันให้กับผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วประเทศ ขณะที่ชุมชนเองก็ยอมรับผู้ติดเชื้อ มีการอยู่ร่วมในสังคมกันอย่างไม่รังเกียจ ทั้งนี้ เพราะทราบว่าจะอยู่ร่วมกันอย่างไรไม่ให้ติดเอดส์ เกิดความร่วมมือกันในการทำงาน

การดำเนินงานด้านเอดส์ของกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบันยังคงได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเท่านั้น คือ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน นอกจากนี้ยังมีการเอาชื่อผู้ติดเชื้อไปใช้ในการหาผลประโยชน์ (ซึ่งกล้าไม่ช่วยผู้ติดเชื้อเอดส์ แต่ไม่ได้มีการช่วยเหลือแต่อย่างไร) ประการสุดท้ายคือ ในตำบลขาดการจัดทำเวทีชาวบ้าน กล่าวคือ ขาดการจัดเวทีที่คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านchromaticได้มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็น แต่เป็นฝ่ายรับฟังเท่านั้น

แนวทางการดำเนินงานด้านเอดส์ในอนาคตของชุมชน มีการแสดงทัศนะว่า อยากให้เกิดสื่อที่อยู่อย่างต่อเนื่อง โดยไม่อยากให้สื่อสูญไปเมื่อเวลาผ่านไป และต้องการให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวเรื่องโรคเอดส์อยู่ตลอดเวลา เป็นความตระหนักรที่แสดงออกมาเป็นการกระทำ คือ การงดในพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งอย่างให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็นของคนทั่วชุมชน มิได้เป็นเฉพาะของผู้ติดเชื้อเท่านั้น การรณรงค์ต่อต้านเอดส์เป็นการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่ให้ความช่วยเหลือกันทั่วชุมชน ที่สุดก็คือ ให้ชุมชนพึงตระหนักรวมให้ได้มากที่สุด ดังความหมายที่ว่าชุมชนเข้มแข็ง โดยมีพื้นฐานจากคนในชุมชนนั้นเอง

นอกจากนี้ได้มีการเสนอ กิจกรรมที่จะทำต่อกลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนอายุไม่เกิน ๒๕ ปี กล่าวคือ จัดให้มีการอบรมและเสริมอาชีพแก่เด็กและเยาวชนในช่วงปิดเทอม เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีเวลาว่าง การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จะทำให้เยาวชนนั้นไม่หลงมุ่นกับสิ่งต่าง ๆ ที่อาจทำให้เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดและเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ การปลูกฝังวัฒนธรรมชุมชน ธรรมเนียมที่ดีงาม เช่น การห้ามจับมือเดือด เช่น (ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นข้อห้ามที่บ่อนลง) การรักนวลดส่วนตัว การรู้จักความตัวต่อเพศตรงข้าม การแต่งตัวที่ถูกต้องเหมาะสมสมกับภาระเทศ ประเด็นสุดท้ายคือ การจัดให้มีห้องสมุด เพื่อให้เป็นที่แสดงความรู้แก่เยาวชน เพราะการมีปัญญาจะเป็นเครื่องป้องกันคนจากพฤติกรรมที่ผิดได้

จากการแสดงความคิดเห็นที่ประชุมได้เสนอเรื่องกลุ่มเสี่ยงของชุมชนดังนี้

๑.) ชายอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ที่มักดื่มเหล้า มีเงินจับจ่ายและเที่ยวกลางคืน

๒.) วัยรุ่นที่อยากรู้อยากลองและเน้นความโก้หู ทันสมัย ต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายในสิ่งฟุ่มเฟือย นอกจากรู้สึกดีต่อตัวซึ่งเป็นผลมาจากการขาดการสื่อสารกับครอบครัวในเมืองที่ติดต่อผ่านนายหน้าเพื่อมาขายบริการในแบบลักษณะนี้

๓.) เด็กหล่ายคนที่ศึกษาจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ แล้วต้องออกไปทำงานทำเพื่อให้มีรายได้จุนเจือครอบครัว ซึ่งอยู่บ้านค่านิยมการแข่งขันทางด้านวัฒนธรรมแต่ละครอบครัว ทั้งนี้โดยได้รับการปลูกฝังหรือสนับสนุนจากพ่อแม่

ต่อความต้องการผลิตสื่อของชุมชนเพื่อใช้รณรงค์ในชุมชน พบว่า ที่ประชุมยังไม่มีข้อสรุปอย่างแน่ชัดเนื่องจากมีหลายหัวข้อที่ได้พูดคุยกัน ขณะที่เรื่องการผลิตสื่อเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาปรึกษาหารือกันในภาพรวม ประกอบกับชุมชนมีการรณรงค์อย่างหลากหลายและเป็นเวลาอย่างต่อเนื่อง การรับรู้จากการรณรงค์ต่าง ๆ นั้น อาจทำให้ชุมชนรับรู้เรื่องเอดส์อย่างชาชินและกลัวเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนตอบได้แต่ให้ความสำคัญลดลง การทำสื่อหรือความร่วมมือของชุมชนต่อการแก้ไขปัญหาเอดส์อาจปรับเปลี่ยนรูปแบบไป

๒.) เวทีที่ ๒ : เวทีบทหวานประสบการณ์งานด้านเอดส์ ภาคตัวแทนชุมชน

โดยจัดให้มีการดำเนินการในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ กลุ่มผู้ชาย ตั้งแต่เวลา ๐๙.๓๐-๑๕.๐๐ น. รายละเอียดจากการจัดเสวนา มีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดเวทีเสวนา

- ๑.) เพื่อให้ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนการรับรู้ต่อการทำงานด้านเอดส์ของชุมชนในระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
- ๒.) เพื่อให้เกิดข้อสรุปเกี่ยวกับความสำเร็จและข้อด้อยต่อการทำงานด้านเอดส์ของชุมชน
- ๓.) เพื่อให้เกิดข้อตกลงต่อแนวทางการผลิตสื่อของชุมชนเพื่อใช้รณรงค์ในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมมีจำนวน ๑๖ คน และคนนักวิจัย ๓ คน ได้แก่ แกนนำเยาวชนชายและหญิงจำนวน ๖ คน / ผู้อาชญากรรมในชุมชนจำนวน ๕ คน / ตัวแทนพ่อบ้านและแม่บ้านจำนวน ๕ คน / ตัวแทนผู้นำศาสนาจำนวน ๑ คน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมาจากภาระงานของผู้ช่วยวิจัยทั้งถินที่อยู่ในชุมชน การเชิญผู้เข้าร่วมมาจากฐานของการเป็นคนในชุมชน มีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมงานด้านเอดส์ของชุมชนในระยะเวลาที่ผ่านมาอีกทั้งเน้นผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็น เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมจะก่อให้เกิดประยิชน์ต่อการดำเนินการต่อไป

ประมวลสรุปประเด็นสถานการณ์และการดำเนินงาน

- ๑.) ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาเอดส์จากอีตจันลึงปัจจุบัน
- ๒.) ผู้เข้าร่วมร่วมวิเคราะห์ในประเด็นการรับรู้และการตอบสนองต่อปัญหาเอดส์
- ๓.) ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ประเด็นข้อเด่นและจุดบกพร่องของการทำงานด้านเอดส์ในชุมชน
- ๔.) ผู้เข้าร่วมหารือถึงรูปแบบการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในอนาคต
ทั้งนี้ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมได้ร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอความคิด ขณะที่นักวิจัยเป็นผู้ป้อนประเด็นและเชื่อมประเด็นให้กับผู้เข้าร่วม

ข้อสรุปการสถานการณ์

ช่วงเริ่มต้นกระบวนการของเวทีสถานการณ์นี้ เป็นการเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวที่มีวิจัยและโครงการวิจัยตามมาด้วยการคืนข้อมูลให้กับผู้เข้าร่วมเวทีสถานฯ โดยการเชื่อมประเด็นสถานการณ์เอดส์ในชุมชนที่ผ่านมาเข้ากับการจัดการปัญหาเอดส์โดยการเริ่มต้นของแกนนำชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนได้รับรู้เรื่องโรคเอดส์ในเวลาต่อมา การจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชนได้พัฒนาสู่การรวมกลุ่มของผู้ติดเชื้อ “กลุ่มผู้เสียหาย” ในส่วนของกิจกรรมการรณรงค์นี้มีรูปแบบที่หลากหลายอันเป็นผลให้สถานการณ์เอดส์ในชุมชนลดลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน ตามที่ต้องการ จากนั้นได้เกิดการแลกเปลี่ยนจากตัวแทนผู้เข้าร่วมและคณะกรรมการวิจัย ดังการสรุปข้อมูลดังต่อไปนี้

การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องเอดส์ในระยะแรก

- ๑.) ความรู้เรื่องโรคเอดส์ได้รับจากการชุมโภรทัศน์ ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอในขณะนั้นเน้นโรคเอดส์เป็นเดียวตัวอย่างไม่ได้ การรับรู้เริ่มแรกทำให้เกิดความรู้สึกกลัวโรคเอดส์
- ๒.) ข่าวการเสียชีวิตของคนในชุมชนที่หาสาเหตุไม่พบหรือไม่แน่ใจว่าเป็นโรคนั้นได้อย่างไร ทั้งเป็นโรคที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน (โรคติดเชื้อชดวอยโคงาส ทั้งทางเดินหายใจ ระบบผิวหนัง ระบบสมอง ระบบประสาท เป็นต้น)
- ๓.) จากการรณรงค์โดยแกนนำในชุมชนโดยใช้รากระบากายเสียงเคลื่อนที่ ไปตามถนนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เน้นการให้ชุมชนได้ทราบเรื่องเอดส์ให้มากขึ้นกล่าวคือให้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากขึ้น สามารถแพร่มาถึงชุมชนได้หากมีพัฒนารูปแบบที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ
- ๔.) จากข่าวสารผ่านทางอาสาสมัครหมู่บ้าน(อ.ส.ม.)ที่ผ่านการอบรมด้านเอดส์ ซึ่งในภายหลังก็ได้รับการขยายความเข้าใจมากขึ้นจากการเข้าให้ความรู้ในกลุ่มอยุของอาสาสมัครของสถานีอนามัย (สื่อบุคคล)

๔.) จากองค์กรพัฒนาเอกชน บุณนิธิศุภนิมิต โดยผ่านอาสาสมัครของโครงการ เป็นการให้ความรู้ในชุมชนทุกครอบครัว โดยใช้ภาพประกอบ(Flip Chart)ในการนำเสนอเรื่องเอดส์ แผ่นผับใบปลิว ต่างๆ

การตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชนในอดีต

๑.) เกิดทัศนะของคนหลายคนในขณะนั้นคิดว่าโรคเอดส์รวมถึงคนที่ติดเอดส์ไม่น่าจะมีอยู่ในชุมชน เพราะสืบที่นำเสนอออกมานั้นมาจากส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ยังน่าจะอยู่ในเมืองใหญ่ อาจประเมินได้ว่าเป็นการปฏิเสธและการให้ภาพทางความคิดเพื่อปฏิเสธว่าโรคเอดส์ยังไม่เกิดขึ้นในชุมชน

๒.) คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับโรคเอดส์ คนติดเชื้อเอดส์ว่าจะมีจริงหรือไม่ มีการใจช์ ขานกันปากต่อปากแพร่ไปเมื่อไอนไฟลามทุ่ง เนื่องจากสังคมชนบทเป็นสังคมเครือญาติ ความผูกพันเป็นเครือญาติทำให้ไปมาหาสู่กันเสมอ เรื่องราวของคนในชุมชนจะกระจายให้รับรู้ได้ง่ายโดยปริยาย

๓.) หลายคนมองว่าเรื่องเอดส์นั้นเป็นการประโภตข่าวเพื่อไม่ให้คนไปเที่ยวหนูบิงบริการหรือส่งเสริม มิให้คนส่งบุตรหลานไปขายบริการ เนื่องจากในชุมชน ต.เกาะช้างขณะนั้น หลายครอบครัวนิยมส่งลูกสาวให้ไปทำงานขายบริการทางเพศในต่างจังหวัดและเมืองใหญ่

๔.) มีกระแสความคิดว่าเรื่องโรคเอดส์เป็นโรคที่เกิดกับผู้ที่ไปใช้เที่ยวหนูบิงบริการมา ก็เป็นการสมควรแล้วที่จะเป็นโรคนี้ บ้างมองว่าผู้ติดเชื้อไปหาเหตุมาเอง โรคเอดส์นับว่าเป็นผลกรรมหรือการลงโทษคนที่ลักสันชอบทางเพศ

๕.) หลายคนมองว่า การติดเชื้อเอดส์เหมือนเคราะห์กรรมของบุคคลและอาจเกิดขึ้นกับคนในสังคมได้ บางรายกลัวคนในครอบครัวติดเชื้อเอดส์ก็มีความคิดว่าคงไม่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัวของตน

๖.) มีคนในชุมชนอยากรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนมากขึ้น (การติดต่อ ลักษณะของอาการ การป้องกัน การดูแลรักษา)

๗.) คนในชุมชนบางกลุ่มเริ่มสำรวจว่ามีใครในชุมชนที่ติดเชื้อ และเริ่มรังเกียจผู้ติดเชื้อ เกิดการแบ่งแยกในชุมชนในประเด็นเรื่องเอดส์

๘.) ยังมีหลายคนกังวลไม่มีความรู้เรื่องเอดส์ดีพอและไม่ทราบเรื่องเอดส์ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรโดยเฉพาะคนแก่

นอกจานั้นยังมีปรากฏการณ์หรือลักษณะที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ให้เข้าใจสถานการณ์เอดส์ได้ อาทิ

- ๑.) คนในชุมชนเริ่มสังเกตผู้ป่วยที่มีอาการคล้ายผู้ที่ติดเชื้อเอดส์ มีการคาดเดา เริ่มชูปชิบนินทา นอกจานั้นมีการล่าวหาว่าบุคคลนั้นติดเชื้อเอดส์ ฝ่ายผู้ที่ถูกกล่าวหา기도ต้องทำให้ต้องเป็นความกันที่สถานีตำรวจนับเป็นความบ้าดหมายและความแตกแยกในชุมชน
- ๒.) การแสดงตัวของอดีตผู้นำชุมชนที่แสดงตัวเองว่าเป็นผู้ติดเชื้อ (สามบทบาทของผู้ติดเชื้อ) เพื่อ ต้องการทำงานช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ กล่าวคือ ในขณะนั้นหลายคนที่ติดเชื้อไม่กล้าเปิดเผยตัว ขณะที่ กระแสในชุมชนก็อยากรู้ว่าใครติดเชื้อเพื่อว่าจะได้รับวัตถุ อาจถึงกับไม่ยอมมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เพราะกลัวติดเอดส์ การประการศตัวของอดีตผู้นำชุมชนขณะนั้นเพื่อต้องการให้ผู้ติดเชื้อเห็นว่าแม้ แต่ผู้นำก็ติดเชื้อได้ และเกิดความไว้วางใจยอมเปิดเผยตัว อีกทั้งความคิดที่ต้องการให้ผู้ติดเชื้อเปิด เผยตัวว่าก็เพื่อให้ลดความทุกข์ใจของผู้ติดเชื้อที่เก็บตัวอยู่เพียงผู้เดียว
- ๓.) การเปิดเผยตัวทำให้เห็นผู้ติดเชื้อผ่อนคลายปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างชัดเจนมากขึ้น พร้อม ทั้งให้เกิดการจัดการกับปัญหาเอดส์ในเวลาต่อมา
- ๔.) เมื่อผู้ติดเชื้อเปิดเผยตนเอง เกิดการให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านข้อมูลการดูแลตนเองจากทาง สถานีอนามัย ด้านเงินช่วยเหลือ ค่าเดินทางไปรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นการดำเนินการขององค์กร พัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามาดำเนินงานด้านเอดส์ในชุมชนในเวลาต่อมา
- ๕.) การคืนถิ่นของผู้ที่ไปทำงานในต่างจังหวัด กรณีที่ไม่ใช้ผู้หญิงที่ไปขายบริการ โดยคนเหล่านั้นได้ ติดเชื้อและเดินทางกลับบ้านเมื่อมีอาการป่วย

ท่าทีของคนในชุมชนที่มีต่อผู้ติดเชื้อและครอบครัว มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปสรุปได้ดังนี้

- ๑.) ณ ปัจจุบันนี้ความรังเกียจผู้ติดเชื้อและครอบครัว ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นความสงสารเห็นใจ ผู้ติด เชื้อและครอบครัว อย่างไปเยี่ยมเยียนเพื่ออนุนใจตามໄ่สร้างทุกชีสุกคิด แต่อีกด้านหนึ่งก็กลัวว่าจะ สามารถรับเชื้อเอดส์มาสู่ตัวเองได้
- ๒.) หลายคนอยากรู้อยากรู้ มีภารاثามໄ่ถึงสาเหตุการติดเชื้อและสังเกตผู้ติดเชื้อในการมีชีวิต หลายทัศนะสรุปว่า สืบที่ช่วยให้คนในชุมชนปฏิเสธโรคเอดส์ได้มากที่สุดคือ ผู้ติดเชื้อที่อยู่ในชุมชน เพราะการได้เห็นชีวิตที่อยู่กับเอดส์โดยที่ยังไม่พบการรักษา ก็เหมือนกับรอวันตายไปนั้นเอง
- ๓.) คนส่วนใหญ่ในชุมชนให้ความสนใจในข้อมูลข่าวสารเรื่องเอดส์เพื่อจะได้รู้ว่าเอดส์เป็นอย่างไร และไม่ต้องการให้มีการติดเชื้อขึ้นอีกในชุมชน (มีแต่คนในครอบครัวที่ใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อเท่านั้นที่มี ความสนใจผู้ติดเชื้อและมีความเป็นห่วงเป็นใย เพราะความผูกพันธ์นั้นที่ปฏิ)

ข้อเด่นของการทำงานด้านเอดส์ในชุมชน

๑.) แกนนำมีความเพียรพยายามในการทำงานแม้จะได้รับการตอบสนองในเชิงลบจากชุมชน(ในระยะแรก)

๒.) การทำงานด้านเอดส์ของชุมชนสามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้

๓.) กลุ่มผู้ติดเชื้อและแกนนำในการทำงานได้รับการยอมรับทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ

๔.) สามารถช่วยผู้ติดเชื้อทั้งในชุมชนและชนกลุ่มน้อยจากสองประเทศเพื่อนบ้าน(ประเทศไทยและลาว)ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลรักษาสุขภาพ

๕.) ได้รับการสนับสนุนที่ดีจากองค์กรเอกชนในการเป็นพันธมิตรในการจัดการและแก้ไขปัญหาเอดส์

๖.) ชุมชนมีแกนนำที่ได้รับประกาศให้เป็นคนดีศรีสังคมจากการทำงานด้านเอดส์เป็นที่ยอมรับของสังคม

๗.) การขยายผลเชิงสุขภาพ ไม่เลือกที่จะทำงานด้านเอดส์เพียงด้านเดียวแต่พัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์เพื่อทวนเสริมด้านสุขภาพเช่นสวนสมุนไพร ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

ข้อด้อยของการทำงานด้านเอดส์ในชุมชน

- ๑.) ความร่วมมือของคนในชุมชนกับแกนนำยังมีน้อย โดยจะร่วมในเชพะการจัดกิจกรรมวันสำคัญที่ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือและต้องมีการร่วมเริงอยู่ด้วยเช่นมีมหรสพ คอนเสิร์ต การร่วมในการจัดผ้าป่า หรือการสอยต้นกัลปพฤกษ์ เป็นต้น
- ๒.) ภาพการทำงานในชุมชนคือความร่วมมือของแกนนำชุมชน กลุ่มผู้ติดเชื้อ หมู่พื้นบ้าน อาสาสมัครหมู่บ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชน สถานีอนามัย (ฝ่ายดูแลเรื่องสุขภาพ) ซึ่งยังขาดความร่วมมือในส่วนของผู้นำฝ่ายบริหารของชุมชน
- ๓.) การจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชนในความคิดของชาวบ้านพบว่า เป็นงานของแกนนำและกลุ่มผู้ชาย ชุมชนจึงเป็นผู้รับรู้

งานด้านเอดส์ในอนาคตของรัฐบาล

ที่ประชุมได้แสดงทัศนะว่า

- ๑.) อยากรู้ให้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ
- ๒.) อยากรู้ให้คนในชุมชนมีความร่วมมือมากยิ่งขึ้น
- ๓.) อยากรู้ให้มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อจะสามารถได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- ๔.) อยากรู้ให้มีการช่วยเหลือกันในชุมชนมากขึ้น เพราะในปัจจุบันความเจริญด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสพบปะพูดคุยกันน้อยลง

รูปแบบการรณรงค์ในอนาคต ตัวแทนชาวบ้านแสดงทัศนะว่า

- อย่างให้มีเพลงสมัยใหม่สามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้ดี
- ให้มีการเสนอสื่อที่ถูกต้องและคงทนที่คนในชุมชนสามารถเห็นได้
- สื่อบุคคลสามารถทำให้คนเห็นและเกิดความเข้าใจได้ง่ายกว่า ดังนั้นสื่อบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนนี้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้คงสื่อประเภทนี้ในการรณรงค์ต่อไป
- ให้มีสื่อแนวใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนในแต่ละวัยได้

จากข้อมูลข้างต้นเป็นทัศนะที่ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนมาจากการจัดเวทีเสวนา อย่างไรก็ตามเมื่อสอบถามถึงความต้องการในการผลิตสื่อการรณรงค์ในชุมชนพบว่า การคิดและการจัดการวางแผนในการผลิตสื่อต่าง ๆ ชุมชนยังคงให้แนวโน้มของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการโดยที่ชุมชนเป็นเพียงผู้รับสารเท่านั้นและจากข้อมูลจากการจัดเวทีเสวนาภาคตัวแทนชุมชนครั้งนี้คุณวิจัยได้คืนข้อมูลให้กับทางแกนนำชุมชนในภายหลัง

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากสถานที่ของกลุ่มผู้ชายอยู่ติดกับถนน ทำให้มีเสียงรบกวนสมาระเข้าร่วมต่อการแสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลา แต่ก็พบว่าสามารถดำเนินการไปได้

ข้อสังเกตและเสนอแนะ

- ๑.) จากการศึกษาชุมชนที่ผ่านมา ทำให้เวทีเสวนาของ อ.แม่สายค่อนข้างแตกต่างจากทั้ง ๒ พื้นที่ รูปแบบการดำเนินเวทีเสวนาจึงเป็นลักษณะที่ให้ตัวแทนชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็น(FOCUS GROUP) โดยโครงการวิจัยได้ศึกษาข้อมูลมากกว่าเป็นจังหวะรูปแบบการผลักดันในเกิดกระบวนการร่วมกับโครงการวิจัยในลำดับต่อไป อย่างไรก็ตามการจัดเวทีครั้งนี้นับเป็นการผลักดันทางอ้อมให้กับชุมชนต่อการทบทวนประสบการณ์การทำงานเอกสารของชุมชนในอดีต
- ๒.) รูปแบบของการทำโครงการวิจัยค่อนข้างต่างจากหน่วยงานอื่นที่เข้ามาทำงานในชุมชนบ้านป่า แต่จากการพูดคุยและการสัมภาษณ์กับผู้คนในชุมชนพบว่า รูปแบบของโครงการวิจัยเป็นลักษณะเชิงการศึกษา การจัดเวทีเสวนาจึงเป็นเวทีที่ช่วยให้ชุมชนได้สะท้อนการทำงานที่ผ่านมาและแนวทางในอนาคต ทั้งภาคภูมิภาคและภาคประชาชน และประเด็นที่สำคัญคือ การเข้ามาทำงานหรือร่วมทำงานในชุมชนไม่ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากแหล่งใดก็ตาม ท้ายที่สุดหน่วยงานเหล่านี้ก็ต้องย้ายออกจากชุมชนไป ดังนั้น ชุมชนเองต้องดำเนินการต่อและยังคงให้เกิดผลต่อไปในชุมชน และการทบทวนช่วยให้ทราบถึงจุดที่ชุมชนยังอยู่และแนวทางที่จะก้าวต่อไป

บทสรุปิเคราะห์

จากการศึกษาชุมชนทั้งจากการสัมภาษณ์ การศึกษากระบวนการทำงานของชุมชนและประสบการณ์งานด้านเอดส์ การสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือเรทีส่วนฯ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาอันได้แก่ แก่นนำชุมชน สมาชิกกลุ่มผู้ติดเชื้อ คนในชุมชน อาสาสมัครโครงการผู้นำศาสนา ครู เยาวชน เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้ทราบได้ว่า ชุมชนมีประสบการณ์ด้านงานเอดส์เป็นอย่างดีและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านรูปแบบการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนมีหลากหลายรูปแบบสามารถจำแนกตามประเภทสืบ็อได้ดังนี้

สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของชุมชนบ้านป่าแดงหลวง

- ๑.) สื่อบุคคล : กลุ่มผู้ติดเชื้อ “กลุ่มผู้ชาย” / การทำงานของแก่นนำชุมชน / การทำงานของเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน /
- ๒.) สื่อเฉพาะกิจ : การประชาสัมพันธ์โดยรถบรรทุกเสียงเคลื่อนที่ (ใช้ภาษาไทยและภาษาไทยใหญ่) / การแจกแผ่นพับ / สติ๊กเกอร์ / ป้ายคำขวัญและป้ายรณรงค์ / เวทีชาวบ้าน / การแข่งขันกีฬา / การปั่นจักรยาน / ป้ายนิเทศน์ / โปสเตอร์ / การสนับสนุนทำการศึกษาและความช่วยเหลือรูปแบบต่างๆ / การเดินรณรงค์ / งานวันเอดส์โลก / การจัดคอนเสิร์ต / การอบรมความรู้ให้กับประชาชน / โครงการสอนเรื่องเพศศึกษาและการค้ามนุษย์ โรงเรียนบ้านป่าแดง / งานวันเด็กที่จัดแข่งตอบคำถามเรื่องโรคเอดส์
- ๓.) สื่อพื้นบ้าน : การแห่พระเจ้าสิงห์เช้คักดีสิทธิ์ร่วมกับการรณรงค์ให้ลดละเลิกพฤติกรรมเสียง / การปล่อยคอมลอดยรบสิ่งผู้เสียชีวิตด้วยเอดส์ / ประเพณีทานทอด / การทำบุญให้ผู้ที่เสียชีวิตด้วยเอดส์และทำบุญสืบชะตาให้ผู้ติดเชื้อ / ศิลปินพื้นบ้านร้องเพลงค่าวา

จากรูปแบบการดำเนินการรณรงค์ในชุมชนและตำบลເກະช้างทำให้ทราบถึงการจัดการปัญหาของชุมชนที่ผ่านมา ซึ่งมีลักษณะของระยะเวลาที่ต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งจากข้อมูลที่ได้จากการจัดเวที “ทบทวนประสบการณ์ด้านเอดส์” ทั้ง ๒ เวทีที่ได้ดำเนินการไปแล้ว สรุปได้ว่ากิจกรรมการผลิตสื่อของชุมชนอาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการ แต่อาจมีการปรับรูปแบบการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานภาพของชุมชน

จากการสนทนากับแก่นนำชุมชนพบว่า แนวทางที่ชุมชนสนใจคือ การสร้างให้คนในชุมชนมีองค์ความรู้ที่มีใช้เกิดจากการรณรงค์เพียงครั้งคราวแล้วก็หายไป และในภายหลังก็จัดให้มีการรณรงค์ใหม่ต่อไป หากแต่เป็นการทำให้องค์ความรู้นั้นคงอยู่และเป็นการง่ายที่ชุมชนจะศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนและตำบลເກະช้าง แนวความคิด คือ การจัดให้มีห้องสมุดชุมชน

ชน ทั้งนี้เนื่องจากทุกวันเสาร์และอาทิตย์ จะมีเยาวชนไปใช้เวลาว่าง ณ ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ณ บ้านป่าแดงหลวง นอกจานั้นที่ศูนย์การเรียนรู้นี้ยังมีสวนสมุนไพรให้ได้ศึกษาและบ้านพักชุมชน เนินสำหรับผู้ติดเชื้อ ซึ่งจะเป็นคนจากทางฝั่งประเทศไทยและประเทศไทยเข้ามาพักอาศัยเพื่อรอเข้าพักรักษา ณ โรงพยาบาลในฝั่งประเทศไทย

จากการศึกษาชุมชนพบว่า กลุ่มผู้ชาย หรือส่วนสมุนไพร ตลอดจนการทำงานเอดส์ของชุมชนล้วนเป็นที่นำเสนอจากหลายหน่วยงาน หรือบุคคลจากที่ต่างๆ โดยให้ความสนใจในการเข้าศึกษา เยี่ยมชม เรียนรู้และศึกษาข้อมูล ทั้งจากการทราบโดยการแนะนำจากบุคคลอื่นที่ได้มาเยี่ยม และการมาเป็นแขกของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) เพื่อเข้ามาศึกษาดูงาน

ทั้งนี้นักวิจัยได้ร่วมขยายแนวคิดเพื่อหาความหมายที่ไม่จำกัดเฉพาะการเป็นที่เก็บหนังสือ เพื่อการค้นคว้าเท่านั้นทั้งนี้เพื่อร่วมกันคิดเพื่อทำให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ว่า “องค์ความรู้ของชุมชนที่ยั่งยืน” พร้อมทั้งร่วมขยายความของคำว่า “องค์ความรู้” ซึ่งได้เข้าใจร่วมกันว่า องค์ความรู้มิใช่เป็นความรู้ในด้านอักษรที่ได้อธิบายเชิงวิชาการแต่เพียงเท่านั้น องค์ความรู้ยังเป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้ร่วมดำเนินการ ได้ร่วมสื่อสาร มีการพัฒนาตามระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน การดำรงอยู่ของชุมชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านความรู้เรื่องสมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้าน เพลงและดนตรีพื้นบ้านและศิลปินท้องถิ่น อาหารการกินพื้นบ้านและการประรูปอาหาร การอนุรักษ์ของเก่า舊物 วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน อักษรพื้นเมือง หรือสิ่งต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนของตนทั้งสิ่งที่จับต้องได้และการสัมผัสด้วยตาแห่งปัญญา ดังนั้นเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ของชุมชน แนวคิดเรื่อง “ห้องสมุดชุมชน” ได้ปรับเปลี่ยนเป็น “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” ที่มีความหมายและการใช้งานที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ของชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

การขยายฐานคิดของชุมชน

สืบเนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวลาที่เสนาการนัดพบกลุ่มแกนนำของชุมชนต่อแนวทางการทำโครงการวิจัยร่วมกับชุมชนแล้วนั้น การหารือยังได้เกิดขึ้นในหลายครั้งด้วยกัน ทั้งนี้ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ แม้ว่าในเบื้องต้นนักวิจัยจะเป็นผู้ส่งสารให้กับชุมชนต่อการประสานให้เกิดความร่วมมือต่อการทำวิจัย อย่างไรก็ตามนักวิจัยจะต้องให้ความสนใจไปที่ความต้องการของชุมชนและแผนการทำงานจะเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการนั้น

ต่อประเด็นของแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิด “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” นั้น นักวิจัยได้ร่วมหารือกับทางแกนนำของชุมชนในหลายครั้งด้วยกัน ขณะเดียวกัน ชุมชนเองได้เกิดความกระตือรือร้นโดยตัวของชุมชนเอง ซึ่งพบว่า แกนนำได้มีโอกาสนำเรื่อง “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” เข้าสู่การ

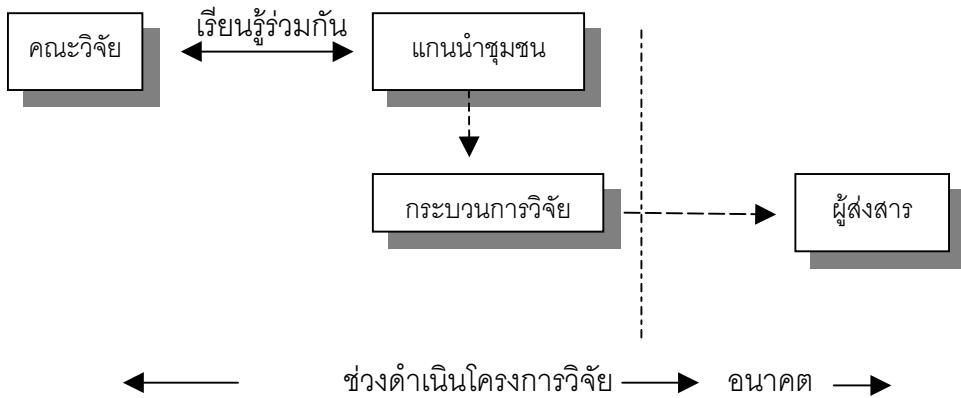
ประชุมของชุมชน ในเบื้องต้นเป็นเสนอแนวคิดให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนโดยรวมได้ทราบ และคาดว่าจะเกิดข้อสรุปต่อแนวทางนี้ต่อไปในอนาคต

ສໍາຮຽບຂັ້ນຕອນຂອງກະບວນກາງວິຈີຍໃນສ່ວນຂອງກາງຝລິຕີສື່ອຂອງໆມູນໜັນປ້ານປ່າແດງໜລວງນັ້ນ
ໄດ້ວາງອໝັນຂໍອຈຳກັດໜລາຍປະກາດຕ້ວຍກັນ ອາທິເຊົ່າ

- ข้อจำกัดอันเกิดจากระยะเวลาการดำเนินการของโครงการวิจัย พบว่า มีระยะเวลาตามกำหนด ของการทำวิจัยชิ้นนี้ ขณะที่กระบวนการที่จะทำให้เกิด “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” นั้นไม่สามารถทำให้เกิดหรือสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจหมายถึงในระยะเวลาของการทำงานวิจัยครั้งนี้ได้
- แนวคิดของการดำเนินการเพื่อให้เกิดพิพิธภัณฑ์นี้ จัดต้องอาศัยแนวคิดของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการสร้างกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิด “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” เพื่อจะได้กลยุทธ์พิพิธภัณฑ์ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง การดำเนินการเพื่อจัดให้เกิดพิพิธภัณฑ์นี้จึงต้องมีลักษณะอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งต้องมีการวางแผนครอบในการดำเนินการต่อไป
- การดำเนินการนั้นจะต้องมีการคิดถึงทุน (Capital) ที่จะดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็น “ทุนมนุษย์” (Human capital) คือ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในด้านต่าง ๆ และทักษะของคนในชุมชน และอีกประการหนึ่งคือ “ทุนทางสังคม” ซึ่งได้แก่ทรัพยากรที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เช่น การสร้างความคิดร่วมกัน การสื่อสารระหว่างกัน การร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการที่เกิดจากกระบวนการการร่วมแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและการพึ่งพาช่วยเหลือกันและกัน (Interdependence) ในที่สุด หรือแม้แต่ งบประมาณที่จะต้องใช้ในการดำเนินการหรือสิ่งที่เรียกว่า องค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ เช่น สิ่งของหรือวัตถุ ของเก่า หรือของใหม่ที่ภายหน้าจะถูกนำไปใช้ ในการดำเนินการที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่รวมตัวกันอย่างเป็นปึกแผ่น (Solidarity) ของชุมชน และทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงหรือสัมพันธ์กับกลุ่มภยันต์ของชุมชน ซึ่งอาจหมายถึง องค์กรพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่ได้เข้ามาร่วมสนับสนุนชุมชน

ด้วยเหตุนี้ความร่วมมือที่สามารถดำเนินการในการศึกษาวิจัยครั้งนี้อยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชนและการจัดเวทีเสวนาในชุมชน ประเด็นในการดำเนินการร่วมกันจึงมีได้เกิดขึ้นกับชุมชนโดยรวมทั้งหมด แต่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันระหว่างนักวิจัยและแกนนำชุมชน คือการสร้างแนวคิดร่วมกัน เพื่อการขยายความเข้าใจ อันจะเป็นการวางพื้นฐานเพื่อให้มีการดำเนินการจริงต่อไป ในการดำเนินการนี้ แกนนำในชุมชนจึงเป็นผู้รับสาร เพื่อที่จะถ่ายเป็นผู้ส่งสารและผู้กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อการร่วมสร้าง “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” ต่อไป ดังแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๕ แสดงความร่วมมือระหว่างคณะวิจัยและตัวแทนชุมชน

จากแผนภาพดังกล่าวนี้ บทบาทของนักวิจัยคือผู้ศึกษาและผู้อำนวยให้เกิด (Facilitator) ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย แกนนำชุมชนเป็นผู้รับสารจากการเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย จากการดำเนินโครงการวิจัยทั้งนี้เพื่อพัฒนาสู่การเป็นผู้ส่งสารและผู้อำนวยให้เกิด (Facilitator) เพื่อการดำเนินการ “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” ในเวลาต่อไป

กิจกรรมการผลิตสื่อของชุมชนบ้านป่าแดงหลวงได้ปรับเปลี่ยนเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนักวิจัยเป็นเสมือนอาลักษณ์ของชุมชนในการเรียบเรียงและถ่ายทอดให้กับชุมชนในภายหลัง การทำกิจกรรมร่วมกันนั้นได้ใช้รูปแบบของ “การศึกษาดูงาน” ร่วมกัน จากนั้นจึงได้จัดให้มีการเสวนาร่วมกันจากการไปศึกษาดูงานต่าง ๆ อันเป็นบทสรุปของการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน และนักวิจัย

กิจกรรม “การขยายฐานคิดของชุมชน”

๑.) การจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อขยายฐานความคิด

สืบเนื่องจากการแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิจัยและแกนนำชุมชนในการพัฒนาการศึกษาวิจัยร่วมกันในประเด็jn “การสื่อสารของชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาเดส์” นั้น อันนำมาซึ่งประโยชน์กับชุมชนในระยะเวลาศึกษาวิจัย “การขยายแนวคิดของชุมชน” จึงได้ก่อให้เกิดรูปแบบกิจกรรม การศึกษาดูงาน ทั้งนี้เพื่อขยายฐานความคิดและความรู้ต่อการจัดทำ “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” หากจะมองในรูปของการสื่อสารถือเป็นการศึกษาประเด็jn “การสื่อสารเพื่อขยายฐานความรู้” ร่วมกับชุมชน โดยกิจกรรมการศึกษาดูงานนั้น มีกระบวนการดังนี้

กระบวนการก่อนการศึกษาดูงาน เริ่มต้นจากการสื่อสารร่วมกันระหว่างนักวิจัยและแกนนำชุมชนผ่านทางกิจกรรมการเสวนาและการพูดคุยอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา แนวความคิดในขณะนั้นคือ ต้องมี “แผนที่ทางความคิด” เพื่อช่วยนำร่อง สร้างความเข้าใจและวิธีการที่เหมาะสม การศึกษาดูงานจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยให้แกนนำชุมชนมีความเข้าใจในเรื่อง “พิพิธภัณฑ์ชุมชน”

มากยิ่งขึ้น การเลือกสถานที่ศึกษาดูงานนั้น ได้เลือกพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งศรี อ.ร้องกวาง จ.แพร่ และเลือก โถงเยียนปูม ผญ่า ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน วัดร่องกาศใต้ อ.สูงเม่น จ.แพร่ เป็นที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมความร่วมมือของชุมชน และได้ดำเนินการประสานไปยังทั้ง ๒ สถานที่เพื่อประสานการเข้าเยี่ยมศึกษาดูงานต่อไป

กระบวนการระหว่างการศึกษาดูงาน ใน การศึกษาดูงานทั้ง ๒ แห่งนั้น กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ การสร้างความสัมพันธ์ชึ้นกันและกันระหว่างเจ้าภาพและผู้ศึกษาดูงาน ทั้งนี้ผู้ศึกษาดูงานได้ชี้แจงเป้าหมายของการศึกษาดูงาน ขณะที่เจ้าภาพพกความสามารถและกล่าวประเดิ่นที่ผู้เข้าร่วมสนใจต้องการได้ นอกจากนั้น ยังเป็นการแลกเปลี่ยนสาระจากทั้งสองฝ่ายร่วมกัน หรือ การเล่าสู่กันฟัง พร้อมทั้งเป็นการสร้างมิตรในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ท้ายที่สุด เจ้าภาพได้นำผู้ศึกษาดูงานเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ กิจกรรมของชุมชน ซึ่งได้สร้างความสนใจให้กับผู้ศึกษาดูงานเป็นอย่างดี ส่วนเจ้าภาพเองก็ถูกเป็นเกียรติที่มีผู้ให้ความสนใจชุมชนของตน นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในชุมชนของตน

ข้อสรุปในรายละเอียดของการศึกษาดูงานยังสถานที่ต่าง ๆ มีดังนี้

๑.๑) การไปศึกษาดูงาน ณ พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งศรี ต.ทุ่งศรี อ.ร้องกวาง จ.แพร่ ในวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗ มีผู้ร่วมศึกษาดูงานจากชุมชน จำนวน ๖ คน โดยข้อมูลจากการศึกษาดูสูปได้ประเดิ่นดังต่อไปนี้

- แก่นนำชุมชนและนักวิจัยได้รับฟังความเป็นมาของการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ทุ่งศรี โดยพระอธิพัฒน์ แห่งวัดทุ่งศรี และร่วมชมพิพิธภัณฑ์ ตลอดการสนทนาได้มีการแลกเปลี่ยนเรื่องราวของ ๒ ชุมชน พร้อมทั้งร่วมรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันกับตัวแทนชาวบ้านในตำบลทุ่งศรี
- จุดเริ่มต้นของพิพิธภัณฑ์ทุ่งศรี เกิดจากดำริของพระในการเห็นความสำคัญของสิ่งของบางอย่างในชุมชน นั่นก็คือ ชามตราช่าไก่ ชามดินเผาเก่า ๆ โดยความคิดในขณะนั้นมองว่า ลิงของต่าง ๆ ล้วนมีที่มา ดังนั้นเรื่องราวของคนในชุมชนน่าจะบอกเล่าได้จากสิ่งของนั้น ๆ อันสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดีและจากจุดเริ่มนั้นเองที่ได้ก่อให้เกิดแนวคิดในการร่วมสร้างสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเป็นของเก่า แม้ว่าพิพิธภัณฑ์จะเป็นที่ร่วบรวมของเก่าเก็บ แต่มิได้เป็นเพียงที่เก็บของเก่าเท่านั้น หากแต่พิพิธภัณฑ์ทำหน้าที่ของตัวมันเองในการสะท้อนเรื่องราวของชุมชน เรื่องราวการดำรงชีวิตของคนในชุมชนทุ่งศรี ภูมิปัญญาของชาวบ้าน ดังนั้น วัตถุของเก่า มิได้ทำหน้าที่เป็นวัตถุตั้งแสดงเท่านั้น แต่เป็นการให้หวานระลึกถึงกิจกรรมต่าง ๆ อันสะท้อนระบบวัฒนธรรมของคนในชุมชน นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ยังเป็นสถานที่ให้คุณภาพดี มาก ประชุมร่วมกัน มากับผ่อน พิพิธภัณฑ์ได้สะท้อน “อัตลักษณ์” ของชุมชน (Identity) และได้กล้ายมาเป็นความภูมิใจของคนในชุมชนในที่สุด

- พิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรีเกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กล่าวโดยสรุปคือ กลุ่มคนที่เข้าร่วมมีทั้งจากคนในชุมชน อันได้แก่ พระ กรรมการวัด แกนนำชุมชน ผู้อาวุโส เด็กและเยาวชน พ่อบ้านและแม่บ้าน นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคนที่เข้าร่วมภายนอกชุมชน ได้แก่ คณะสงฆ์ กลุ่มภาคี เครือข่าย ในการร่วมปรึกษาหารือ ร่วมคิดวางแผนและดำเนินการให้เกิดเป็น “พิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรี” ขึ้น
- ระดับของการมีส่วนร่วม เช่น ร่วมมาก ปานกลางหรือร่วมน้อย อาทิ เช่น คนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการ บังร่วมที่จะมอบของเก่าที่ตนมีครอบครองไว้ให้เป็นของพิพิธภัณฑ์ บังก์ร่วมแรงร่วมใจในการสละเงินทอง ทรัพย์สิน เวลาในการดำเนินการ ไล่เป็นถึงบังมีส่วนร่วมในการรับรู้ว่าได้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรี
- ลักษณะของการมีส่วนร่วม อันได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ เช่น การคิด ร่วมลงมือ โดยคนในชุมชนได้ร่วมกันบริจาคมสิ่งของเครื่องใช้เก่า ร่วมจัดของ ออกรูปแบบวางแผน ถ่ายทอดความรู้ การจัดการ การบริหาร การลงแรงสร้างอาคาร ขันของ ให้ยึดรถ เป็นลูกมือ เป็นสล่า(ช่าง) ทำอาหาร
- ปัจจุบัน การใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรีของคนในชุมชนนั้น พบว่า ใช้เป็นที่ประชุม หารือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ใช้เป็นที่ดำเนินงานของชุมชน ใช้เป็นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เป็นที่ผู้สูงอายุได้มาร่วมชุมชนกันหวานรำลึกถึงอดีต เยาวชนและเด็กต่างแเระเยี่ยมมาเที่ยว ใช้เป็นที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องเล่าเก่าแก่ให้กับคนรุ่ยต่าง ๆ เป็นที่รับรองผู้มาเยี่ยมชุมชน เป็นที่เก็บรักษาของเก่าที่ทรงคุณค่าของชุมชน
- บทสรุปที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับจากการศึกษาดูงานสรุปได้ดังนี้

๑.๒) โรงเรียนปั่มพูนคุณยังคงส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน วัดร่องกาศ ต.ร่องกาศ อ.สูงเม่น จ.แพร่ ในวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๗ โดยข้อมูลการศึกษาดูงานสรุปได้ดังนี้

- แกนนำชุมชนและนักวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มชาวบ้านบ้านร่องกาศจำนวน ๒๐ คนโดยประมาณและพระอธิการวิทูรย์ อธิบดี จังหวัดเชียงราย

- เป้าหมายในการศึกษาดูงานครั้งนี้คือ การศึกษาการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ เกี่ยวกับธุรกิจของชุมชน อันได้แก่ กิจกรรมกลุ่มข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ และความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโองเอียนปูมผู้นำ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน
- แนวคิดการเรียนรู้จากการทำงาน คือ ๑.) การสร้างงาน การคิดหากิจกรรมต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน กิจกรรมหนึ่งในนั้นคือ กิจกรรมผลิตของกลุ่มข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ โดยเปลี่ยนจากการสีข้าวให้ข้าวมาเป็นการขัดข้าวให้น้อยลง ใช้ระยะเวลาอันน้อยลงทำให้ข้าวที่ได้จะเป็นข้าวกล้องซึ่งมีประโยชน์มากกว่าข้าวขาว รูปแบบการดำเนินงานคือให้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมดำเนินการ และนำจำหน่าย และมีการปันผลของผลกำไรที่ได้ อันเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- ลำดับที่ ๒.) การสร้างคน คือ เมื่อคนในแต่ละกลุ่มงานได้เรียนรู้ในการทำงาน ได้ปฏิสัมพันธ์ ต่างกันมีความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นเครือญาติ มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ดังพุทธภาษิตที่ว่า "วิสสาสา ปรมາ ญาติ ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง" ที่เกิดความผูกพันกันมากยิ่งขึ้น คนก็เกิดการพัฒนาตัวเองไปพร้อมๆ กัน
- ลำดับที่ ๓.) การสร้างศีลธรรม นอกจาก "งานสร้างคน คนสร้างงาน คนเกิดการพัฒนาจิตใจ" ดังนั้น คนจึงเกิดจิตสำนึกรักห่วงแห่นแแห่นดินถินเกิด และคนก็จะเกิดมีศีลธรรมขึ้นอย่างเป็นปกตินิสัยที่เกิดจากการที่ปฏิบัติจริงให้เป็นปัจจุบันธรรม
- โองเอียนปูมผู้นำ ศูนย์การส่งเสริมเรียนรู้ ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมที่ชุมชนได้มีส่วนร่วม พร้อมทั้งได้สร้างความมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านอาชีพเสริมรายได้ กิจกรรมที่เกี่ยวกับงานของชุมชน งานบุญงานประเพณี ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนั้น ยังมีการใช้หลักธรรมและกิจกรรมที่ผ่านพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน
- "การเรียนรู้ย่อมเกิดคุณธรรม ๑๐ ประการ" คุณธรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งได้แบ่งเป็น ๑๐ ประการ อาทิ ๑.) เป็นคนรู้รักสามัคคี ๒.) เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว ๓.) เป็นคนมีความซื่อสัตย์ ๔.) เป็นคนไม่มัวมานาในสิ่งอื่นบ่อยๆ ๕.) เป็นคนกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด ๖.) เป็นคนเก่งเรียน ไฟหัวความรู้ ๗.) เป็นคนคิดเก่ง คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา ๘.) เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน มีความรับผิดชอบ ๙.) เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทุกๆ คน ๑๐.) เป็นคนสร้างงาน สร้างคน และสร้างศีลธรรม อันเป็นการถ่ายทอดเพื่อในคนในชุมชนร่วมกันตระหนักรู้บทบาท หน้าที่ที่พึงมีร่วมกัน

- บทสรุปที่สอนของโรงเรียนปัจจุบัน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน คือ ซ่องทางที่ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อความนึกคิด การสร้างคุณธรรม(ส่วนของนามธรรม)และวิถีชีวิต ความเป็นอยู่(ส่วนของรูปธรรม) ต่อคนในชุมชน

๑.๓) “กลุ่มคนเฝ่าคนแก่” ต.ป่าเดด อ.แม่สาย จ.เชียงราย ในวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗ โดยข้อมูลการศึกษาดูงานสรุปได้ดังประเด็นต่อไปนี้

- แกนนำชุมชน ผู้สูงอายุและนักวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มคนเฝ่าคนแก่ ของตำบลป่าเดด จำนวน ๓๐ คนโดยประมาณ (หมายเหตุ ในการศึกษาดูงานนั้นได้มีชุมชนที่เข้าร่วมศึกษาดูงานในครั้งนี้ ๒ ชุมชนด้วยกันคือ บ้านป่าเดงหลวงหมู่ ๑๑ และบ้านเวียงกลางหมู่ ๒๑)
- เป้าหมายการศึกษาดูงานในครั้งนี้เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคนเฝ่าคนแก่ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ผู้ศึกษาดูงานบ้านป่าเดงหลวงมีความสนใจ ทั้งนี้เพื่อสร้างโลกทัศน์และความคิด แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มคนเฝ่าคนแก่ของชุมชนบ้านป่าเดงหลวงต่อไป
- ได้มีการร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มคนเฝ่าคนแก่ของทั้งสามชุมชน เกี่ยวกับความเป็นมาของ การตั้งกลุ่ม เป้าหมายในการจัดตั้งและผลที่คาดหวังนั้นมุ่งเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุของชุมชนทั้งสูง ภาระทางกาย ทางใจ และผลผลอยได้อีกประการหนึ่งคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม คนในชุมชน สำหรับตำบลป่าเดด จำพวกแม่ส่วนนั้น ผลผลอยได้คือการเชื่อมกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเด็กให้ได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ลดช่องว่างระหว่างวัยและเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ ระหว่างช่วงต่อเนื่องหากมีปัญญาไทย
- หลังจากการร่วมแลกเปลี่ยนแล้วนั้น ได้มีการสาธิตและร่วมกันทดลองทำข่องเล่นพื้นบ้าน ระหว่างสามชุมชนด้วยกัน โดยได้มีการสอนของเล่น เช่น กบ นก ที่จับปลาให้ขนาดเล็ก พร้อม ทั้งการพูดคุยสื่อสารระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราวของ ๓ ชุมชนร่วมกัน

กระบวนการหลังการศึกษาดูงาน ได้นำเสนอในบทที่ ๖ หัวข้อ ๖.๑ ประเด็น บ้านป่าแดง หลวง อ.แม่สาย : การจัดสถานก่อร่องย่อยขยายผลการศึกษาดูงาน

๔.๓ สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมรณรงค์

จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการในแต่ละชุมชนจะพบว่า มีความต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละชุมชนดังนี้

บ้านเรียงกลาง

- กิจกรรมสร้างสื่อใหม่ ได้แก่ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ภาพพลิก
- กิจกรรมเสริมในกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ การเดินรณรงค์
- กิจกรรมขยายฐานความรู้ การศึกษาดูงาน

บ้านดอยงาม

- กิจกรรมสร้างสื่อใหม่ ได้แก่ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ป้ายคำขวัญ และสถาปันที่เกี่ยงละครรภรณรงค์
- กิจกรรมอิงวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ประเพณีตานทอดและงานสารสัมพันธ์ ครอบครัว

บ้านป่าแดงหลวง

- กิจกรรมขยายฐานความรู้ ได้แก่ การศึกษาดูงาน

ทั้งนี้เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับผลการศึกษาบริบทของชุมชน อันเป็นตัวกำหนดสถานภาพของชุมชนต่อการดำเนินการศึกษาวิจัยในหัวข้อ ๔.๖)บทสรุปกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ของชุมชน ๓ พื้นที่ โดยกิจกรรมของชุมชนนั้นเมื่อนำมากล่าวในเบื้องต้นของการสื่อสาร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชนนั้น ผลการดำเนินกิจกรรมก่อให้เกิดประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้จากการกระบวนการวิจัยต่าง ๆ ไม่ได้จะเป็น การจัดเวทีเสวนา เวทีทบทวนประสบการณ์ และขั้นตอนการผลิตสื่อในชุมชนนั้นได้ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของชุมชนในการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน

๒.) การปรับสม ในข้อเด่น ข้อด้อยของสื่อ จากผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า มีการเลือกใช้ทั้ง สื่อบุคคล สื่อเชิงพากิจและสื่อพื้นบ้าน สื่อประเพณี ทั้งนี้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ผสมกับความสนใจในการเลือกซองทางการสื่อสารของชุมชน นำมาซึ่งการปรับสมในข้อเด่น ข้อด้อยของสื่อต่อการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน

๓.) การเน้นกลุ่มที่ “ชุมชน” กิจกรรมที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในหลายระดับ (ทั้งจากตัวแทนของชุมชน คณะทำงานและคนในชุมชน) และกลุ่มคน (กลุ่มคนในกลุ่มมองค์กรชุมชนและช่วงชั้นวัย / เพศ) ในการเข้ามายัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน

๔.) การขยาย"ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ในการดำเนินกิจกรรมพบว่า "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" หรือผู้นำในการดำเนินกิจกรรม มาจากสถานภาพต่างกัน ทั้งจาก ผู้นำชุมชน ผู้ติดเชื้อ เยาวชน ผู้สูงอายุ พ่อบ้าน แม่บ้าน ทั้งที่มีความสามารถและไม่มีความสามารถ ทั้งที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในโครงการวิจัยครั้งนี้ คือ สร้างโอกาสในการดำเนินการร่วมกัน จึงทำให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงปรับรูปโฉมที่หลากหลายขึ้น

๕.) การมีส่วนร่วมในกระบวนการของสื่อ ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมพบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งใน การเป็นผู้รับสาร มีปฏิกริยาป้อนกลับในการดำเนินการและการประเมินผล(นำเสนอในบทตัดไป) / การเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตกิจกรรมรณรงค์ และสุดท้ายคือ การวางแผนนโยบาย ที่ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดว่า กิจกรรมนั้น ๆ เกิดผลและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของตนหรือไม่ ยังนำสู่การจัดการของชุมชนในอนาคตต่อไป

๖.) การเน้นกลยุทธ์ของการใช้สื่อและเรื่องสาร กิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นการเลือก "ใช้สื่อ" เพื่อให้ สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน ส่วนประเด็นเรื่อง "สาร" นั้น ได้มีการคัดเลือกสาร (Message selection) การออกแบบสาร (Message design) การนำเสนอด (Message delivery) ในการดำเนินการ โดยสื่อที่เลือกให้นั้นมีได้นำเสนอเนื้อหาเฉพาะ ความรู้เรื่องโรคและการป้องกัน ท่า�น แต่ยังสะท้อนแนวคิดในด้าน การเยียวยาทางจิตใจ การช่วยเหลือในรูปธรรม การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสร้างให้เกิดความตระหนักรู้ต่อประเด็นปัญหาเอดส์ ยังเป็นการใช้วิธีการเพื่อสร้างเป้าหมายอย่างตรงใจและใกล้ปัญหามากยิ่งขึ้น

บทที่ ๖

ศักยภาพชุมชน : การประเมินผลของชุมชน

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอด้านต่อการประเมินผลกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ซึ่งดำเนินการใน๒ พื้นที่คือ บ้านเวียงกลาง อ.เมืองและบ้านดอยงาม อ.พาน ที่ได้ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ตามกระบวนการวิจัย โดยเนื้อหาในการนำเสนอ มีลำดับดังนี้

- ๖.๑ การประเมินผลกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน
- ๖.๒ การประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการรณรงค์
- ๖.๓ บทสรุปของกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน

๖.๑ การประเมินผลกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน

จากการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การออกแบบและการผลิตสื่อรณรงค์นั้น เพื่อสะท้อนถึงกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ ในด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจากการดำเนินการนั้น การประเมินผลโดยตัวของชุมชนจึงเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด ในการจะตอบว่า กิจกรรมการรณรงค์นั้น ประสบผลสำเร็จประการใด ชุมชนได้เรียนรู้ประการใด จากกิจกรรมเหล่านั้น ในการประเมินผลชุมชนประกอบด้วยการประเมินผลดังนี้

๑.) **การประเมินติดตามผลระหว่างการดำเนินกิจกรรม (Monitoring)** หรือการประเมินผลร่วมกับคณะกรรมการเอดส์ต่อการผลิตสื่อแต่ละชนิด เป็นการประเมินผลการผลิตสื่อนั้น และจากกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนโดยร่วมประเมินผลกับคณะกรรมการเอดส์ของชุมชนอย่างเป็นระยะ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นฐานการเรียนรู้และการดำเนินการผลิตสื่อชนิดอื่นต่อไป การประเมินผล ประเภทนี้ใช้ในการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการเอดส์ในภาคปฏิบัติ ผลการประเมินกับคณะกรรมการทำงานได้ถูกวิเคราะห์และนำเสนอในการประเมินผลการศึกษาวิจัยต่อไป

๒.) **การประเมินผลผ่านเวทีชุมชนประเมินผล** เป็นการประเมินผลต่อกิจกรรมรณรงค์ ต่าง ๆ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนทั้งที่ได้รับทราบกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ได้สะท้อนต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น ผ่านความคิดเห็นร่วมกันของคนในชุมชน

ขั้นตอนการเตรียมการจัดเวทีประเมินผล

- ๑.) นักวิจัยได้ประสานงานกับคณะกรรมการเอดส์เกี่ยวกับการจัดเวทีชุมชนประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเสวนาของชุมชนต่อกิจกรรมการประเมินผลกิจกรรมการรณรงค์ที่ได้เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนการ

วางแผนการจัด อาทิ วันที่ดำเนินการ เวลา การประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนเพื่อเข้าร่วมงานที่ประเมินผลชุมชน

- ๒.) นักวิจัยได้ติดตามผลเพื่อยืนยันความพร้อมกับทางอาสาสมัครโครงการ
- ๓.) คณะกรรมการและตัวแทนชุมชนร่วมดำเนินการจัดเวทีชุมชนประเมินผลตามวันและเวลาที่กำหนดในการจัดเวทีชุมชนประเมินผลได้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินการจัดเวทีต่าง ๆ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดเวทีชุมชนประเมินผล

- ๑.) เพื่อให้เกิดการทบทวนในกระบวนการดำเนินงานวิจัยในขั้นต่าง ๆ ที่ผ่านมาไว้ร่วมกัน
- ๒.) เพื่อให้เกิดข้อสรุปการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการรณรงค์ป้องกันเอกสารส์ของชุมชนผ่านกระบวนการทำวิจัย
- ๓.) เพื่อให้เกิดบทเรียนและองค์ความรู้ต่อการรณรงค์ป้องกันเอกสารส์ของชุมชนร่วมกัน

ในการจัดเวทีเสวนาประเมินผลชุมชนนี้ ดำเนินการใน ๒ พื้นที่ ที่มีกิจกรรมรณรงค์ ได้แก่ บ้านเวียงกลาง อ.เมือง และบ้านดอยงาม อ.พาน สำหรับบ้านป่าแดงหลวงที่มิได้ดำเนินกิจกรรมรณรงค์นั้น ได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นการจัดเสนาการลุ่มย่อยเพื่อขยายผลของการศึกษาดูงานของตัวแทนชุมชน

บ้านเวียงกลาง อ.เมือง

กิจกรรมการประเมินผลของชุมชน จัดขึ้นในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ณ ศาลาการเปรียญวัดเวียงกลาง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น ๒๕ คน ซึ่งผู้เข้าร่วมนั้นคือผู้ที่ได้รับทราบการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ผ่านทางการประสานของผู้ช่วยวิจัยและคณะกรรมการเอกสารส์

การดำเนินการประกอบด้วย การสรุปกระบวนการที่ดำเนินการทั้งหมดเพื่อเป็นฐานข้อมูล การร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นเสนาฯ โดยนักวิจัยเป็นผู้เชื่อมประเด็นการเสนาฯ

สรุปข้อมูลการจัดเสนาประเมินผล

ที่ประชุมได้สรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

การดำเนินการ มีการวางแผนงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและคณะกรรมการที่ดำเนินการบ้านคนพื้นราบ คณะกรรมการได้แบ่งงานกันในการจัดเตรียมอุปกรณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการรับการสนับสนุนจากคนในชุมชนทั้งสองฝ่าย เครื่องมือเป็นต้น

การประเมินผล เกิดความร่วมมือในการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ของชุมชน แม้ว่าในการทำงาน มีข้อขัดแย้งบางประการที่เกิดขึ้น แต่ได้มีการดำเนินการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อย คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจเมื่อบอร์ดประชาสัมพันธ์ได้ดำเนินการสร้างและเกิดความพึงพอใจเมื่อได้มีการเสนอข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ให้กับคนในชุมชน

๒.) ภาพพลิก

การดำเนินการ ได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการวิจัยและคณะกรรมการกลุ่มลี้ชู นอกเหนือจากนั้นได้จัดการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนลี้ชูโดยการฉายวีดีทัศน์และเอกสารแผ่นพับความรู้เรื่องโรคเอดส์ และจากการพูดคุยร่วมกับคณะกรรมการวิจัย ได้มีการวางแผนข้อหาในการนำเสนอ

การประเมินผล กลุ่มเยาวชนของกลุ่มลี้ชูได้ร่วมกันทำสื่อเอดส์ “ภาพพลิก” ร่วมกันเป็นสื่อที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ขึ้นไปอาจสื่อสารด้วยภาษาไทยค่อนข้างยาก ขณะที่ภาพพลิกเป็นสื่อขนาดเล็ก พกพาไปให้ความรู้ได้ง่าย และเยาวชนลี้ชูเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ โดยการอธิบายเป็นภาษาลี้ชู สำหรับกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อภาพพลิกนี้ได้ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ การป้องกันการติดเชื้อและการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ อันเป็นความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องโรคเอดส์

๓.) กิจกรรมการเดินรณรงค์โรคเอดส์

การดำเนินการ เป็นการนำการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์แทรกเข้ากับกิจกรรมของชุมชน คือการแข่งขันกีฬาประจำหมู่บ้านและกีฬาประจำตำบล ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ได้มีการวางแผนงานและเตรียมการร่วมกัน อาทิเช่น การคิดคำขวัญในการรณรงค์และร่วมกันเขียนลงบนป้ายผ้า และให้ตัวแทนเด็กและเยาวชนเป็นผู้เดินถือป้ายรณรงค์ร่วมในขบวนสวนสนามก่อนจะมีการแข่งขันกีฬา

การประเมินผล ผู้เข้าร่วมประเมินเห็นว่าสื่อชนิดนี้เป็นช่องทางหนึ่งในการรณรงค์ให้คนได้รับถึงข้อความที่ช่วยให้ทราบนักเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ได้และเป็นกิจกรรมที่เยาวชนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างร่วมกันและเป็นการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนเห็นว่าความร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนสามารถทำให้เกิดการพัฒนาต่อชุมชนของตนเองได้

๔.) กิจกรรมการศึกษาดูงาน

การดำเนินการ คณะกรรมการวิจัยได้เปิดประเด็นการไปศึกษาดูงานให้กับชุมชน และได้มีตัวแทนชุมชนสนใจที่จะไปศึกษาดูงานร่วมกัน อาทิ พอบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และสมาชิก อ.บ.ต. โดยตัวแทนชุมชนได้ไปศึกษาดูงานใน ๓ พื้นที่ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน คือ “กลุ่มผู้สูงอายุ” เป็นการดำเนิน

งานของชุมชนต่อปัญหาเอ็ดส์ “กลุ่มคนเฒ่า” เป็นการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มในชุมชนและกิจกรรมของกลุ่ม “กลุ่มโไอคุ่น” เป็นการศึกษาการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

การประเมินผล ตัวแทนที่เข้าร่วมศึกษาดูงาน ต่างมีความพึงพอใจในการไปทัศนศึกษาในที่ต่าง ๆ อีกหลายคนที่สนใจแต่ไม่ได้ไปร่วมศึกษาดูงาน เนื่องจากรถเต็ม บรรจุคนไม่ได้ และมาแจ้งชื่อในภายหลังในการศึกษาดูงานได้มีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และผู้ร่วมศึกษาดูงานได้เห็นของจริงและประสบการณ์ของชุมชนอื่นที่ได้ดำเนินการมา ก่อน ผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานได้รับความรู้และ การเปิดโลกทัศน์จากการดูงานและได้นำเอาบางกิจกรรมไปดำเนินการในชุมชน เช่น การขออนุญาตวันละบาทของกลุ่มเยาวชน ในส่วนงานของการจัดการปัญหาเอ็ดส์นั้น ผู้เข้าร่วมได้มีความเข้าใจมากขึ้นต่อรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งที่ชุมชนได้เคยดำเนินการมา

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์

๑.) ในการดำเนินการนั้น ย่อมต้องมีปัญหาและอุปสรรคร่วมด้วยเสมอ จากปัญหาที่เกิดขึ้น คือ คนในชุมชนบางคนที่มิได้เข้าร่วมรับรู้ในกิจกรรมการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้ รถเต็ม ไม่ได้มีความเข้าใจเพียงมองดูอยู่ห่าง ๆ และคิดตามความเข้าใจของตนเอง แต่กลับมีแนวคิดที่เป็นอุปสรรค เช่น ทำไมต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ในเมื่อมีงบประมาณจากทางโครงการวิจัย หรือว่าคณะวิจัยเข้าเงินไปใช้เอง อีกทั้งมิได้มองว่าการเข้ามาศึกษาของโครงการวิจัยคือการเข้ามาสนับสนุนชุมชนในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอ็ดส์โดยตัวของชุมชน แต่กลับมองว่าโครงการวิจัยเป็นเหมือนโครงการอื่น ๆ ที่เข้ามาดำเนินงานด้านเอ็ดส์ให้กับชุมชนดังหลายหน่วยงานที่ได้มาร่วมกัน แต่ไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมหรือผลักดันชุมชนให้มีการจัดการแต่อย่างใด ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นฝ่ายรับทุกอย่างที่เข้ามาดำเนินการในชุมชน

๒.) ผู้นำด้านบริหารของชุมชนบางท่านยังขาดความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน กล่าวคือ เป็นการมองว่าชุมชนของตนเองมีลักษณะที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ที่เป็นอยู่นั้นก็คืออยู่แล้ว อีกทั้งปัญหาเอ็ดส์ไม่ได้รุนแรงเหมือนดังแต่ก่อน อาจไม่จำเป็นต้องทำสิ่งใดให้ยุ่งยากมากนัก ด้วยแนวคิดเช่นนี้ กล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้นำไม่เข้าใจจึงขาดการสนับสนุนและต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการผลักดันให้เกิดผลการศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตาม หากผู้นำในชุมชนมีแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองแล้ว การดำเนินงานจะมีความคล่องตัวขึ้นและหากผู้นำมิได้มีแนวคิดแล้ว ผู้นำนั้นได้กล้ายเป็นอุปสรรคหนึ่งร่วมกับอุปสรรคในการดำเนินงานอื่น ๆ

การเรียนรู้ของชุมชน

๑.) ตัวแทนชุมชน คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย เกิดความเข้าใจและความต้องการให้ชุมชนของตนมีการพัฒนา จากการมองย้อนกลับมาในชุมชนของตนเองนั้น ได้มีการสะท้อนลักษณะดีของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งคนในชุมชนมิได้ต้องการให้ชุมชนของตนถูกเปลี่ยนแปลงและทำลายด้วยปัญหา การตระหนักร่วมกันในชุมชนของตนจึงได้ถูกกระตุ้นขึ้นจาก การเข้ามาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

๒.) จากการแสดงทัศนะของผู้เข้าร่วมนั้น แท้จริงแล้วชุมชนของตนมีการดำเนินงานด้านเอดด์อยู่แล้ว นั่นคือรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งการสอนของพ่อแม่ หรือการกล่าวตักเตือนระหว่างเพื่อนฝูงและการได้เห็นปัญหาเอดด์จากผู้ติดเชื้อและครอบครัว ซึ่งเป็นการรณรงค์ที่มีอยู่ในชุมชน โดยที่มิได้คาดไว้ และจากการเข้าร่วมการศึกษาวิจัยร่วมกับคณะวิจัยนั้น ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสดำเนินการในงานเอดด์ ที่แม้ว่าจะเคยได้รับสารจากกิจกรรมเหล่านี้ แต่มิได้เป็นผู้ผลิตและผู้ส่งสาร ด้วยตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้ของคนในชุมชนได้รับจากการร่วมมือกันในการผลิตสื่อและใช้สื่อ นั้นในการรณรงค์ให้กับคนในชุมชนของตน และผู้เข้าร่วมมองว่า สื่อที่ร่วมกันนั้นเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนในเวลานี้

๓.) การไปศึกษาดูงานเป็นสิ่งที่คืนในชุมชนไม่เคยทำกิจกรรมนี้มาก่อนเลย จากการได้ไปศึกษาดูงานนั้น ผู้ที่ร่วมศึกษาดูงานมีความตื่นเต้นและตื่นตัวต่อกิจกรรมนี้ หลายคนไม่กล้าตัดสินใจในตอนแรกว่าจะไปดีหรือไม่ และไม่แน่ใจว่าการไปดูงานครั้งนี้จะเป็นอย่างไร แต่ได้มาตัดสินใจในเวลาสุดท้ายซึ่งก็ไม่สามารถได้ไปได้ เนื่องจากต้องจำกัดคนในการเข้าร่วง จึงได้พลาดไปอย่างน่าเสียดายอย่างไรก็ตามนี้ก็เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และผลของการศึกษาดูงานชุมชนสะท้อนว่า เป็นกิจกรรมที่ดีสำหรับชุมชนของพวกรضا เพาะเป็นการเปิดความคิดและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นต่อการทำงานด้านเอดด์และงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

๔.) คนในชุมชนมีความพอดีในสื่อที่ได้ร่วมกันผลิตขึ้นและมีความรู้สึก “เป็นเจ้าของสื่อ” ที่ได้ผลิตขึ้น แม้ว่าภาษาหลังจะมีผู้เสนอว่าไม่จะมีการเปลี่ยนบอร์ดใหม่ แต่คณะทำงานเอดด์และผู้ร่วมดำเนินการเห็นว่า ไม่จำเป็นที่จะมีการสร้างใหม่ เนื่องจากเป็นบอร์ดที่ได้ร่วมสร้างมาตั้งแต่ต้น และแม้สื่อเอดด์จะเป็นสื่อของครัว ซึ่งเป็นสื่อที่มิได้ทำหน้าที่แค่สื่อสารข้อมูลเรื่องโครโคเดส์ให้กับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมือกันของคนในชุมชนต่อกิจกรรมการรณรงค์ป้องกันเอดด์ ของชุมชน

บ้านดอยงาม อ.พาน

กิจกรรมการประเมินผลของชุมชน จัดขึ้นในวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๗ ณ ศาลาประชาคมบ้านดอยงาม มีจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้นประมาณ ๖๐ คน โดยผู้เข้าร่วมนั้นคือผู้ที่รับทราบกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน โดยเข้าร่วมผ่านการแจ้งข่าวจากคณะกรรมการเอดด์และการประชุมเสียงตามสายเชิญเข้าร่วม

การดำเนินการประกอบด้วยการเชื่อมโยงการดำเนินการวิจัยและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการมาอย่างสังเขปเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวน้าได้เข้าใจร่วมกัน รูปแบบการจัดเสวนานั้นเน้นการร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน โดยนักวิจัยเป็นผู้เชื่อมประตีนในการแลกเปลี่ยน

สรุปข้อมูลการจัดเสวนาระบบทั่วไป

ที่ประชุมได้สรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมรณรงค์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

การดำเนินการ เป็นกิจกรรมแรกที่คณะกรรมการได้ร่วมวางแผนและดำเนินการ คณะทำงานได้เตรียมอุปกรณ์และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการหยิมยื่มอุปกรณ์จากคนในชุมชน

การประเมินผล ได้ดำเนินการเสร็จช่วงเดือนเมษายน ในการดำเนินการจริง มีแต่คณะทำงานที่ดำเนินการ ช่วงที่ดำเนินการเสร็จได้เกิดพายุ ฝนสาดบอร์ด ทำให้บอร์ดประชาสัมพันธ์ได้รับความเสียหาย ก่อนที่จะได้นำข้อความมาติดประชาสัมพันธ์ และคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมมากนักและไม่ทราบเรื่องเมื่อติดบอร์ดแล้วชุมชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าันคือส่วนหนึ่งของกิจกรรมการรณรงค์

๒.) ป้ายคำขวัญ

การดำเนินการ เป็นกิจกรรมที่วางแผนพร้อมกับบอร์ดประชาสัมพันธ์ โดยคณะทำงานที่เป็นเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนการคิดหาถ้อยคำ และในส่วนอื่นรับจัดเตรียมอุปกรณ์

การประเมินผล คณะทำงานได้ร่วมเตรียมอุปกรณ์และดำเนินการในบางส่วน แต่ไม่ได้ติดตั้งในชุมชนอีกทั้งขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม ทั้งนี้เป็นการดำเนินงานเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น และต้องใช้ความสามารถด้านการเขียน ซึ่งผู้เขียนไม่มีเวลาในการดำเนินงานในช่วงนั้น การดำเนินการจึงล้าช้าและชุมชนไม่พบป้ายคำขวัญติดในที่ต่าง ๆ ของชุมชน

๓.) เสียงตามสายเยาวชน

การดำเนินการ คณะทำงานและนักวิจัยได้ร่วมหารือถึงแนวทางในการเป็นไปได้ คณะทำงานในได้ร่วมกันในการวางแผนบทบาทครรและบันทึกเสียงลงเทป

การประเมินผล เยาวชนไม่ได้ดำเนินการจัดเสียงตามสายเยาวชน เนื่องจากต้องทำกิจกรรมของทางโรงเรียน ขณะเดียวกันได้เข้าสู่ช่วงสอบ ประกอบกับเวลาไม่ค่อยลงกับทางนักวิจัย จึงพิจารณา ร่วมกันให้หยุดการดำเนินการก่อน ภายหลังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากได้จัดกิจกรรมการรณรงค์อย่างอื่นต่อไป สื่อที่ได้จัดเตรียม (เทปบันทึกเสียงละคร) ถูกนำไปเผยแพร่ในงานวันเอดส์โลกของ ตำบล เมื่อ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

๔.) ประเมินท่านทดสอบ

การดำเนินการ คณะทำงานเอดส์ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับทีมวิจัยโดยได้จัดให้มีการประชา สัมพันธ์ในการประชุมหมู่บ้านในวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๗ เพื่อขอรับติชุมชนคณะทำงานประชา สัมพันธ์ให้กับทางชุมชนผ่านเสียงตามสายเพื่อแจ้งการจัดประเพณีท่านทดสอบและให้มีการแจ้งการ เตรียมการยังชุมชนต่อไป คณะทำงานประสานให้ผู้สูงอายุได้ร่วมจัด “กวยตีนจีง” และคนในชุม ชนเองได้นำข้าวสารอาหารแห้งมารวมกัน ณ บ้านผู้ใหญ่บ้านเพื่อจัดแบ่งให้กับครอบครัวที่จะรับ ท่านทดสอบ ในกิจกรรมได้มีการอธิบายเป็นอย่างมากของการจัดพิธีท่านทดสอบในครั้งนี้ให้กับผู้เข้าร่วมงาน ก่อนจะเริ่มงาน

การประเมินผล เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนจำได้มากจากกิจกรรม ๒ ในจำนวน ๕ กิจกรรมรณรงค์ มีคุณเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ประมาณ ๑๐๐ คน เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนเคยมีประสบการณ์ใน อดีต แต่ได้หายไปนานแล้ว คนในชุมชนที่อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี ไม่เคยรู้จัก และเมื่อมีการรื้อฟื้น ประเพณีนี้ขึ้นมาจึงทำให้คุณในชุมชนมีความสนใจอย่างรู้และให้ความร่วมมือร่วมด้วย กิจกรรมนี้ เป็นการให้ความช่วยเหลือผ่านทางพิธีกรรมทำให้เกิดการเห็นคุณค่าหรือความหมายมากกว่าการ ให้ความช่วยเหลือทั่วไป โดยผู้ให้รู้สึกว่าตนเองได้ทำบุญและผู้รับได้รับความช่วยเหลือจากคุณในชุม ชน เกิดความสุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ นอกจากนั้นเป็นกิจกรรมการรณรงค์ที่คุณในชุมชนได้รับรู้ร่วม กันจากมติของชุมชน ทั้งได้เกิดความร่วมมือกันในการจัดเตรียม มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจ กรรม สุดท้ายผู้สูงอายุรู้สึกได้ที่ลูกหลานได้รื่อฟื้นประเพณีที่สูญหายไปนานมา ขณะที่คุณหนุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เพื่อให้มีการสืบทดสอบต่อไป

๕.) การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านسانสัมพันธ์ครอบครัว “เล่นบ่เก่า เสาสักกัน”

การดำเนินการ คณะกรรมการและนักวิจัยร่วมปรึกษาหารือต่อแนวทางการดำเนินงานโดยคณะกรรมการได้นำเรื่องเข้าเสนอในการประชุมหมู่บ้านในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๗ เพื่อขออนุมัติในการดำเนินงานคณะกรรมการและนักวิจัยร่วมวางแผนงานการดำเนินการ อาทิ กิจกรรมต่าง แนวทางการรณรงค์ รูปแบบกิจกรรม การแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและการหาแนวร่วมในชุมชนต่อการเตรียมงาน และประสานความร่วมมือไปยังชุมชนโดยรวมต่อไป โดยในเบื้องต้น ชาวบ้านได้รับทราบถึงความร่วมมือ อาทิ เช่น การจัดเติมอาหารกลางวันของเด็กหมู่บ้านการจัดเติมอาหารเย็นของกลุ่มแม่บ้าน การจัดเติมอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขันซึ่งผู้สูงอายุในชุมชนได้ร่วมกันทำอุปกรณ์ในการแข่งขัน อาทิ ไม้สูง เดินกระลา การโยนลูกช่วง การเติมลูกสะบ้าและลูกกง นอกจากนั้น มีการร่วมจัดและตกแต่งสถานที่ร่วมกัน

การประเมินผล เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนได้มากจาก ๒ ในจำนวน ๕ กิจกรรมของการรณรงค์ โดยมีคุณเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มากกว่า ๒๐ คน เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวันสำคัญ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งมีคุณอยู่ร่วมพร้อมหน้าในชุมชน เนื่องจากเป็นวันหยุดตามประเพณี และเป็นกิจกรรมที่ได้ร่วมทั้ง การละเล่น การแข่งขัน การสื่อสาร ความร่วมมือและความรื่นเริง อันเป็นโอกาสที่คุณในชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้ง พ่อบ้านแม่บ้าน เยาวชนและผู้สูงอายุ ในกิจกรรมนี้ได้มีผู้นำของชุมชนอื่นร่วมสังเกตการณ์ นอกจากนั้น ผู้ที่มีกำลังทรัพย์ในชุมชนได้ร่วมสนับสนุนด้านรางวัล ที่สุดชุมชนมีความพึงพอใจในกิจกรรมชิ้นนี้ หลายคุณในชุมชนได้เข้าใจ จากการเห็นผลของความร่วมมือกันในชุมชน และเสนอว่าปีหน้าให้มีการจัดเช่นนี้อีก

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์

๑.) ในการวางแผนกิจกรรมการรณรงค์ กิจกรรม “การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านسانสัมพันธ์ครอบครัว” นั้นคณะกรรมการต่างก็มีความวิตกกังวลว่าจะทำได้หรือไม่ ผลที่ออกมานั้นจะเป็นอย่างไร เนื่องจากเป็นงานครั้งแรกและไม่เคยทำมาก่อน เมื่อได้มีเติมงานนั้น คณะกรรมการก็เริ่มน้ำใจ และต่างลองทำกันไป

๒.) ภาระกิจของคณะกรรมการในชีวิตประจำวัน รวมถึงกิจกรรมของชุมชน การมีเวลาไม่ที่สอดคล้องของโครงการวิจัย นักวิจัยและเยาวชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านเวลาในการทำกิจกรรมของโครงการวิจัย จึงทำให้มีขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมเสียงตามสายเยาวชนให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ทั้งที่เป็นกิจกรรมที่ดี มีการใช้สื่อที่มีอยู่ในชุมชนมาดำเนินการ และเป็นการผลักดันให้เยาวชนมีบทบาท อย่างไร้ตามจะได้มีการเสนอเพื่อเป็นข้อมูลให้กับชุมชนต่อไป

๓.) ในกิจกรรมการรณรงค์ เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ ป้ายคำขวัญ ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนหรือผ่านการประชุมของหมู่บ้านเพื่อให้เกิดมติชุมชน แต่ในการดำเนินงานเป็นแต่เฉพาะคนกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถในการจัดทำหรือเป็นเฉพาะคน哪ทำงานเท่านั้น ชุมชนจึงไม่ทราบว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมและไม่รู้สึกว่าเป็นกิจกรรมของคนในชุมชนทั้งหมด

๔.) การจะผลักดันให้เกิดกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ ได้นั้น ต้องอาศัยระยะเวลา เนื่องจากต้องรอ ความพร้อมของคนทำงานและชุมชน ทั้งยังต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และ บางกิจกรรมอาศัยเงื่อนไขของชุมชน เช่น วันสำคัญทางประเพณี กิจกรรมโครงการวิจัยจึงได้เลื่อน ออกไป และระยะเวลาของโครงการมีเวลาจำกัด จึงเป็นคุปสรุคต่อการดำเนินงานวิจัย แต่อย่างไร ก็ตามนับว่าผ่านไปได้

การเรียนรู้ของชุมชนผ่านทางกิจกรรมการรณรงค์

๑.) เมื่อเริ่มแรกคณะทำงานและชุมชนยังไม่ค่อยเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินโครงการวิจัยมากนัก เพราะเป็นโครงการวิจัย ทั้งยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “วิจัย” งานวิจัยเป็นเรื่องของวิชาการ ความรู้ที่ต้องผ่านกระบวนการ ซึ่งห่างไกลจากวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งยังไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำการวิจัย ทำวิจัยแล้วชาวบ้านได้อะไร หลังจากการทำวิจัยแล้ว คณะทำงานได้ร่วมหารือกับนักวิจัยถึงการทำวิจัยที่ผ่านมาทั้งหมด ซึ่งปะมวลได้ดังนี้

- อาจารย์ภาคร อาจารย์ประจำโรงเรียนอนุบาลเวียงห้าว “..ผมว่าผมชอบรูปแบบของแบบการทำวิจัย เพราะมันทำให้เกิดความรู้ลึกดี ทำให้เราได้ศึกษาชุมชนของเรา เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของเรา และใช้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ได้ลองทำร่วมกัน ดูว่า มันจะเป็นยังไง ... (..ผมว่าผมชอบรูปแบบของก้านทำวิจัย เพราะว่ามันเยี่ยมเชือเชาได้ลึกดี มันเป็นการเชือเชา ก้อย ๆ ศึกษาข้อมูลของชุมชนเข้า เยี่ยมเชือเชาได้เกิดความภูมิใจตัวเก่าก่อน และก่ออิจิกานมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ลองเยี่ยมด้วยกัน ลองผ่อนลองว่ามันจะเป็นจะได)... “
- นางเพียร ผู้ช่วยวิจัยห้องถิน “ ...ตอนแรกก็ไม่ทราบว่าจะเป็นยังไง แต่มาเยือนกลับดูกระบวนการที่เราได้ทำร่วมกันทำให้ความคิดเราเปิดกว้าง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นในการสื่อสาร การทำกิจกรรมพวgnี้เป็นการทดลองดู ซึ่งก็สร้างให้เราหลายอย่าง ... (..ตอนแรกเจ้ากับรู้ว่ามันจะเป็นจะได แต่มาผ่อนบนกันตี เอาได้ลองทำด้วยกันมันก็ทำเชือเชาได เปิดกว้างดี ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นในการสื่อสาร การทำกิจกรรมที่เป็นกันลงผ่อน ซึ่งก่อสร้างอะหังหลาย ๆ อย่างเชือเชาได้ดี)..”

๒.) การเริ่มต้นนั้นนับว่าเป็นการเริ่มต้นจากคนทำงานกลุ่มเล็ก ๆ ภายหลังได้ขยายเป็นกลุ่มใหญ่คือชุมชน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน ซึ่งผลที่ปรากฏนั้นได้ก่อให้เกิดผลทางใจได้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่าง เช่น การรื้อฟื้นประเพณีท่าน Hod

๓.) ความสามัคคีของคนในชุมชนผ่านทางกิจกรรม ซึ่งได้เห็นในกิจกรรม การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการแสดงออกของคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ได้มีโอกาสแสดงออก (เดื่อนกลับมาเป็นเด็กอีกรังผ่านทางการละเล่น) การได้ร่วมถือป้ายรณรงค์ การเดินขบวนไปตามถนนในหมู่บ้าน การละเล่นของพ่อแม่ลูกที่แข่งกันวิ่งพร้อมช่วยกันอุ้มลูกให้เข้าสู่เส้นชัย ซึ่งบางคนเป็นพ่อแม่ปลอม ๆ ที่เข้ามาแข่งขัน ภายหลังก็นึกว่าจะได้เอาพ่อแม่ตัวจริงมาวิ่งแข่งกัน (บางครอบครัวมีแต่ภรรยาสามีเข้าร่วม เนื่องจากพ่อบ้านต้องทำงาน)

๔.) การรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเอดส์นั้น ชุมชนต้องการให้มีสื่อที่คงทน ถาวร หมายถึงไม่ได้พังไปง่าย ๆ และการประชาสัมพันธ์ในการรณรงค์นั้นต้องประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้จำได้เข้าหานองที่ว่า “ยิ่งบ่อยยิ่งดี” หากเป็นกิจกรรมก็ให้มีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งให้เป็นกิจกรรมที่มีคนในชุมชนมีส่วนร่วม ภาษาเหนือมีคำว่า “ของหน้าหมู่” ไม่ใช่ของคนเดคนหนึ่ง แต่เป็นทั้งชุมชน ให้ชุมชนได้คิดและร่วมทำ มีส่วนร่วมทำ เป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน

บ้านป่าเดงหลวง อ.แม่สาย

การจัดสวนากลุ่มย่อยขยายผลจากการศึกษาดูงาน

หลังจากการได้ปรับปรุงศึกษาดูงานจาก ๓ พื้นที่ที่ได้กล่าวไปแล้ว นักวิจัยได้ประสานงานกับอาสาสมัครโครงการเพื่อหารือเรื่องการจัดสวนากลุ่มย่อยเพื่อขยายผลจากการไปศึกษาดูงานของตัวแทนชาวบ้านป่าเดงหมู่ ๑๑ และตำบลเกาะช้าง จากนั้นได้นัดวันและเวลา โดยอาสาสมัครโครงการจะได้ประสานกับแกนนำชุมชน ชาวบ้านที่ได้ไปศึกษาดูงานจาก ๓ พื้นที่ โดยได้จัดสวนากลุ่มย่อยเพื่อขยายผลจากการศึกษาดูงานขึ้นในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ กลุ่มผู้นำสาย โดยผู้เข้าร่วมในวันนั้น มีจำนวนคนทั้งสิ้น ๑๔ คน และนักวิจัย ๓ คน

การสวนากลุ่มคุณในวันนั้น นักวิจัยได้กล่าวนำถึงการไปศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ โดยในเบื้องต้นเป็นการทบทวนให้ผู้เข้าร่วมได้กลึงการไปศึกษาดูงานของ ๓ พื้นที่ เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานหลายคนที่ได้ไปบางพื้นที่เท่านั้น ดังนั้นจึงต้องทบทวนเพื่อวางแผนให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ประเด็นที่ได้สนใจร่วมกันในครั้งนั้นมีดังนี้

สิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

กรณีศึกษาดูงาน เรื่อง “พิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรี”

จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทุ่งศรี เริ่มที่ผู้นำศาสนาได้กระตุ้นให้คนในชุมชนได้เกิดความคิด การเห็นคุณค่าของสิ่งเก่าที่มีอยู่ในชุมชน ดังคำพื้นเมืองที่ว่า “วัดเป็นเก้า ตู้เจ้าอาด้วย” (วัดเป็นผู้เริ่มต้น ส่วนพระสนับสนุนทำจริง) และโดยการสร้างความคิดและเป็นแบบอย่างแก่คนในชุมชน นำมาซึ่งการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดพิพิธภัณฑ์ของชุมชน อันเป็นที่ละสมวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมและสังคมอัตลักษณ์ของคนชุมชนทุ่งศรี โดยกลุ่มเป้าหมายในการสืบสานฝ่าพิพิธภัณฑ์คือ คนในชุมชน และคนภายนอกชุมชน

ยุทธวิธีที่ใช้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์คือ การสร้างแบบอย่างและสร้างแนวความคิดของผู้นำให้กับคนในชุมชน ผ่านรูปแบบการสื่อสารต่าง ๆ ทั้งการพูดคุยระหว่างบุคคล กลุ่ม รวมถึงการจัดเวทีเสนาชาวบ้าน ติดตามด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการร่วมบริจาคของเก่าต่าง ๆ แรงกาย และเงิน ในการกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ จนกลายมาเป็นพิพิธภัณฑ์ของชุมชน

การศึกษาดูงานครั้งนี้เป็นการได้เห็นของจริง แม้ว่าเวลาที่เข้าเยี่ยมชมจะมีเวลาไม่มาก ประกอบกับมีหัวข้อหลายประการที่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ศึกษาดูงานกับตัวแทนของชุมชน ซึ่งไม่เพียงพอกับระยะเวลาการเข้าเยี่ยมชม ศึกษา อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานต่างก็ชื่นชมที่ได้มาศึกษาในครั้งนี้ พร้อมกันนั้นได้มีความคิดเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำพิพิธภัณฑ์ของชุมชน ตนเองอยู่ในใจ

กรณีศึกษาดูงาน “อยุ่เงี้ยนปุ่มผู້າ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน วัดร่องกาศใต้”

ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนถึงกระบวนการของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนกับทางตัวแทนชุมชนบ้านร่องกาศใต้ จากการไปศึกษาดูงานในวันนั้น ว่า การดำเนินงานของชุมชนที่ได้ประสบความสำเร็จในการสร้างให้เกิด อยุ่เงี้ยนปุ่มผู້າ หรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จุดหนึ่งมาจากการผู้นำที่ริเริ่มให้เกิดกระบวนการต่าง ๆ หากผู้นำหรือทีมงานนั้นได้มีแนวคิดร่วมกันและได้ส่งสารไปยังคนในชุมชนแล้ว เมื่อชุมชนสนใจและเห็นผลดีที่จะเกิดขึ้น ก็ย่อมเกิดพลังในการสร้างให้เกิดผลตามเป้าหมาย เกิดการพัฒนาภูมิชุมชนของตนต่อไป

กิจกรรมการผลิตข้าวกล้องเพื่อสุขภาพนั้น นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของกิจกรรมที่ผู้ศึกษาดูงานได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อความระหว่างกัน ทั้งนี้ การผลิตข้าวกล้องมาจากวิธีของการผลิตของชุมชนคือการทำนา กิจกรรมนี้ต้องการสร้างแนวคิดให้คนในชุมชนหันมาบริโภคอาหารที่สร้างเสริมสุขภาพและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ทั้งยังสร้างการใช้เวลาร่วมกันของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ กลุ่ม พ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ ต่อ กิจกรรมนี้ร่วมกัน

การศึกษาดูงานครั้งนี้ ประเด็นที่สำคัญคือการร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ศึกษาดูงานและตัวแทนชุมชนวัดร่องกาศได้ เพราะไม่ใช่เป็นเพียงการไปศึกษาดูงานของตัวแทนชาวบ้านป่าเดงหลวงหมู่ ๑๑ เท่านั้น หากยังได้มีโอกาสในการนำเสนอเรื่องราวของชุมชนและกิจกรรมของชุมชนด้วยเช่นกัน โดยต่างผลักกันเป็นผู้รับและผู้ให้เชิงกัน โดยใช้โอกาสของการไปศึกษาดูงานครั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มชาวบ้านร่วมกัน ในงานนี้กิจกรรมบูรณาการซึ่งก่อตั้มเป็นการร่วมท่านั้น

กรณีศึกษาดูงาน “กลุ่มคนเม่าคนแก่” ของตำบลป่าเดด

ผู้ศึกษาดูงานได้เข้าชมกิจกรรมของกลุ่มคนเม่าคนแก่ อันได้แก่ การผลิตของเล่นของเด็กของคนสมัยก่อน ซึ่งเป็นของลงเล่นพื้นบ้าน โดยผลิตจากวัสดุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น การสานกบสานนก ทำกันหันหันร่อนลม สาบปืน ของเล่นจากกระถาง ๆ

แนวความคิดของการเกิดกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ คือ การต้องการลดช่องว่างระหว่างวัยพร้อมทั้งเชื่อมช่องว่างนี้ ผ่านทางกิจกรรม ทั้งนี้วัยเด็กในปัจจุบันได้รับการเรียนรู้จากที่ต่าง ๆ เช่น ร้านเกมส์คอมพิวเตอร์ หรือร้านอินเตอร์เน็ต หรือจากโทรศัพท์มือถือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้มีบทบาทต่อการรับรู้การคิดของเด็กรุ่นใหม่ ที่ยึดติดกับเทคโนโลยี ขณะเดียวกันก็ได้ลืมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ตัวขณะที่ผู้เม่าผู้แก่ในชุมชนกล้ายเป็นผู้ที่แก่ตามวัย และมีความสำคัญลดลง กล้ายเป็นไม่ใกล้ตัวจากกลุ่มเป้าหมายทั้งสองนี้ ได้กล้ายมาเป็นกลุ่มคนเม่าคนแก่และรูปแบบกิจกรรม ณ เวลาปัจจุบัน ที่พบว่า ผู้สูงอายุนั้นมิได้ด้อยค่า แต่เป็นผู้ที่เปลี่ยมด้วยประสบการณ์และให้การถ่ายทอดกับคนรุ่นต่อมาของสังคม และเด็กจะได้รับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ผ่านกิจกรรมและกระบวนการนี้ เป็นเหตุให้ช่องว่างระหว่างวัยจึงถูกเติมเต็มด้วยความสัมพันธ์ สำหรับผู้สูงอายุเองก็จะได้รับการสร้างสุขภาพผ่านกิจกรรมเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

ประเด็นเชื่อมต่อระหว่างการไปศึกษาดูงานและผู้ศึกษาคือ การได้เปิดโลกทัศน์ของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าเดงหลวงหมู่ ๑๑ เพราะผู้สูงอายุที่ได้ไปศึกษาดูงานครั้งนี้ก็ล่าเวลาก่อนเสียงเดียว กันว่า ไม่เคยได้ไปเที่ยวเช่นนี้ ไม่ได้มีโอกาสเห็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และได้เห็นว่าชุมชนอื่น เชาเป็นอย่างไร เพราะผู้สูงอายุได้แต่อยู่กับบ้านไปวัน ๆ บ้างที่มีหลานก็เลี้ยงหลานไป เรียกได้ว่า ชีวิตไม่มีสีสัน อย่างไรก็ตามการไปศึกษาดูงานครั้งนี้มิได้เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดกับผู้สูงอายุของชุมชนแต่อย่างไร เพราะผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าเดงก็ได้เคยเล่นและได้ทำของเล่นให้กับลูกหลานมาก่อน หากแต่สิ่งที่ขาดคือ การพัฒนาให้ผู้สูงอายุในชุมชนให้กล้ายเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนได้

ผลสรุปจากการศึกษาดูงาน

จากการพูดคุยกับผู้เข้าร่วมเสวนาในครั้งนั้น พบว่า ผู้เข้าร่วมมีความคิดที่หลากหลายต่อประเด็นที่จะนำไปปรับใช้ให้เกิดกับชุมชนต่อไป ดังนี้

- การไปศึกษาดูงานที่ผ่านมา ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนให้ทราบว่า การการไปศึกษาดูงานก็เพื่อต้องการพัฒนาตนเอง เมื่อได้ไปเห็นความลำเร็วของคนอื่น และย้อนมองดูตนเอง ก็ทำให้ได้คิดว่า เรายังไงจะทำได้ บ้านเราก็มี จากการเห็นตัวอย่างก็ทำให้ได้ความรู้ สิ่งที่ผู้ไปศึกษาดูงานได้รับคือ วิธีการรวมกลุ่ม การอาจวิจัยเอกสารต่อการทำงาน แนวทางการดำเนินการ การนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ การนำเสนอหรือการเปิดตัวต่อสังคมอื่น
- ผู้เข้าร่วมมีความสนใจในการพัฒนากิจกรรมของชุมชนของอันได้แก่ การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ ของชุมชนและตำบลเกาะช้าง เนื่องจากปัญหาเอกสารสีในอดีตที่ผ่านมาทำให้ชุมชนได้เรียนรู้จาก การดำเนินการต่อปัญหาเอกสารสี และเมื่อปัญหาเอกสารสีได้ลดลง สิ่งที่ชุมชนได้เรียนรู้นั้น ก่อให้เกิด การเปิดตัวของชุมชนและเกิดความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เข้มแข็งขึ้น แกนนำชุมชนได้ร่วมกันผลักดันให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบอื่นต่อไป และด้วยต้องการที่จะพลิกแนวคิด จากเดิมที่ชุมชนได้ประสบปัญหาและคนในชุมชนเกิดความรู้สึกเจ็บปวดกับปัญหาเอกสารสีที่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัวของตน เพื่อที่จะพลิกจากการทุกข์กับปัญหา (Suffering) ของชุมชน ให้กลายมาเป็นภาพที่ดี สร้างชุมชนให้หลุดจากภาพปัญหาเอกสารสีในอดีต อันพลิกพื้นสู่การ พัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป "...ชุมชนของผมจะไม่ได้เรียกว่า ชุมชนเอกสารสี มันจะได้ลับ ลีม เรื่องเอกสารสี ยำบ้า อาชญากรรมต่าง ๆ ... (...ชุมชนของหมู่บ้านจะได้ชื่อว่า ชุมชนเอกสารสี มันจะได้ลับ ลีมเรื่องเอกสารสี ยำบ้า อาชญากรรมต่าง ๆ ...)..." (แกนนำ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗)
- ในกลุ่มของผู้สูงอายุนั้น มีความต้องการที่จะพัฒนาให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้ใช้เวลาว่างร่วมกัน ให้เกิดประโยชน์ โดยอันดับแรกก็เพื่อสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งด้านกาย และจิตใจ การใช้เวลาในนักจากการจะเป็นการได้สังสรรค์ร่วมกันเนื่องจากผู้สูงอายุต้องการเพื่อน และสื่อสาร การได้พูดคุยกับคนวัยเดียวกันก็ทำให้กลายเป็นผู้สูงอายุที่เจ้มใส ไม่เขีบัน ลูกหลานไม่เบื่อ นอกจากนั้นการได้ใช้เวลาว่างนั้นผลิตผลิตภัณฑ์ซึ่งเมื่อได้รับการพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการให้ดีขึ้นก็สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุได้ และจากการที่ตัวแทนของผู้สูงอายุ ได้ไปศึกษาดูงานก็เป็นการเปิดโลกทัศน์และสร้างพลังให้กับคนแก่ได้เป็นอย่างดี เกิด

๖.๒ การประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการรณรงค์

การประเมินผลกิจกรรมรณรงค์ของชุมชนมีการประเมินผลตามดังนี้

ก.) การประเมินประสิทธิผล (Efficiency evaluation)

- ความพึงพอใจต่อการรณรงค์
- ผลที่เกิดขึ้น (K-A-P) หลังจากการได้รับข้อมูลจากการรณรงค์

ข.) ประสิทธิภาพของการรณรงค์ (Effectiveness evaluation)

- การเข้าถึงล็อ
- ความส่วนร่วมของคนในชุมชน
- การบริหารจัดการของชุมชน

ค.) ข้อเสนอแนะ

ทั้งนี้ผลการศึกษาเป็นการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม ผ่านการสังเกต การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล การประเมินผลจากคุณภาพงาน執行 โดยมีการนำเสนอตามหมวดของกิจกรรมรณรงค์ ในพื้นที่บ้านเวียงกลาง อ.เมืองและบ้านดอยงาม อ.พาน ตามลำดับ

ในส่วนของพื้นที่บ้านป่าแดงหลวง อ.แม่สายจะนำเสนอเป็น ผลการวิเคราะห์ชุมชนเนื่องจากมีได้มีกระบวนการของการผลิตสื่อและกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนเช่น ๒ พื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น

บ้านเวียงกลาง อ.เมือง

ความพึงพอใจต่อสื่อเอกสารที่ผลิตขึ้น

พบว่า คนในชุมชนชอบและพึงพอใจต่อสื่อเอกสารที่เกิดขึ้นโดยคนในชุมชนได้ให้เหตุผล ดังนี้

ก. คนในชุมชนเห็นว่าสื่อเอกสารที่เกิดขึ้นมาเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์และสามารถสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอกสารที่ถูกต้องและตรงกันให้แก่คนในชุมชนทุกคนได้มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการติดต่อ การป้องกัน รวมถึงการอยู่ร่วมกันแล้ว ทำให้คนในชุมชนเข้าใจมากขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในชุมชนได้เหมือนปกติ เนื่องจากที่ผ่านมานั้นคนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอกสารเพียงเล็กน้อย และยังคงมีความไม่แน่ใจในข้อมูลข่าวสารว่าที่ได้รับทราบมานั้นถูกต้องเพียงใด

ข. คนในชุมชน เห็นว่า เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้ทุกกลุ่ม โดยเป็นศูนย์รวมข่าวสารในหมู่บ้านที่ทุกคนสามารถรับข่าวสารได้ทุกเวลา รวมถึงยังเป็นสื่อที่ทุกคนในชุมชนเองต้องการสำหรับเป็นแหล่งข่าวสารประจำหมู่บ้านอยู่ก่อนแล้ว แต่เนื่องจากไม่มีผู้กระตุ้นหรือผลักดันให้เริ่มสร้างสื่อขึ้นมา

ค. คนในชุมชน เห็นว่า บอร์ดประชาสัมพันธ์ปั้งได้ช่วยให้เกิดการระดมทุนสำหรับคนในชุมชนในการเสนอข่าวสารเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดการระดับและป้องกันตนเอง และไม่ลืมว่าโรคเอดส์ยังคงเป็นโรคร้ายที่ทุกคนมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้หากไม่ป้องกัน ซึ่งก่อนหน้านี้มาย ในหมู่บ้านไม่มีสื่อเอดส์ที่จะอยู่ติดกันให้คนในชุมชนได้ตระหนักรถึงอันตรายของโรคเอดส์แต่อย่างใด

ง. คนในชุมชน เห็นว่า เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งควรจะต้องตระหนักรถึงความสำคัญในเรื่องโรคเอดส์ และทำให้เยาวชนสามารถติดและใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ทั้งจากการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ถูกต้องรอบด้าน เพื่อจะได้ศึกษาหาความรู้ และเกิดการป้องกันตนเอง เนื่องจากจะต้องเป็นผู้ค้นคว้าหาข้อมูลมาเผยแพร่แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างให้เยาวชนในหมู่บ้านเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีความเสียสละต่อการทำงานเพื่อชุมชนอีกด้วย

สำหรับรูปแบบวิธีการนำเสนอ และเนื้อหาที่นำเสนอ นั้น คนในชุมชนมีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากในการนำเสนอสามารถทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ไปพร้อมกัน และเป็นการสื่อสารที่ทุกคนได้อ่านข้อมูลข่าวสารหรือได้รับความรู้ที่เหมือนกัน โดยเฉพาะเนื้อหาสาระที่ทั้งข้อความและรูปภาพที่มีความอธิบายประกอบ ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย สร้างให้เกิดความรู้มากขึ้นกว่าเดิมและสร้างให้เกิดความน่าสนใจในข่าวสารมากขึ้น รวมถึงเป็นหน้าตาแก่ชุมชนและเป็นแบบอย่างต่อชุมชนอื่นๆ หรือชุมชนใกล้เคียง

ความสนใจในการเปิดรับสื่อเอดส์

คนในชุมชนให้ความสนใจติดตามข่าวสารจากสื่อเอดส์ เนื่องจากต้องการมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติตัวต่อผู้ติดเชื้อ เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสงบสุข จากเดิมที่ไม่ค่อยมีโอกาสได้รับข่าวสารจากโรคเอดส์เท่าที่ควร เนื่องจากบางครั้งคนในชุมชนเองก็ไม่ทราบว่าจะหาข้อมูลข่าวสารเอดส์มาได้อย่างไร หากไม่ได้เข้าร่วมในการอบรมโรคเอดส์กับทางหน่วยงานที่ได้มีการจัดอบรมขึ้น ก็จะไม่ได้รับข่าวสารเอดส์แต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อมีข่าวสารเอดส์ในหมู่บ้านเกิดขึ้น จึงทำให้เป็นการสะดวกต่อการรับข่าวสารเอดส์โดยที่ไม่ต้องเสียเวลาในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคนในชุมชนหลายคนที่ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารเอดส์จากสื่อเอดส์ในหมู่บ้านเท่าที่ควรซึ่งมักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากเห็นว่าตนอายุมากแล้ว ใช้ชีวิตอยู่แต่เพียงในหมู่บ้านไม่ได้ออกไปไหน ประกอบกับยังคงมีความกลัวและไม่อยากถูกเกี่ยวกับโรคเอดส์หรือผู้ติดเชื้อ จึงไม่มีความสนใจในข่าวสารเอดส์แต่อย่างใด

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับข่าวสารจากสื่อเอดส์

ก. ด้านความรู้

คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์มากขึ้นเนื่องจากข่าวสารจากจามีข้อความที่เป็นตัวหนังสือเกี่ยวกับความรู้โรคเอดส์ต่างๆ แล้ว ยังประกอบไปด้วยรูปภาพพร้อมคำอธิบายประกอบรูปภาพที่ชัดเจน ทำให้คนในชุมชนอ่านแล้วมีความเข้าใจในข่าวสารเอดส์เป็นอย่างดีและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ ได้แก่

การติดต่อและการป้องกัน คนในชุมชนสามารถตอบได้ว่า โรคเอดส์ติดต่อกันได้จากทางกระเสเสเลือด ซึ่งเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน การเสพยาเสพติดโดยใช้เข็มฉีดยาร่วมกันและจากทางแม่ไปสู่ลูก นอกจากนั้นยังสามารถบอกถึงวิธีการป้องกันตนเองให้ปลอดจากการติดเชื้อเอดส์ได้แก่ การรักษาเดียวใจเดียว การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ทั้งกับคนที่รู้จักและที่ไม่รู้จัก รวมถึงวิธีการใช้ถุงยางอนามัย “ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสามีหรือภรรยาของผู้อื่น” ควรตรวจเลือดก่อนแต่งงาน และไม่ใช้สารเสพติด

การอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ คนในชุมชนเรียนรู้ว่าการกระทำอย่างไรที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์และการกระทำอย่างไรที่ไม่ติดเชื้อเอดส์ เช่น การพูดคุยกัน การทานอาหารร่วมกัน การดื่มน้ำแก้วเดียวกัน การใช้ห้องน้ำเดียวกัน การถูกลุกยุงกัด การคุยโทรศัพท์ การใช้สิ่งของเครื่องใช้ร่วมกัน การกระทำเหล่านี้ไม่ทำให้ติดเชื้อเอดส์ แต่หากบادแผลไปสัมผัสถกับเลือดของผู้ติดเชื้ออาจทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ รวมถึงการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อโดยไม่มีการป้องกัน

ค่านิยมหรือความเชื่อเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์จากสื่อเอดส์นั้น ทำให้คนในชุมชนได้เริ่มเปลี่ยนแปลงในด้านความเชื่อหรือค่านิยมใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการใช้ถุงยางอนามัยในขณะมีเพศสัมพันธ์เพื่อป้องกันการติดเชื้อเอดส์มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เรารู้จักหรือไม่รู้จักก็ตาม จากเดิมที่มักจะเกิดความไว้วางใจกับผู้ที่เราสนใจ สมมและคุณเคยเป็นอย่างดี จึงทำให้ขาดการป้องกัน

ข. ด้านทัศนคติ

ข่าวสารเอดส์ที่คนในชุมชนได้รับ ทำให้คนในชุมชนเกิดความกลัวต่อโรคเอดส์ โดยเห็นว่า โรคเอดส์เป็นโรคที่ขันตรายและหากไม่ให้ความใส่ใจในการระวังป้องกันตนเองก็สามารถทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีบางส่วนที่เห็นว่าข่าวสารเอดส์ทำให้เกิดความรู้สึกว่าโรคเอดส์ไม่น่ากลัวเหมือนที่ผ่านมา กลยยเป็นโรคที่รุมดาทั่วไปที่มีภัยรักษาอาการเพียงแต่ไม่หายขาดเท่านั้น

สำหรับความรู้สึกที่มีต่อผู้ติดเชื้อ คนในชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้ติดเชื้อมากขึ้นเกิดความรู้สึกสงสาร เห็นใจ และคอยให้กำลังผู้ติดเชื้อให้ต่อสู้กับโรคร้าย รวมถึงเกิดความกลัวที่จะพูดคุย

หรือเข้าไปเยี่ยมเยียนมากขึ้น เนื่องจากมีความรู้ ความเข้าใจว่าโรคเอดส์ไม่ได้ติดต่อกันได้ง่ายๆ สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในหมู่บ้านได้ หากเราเข้าจัดกิจกรรมป้องกันและการปฎิบัติตัวเมื่ออยู่กับผู้ติดเชื้อ ซึ่งเป็นการสร้างให้เกิดความมั่นใจหรือแนวใจในข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน จึงเกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ติดเชื้อมากขึ้น

นอกจากนี้ได้เกิดการพูดคุยเกี่ยวกับโรคเอดส์ของคนในชุมชนมากขึ้นจากการที่มีสื่อเอดส์เข้ามายังในชุมชน ทำให้คนในชุมชนที่ต่างก็ติดตามข่าวสารเอดส์ และได้นำข่าวสารเหล่านั้นมาบอกกล่าวพูดคุยกับคนอื่นๆ ไม่ว่าจะคนในครอบครัว ญาติและเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มักจะนำข่าวสารมาพูดกล่าวตักเตือนให้แก่บุตรหลาน และคอยบอกกล่าวแก่บุตรหลานให้ไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ที่บอร์ด เพื่อที่จะได้มีความรู้ และนำไปป้องกันตนเอง รวมถึงเด็กหรือเยาวชนเองที่ได้พบรหินและได้อ่านข่าวสารเหล่านั้นก็ได้นำไปบอกรกล่าวแก่ผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ ซึ่งข่าวสารเอดส์ที่คนในชุมชนมักจะพูดคุยบอกกล่าวกัน มักจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันหรือดูแลตนเองเพื่อไม่ให้ติดเชื้อเอดส์ และการปฎิบัติตัวในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในชุมชน เช่น การอยู่กับผู้ติดเชื้อควรปฏิบัติตัวให้เป็นปกติไม่ควรรังเกียจควรให้กำลังเชื่องกันและกัน เนื่องจากเอดส์ไม่ได้ติดต่อกันง่ายๆ หากเราเข้าจัดกิจกรรมป้องกัน คนในชุมชนและผู้ติดเชื้อสามารถใช้ช่องร่วมกันได้ ทานอาหารดื่มน้ำร่วมกันได้ แต่ไม่ควรนำอวัยวะที่เป็นบาดแผลไปสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ เนื่องจากจะทำให้ติดเชื้อได้ถ้าหากเกิดไปสัมผัสกับเลือดของผู้ติดเชื้อ เนื่องจากเชื้อเอดส์ติดต่อกันจากทางเลือด ควรใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ทั้งกับผู้ที่เราเข้าจัดกิจกรรมหรือไม่รู้จักก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันตนเองไม่ให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

อย่างไรก็ตามยังคงมีคนในชุมชนบางส่วนที่ไม่ได้นำข่าวสารไปพูดคุยกับผู้อื่น เนื่องจากเห็นว่าทุกคนได้รับข่าวสารจากสื่อเอดส์เหมือนกันทุกคน จึงไม่ได้นำไปพูดบอกรกล่าวแก่คนอื่นอีกแต่ได้นำข่าวสารนั้นเก็บไว้ใช้กับตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นความรู้และเคยเตือนตนเองให้เกิดการป้องกันไม่ให้เกิดพุทธิกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

พฤติกรรม

พบว่า จากการสอบถามหรือพูดคุยกับคนในชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ โดยเฉพาะการดื่มสุราและการเที่ยวกลางคืน พบว่า หลังจากที่มีสื่อเอดส์ในชุมชน คนในชุมชนหลายคนมีความตั้งใจและพยายามที่จะลดหรือเลิกพุทธิกรรมเหล่านั้นถึงแม้จะยังคงมีอยู่แต่ก็ลดลงจากเดิมกล่าวคือ จากเดิมที่มักจะมีการดื่มสังสรรค์กันแบบทุกวัน ก็จะหยุดพักบ้างหรือดื่มในปริมาณที่ลดลง รวมถึงพุทธิกรรมการใช้ถุงยางอนามัย พบว่า คนในชุมชนเริ่มหันมาใส่ใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น โดยมีความเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์กับ คนที่รู้จักและไม่รู้จักก็ควรที่จะมีการป้องกันตนเอง

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงในบางส่วนได้แก่ การเพิ่มรูปภาพต่างๆ ทั้งในเนื้อหาและในแบบที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกกลัวและจะได้เกิดการป้องกัน เนื่องจากรูปภาพต่างๆ ล้วนสร้างสีสัน และดึงดูดความสนใจให้แก่คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมถึงทำให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ประกอบกับคนในชุมชนบางกลุ่มโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้ก็สามารถที่จะทำความเข้าใจจากรูปภาพได้ นอกจากนั้นยังเห็นว่า ควรปรับปรุงในส่วนของข้อมูลที่เป็นตัวหนังสือให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อสะดวกในการอ่านและควรจัดทำข่าวสารใหม่ๆ มาติดมากขึ้นกว่าเดิมและบ่อยขึ้นกว่าเดิม เช่น สถานการณ์เกี่ยวกับสภิติโรคเอดส์ เป็นต้น เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับโรคเอดส์ว่ามีความเคลื่อนไหวอย่างไรบ้าง

๒.) ภาพพลิก

ความพึงพอใจต่อสื่อเอดส์ที่ผลิตขึ้น

คนลีชูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสื่อเอดส์เป็นอย่างมากโดยเห็นว่าสื่อเอดส์เป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งช่วยทำให้คนในชุมชนโดยเฉพาะคนลีชูได้รู้จักรโรคเอดส์และได้เข้าใจว่าเป็นโรคที่สำคัญและยังคงมีการแพร่ระบาดอยู่และคนในชุมชนได้มีความรู้เรื่องเอดส์มากขึ้นได้ ทราบถึงวิธีการป้องกันเพื่อจะได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน คนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ก็จะได้เรียนรู้และเลิกกลัวผู้ติดเชื้อเอดส์ และเนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคที่อันตราย ไม่มีทางรักษาจึงไม่มีครัวต้องการอยากรู้ว่าจะเป็นผู้ป่วย ถึงแม้คนลีชูจะไม่ได้พบว่ามีผู้ติดเชื้อ แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หากคนลีชูไม่ระวังป้องกันตนเองแล้ว ก็จะทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้คนลีชูยังเห็นว่า สื่อเอดส์ที่เกิดขึ้นยังได้ช่วยให้เกิดความตื่นตัวและความกระตือรือร้นเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ชุมชนมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่ไม่เคยมีใครพูดถึงหรือใส่ใจกับโรคเอดส์มากนัก เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและคนลีชูเองก็ไม่มีผู้ติดเชื้อให้เห็นแต่อย่างใด

สำหรับรูปแบบวิธีการเสนอและเนื้อหาที่นำเสนอ คนลีชูมีความพึงพอใจกับวิธีการที่ให้เยาวชนลีชูเป็นผู้นำเสนอด้วยการพูดอธิบายพร้อมกับนำภาพมาประกอบ ทำให้คนลีชูมีความสนใจในเนื้อหาเอดส์มากขึ้นประกอบกับได้ใช้ภาษาลีชูในการนำเสนอเป็น ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ได้ง่ายและดีมากยิ่งขึ้น

ความสนใจในการเปิดรับสื่อเอดส์

คนลีชูส่วนใหญ่มีความสนใจต่อสื่อเอดส์เป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องการเรียนรู้ถึงความเป็นมาของโรคเอดส์และได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทุกคนควรจะรู้และเข้าใจและ

ควรให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จัดการป้องกัน ดังนั้นจึงต้องให้ความสนใจเพื่อที่จะได้ป้องกันก่อนที่จะสายเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อภาพพลิกเป็นสื่อที่มีรูปภาพประกอบและมีเยาวชนที่คุยอธิบายภาพต่างๆ เหล่านั้น ยิ่งทำให้เกิดความน่าสนใจและทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ถึงแม้คนลีชูบางคนโดยเฉพาะเยาวชนที่เคยผ่านการอบรมเรื่องโรคเอดส์มาบ้าง แต่ก็เห็นว่าความรู้บางส่วนที่ได้รับมานั้นยังไม่เพียงพอ ยังคงมีบางเรื่องที่ควรเรียนรู้มากขึ้นกว่าเดิมโดยเฉพาะในเรื่องของการติดต่อและการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ รวมถึงมีความกลัวที่จะถูกกล่าวหา ไม่เข้าใจ เนื่องจากเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม คนลีชูบางส่วนไม่ให้ความสนใจกับสื่อเอดส์เท่าที่ควร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนลีชูในกลุ่มผู้สูงอายุและเยาวชนบางคน เนื่องจากผู้สูงอายุลีชูยังคงเห็นว่า โรคเอดส์เป็นโรคที่น่ากลัวและไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก ประกอบกับเป็นวัยที่มีอายุมากจึงทำให้การรับ ข่าวสารเอดส์บางเรื่องบางส่วนไม่ค่อยเข้าใจ สำหรับเยาวชนลีชูบางคนที่เคยผ่านการอบรมจากทางสถานีอนามัยมาบ้าง จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์มาพอสมควร จึงไม่ค่อยให้ความสนใจที่จะรับฟังข่าวสารเอดส์เท่าที่ควร เนื่องจากเห็นว่าตนมีความรู้อยู่แล้ว

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงหลังจากได้รับข่าวสารจากสื่อเอดส์คนลีชูมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์เป็นอย่างดี โดยความรู้ความเข้าใจที่คนลีชูได้รับและสามารถจดจำได้ มีดังนี้

ก. คนลีชูสามารถเรียนรู้และเข้าใจว่าโรคเอดส์เป็นโรคร้ายแรงซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสซึ่นิดหนึ่งที่ยังไม่มีตัวยารักษาให้หายขาดได้ โดยสามารถแพร่เชื้อได้ ๓ ทาง ได้แก่ ทางแม่สู่ลูก ทางเพศสัมพันธ์ และทางการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน

ข. ในด้านการป้องกันเอดส์นั้น คนลีชูสามารถตอบได้ว่า วิธีป้องกันตนเองไม่ได้ดีเชื้อเอดส์ คือ ต้องมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ เพื่อที่จะสามารถหลีกเลี่ยงพิธิกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และต้องทำการตรวจนับทุกครั้ง ก่อนการใช้วัสดุอย่างเช่นในสภาพที่ดีหรือไม่ การไม่มีสุนัขเพศและยาเสพติด ควรตรวจเลือดก่อนการแต่งงาน รักเดียวใจเดียว ไม่ร่วมหลับนอนกับผู้ที่ไม่ใช่สามีหรือภรรยาของตน เลิกพฤติกรรมเที่ยวกลางคืนและสถานบริการทางเพศ

ค. จากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดต่อและการป้องกัน จึงทำให้คนลีชู เห็นว่า โคร เออดส์ไม่ใช่โครที่ติดกันได้ง่ายๆ หากเราเข้าใจกิจกรรมที่ไม่ทำให้ติดเชื้อเออดส์ เช่น การรับประทานอาหารร่วมกับผู้ติดเชื้อ การพูดคุยสนทนา กับผู้ติดเชื้อ ผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ติดเชื้อและเห็นว่าสามารถที่จะอยู่ร่วมกัน

ทัศนคติ

พบว่า จากเดิมที่คนลีชูก่อนที่จะได้รับข่าวสารโครเออดส์จากสื่อภาพพลิกนั้น คนลีชูมีความกลัวต่อโครเออดส์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเข้าใจว่าโครเออดส์เป็นโครร้าย ที่น่ารังเกียจ หากใครติดเชื้อจะต้องเสียชีวิตและสามารถติดต่อ กันได้ง่ายๆ ผลให้คนลีชูมีท่าทีที่รังเกียจผู้ติดเชื้อและไม่กล้าเข้าใกล้ แต่หลังจากได้รับข่าวสารเออดส์เกี่ยวกับการติดต่อ วิธีการป้องกัน รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเออดส์แล้ว ทำให้คนลีชูเปลี่ยนความรู้สึกกลัวและรังเกียจมาเป็นความสงสารและเห็นใจผู้ติดเชื้อมากขึ้น มีความรู้สึกและเข้าใจว่าโครเออดส์ไม่ได้ติดต่อ กันได้ง่ายๆ หากได้รู้จักกิจกรรม ป้องกันก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อได้อย่างปกติ โดยที่คนลีชูเห็นว่าไม่ควรที่ รังเกียจผู้ติดเชื้ออีก แต่ควรจะให้กำลังใจและคำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลตนเองแก่ผู้ติดเชื้อ เพื่อให้เขามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับโครร้ายและมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกยาวนาน

พฤติกรรม

คนลีชูได้นำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครเออดส์ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น

ก. นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการป้องกันตนเอง โดยนำมาเป็นคติเตือนใจไม่ให้ตนเองมีพฤติกรรมสำคัญทางเพศ หรือหากมีเพศสัมพันธ์จะต้องใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกัน และก่อนแต่งงานก็ควรที่จะตรวจเลือดก่อน นอกจากนี้การไม่ออกไปเที่ยวกลางคืนตามสถานบันเทิงต่างๆ ก็เป็นการป้องกันที่ดีอีกวิธีหนึ่งสำหรับตนเอง

ข. นำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ หรือพูดคุยบอกกล่าวแก่ผู้อื่นต่อไป โดยคนลีชูเห็นว่า เมื่อเราได้รับความรู้แล้วก็ต้องการที่จะบอกกล่าวให้แก่คนอื่นๆ ที่ยังไม่ได้รับทราบข่าวสาร หรือยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับโครเออดส์ เพื่อที่จะได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเพื่อที่จะได้ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากโครเออดส์ เช่นเดียวกัน

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

สำหรับสื่อภาพพลิกที่ได้ผลิตขึ้นมา นั้น คนลีชูเห็นว่าเป็นสื่อที่ดีมากเนื่องจากมีรูปภาพพร้อมกับมีผู้ที่คุยอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอย่างดี แต่ควรเพิ่มในส่วนของรูปภาพให้มากขึ้น และควรสอดแทรกคติเตือนใจต่างๆ ด้วย รวมทั้งควรปรับในเรื่องของการพูดนำเสนอ

ในบางครั้งผู้นำเสนออย่างมีความเขินอายในการพูดอยู่เบื้องหลัง ทำให้ในบางครั้งการทำความเข้าใจในบางช่วงไม่ได้เท่าที่ควร

๓.) การเดินรณรงค์โโรคเอดส์

ผลที่ได้จากการรณรงค์มีดังนี้

ก. เกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องโโรคเอดส์ทั้งในชุมชนของตนและชุมชนอื่น โดยคนในชุมชน เห็นว่า การเดินรณรงค์นอกจากจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการสามัคคี และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโโรคเอดส์ของคนในชุมชนของตนแล้วยังเป็นการสื่อสารข่าวสารโโรคเอดส์ไปยังคนในชุมชนอื่นๆ อีกด้วย เพื่อเป็นแบบอย่างและกระตุ้นและประชาสัมพันธ์ให้แก่คนในชุมชนอื่นๆ ได้เกิดความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาเอดส์และเกิดการป้องกันโโรคเอดส์เข้าเดียวกับชุมชนของตน

ข. แสดงให้เห็นถึงความต้องการจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับปัญหาเอดส์ในชุมชน ถึงแม้ว่าการเดินรณรงค์จะเป็นการสื่อสารที่มักจะพบเห็น และคุ้นเคยเป็นอย่างดีในกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ แต่สำหรับการเดินรณรงค์ครั้งนี้ได้เป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนได้ดีกว่า เนื่องจากคนในชุมชนได้เป็นผู้คิดสร้างที่จะนำเสนอแก่คนในชุมชนด้วยกันเองและคนในชุมชนอื่นๆ ที่ได้พบเห็น ซึ่งสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดมาจากการความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ความต้องการที่อยากรู้เห็นชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ ไม่เกิดการรังเกียจ และความต้องการที่อยากรู้เห็นคนในชุมชนเกิดการป้องกันตนเองเพื่อให้ปลอดภัยจากเอดส์ เป็นต้น โดยผ่านทางป้ายผ้ารณรงค์

ค. เป็นการถ่ายทอดการสื่อสารเกี่ยวกับโโรคเอดส์ไปสู่คนในชุมชนอื่นๆ โดยคนในชุมชนเห็นว่า นอกจากชุมชนจะมีการสื่อสารเกี่ยวกับโโรคเอดส์ภายในชุมชนแล้ว การเดินรณรงค์ยังเป็นการถ่ายทอดการสื่อสารเกี่ยวกับโโรคเอดส์ให้แก่ผู้อื่นอีกด้วยอีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจที่คนในชุมชนมีเกี่ยวกับโโรคเอดส์ได้เป็นอย่างดี ทั้งจากการที่ได้รับข่าวสารเอดส์ผ่านทางสื่อภายในชุมชนที่ผลิตขึ้น และสื่อภายนอกต่างๆ ที่เข้ามา

จากกิจกรรมการสื่อสารรณรงค์โโรคเอดส์โดยชุมชน จะเห็นได้ว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามแนวคิดพฤติกรรมการสื่อสาร โดยมีหลักการว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ ถ้ามีความรู้ ความเข้าใจที่ดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพุติกรรมตามไปด้วย ดังนั้น การที่จะทำให้เกิดการยอมรับจึงต้องพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติก่อนโดยการให้ความรู้ ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารรณรงค์ ผ่านรูปแบบสื่อทั้ง ๓ ชนิด ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดนิทรรศการ ภาพพลิก และการเดินรณรงค์ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.) เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจของคนในชุมชน

คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ถูกต้องมากขึ้น โดยทราบว่า โรคเอดส์คืออะไร ติดต่อกันได้อย่างไร และจะป้องกันได้อย่างไร โดยเฉพาะการปฏิบัติตัวต่อ ผู้ติดเชื้อทำอย่างไร เนื่องจากข่าวสารที่นำเสนอ มีข้อความที่เป็นตัวหนังสือ และรูปภาพประกอบ ทำให้คนในชุมชนมีความสนใจและเข้าใจในข่าวสารเอดส์เป็นอย่างดีและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒.) เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของคนในชุมชน

จากข่าวสารเอดส์ที่คนในชุมชนได้รับ ทำให้คนในชุมชนเกิดความกลัวต่อโรคเอดส์ โดยเห็นว่าเป็นโรคที่อันตรายและหากไม่ให้ความใส่ใจในการระวังป้องกันตนเอง ก็สามารถทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีบางส่วนที่เห็นว่าข่าวสารเอดส์ทำให้เกิดความรู้สึกว่าโรคเอดส์ไม่น่ากลัวเหมือนที่ผ่านมา กลยุทธ์เป็นโรคที่ธรรมชาติทั่วไปที่มียารักษาอาการเพียงแต่ไม่หายขาดเท่านั้น

สำหรับความรู้สึกที่มีต่อผู้ติดเชื้อ คนในชุมชนมีความรู้สึกที่มีต่อผู้ติดเชื้อมากขึ้น เกิดความรู้สึกสงสาร เห็นใจผู้ติดเชื้อ และคอยให้กำลังผู้ติดเชื้อให้ต่อสู้กับโรคร้าย รวมถึงเกิดความกลัวที่จะพูดคุยหรือเข้าไปเยี่ยมเยียนมากขึ้น เนื่องจากมีความรู้ ความเข้าใจที่ว่าโรคเอดส์ไม่ได้ติดต่อกันได้ง่ายๆ สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในหมู่บ้านได้เหมือนคนปกติทั่วไป หากเรารู้จักวิธีการป้องกันและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อยู่กับผู้ติดเชื้อ

๓.) เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน

๓.๑) เกิดการพูดคุยเกี่ยวกับโรคเอดส์ของคนในชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกับคนในครอบครัว ญาติ และเพื่อนบ้าน ซึ่งข่าวสารเอดส์ที่คนในชุมชนมักจะพูดคุยบอกกล่าวกันได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันหรือดูแลตนเองเพื่อไม่ให้ติดเชื้อเอดส์ และการปฏิบัติตัวในการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อในชุมชน

๓.๒) การลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ โดยเฉพาะพฤติกรรมการริมสุราและการเที่ยวกลางคืนของคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนมีความตั้งใจและพยายามที่จะลดหรือเลิกพฤติกรรมเหล่านั้น ถึงแม่จะยังคงมีอยู่แต่ก็ลดลงจากเดิม รวมถึง คนในชุมชนเริ่มหันมาสนใจในการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น โดยมีความเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์กับคนที่รู้จักและไม่รู้จักก็ควรที่จะมีการป้องกันตนเอง

๓.๓) เกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ในชุมชน กิจกรรมรณรงค์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวต่อปัญหาเอดส์มากขึ้น และแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวต่อการแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างพลังความสามัคคีในการแก้ไข

ปัญหาเอดส์แล้ว ยังเป็นการสื่อสารข่าวสารเอดส์ไปยังชุมชนอื่นๆ อีกด้วย เพื่อเป็นแบบอย่าง และกระตุนและประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนอื่นๆ ได้เกิดความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาเอดส์ และเกิดการป้องกันโรคเอดส์ เช่นเดียวกับชุมชนของตน

แต่อย่างไรก็ตาม พบร่วมกับ พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงและการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเอดส์ ของคนในชุมชนนั้น เป็นผลจากการที่สื่อเอดส์ข่าวสารที่เป็นรูปภาพประกอบ กล่าวคือ คนในชุมชนให้ความสนใจกับข่าวสารที่มีรูปภาพประกอบมากกว่า ที่มีเพียงข้อมูลข่าวสารที่เป็นตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว ดังนั้น รูปภาพประกอบจึงเป็นสารที่สามารถสร้างให้เกิดความสนใจใน การเปิดรับ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการรับเอกสารเหล่านั้นเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน

ประเมินประสิทธิภาพในการรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชน

ก. การดำเนินงานรณรงค์ของคณะกรรมการทำงานเอดส์ในชุมชน

สำหรับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการทำงานเอดส์ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.) คณะกรรมการเอดส์มีความใส่ใจและสนใจในการดำเนินงาน

จะเห็นได้จากการความสนใจและความเต็มใจในการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย จะเห็นได้จากการตื่อรือร้นในการดำเนินงานโดยเฉพาะเยาวชนพื้นที่ ที่มักจะมีการเรียกประชุมเพื่อวางแผนและดำเนินการเตรียมข้อมูลข่าวสารที่จะนำเสนอ และดำเนินการในหมู่เยาวชนด้วยกันโดยที่ผู้ใหญ่ที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการเอดส์ไม่ได้บังคับหรือเรียกร้องให้เกิดการประชุมขึ้น ส่วนเยาวชนลีซูดึงแม่จะมีภาระกิจในการเรียนและการทำงานที่เหนื่อยหน่าย แต่ก็มีความพยายามและความใส่ใจที่จะดำเนินการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจให้แก่คนลีซูในชุมชนตามแต่ละบ้านเท่าที่จะสามารถทำได้ในแต่ละวัน

๒.) คณะกรรมการเอดส์สามารถคิดและหาทางแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะการทำข้อมูลข่าวสารเอดส์ ที่จะนำมาเผยแพร่แก่คนในชุมชนทางบอร์ดประชาสัมพันธ์ ซึ่งคณะกรรมการเอดส์ได้ร่วมกันคิดหาแหล่งข่าวสารต่างๆ เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลมากน้ำหนักให้ได้มากและมีความต่อเนื่อง ซึ่งในบางครั้งข่าวสารเอดส์ที่จะนำเสนอ มีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากคณะกรรมการเอดส์มีความใหม่ต่อการดำเนินงาน จึงทำให้การค้นหาข้อมูลข่าวสารมีความล่าช้าไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการเอดส์ได้แก้ไขโดยการใช้ความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่ วัดภาพและเขียนข้อความที่คิดว่าสำคัญต่อกันในชุมชนเป็นตัวหนังสือลงในกระดาษ แล้วนำไปติดที่บอร์ด เพื่อให้มีข่าวสารเอดส์แก่คนในชุมชนได้อ่านอย่างเพียงพอ

๓.) คณะกรรมการเอดส์สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดี

โดยเฉพาะเยาวชนลี๊ฟที่สามารถทำการสื่อสารกับคนในชุมชน โดยการอธิบายความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงสามารถตอบคำถามเมื่อมีผู้ที่ไม่เข้าใจในบางเรื่องหรือบางส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอได้ และสามารถอธิบายเนื้อหาที่อยู่นอกเหนือจากกฎภาพที่ปรากฏในสื่อเพิ่มเติมได้ รวมถึงความสามารถในการหาข้อมูลข่าวสารและคัดเลือกข่าวสารของเยาวชนพื้นราบที่เป็นคนทำงานเอดส์ ที่สามารถค้นหาข้อมูลที่หลากหลายมานำเสนอ

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าการดำเนินงานของคนทำงานเอดส์ยังคงมีส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในบางเรื่อง ได้แก่

๑) จากการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อภาพพลิก ผู้นำเสนօสารยังคงมีความเชื่ออยู่ต่อการอธิบายเรื่องโรคเอดส์ในส่วนที่เกี่ยวกับถุงยางอนามัย หรือเรื่องเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะหากผู้นำเสนօเป็นผู้หญิง ส่วนผู้รับฟังข่าวสารมีผู้ชายรวมอยู่ด้วย เนื่องจากวัฒนธรรมของคนลี๊ฟ มักจะไม่นิยมพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศให้เพศตรงข้ามได้ยิน เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม

๒) คนทำงานเอดส์ไม่ได้มีการสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชน ที่มีต่อเนื้อหาข่าวสารเอดส์ที่นำเสนออย่างรังสรรค์เท่าที่ควร ทำให้ข่าวสารที่นำเสนอบางครั้งอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน หรือคนในชุมชนอาจจะต้องการข้อมูลในบางเรื่องเกี่ยวกับเอดส์เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น คนทำงานเอดส์ควรจะมีการสอบถาม เพื่อที่จะสามารถค้นหาข่าวสาร นานาเส้นอเพิ่มเติมให้แก่คนในชุมชนได้ตามที่ต้องการมากขึ้น

๒. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชน

จากการสังเกตการณ์พบว่า ชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์โรคเอดส์เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการเข้าร่วมเวทีเสวนาและการเข้าร่วมเป็นตัวแทนในการดำเนินการรณรงค์โรคเอดส์ในชุมชน ซึ่งความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานรณรงค์ของชุมชนโดยผ่านคนทำงานเอดส์นั้น เป็นไปตามหลักการการมีส่วนร่วมตามแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมขององค์กร UNESCO กล่าวคือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้เน้นหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วม และการบิวิหารจัดการด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการรณรงค์โรคเอดส์โดยชุมชนดังนี้

๑.) การเข้าถึงสื่อ

จะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของสื่อและเป็นสื่อที่คนในชุมชนทุกคนมีโอกาสได้พบทึบและได้รับข่าวสารเอดส์ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากคนทำงานเอดส์ในชุมชน เป็นผู้ที่อาศัย

อยู่ในชุมชนโดยตรง ย่อมที่จะเข้าใจสภาพปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงมีความเข้าใจว่าควรผลิตสีอย่างไรที่จะสามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้มากที่สุด

๒.) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามระดับของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๒.๑) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และทบทวนสภาพชุมชนและปัญหาเอดส์ การวางแผนการผลิตสีเพื่อใช้ในการรณรงค์ การผลิตและรณรงค์ และการประเมินผล ซึ่งได้กระทำผ่านตัวแทนของชุมชนที่สมัครใจและเต็มที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเอดส์ในชุมชน

๒.๒) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร ซึ่งนอกจากคนในชุมชนจะมีโอกาสได้รับข่าวสารเอดส์อย่างทั่วถึงแล้ว ยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อสีเอดส์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของตัวสี วิธีการนำเสนอ และเนื้อหาข่าวสารต่างๆ ที่ปรากฏในสีเอดส์ ว่าคนในชุมชนพอกใจหรือต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมในส่วนใดหรือไม่ เพื่อที่คณะกรรมการเอดส์ในชุมชนจะได้นำไปพิจารณาและปรับปรุงให้สีเอดส์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างความสนใจ และสร้างประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนได้มากที่สุด

๒.๓) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย เป็นการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับผิดชอบการดำเนินงานของสี การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ บุคลากร และสื่อสื่อสารต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในช่วงนี้จะเป็นการกระทำผ่านตัวแทนของชุมชนหรือคณะกรรมการเอดส์

๓.) การบริหารจัดการด้วยตนเอง

คณะกรรมการเอดส์ได้มีการประสานงานไปยังคนในชุมชนอื่น ๆ ในการมาร่วมกันผลิตสีแต่ละชนิด และมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดหรือการวางแผนรูปแบบการผลิตสีร่วมกัน นอกจากนั้นในการร่วมสร้างบอร์ดประชาสัมพันธ์นั้น คนในชุมชนได้ยังได้ร่วมในการจัดเตรียมอาหาร น้ำดื่ม สำหรับคณะกรรมการและผู้ที่ร่วมสร้างบอร์ดร่วมกัน ตลอดจนWAREHOUSE สำหรับจัดเก็บสี ผู้ดูแลเป็นระยะ ๆ

ดังนั้น การดำเนินงานรณรงค์เอดส์โดยชุมชนที่ได้กล่าวมาจึงถือได้ว่าประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากผลที่ได้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้กล่าวคือสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่คนในชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ

และพฤติกรรมซึ่งการดำเนินงานรณรงค์โดยชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

๑.) คณะกรรมการเอดส์ในชุมชนกล้าที่จะทำการศึกษาวิจัยร่วมกับคนระดับชั้น เนื่องจากชุมชนเองยังไม่ค่อยมีการดำเนินงานด้านเอดส์ในชุมชนมากนักและในเบื้องต้นนั้น ไม่ทราบว่าการร่วมกิจกรรมกับคนระดับชั้นจะเป็นผลอย่างไร ผู้ใหญ่หลายคนต่างได้หยุดภาระกิจของตนในการเข้ามาร่วมในกิจกรรมการวิจัย และหลายคนในคณะกรรมการเป็นคนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้สามารถทำหน้าที่สื่อสารให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์แก่คนในชุมชนได้

๒.) ความเห็นร่วมกันของคนในชุมชนเมื่อผ่านเวทีเสวนาชุมชนนั้นส่งผลให้เกิดความต้องการในการรณรงค์เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการเกิดการรณรงค์ในเวลาต่อมา หากคนในชุมชนไม่ต้องการแล้วการดำเนินงานก็คงต้องหยุดและคงไม่สามารถเกิดขึ้นมาได้อย่างต่อเนื่อง

๓.) รูปแบบการสื่อสารโดยผ่านสื่อและเนื้อหาต่าง ๆ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน (ระหว่างที่โครงการวิจัยดำเนินการ) กล่าวคือ สื่อรณรงค์ที่สามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และเนื้อหาสารที่นำเสนอเป็นข่าวสารที่คนในชุมชนต้องการรับรู้ และให้ความสนใจ โดยเฉพาะการป้องกันและการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อเอดส์นอกจากนี้ ข่าวสารที่เป็นรูปภาพประกอบ สามารถสร้างให้เกิดความสนใจในการเปิดรับข่าวสารโรคเอดส์มากที่สุด

๔.) จากการจัดกิจกรรมรณรงค์นั้น ช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวต่อปัญหาเอดส์ และเกิดความสนใจและสนใจกับปัญหาเอดส์มากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อที่ผลิตขึ้นอีกด้วย

จากการดำเนินการศึกษาวิจัยทุกขั้นตอนในพื้นที่บ้านเวียงกลางหมู่ ๒๑ นั้น พบว่า สื่อรณรงค์ทั้ง ๔ ชนิดนั้นเป็นสื่อเฉพาะกิจ ซึ่งสื่อ ๓ ชนิด ได้แก่ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ภาพพลิก และการเดินรณรงค์โรคเอดส์ เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้เรื่องโรคและภัยตุ้นเตือนให้คนในชุมชนได้ตระหนักรู้ในปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและในอนาคต และกิจกรรมการศึกษาดูงานนั้นเป็นกิจกรรมที่คนระดับชั้นได้เสนอให้กับคณะกรรมการและผู้ที่สนใจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายฐานคิดของชุมชน และสร้างประสบการณ์จากการเรียนรู้ของชุมชนอื่น ซึ่งกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ได้ดำเนินการนั้น ก่อให้เกิดผลกับชุมชนดังต่อไปนี้

๑.) คนในชุมชนได้รับทราบข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ผ่านรูปแบบกิจกรรมการรณรงค์จากบอร์ดประชาสัมพันธ์โรคเอดส์ ภาพพลิก และได้รับการภัยตุ้นผ่านข้อความในการเดินขบวนรณรงค์โรคเอดส์

๒.) ได้สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้กับชุมชนทั้งในบทบาท ของผู้รับสาร ผู้ผลิตและผู้ส่งสาร และในชั้นสูงสุดคือการกำหนดนโยบายและการวางแผนนั้น แม้ยังมิได้ถูกกำหนดในการเป็นแผนพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการ คือ เป็นมติของหมูบ้านหรือแนวทางในการดำเนินงาน เนื่องจากข้อจำกัดของระยะเวลาโครงการวิจัยต่อการศึกษาติดตาม เต่อจากล่าฯได้ว่า ผู้นำชุมชนต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการวิจัยมาโดยตลอด ต่างได้มีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างไรก็ตาม การขยายผลของชุมชนจึงขึ้นอยู่กับการจัดการของคนในชุมชนต่อไปและกลุ่มคนที่ยังเห็นประโยชน์และได้ร่วมดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ร่วมกับโครงการวิจัย

๓.) เป็นการสร้างประสบการณ์ของคนในชุมชนต่อการผลิตสื่อและการใช้สื่อในกิจกรรมการรณรงค์ร่วมกันของชุมชนบ้างเวียงกลาง ซึ่งมิได้มาจาก การดำเนินงานด้านเอกสารของชุมชนจากองค์กรภายนอกดังที่ผ่านมา และหากชุมชนได้ใช้ประสบการณ์ผ่านการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับความตั้งใจของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอกสารในอนาคต ก็อาจกล่าวได้ว่า “เป็นแนวทางความยั่งยืนของการจัดการปัญหาเอกสารของชุมชน” ต่อไป

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

๑.) ใน การเข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน ความมีการศึกษาและทำความเข้าใจถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน พร้อมทั้งค้นหาแก่น้ำของชุมชนที่แท้จริง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอาจมิใช่ผู้นำที่เป็นทางการแต่อีกจากการยอมรับของคนในชุมชน เช่น บุคคลมีแนวคิดที่ดีแก่คนในชุมชน มีจิตใจที่อุตสาหะเห็นชุมชนของตนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดี หรือมีความกล้าในการยอมรับสิ่งใหม่ มีความนำເຊື້ອຕື່ອ ขณะที่ผู้นำที่เป็นทางการในบางครั้งอาจเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการดำเนินการ เนื่องจากโดยบทบาทของผู้นำแล้วคือการเป็นผู้นำทางความคิด ทางการทำงานและการพัฒนาชุมชน แต่เมื่อบทบาทของผู้นำนั้นได้ถูกขยายเป็นอุปสรรค ทำให้ไม่มีการผลักดันผู้ตามให้ดำเนินการได้หรืออาจเป็นผู้ชัดช่วงได้ในที่สุด การทำงานอาจกล่าวได้ว่าต้องเริ่มจากการติดตามแล้วจึงดำเนินการตามขั้นปกติต่อไป อย่างไรก็ตามผู้นำคือผู้ที่จะอำนวยให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชนได้เป็นอย่างดี

๒.) การวิจัยชุมชนจำเป็นต้องทำความคุ้นเคยสนิทสนมกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและนำไปสู่การได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและเที่ยงตรง ย่อมต้องอาศัยเวลาเป็นอย่างมากในการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ จนกว่าคนในชุมชนจะเกิดความไว้วางใจและให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป การทำความรู้จักกับบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เพื่อให้เกิดความสัมภิงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ย่อมต้องอาศัยผู้ที่มีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี และเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้ความนับถือหรือไว้วางใจ

๓.) ในเริ่มแรกของกิจกรรมการดำเนินงานนั้น อาจพบว่ามีคนในชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมเนื่องจากอาจเป็นสิ่งใหม่สำหรับชุมชน สำหรับการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีระยะเวลาเช่นกิจกรรมนี้ อาจพบว่า บางครั้งจะมีผู้เข้าร่วมน้อยลง เนื่องจากต้องทำภาระกิจของแต่ละบุคคลซึ่งคนในชุมชนบ้านเรียงกันตั้งแต่บ้านเดียวและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนลีชูที่ต้องทำงานในไร่สวนแล้วนั้น ดังนั้น ผลลัพธ์จึงไม่สามารถวัดได้ที่จำนวนคนที่เข้าร่วม การวัดผล เช่นนี้อาจทำให้เกิดความท้อใจในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนได้ หากแต่ต้องมองว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นได้มาอย่างสมำเสมอหรือไม่ ซึ่งคนเหล่านี้คือคนที่มีสวนร่วมต่อการทำภาระนี้ ไม่ใช่คนที่มีภาระอย่างแท้จริง และเป็นกลุ่มที่ผลักดันให้มีการขยายผลไปยังคนในชุมชนที่เหลืออีกด้วย

๔.) สำหรับชุมชนที่เรียกได้ว่าเป็นชุมชนที่เรียบง่าย หรือเป็นชุมชนที่ยังไม่มีการกระบวนการพัฒนาให้เป็นสุขาในการดำเนินงานของชุมชนแล้วนั้น หากมองในแง่ดีแล้ว ถือเป็นชุมชนที่ท้าทายและต้องให้ความสำคัญในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การใส่เข้าไป (Input) ย่อมสำคัญพอๆ กับ ผลที่ออกมานา (Output)

๕.) ควรได้มีการคำนึงถึงความยั่งยืนของการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน เมื่อโครงการวิจัยดำเนินการเสร็จแล้วและคงจะวิจัยได้ออกมาจากชุมชน อีกทั้งเป็นสิ่งที่ชุมชนกำลังเรียนรู้ ดังนั้น ความยั่งยืนที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการต่อได้เอง ความจากสุขาที่ได้สร้างไว้คือจะต้องทำให้กิจกรรมรณรงค์ที่เกิดขึ้นกลายเป็นประสบการณ์ที่ชุมชนได้เห็นประโยชน์ ทราบข้อดี และเป็นความจำเป็นที่ชุมชนจะต้องให้มีการดำเนินงานต่อไป ดังนั้นจึงต้องเชื่อมต่อไปยังผู้มีอำนาจหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานเอกสารหรืองานพัฒนาของชุมชน ซึ่งได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกเหนือนั้น คนในชุมชนเองที่ได้ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยแล้วนั้น ควรต้องสร้างช่องทางในการสื่อสารให้ได้มากที่สุด เนื่องจากการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอกสารนั้น นำมาซึ่งการผลักดันให้เกิดการทำภาระนี้ในชุมชนต่อไปได้

บ้านดอยงาม อ.พาน

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

ประสีทิพย์ผลในการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่า

คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีโอกาสรับทราบถึงการทำภาระนี้ในสื่อประเภทนี้ ทั้งนี้เป็นการทราบแต่เฉพาะในวงแคบ คือ คุณะทำงานเอกสารและผู้ที่คุณะทำงานเอกสารได้ประสานเท่านั้น อีกทั้งลักษณะการทำภาระงานดำเนินงานเฉพาะกลุ่มคุณะทำงานเท่านั้น

การรับรู้สาธารณะจากการใช้สื่อชนิดนี้ไม่เกิดขึ้น เนื่องจากยังไม่มีการติดข้อความและขณะเดียวกันได้เกิดลมพายุ ผนตกระทำให้เกิดความเสียหาย

ประสิทธิภาพในการรณรงค์

ผลการวิจัยพบว่า

การเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนนั้นยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีได้รับไปใช้จากน้ำ จากการดำเนินการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์อย่างแท้จริง และมีเหตุสุดวิสัยที่เกิดจากความเสียหายของสื่อจากลมพัดฝนตก

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น จะมีส่วนร่วมเฉพาะคณะทำงานและผู้ที่ได้ประสบร่วมเท่านั้น เนื่องจากเกี่ยวพันในด้านการดำเนินงานและการจัดทำอย่างไรก็ตามการเลือกสื่อชนิดนี้เป็นความเห็นร่วมกันของคณะทำงาน คณะทำงานเองได้เรียนรู้ในการมีส่วนร่วมของการคิดและการตัดสินใจร่วมกัน

ในด้านการบริหารจัดการของชุมชน คณะทำงานได้ร่วมกันในการจัดการบริหารร่วมกัน ในด้านการจัดเตรียมของ การเลือกจุดที่เห็นว่าเหมาะสมสมต่อการจัดตั้ง ตลอดจนการแบ่งงานกันทำในทีมงานร่วมกัน

๒.) ป้ายคำขวัญ

ประสิทธิผลในการรณรงค์

ผลการวิจัยพบว่า

คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีโอกาสรับทราบถึงการดำเนินการรณรงค์ในสื่อประเภทนี้ ทั้งนี้เป็นการทราบเฉพาะในวงแคบ คือ คณะทำงานเอกสารและผู้ที่คณะทำงานเอกสารได้ประสบเท่านั้น อีกทั้งลักษณะการดำเนินงานงานดำเนินงานเฉพาะกลุ่มคณะทำงานเท่านั้น

การรับรู้สารจากสื่อชนิดนี้ไม่เกิดผล เนื่องจากการดำเนินงานมีอุปสรรคทั้งในด้านผู้ดำเนินงานและขาดการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วง

ประสิทธิภาพในการรณรงค์

ผลการวิจัยพบว่า

การเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนไม่มี เพราะกิจกรรมนี้ไม่ได้ดำเนินการให้สำเร็จ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นคงมีแต่เฉพาะคณะทำงานเท่านั้น ที่ได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจเลือก โดยมีฐานความคิดที่เห็นชอบร่วมกันในข้อดีของสื่อชนิดนี้

ในด้านการจัดการบริหารนั้น คณะทำงานได้มีความร่วมมือกันในการจัดเตรียมอุปกรณ์ และวิธีการดำเนินการในบางส่วน เช่น การวางแผนในการคัดเลือกข้อความ การแบ่งหน้าที่ ระหว่างคณะทำงานด้วยกันและเหตุผลร่วมกันว่า สื่อประเภทนี้มีข้อดีอย่างไร และคาดว่าจะมีผลดีต่อชุมชนอย่างไรในการรับสารจากสื่อชนิดนี้

๓.) เสียงตามสายเยาวชน

ประสิทธิผลในการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่า

คนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบสารจากภารจัดเสียงตามสายของเยาวชน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาของเยาวชนต่อการประสานงานร่วมกับนักวิจัย และเมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปทำให้ไม่สามารถเตรียมการดำเนินงานจริงได้ทัน เพราะได้มีการคัดเลือกสื่อใหม่และมีการวางแผนสำหรับทำสื่อชนิดใหม่ในกลุ่มคนทำงานทั้งหมด อย่างไรก็ตามส่วนหนึ่งของการดำเนินการในสื่อประเภทนี้ได้เกิดขึ้น คือ เทปปันทึกเสียงละครสั้นเพื่อใช้ในการรณรงค์ ทั้งนี้ได้มีการนำสื่อชนิดนี้ออกกระจายเสียงในงานรณรงค์วันเอ็ดส์โลก ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ณ ลานขององค์กรบริหารส่วนตำบล

การรับรู้สารของคนชุมชนชุมชนพบว่า ชุมชนได้รับทราบสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้ไปในงานรณรงค์วันเอ็ดส์โลกรอบตัวบ้าน ซึ่งได้แก่ชาวบ้านจำนวน ๘ หมู่บ้าน แม้ว่าจะไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นจำนวนคนทั้งหมดในชุมชน แต่ผู้รับสารคือผู้ที่เข้าร่วมงานในครั้งนั้น ผลที่เกิดขึ้นในแต่ละจุดจากการรับรู้ข้อมูลพบว่า ผู้ที่ได้รับสารมีความคิดว่าการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเอ็ดส์ เป็นสิ่งที่ดี แม้ว่าคนในชุมชนจะทราบความรู้เรื่องโรคเอ็ดส์แล้วว่ามีช่องทางการติดเชื้อย่างไร ตลอดจนการป้องกันตัวจากการติดเชื้อนี้ แต่การรณรงค์ ณ ปัจจุบันนี้คือการรณรงค์เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในบุคคล (Awareness knowledge) ทั้งนี้เพื่อต้องการกระตุ้นให้มีการสื่อสารไปยังชุมชนมากยิ่งขึ้น เป็นการดึงดูดให้คนเข้าร่วมกิจกรรมของการรณรงค์

ประสิทธิภาพในการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่า

การเข้าถึงสื่อของบุคคลได้รับรู้ผ่านทางงานรณรงค์อีกช่องทางหนึ่ง คือ งานวันเอ็ดส์ โลก ปี ๒๕๔๖ อย่างไรก็ตามจากการพูดคุยร่วมกับคนทำงานได้เห็นร่วมกันว่า ถ้ามีการใช้รูปแบบการรณรงค์ “เสียงตามสายเยาวชน” ขึ้นจริงแล้ว น่าจะเกิดผลดี เพราะการใช้เสียงตามสายนั้น จะเปิดโอกาสให้อ่านได้อย่างทั่วถึงในชุมชน สารที่เลือกนั้นจะเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มเป้าหมายคือ พ่อแม่บ้านในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น เกิดขึ้นเฉพาะคนทำงานเอ็ดส์ที่ได้ร่วมกันวางแผนและดำเนินการ แม้ว่าขาดการดำเนินงานตามแผนให้สำเร็จ แต่นับว่าคนทำงานได้เรียนรู้ร่วมกัน

การบริหารจัดการของชุมชนนั้น คณะทำงานได้ดำเนินการ คือ การวางแผนร่างของเรื่องเนื้อหาสาร และขั้นตอนการบันทึกเสียง ทั้งนี้คณะทำงานได้ร่วมกันทำ

๔.) ประเพณีทางทอต

ประสิทธิผลในการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่า

ความพึงพอใจในสืบการรณรงค์ พบว่า

ก.) ในการหารือร่วมกันระหว่างคณะกรรมการเอดส์และนักวิจัย เมื่อนักวิจัยได้เปิดประเด็นเรื่อง ประเพณีทางทอตให้กับที่ประชุมแล้วนั้น คณะกรรมการต่างให้ความสนใจและแสดงความคิดเห็นโดยผู้ที่รู้ก็จะบอกว่า ประเพณีนี้ไม่ได้มีการทำมาว่าม ๓๐ ปีแล้ว และบางคนที่ไม่เคยเห็นก็จะสอบถามว่าเป็นอย่างไร พร้อมกันนั้นนักวิจัยได้เชื่อมประเด็นให้กับคณะกรรมการคิดว่าจะสามารถเชื่อมเข้ากับการรณรงค์ต่อปัญหาเอดส์ได้อย่างไร เมื่อมีการเสนอความคิดกันมากขึ้น คณะกรรมการให้ความสนใจว่าจะรื้อฟื้นประเพณีนี้ขึ้นมาโดยใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งในการรณรงค์ต่อปัญหาเอดส์

ข.) เมื่อได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมหมู่บ้าน ที่ประชุมต่างให้ความสนใจโดยมีการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งจากผู้ที่เคยทราบประเพณีนี้ และผู้ที่ไม่ทราบ และเมื่อมีการลงมติกันเพื่อหาข้อสรุปว่า จะดำเนินการหรือไม่ ที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าจะมีการรื้อฟื้นประเพณีนี้ขึ้นมา

ค.) ในการดำเนินงานจริง พบว่ามีคนในชุมชนเข้าร่วมมากกว่า 100 คน ผู้ที่เข้าร่วมมั่นตั้งรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมนี้ หลายคนเห็นว่ากิจกรรมนี้เป็นสิ่งที่ดี เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผ่านพิธีกรรม ขณะที่หลายคนเห็นว่า ผู้สูงอายุในชุมชนนั้นเป็นผู้ที่น่าจะได้รับการดูแล ได้รับการยกย่องและการหันหน้าสู่มิตรสำนักกำลังใจ ส่วนคณะกรรมการเอดส์เห็นว่าการผลสานເອກິຈກຣມນີ້ เข้าສู่ກາຮັງຈົກທຳໃຫ້ເກີດກາຮໃກ້ກຳລັງໃຈແກ່ຜູ້ສູງອາຍຸ ໂດຍເຊີພາຜູ້ສູງອາຍຸທີ່ຕ້ອງຮັບກາຮະເລື່ອຍໜານທີ່ກຳພ້າພ່ອແມທີ່ເສີຍຊື່ຈາກເອດສ໌ ຂະໜາທີ່ຜູ້ຕິດເຊື່ອແສດງຄວາມຮູ້ສຶກດີໃຈວ່າຄົນໃນໜຸ່ມຈຸນໄຫ້ຄວາມສຳຄັງກັບຄຽບຄວ້າຂອງຕົນຕ້ວຍ(หลังຈາກຕົນເສີຍຊື່ວິໄປ)

ง.) รูปแบบและวิธีการนำเสนอ ชุมชนมีความพึงพอใจมาก เห็นได้จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดเตรียมอุปกรณ์ การนำเสนอมาสหมบเพื่อมอบให้กับผู้รับทาน และการพูดคุยระหว่างกันและรอยยิ้มของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน หลายคนสะท้อนว่า ตนเองรู้สึกได้ถึงการทำบุญ เป็นการให้ด้วยความเต็มใจและคนที่รับก็ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ให้ ขณะที่ดำเนินการนั้น ผู้เข้าร่วมก็จะนั่งเงียบและกระซิบคุยกันและกันเพื่อไม่ให้ผู้รับทานได้ยิน พร้อมทั้งเคยสังเกตอาการของผู้รับทานว่าเป็นอย่างไร หลายคนหลังน้ำตาเพริ่ง “ชี้ง” และตื้นตันใจในการทำกิจกรรมครั้งนี้

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับข่าวสารจากกิจกรรม “ชี้ง” พบว่า

ก.) หลายคนในชุมชนได้เกิดความรู้ในเรื่องประเพณีทางทอต เนื่องจากไม่เคยเห็นและรับทราบมาก่อน แม้ว่าเป้าหมายการรณรงค์ในครั้งนี้มิได้ต้องการสืบเรื่องความรู้ของโรคเอดส์ หากแต่

ต้องการกระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุรวมไปถึงผู้สูงอายุที่ต้องรับการเลี้ยงดู หลานที่สูญเสียพ่อแม่จากการติดเชื้อเอ็ดส์ หล่ายคนในชุมชนได้เกิดความเข้าใจว่าคนสูงอายุนั้นน่าจะได้พักผ่อนแต่กลับต้องมาเลี้ยงหลาน โดยได้รับผิดชอบเสมือนเป็นพ่อแม่ของเด็ก และภาวะเช่นนี้มารดาจากผลกระทบของโรคเอ็ดส์ในชุมชน

ข.) สำหรับทัศนคติของคนในชุมชนนั้น หล่ายคนเห็นว่าคนในชุมชนจะต้องช่วยเหลือกันและกันให้มากขึ้น แม้ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยแต่ก็ยังดีกว่าที่ไม่ทำอะไรมาก นอกจากนั้นโรคเอ็ดส์ทำให้เกิดความสูญเสียและผลกระทบจากปัญหาเอ็ดส์นั้นยังคงอยู่เป็นเวลานาน ควรที่จะป้องกันไม่ให้เกิดมากกว่าจะมาแก้ปัญหาทีหลัง

ค.) พฤติกรรมของคนในชุมชนพบว่า หล่ายคนแสดงความเอื้ออาทรต่อกันและกันมากขึ้น หากมีการพูดถึงกิจกรรมครั้งนี้ หล่ายคนก็แสดงความรู้สึกปลาบปลื้ม และพูดคุยกันว่าเป็นประเพณีที่ดีน่าจะจัดให้มีในชุมชน ขณะที่คณะทำงานเอ็ดส์เห็นร่วมกันว่าอย่างให้จัดกันทุก ๆ ปี เพราะเป็นประเพณีที่ดี มีความหมายและสามารถนำความช่วยเหลือของคนในชุมชนส่งผ่านไปยังผู้เดือดร้อนในชุมชน สมาชิก อ.บ.ต.ประจำหมู่บ้านเห็นว่าจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณของชุมชนเพื่อจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมเช่นนี้ต่อไป

ประสิทธิภาพในการรณรงค์ ผลการวิจัยพบว่า

การเข้าถึงสื่อ พบร่วมกันทั้งในด้านการเตรียมงาน การดำเนินการรณรงค์ นั้นเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันทั้งในด้านการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบร่วมกันทั้งในด้านการดำเนินกิจกรรมนั้น คณะทำงานเอ็ดส์ได้เป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนั้นได้ประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนโดยร่วมทั้งทางการแจ้งข่าวของบุคคล การประการศิ่ยงตามสาย และการนำให้ทำกิจกรรมร่วมกัน สำหรับชุมชนโดยรวมแล้วมีโอกาสร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ ทั้งการเตรียมอุปกรณ์ การเตรียมของมาร่วมทำทาน การมาร่วมพูดคุยเสนอความคิดเห็น ก่อให้เกิดพลังของชุมชนในการร่วมชุมชนกัน จนมีการกล่าวว่า “..ไม่เคยมีคนมาบ้านผู้ใดมากเท่านี้เลย... (บ่เกยมีคนมาบ้านป้อมหลวงนักหยังอี เลย...)”

การบริหารจัดการของชุมชน พบร่วมกันทั้งในด้านการดำเนินกิจกรรม ร่วมกัน การจัดเตรียมด้านอุปกรณ์ การจัดสรรงบประมาณและการใช้ความสัมพันธ์ร่วมกัน คำนวณให้กิจกรรมการรณรงค์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๕.) การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบครัว

ประสิทธิผลในการรณรงค์ พบว่า

ความพึงพอใจในสือการรณรงค์ พบว่า

ก.) สืบเนื่องมาจากกิจกรรม “ประเพณีทานทอด” นั้น ชุมชนได้แสดงความสนใจที่จะให้มีการจัดกิจกรรมขึ้นอีก และคณะกรรมการเอดส์ได้รับฟังความคิดเห็น ภายหลังได้มีการบริการหารือขึ้นระหว่างคณะกรรมการและนักวิจัย และได้นำสู่การจัดกิจกรรมครั้งนี้ เมื่อได้นำเข้าสู่การประชุมหมู่บ้าน ที่ประชุมได้ให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ โดยต่างได้เสนอถึงการละเล่นพื้นบ้านร่วมด้วยต่อมาก็ได้เชื่อมกับคณะกรรมการเอดส์เพื่อจัดให้มีการแบ่งงานและเตรียมงานต่อไป

ข.) คนในชุมชนพึงพอใจต่อกิจกรรมการรณรงค์ครั้งนี้ โดยได้มีคนเข้าร่วมมากกว่า ๒๐๐ คน โดยผู้เข้าร่วมต่างตื่นที่ได้มีการจัดกิจกรรมเช่นนี้ขึ้นเนื่องจากครั้งนี้เป็นครั้งแรก คนในชุมชนได้ร่วมเล่น ร่วมแสดง ร่วมแข่งขันในกิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ และในครั้งนี้ดำเนินการใกล้ช่วงประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นเทศกาลที่ลูกหลานได้กลับมาเยี่ยมครอบครัว กล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมอยู่ในช่วงบรรยากาศที่ดี ผู้คนรู้สึกผ่อนคลาย และกิจกรรมที่จัดนั้นสอดคล้องกับบรรยากาศ ทำให้ผู้คนได้ร่วมแสดงออกในกิจกรรมครั้งนี้ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในกิจกรรม

ค.) รูปแบบและวิธีการนำเสนอ นั้น พบว่า พอย่างเดียวกับทุกช่วงอายุคน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุคราวพ่อแม่ ต่างมีความรู้สึกกระซุ่มกระชวยเมื่อได้กลับมาเป็นเด็กอีกครั้ง เพราะได้ร่วมแข่งขันในการละเล่นต่าง ๆ (เมื่อนที่ได้เคยเล่นในอดีต) ขณะที่เด็ก ๆ ต่างรู้สึกสนุกไปกับกิจกรรมในครั้งนี้ด้วย สำหรับคนหนุ่มสาวที่ไปศึกษาโรงเรียนในเมืองต่างสังเกตดู แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมมากนัก สำหรับกิจกรรมนี้ได้แทรกสอดเรื่องการรณรงค์ต่อปัญหาเอดส์ คือ ช่วงเดินรณรงค์พร้อมมือป้ายรณรงค์ของคนในชุมชน และการประทักษิณแทรกเรื่องรักครอบครัวให้รู้จักป้องกันตัวจากเอดส์นอกจากนั้นยังมีช่วงการแข่งขันรักครอบครัว ที่เปิดให้แต่ละครอบครัวมาเล่นเกมกันพร้อมทั้งซักถาม พ่อแม่ลูก เพื่อให้เกิดความผูกพันในครอบครัว ในงานนี้กิจกรรมได้นั่งคุยกับครอบครัวต่าง ๆ เพื่อซักถามเรื่องการครองรักครองเรื่องอย่างไรจนผ่านมาถึงทุกวันนี้ พร้อมกันนี้ได้ติดป้ายรณรงค์ต่าง ๆ ไว้รอบสถานที่

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับข่าวสารจากกิจกรรม พบว่า

ก.) หลายคนในชุมชนได้ความเข้าใจว่าความรักความผูกพันของครอบครัวช่วยป้องกันเอดส์ สำหรับการรณรงค์ในครั้งนี้ต้องการให้เกิดช่องทางในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวของบุคคลและครอบครัวหมู่บ้านด้วยกันทั้งหมด นอกจากนั้นคนรุ่นก่อน ๆ ได้มีโอกาสแสดงออกผ่านทางกิจกรรม ขณะที่คนรุ่นหลังได้เห็นการละเล่นพื้นบ้าน

หรือการละเล่นในอดีต การประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนแต่ละรุ่น จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นทางหนึ่ง

ข.) ด้านทัศนคติของคนในชุมชน หล่ายคนได้คิดถึงครอบครัวของตนและตระหนักว่าการครอบครองชีวิตคุณั้นผ่านอยู่ในครอบครัวอย่างไร ภาระที่มีภรรยาได้นั้นต้องใช้ความอดทนอย่างมาก โดยมีความหวังอยู่ที่ลูก ต่อไปครอบครัวจะมีอย่างไรให้มีปัญหา เช่นนี้เกิดขึ้นในครอบครัวของตน และเกิดความตระหนักว่าต้องดูแลลูกหลานของตนให้ห่างไกลจากครอบครัว

ค.) พฤติกรรมของคนในชุมชน หลักคนจดจำถึงกิจกรรมครั้งนี้และได้แสดงใบหน้ายิ้มเย้มเมื่อพูดถึงการแข่งขันหรือการละเล่น พร้อมกับนึกถึงคนในชุมชนที่ได้ร่วมแข่งขัน ทำกิริยาเป็น ๆ และนำมาล้อเล่นสร้างความสนุกสนาน คนในชุมชนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมนี้ทุกปี ในหมู่ผู้นำ ก็เกิดความคิดที่จะจัดสร้างบrameworkหรือระบบทุนเพื่อให้มีจัดกิจกรรมเช่นนี้อีกในปีหน้า

ประสีทชิภาพในการรรณาธิค์ พนวจ

การเข้าถึงสื่อของคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อได้ เนื่องจากกิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างมติร่วมกัน หรือการจัดเตรียมงานของแต่ละหมู่บ้าน การจัดเตรียมคุปกรณ์การละเล่น การร่วมประกอบคหบดีของกลุ่มสตรี การจัดเตรียมงานวัดต่าง ๆ ของกลุ่มวัยรุ่น และการแข่งขันต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนของคนดำเนินการ เอ็ดด์ การประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นของคนดำเนินการต่อชุมชนโดยรวม รวมถึงการเป็นผู้นำให้กับหลายคนในชุมชนในการเตรียมงาน การแบ่งงานให้กับผู้รับผิดชอบที่รองลงไปตลอดจนการออกแบบ และเลือกกิจกรรมการละเล่น (Program) ที่คิดว่าเหมาะสมสำหรับคนในชุมชน หลายคนในชุมชนได้ร่วมแสดงออก สร้างความคุ้นเคยให้กันและกัน กิจกรรมการรณรงค์ครั้งนี้สร้างการมีส่วนร่วมและพลังของคนในชุมชนในการร่วมกันทำกิจกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อน แม้ว่ากิจกรรมครั้งนี้ได้ใช้งบประมาณในโครงการวิจัยดำเนินการ แต่เมื่อดำเนินไปในแต่ละช่วงพบว่า ชุมชนเองก็มีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน ทั้งด้านแรงกาย แรงใจ ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของคนดำเนินการ เวลา และช้าบ้านบางคนรู้สึกดีใจที่เห็นคนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน ในประเทศไทย จึงได้ร่วมสนับสนุนรางวัลให้แก่ผู้ร่วมกิจกรรมดีเด่น ซึ่งทั้งหลายทั้งมวลนี้ก็มีจิตใจของชุมชนที่ยังคงต่อสืบทอดกัน

การบริหารจัดการของชุมชน พบว่า คณะกรรมการได้จัดการบริหารให้คุณในชุมชนได้มีส่วนในการเตรียมงานไปพร้อม ๆ กัน แม้ว่าหากวิจัยได้ประสานร่วมกันกับคณะกรรมการไว้ เสร็จแล้วก็เดินทางกลับ และเมื่อมาติดตามงานอีกครั้ง งานหลายอย่างได้ส่งผ่านไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชนแล้ว และในวันดำเนินการจริงทุกอย่างเสร็จหมด ดังนั้นการดำเนินงานครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การเรียนรู้ของชุมชน พบร้า ชุมชนเรียนรู้ร่วมกันว่า การจัดกิจกรรมในปีนี้ มีอุปกรณ์บางอย่างที่เสียง่าย เช่น ไม้สูงหักง่ายเกินไป ในบางขั้นบางตอนก็มีความชุกชัก เนื่องจากเป็นการเติร์ม芒นคลังเราก ดังนั้นในปีหน้าชุมชนจะดำเนินการให้ดีขึ้นกว่าเดิม

บ้านป่าแดงหลวง อ.แม่สาย

จากการศึกษาชุมชนบ้านป่าแดงหลวง มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ก. องค์ประกอบสำคัญในการรณรงค์ต่อปัญหาเอดส์ของชุมชน

๑.) แก่นนำชุมชน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานป้องกันเอดส์ของชุมชนในอดีตที่ผ่านมา และ ณ เวลาปัจจุบัน แม้ว่าแก่นนำชุมชนมิได้เป็นผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ แต่ด้วยความสนใจต่อปัญหาของชุมชน และการดำเนินการที่ออกมารูปธรรม ตลอดจนการฝ่าฟันอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมา สร้างให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และผลจากการรณรงค์นั้นทำให้คนได้รับรู้ปัญหาอย่างเข้าใจมากขึ้นและยอมรับภาระการเป็นผู้นำของแก่นนำชุมชนเหล่านั้น และในช่วงหนึ่งที่แก่นนำชุมชนท่านหนึ่งได้ก้าวเข้าสู่บทบาทของผู้นำที่เป็นทางการ คือ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำให้การดำเนินงานเอดส์ได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ เกิดการสื่อสารระหว่างคนในชุมชน อันทำให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลง

แต่ในช่วงต่อมาได้ เมื่อมีการเปลี่ยนผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้าน กลับมิได้มีการผลักดันงานเอดส์ของชุมชน การดำเนินงานจึงเกิดขึ้นเฉพาะแก่นนำ กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งการสนับสนุนขององค์กรภายนอก (องค์กรพัฒนาเอกชน) แต่ทว่าผลการดำเนินงานยังคงได้ขยายผลต่อไป และปัจจุบันนี้ แก่นนำคนเดิมได้เห็นความสำคัญว่าหากชุมชนไม่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังแล้ว ความยั่งยืนจะไม่เกิดขึ้นในชุมชน ในอนาคตการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกอาจหยุดการสนับสนุนลงได้ จึงได้เข้ามายังการพัฒนาชุมชนอีกรอบ ซึ่งแก่นนำชุมชนทั้งหลายต่างมีความตั้งใจจะทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

ลักษณะและบทบาทของผู้นำที่เข้ามาร่วมกับการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน พบร้า

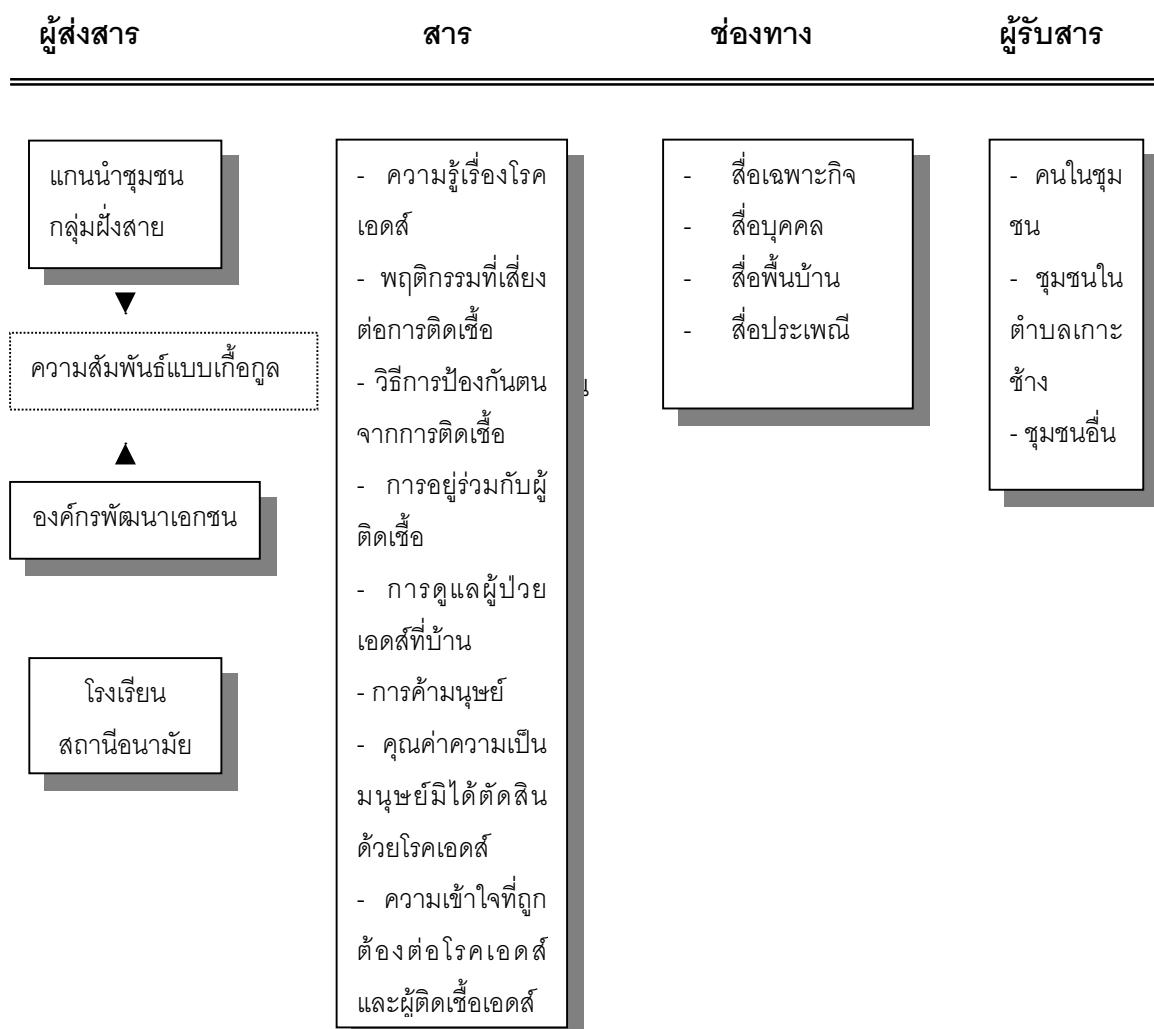
- มีความตั้งใจในการทำงาน
- ไม่เห็นแก่ได้ รู้จักการเสียสละเพื่อ他人ไม่มีการเสียสละก็จะไม่มีผู้ร่วมอุดมการณ์และมีความไปร่วงใส
- ความใจเอื้ออาทรและใจที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น
- ไม่ยอมหยุดนิ่งหรือละทิ้งอุดมการณ์ที่มีต่อชุมชนของตน
- เปิดรับสิ่งใหม่และกล้าที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ

๒.) พันธมิตรชุมชน หรือ องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ได้เข้ามาสนับสนุนชุมชนต่อการจัดการปัญหา เอดส์ โดยการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นเป็นไปในลักษณะ การสร้างโอกาสให้กับชุมชน การสนับสนุนด้านงบประมาณ การเชื่อมประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกให้กับชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ๆ รวมไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังดึงพันธมิตรอื่น ๆ ให้ได้ร่วมแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น หน่วยงานที่เข้ามาศึกษาดูงานกลุ่มผู้สูงอายุและการไปศึกษาดูงานยังที่อื่นภายนอกได้การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชน

๖. การจำแนกการดำเนินงานรณรงค์ในชุมชนตามคุณลักษณะขององค์ประกอบของการสื่อสาร

จากการดำเนินงานเอดส์ของชุมชนที่ผ่านมา โดยได้มีจำแนกตามคุณลักษณะของการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๖ คุณลักษณะการสื่อสารของชุมชนของชุมชนบ้านป่าแดงหลวง

จากตารางภาพข้างต้นเป็นการสรุปการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์หรือการดำเนินงานเอดส์ในชุมชน ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร

ค. กระบวนการสื่อสารต่อการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน

ในการดำเนินการรณรงค์ในชุมชนบ้านป่าแดงหลวง หมู่ ๑๑ นั้น กล่าวได้ว่ามีการใช้รูปแบบของสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย โดยการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ นั้นเป็นช่องทางในการสื่อสารเรื่องของโรคเอดส์ไปยังคนในชุมชน ช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ นั้นก่อให้เกิดผลในลักษณะต่างกัน ดังนี้

- ได้แก่ ผู้ติดเชื้อ / "กลุ่มผู้เสี่ยง" / พ่อหลวงสุคำ / เจ้าหน้าที่ พ.ด. เอ. / สถานีอนามัย / ครู
- เกิดการทำงานที่เป็นรูปแบบอย่างชัดเจน "กลุ่มผู้เสี่ยง"
- ชุมชนให้ความเชื่อถือและยอมรับ เข้าใจเรื่องโรคเอดส์จากตัวอย่างจริง
- มีการขยายผลสู่ชุมชนอื่น

- เป็นสื่อที่เกิดขึ้นมากที่สุดของการรณรงค์ในชุมชน
- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ในฐานะผู้รับสาร
- สามารถสื่อให้คนในชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์มากขึ้น

- สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ทำให้รูปแบบการรณรงค์มีสีสันและเข้าใกล้ชุมชนมากขึ้น

ມີຕີເຮືອງເວລາ	ຫ້ອງທາງກາຮສອສາດ	ກາຍຫຼັກກາຮສອສາດ
ວັດທີ	<p>ຖຸນາຫຼາຍໆໃຈ່ສາງາສາງາສາງາວົງຫາອດສັກເກີດຫຼື</p> <p>ໃນນັ້ນແລະກ່ານົກຈຽວງາງກາຮມອງຄົກຕ່າງໆ ພໍ່ທີ່ຈັດກາໃຫຍ່</p> <p>ກົບຄວາມໝັ້ນແລະຮັບອັນກາດສິນມະຍາດໃຫຍ່</p>	<ul style="list-style-type: none"> ໃຫ້ສົກກາຮມອງຄົກຕ່າງໆ ເຖິງ ສົກໃຫ້ພະຍົກໃຈ ເພື່ອສົກສາງໆ ອົງຄວາມໝັ້ນກົດປົກຄອດສີໃໝ່ກ່າຍໆ ໃຫ້ສົກທຳທ່ານໍ້າທີ່ໄປຜູ້ໜ້າຄວາມໝັ້ນ ໄດ້ມາ ອາສັດປັບປຸງຫຼັກສົກ ແລ້ວ ອາສັດປັບປຸງຫຼັກສົກ ແລ້ວ ອາສັດປັບປຸງຫຼັກສົກ ໄສ່ວິໄລແນ່ນ່ອງຈົກການສື່ອໜ້າຫຼັກສົກ ຈະບຸກົດເພື່ອໃຫ້ຈົກການກວ່າງຈົດ ກາວສົ່ງທຳການໃໝ່ງານໃຈໃຫ້ຜູ້ອັນດີກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ອັນດີກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ
ຸດສັກ	<p>ກົດມີຜົນກາງແນວໃຈກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ</p> <p>ມີກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ແນວໃຈກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ຈົນກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ຈົນກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ອຳນົມກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ແລ້ວ ອຳນົມກົດຕັ້ງຢາກຕອງປະກາຕົວກວ່າງຈົດ ນິກາຈົດກາງຈົນສ່າງກົດຕັ້ງຢາກຕົວ ຂະນະທີ່ເກີດຄວາມຮົມມືອະພະໜ້ານກາງກາງໃຈ ເກີດ ພົກຊູໃຈໃນສ່າງກົດຕັ້ງຢາກຕົວ ໂກງໍານັກສືບໃນໂຄງການ ຢັນຄວາມຍາຍະລ້ອງຢັດຍາກວ່ານີ້ແນວໃຈກົດຕັ້ງຢາກຕົວກວ່າງຈົດ ແລ້ວ ອຳນົມ ອຳນົມ ກວ່າງຈົດໃຈກົດຕັ້ງຢາກຕົວກວ່າງຈົດ ແລ້ວ ດັວກເຈົ້າກົດຕັ້ງຢາກຕົວກວ່າງຈົດ ແລ້ວ ໄກສົກກົດຕັ້ງຢາກຕົວກວ່າງຈົດ

ມີຕີເຮົາເຈລາ	ໜ້ອງທາງການສົ່ວສາດ	ກລະຍຸທົກການສົ່ວສາດ
ອຳນວຍ	ສັງລົງກົດລັກມະດູນຫຼາຍຸ້ານພູມໃຫ້ ຈາກເຕີນສົກພາທ່ານ້າຍາກ ໆອງງຽນພາເຄດສ (Suffering) ສູ່ຮູ່ມານໍ້າສົກຕົກຕົກ (Glory)	<ul style="list-style-type: none"> ເນັ້ນມາຈາກສົ່ວສາດຮ່ວມກຳນົດເຫັນວ່າມີການສົ່ວສາດໃຫຍ່ພາຍໃຕ້ ຈົບງຽນພານີ້ກີບອຳນວຍທ່ານ໌ ສາມແນວວິດທິພິບກວ່ານໆທີ່ມີມານີ້ ທີ່ວ່າຍາກສົກສ່າງການສົວສາດໃຫ້ມາກັບມີມານີ້ ເກີດໄລເປົ້ານັ້ນວ່າປຽບງານຈົບ

ຂໍ້ມູນຫຍ່າຍໍ່ : ກາງຈັດຄືນຕີເຮົາເຈລາພໍ່ໄສ້ພັນຍົກກົບກາງດຳເນີນມາເປັດສົກອຳນວຍພູມກົມາກົງພາກໃຈພະນັກງານທີ່ນີ້

๔. การสื่อสารของชุมชน

การสื่อสารของชุมชนบ้านป่าแดงหลวงต่อการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชนนั้น สามารถกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑.) การสื่อสารในการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่คนในชุมชน มาจาก แกนนำชุมชน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ได้จัดกิจกรรมการรณรงค์ขึ้น เมื่อคนในชุมชนเริ่มเข้าใจและมีความรู้เรื่องโรคเอดส์บ้างแล้วนั้น คนในชุมชน เริ่มตอบสนองต่อการรณรงค์ต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ติดเชื้อที่เปิดเผยตัวอันนำมาสู่การจัดการปัญหาเอดส์ด้านอื่น ๆ ตามมา

๒.) สื่อ เริ่มต้นจากการใช้สื่อเชิงพาณิช ในระยะแรก คือ รถบรรทุกเสียงเคลื่อนที่ หรือป้ายข้อความรณรงค์ที่จัดทำอย่างง่ายด้วยกระดาษ และต่อมาได้มีการพัฒนาหลักฐานแบบ หังที่มาจากการดำเนินการของชุมชน ความร่วมมือของชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชน และการจัดหาสื่อให้ขององค์กรพัฒนาเอกชน

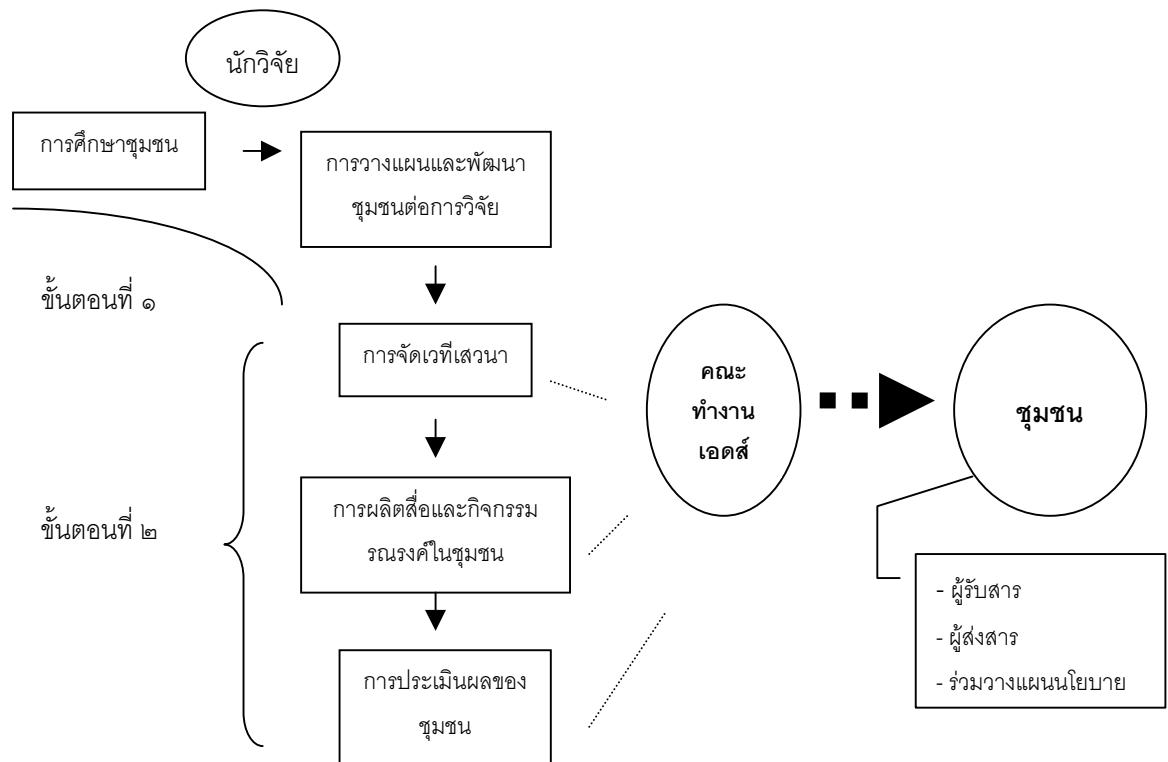
๓.) เนื้อหาของสาร ได้แก่ สาระเรื่องราวของโรคเอดส์ ข้อมูลรายจากภารติดเชื้อเอดส์ การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอดส์ พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ การอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ และการดูแลผู้ป่วยเอดส์ที่บ้าน

๔.) ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชน จะพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งหมู่บ้านนี้อยู่กับระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สภาพเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งจะพบว่า คนในชุมชนบ้านป่าแดงหลวงนั้นมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกัน แต่ด้วยความต้องการด้านความสำเร็จ (Achievement) หรือวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัวทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ได้เปลี่ยนไปโดยเป็นลักษณะแบบ “ตัวใครตั้มัน” มากยิ่งขึ้น และลักษณะของความร่วมมือของคนในชุมชนจะเป็นความร่วมมือเชิงพาณิช คือ “บางเรื่อง บางครั้ง บางเวลา” การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในงานด้านเอดส์จึงเป็นบทบาทของผู้รับสาร อย่างไรก็ตามบางกิจกรรมคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น งานวันเอดส์โลก (ไม่สามารถระบุได้) ได้มีการแข่งขันทำไก่อบพ่าง ประกอบอาหารสมุนไพร หรือจัดกิจกรรมสอยดาว ที่คนในชุมชนร่วมแสดงออกในกิจกรรมเหล่านี้

๕.) ลักษณะของสื่อ ในการดำเนินงานช่วงแรกของชุมชนนั้นสื่อในการรณรงค์เพื่อป้องกันเอดส์นั้น ถูกนำมาเป็นเครื่องมือของการถ่ายทอดข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ให้กับคนในชุมชน รวมถึงเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนะของคนในชุมชนด้วย ดังจะทราบจากการที่มีเวทีการพูดคุยของคนในชุมชน หรือ เวทีชาวบ้าน ในช่วงที่นายสุคิร ใจวิภัคติ เป็นผู้ให้บ้าน แต่หลังจากนั้น ได้ขาดการมีเวทีชาวบ้านเช่นนั้นอีก เนื่องมาจาก การลดความสำคัญในงานด้านเอดส์ของผู้บริหารในเวลาต่อมา ลักษณะของสื่อจึงได้คงเหลือแต่ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารให้กับคนในชุมชน และยังคงบทบาทของเวทีพับปะพูดคุยเชิงพาณิชย์ ผู้ติดเชื้อและผู้ที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น

๖.๓ บทสรุปของกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเดส์ในชุมชนจากกิจกรรมรณรงค์ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเดส์ในชุมชนแต่ละพื้นที่นั้น เป็นกิจกรรมตามกระบวนการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๗ แสดงขั้นตอนการดำเนินงานร่วมระหว่าง นักวิจัย คณะทำงานเอดส์และชุมชน

จากแผนภูมิข้างต้น อนิบาลได้ว่า การขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย ๒ ขั้นตอน

๑.) กระบวนการขออนุญาตจัด เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยศึกษาชุมชนเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมอย่างสอดคล้องกับลักษณะของชุมชน ในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินตามขั้นตอนที่วางไว้

๒.) กระบวนการที่ดำเนินร่วมกับชุมชน เป็นขั้นตอนที่ร่วมดำเนินการกับชุมชน โดยมีการวางแผนไว้ แต่การดำเนินการมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับแต่ละชุมชน ในขั้นตอนนี้กระตุ้นภาวะ “ความเป็นเจ้าของชุมชน” ต่อชุมชนของตนเองและปัญหาเดส์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนของตน ทั้งเป็นการทบทวนมุ่งมองและการตอบสนองต่อสภาพปัญหาเดส์ในชุมชน รวมถึงการกระตุ้นชุมชนต่อไปร่วม “ความสำคัญของการรณรงค์” ซึ่งพบว่า ชุมชนตอบสนองโดยเห็นว่า แม้ปัญหาเดส์มิได้มีความรุนแรงเช่นในอดีตแต่ยังคงมีความจำเป็นในการให้มีการรณรงค์ต่อไปในชุมชน จากนั้น ได้เกิดคณะทำงานของชุมชนเพื่อเป็น “ขบวนการของชุมชน” ในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมรณรงค์โดยกิจกรรมรณรงค์ที่เกิดขึ้น มาจากภารกิจคัดสรรและภารกิจออกแบบร่วมระหว่างคณะทำงาน

เอดส์ของชุมชนและนักวิจัย ทั้งนี้ นักวิจัยมีบทบาทในการกราฟต์น้ำเสริมและคำนวณความสูงโดยความพึงพอใจของการเลือกกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับคุณภาพการทำงานเอดส์ ท้ายที่สุดคือ การประเมินผลการณรงค์โดยคนในชุมชน ต่อความพึงพอใจ การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การจัดการ โดยผลการประเมิน มิได้ให้น้ำหนักเฉพาะการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ การป้องกันและการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเท่านั้น เนื่องจาก การณรงค์ที่ผ่านมาของภาครัฐ เอกชนและในชุมชนเองได้มีการดำเนินการมาโดยตลอด แต่เป้าหมายของการศึกษาและดำเนินการในครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการณรงค์โดยแนวทางของชุมชน ที่ให้ชุมชนได้ดำเนินการจัดการณรงค์ โดยการสร้างสภาพการดำเนินการให้เป็นการดำเนินงานของชุมชนให้มากที่สุด ทั้งผู้ดำเนินการที่เป็นคนในชุมชน อาจเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยบทบาทหรือไม่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์หรือไม่มี และการดำเนินการนั้นได้กระจายสู่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้าน ผู้รับสารและผู้ส่งสาร รวมถึงการเป็นผู้วางแผนและกำหนดนโยบายในการดำเนินงานในอนาคต

แม้ว่าผลการดำเนินกิจกรรมณรงค์ในชุมชนมีความต่างกันในกิจกรรม สภาพของชุมชน แต่ละที่ หากแต่สำ ๓ พื้นที่มาพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผลร่วมกัน สามารถนำสู่แนวทางการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชนได้อย่างหลากหลาย โดยการนำประสบการณ์การดำเนินงานของแต่ละพื้นที่เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนนั้น ได้จัดให้มีเวทีเสวนาร่วม ๓ พื้นที่ ดังการนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ ๗

กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการปัญหาเอดส์ : ประสบการณ์จาก ๓ ชุมชน

เนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนองานการดำเนินการขั้นสุดท้ายของกระบวนการวิจัย คือ การจัดการที่ส่วนร่วม ๓ พื้นที่ เพื่อสร้างเครือข่ายและการถ่ายทอดประสบการณ์ของพื้นที่ศึกษาทั้ง ๓ พื้นที่ นอกจานั้นได้เสนอเนื้อหาของบทเรียนของชุมชนจากการดำเนินกิจกรรมและแนวทางการจัดการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชน ซึ่งเป็นเนื้อหาของผลการศึกษาวิจัย อันโน้มนำเข้าสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยทั้งมวล ในตอนท้ายเป็นการนำเสนอบื้องหลังการทำงานวิจัยกับแต่ละชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนมีบริบทที่ต่างกัน ทำให้การดำเนินงานวิจัยมีลักษณะจำเพาะกับแต่ละชุมชนทั้งนี้นำมาซึ่งการค้นพบลักษณะเด่นจากการดำเนินงานแต่ละชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอดส์ โดยเนื้อหาได้เสนอตามลำดับดังนี้

๗.๑) เครือข่ายประสบการณ์ ๓ พื้นที่

๗.๒) บทเรียนจากชุมชนจากการรณรงค์

๗.๓) แนวทางการจัดการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชน

๗.๔) เปื้องหลังการทำงานวิจัยกับชุมชน

๗.๑ เครือข่ายประสบการณ์ ๓ พื้นที่

จากการดำเนินงานใน ๓ พื้นที่เป้าหมายนั้น พบว่าแต่ละพื้นที่มีผลการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันและเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการดำเนินงานวิจัยของชุมชนทั้ง ๓ พื้นที่ รวมถึงการเกิดมุ่งมองใหม่จากการได้สัมผัสประสบการณ์จากชุมชนอื่น กระบวนการวิจัยจึงได้มามีส่วนร่วมด้วยกันสุดท้าย คือ การจัดการที่ส่วนร่วม ๓ พื้นที่ขึ้น การดำเนินการแบ่งเป็น ๓ ลักษณะด้วยกันคือ

๑.) การเตรียมการสำรวจ

เริ่มต้นจากการกำหนด วันและเวลา สถานที่ที่แน่นอน หลังจากนั้นคณาวิจัยได้เข้าประสานงานกับคนทำงานเอดส์ในโครงการวิจัยและแกนนำชุมชนเพื่อชี้แจงการจัดการที่ส่วนร่วม ๓ พื้นที่ พร้อมทั้งร่วมมัดหมายให้แต่ละชุมชนได้เตรียมตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมสำรวจนี้ โดยตัวแทนของชุมชนอาจเป็นคนทำงานเอดส์ในโครงการวิจัย ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่สนใจงานด้านเอดส์และได้เข้าร่วมหรือรับทราบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ร่วมมือกับโครงการวิจัยที่ผ่านมา

สำหรับการเตรียมข้อมูลของตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมในเวทีเสวนานั้น จะเป็นการนำเสนอในเรื่องความร่วมมือของชุมชนในงานวิจัยตามกระบวนการต่าง ๆ การร่วมผลิตสื่อและการใช้สื่อในกิจกรรมการณรงค์ป้องกันยาเสื่อม โดยตัวแทนของชุมชนจะเป็นผู้นำเสนอเรื่องราวของแต่ละชุมชนเอง ซึ่งในเวทีครั้งนี้ เน้นให้ตัวแทนแต่ละชุมชนได้มีการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการ (ในการเสวนา) และไม่เป็นทางการ (ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล)

นอกจากนั้น ได้มีการประสานไปยังสาขาวัฒน์จังหวัดเชียงราย องค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้าดำเนินงานในพื้นที่และองค์กรที่ทำงานด้านยาเสื่อมและสนับสนุนให้เข้าร่วม โดยให้มีการส่งตัวแทนเข้าร่วมเวทีเสวนาในครั้งนี้ด้วย ผลการตอบรับในการเข้าร่วม ได้มีตัวแทนสาขาวัฒน์จังหวัดเชียงราย และเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนที่สนใจเข้าร่วม ส่วนองค์กรเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ติดงานขององค์กร ทั้งยังได้มีการประสานไปยังวิทยากรเพื่อเข้าร่วมรับฟังและสรุปประเด็นในแต่ละวันของกิจกรรมการเสวนา

เนื่องจากการเสนาครั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนทั้ง ๓ พื้นที่ ขั้น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัย ทั้งยังเป็นระดมความคิดเห็น ต่อการดำเนินงานยาเสื่อมของชุมชน เพื่อให้เกิดบทเรียนการทำงานยาเสื่อมต่อไป จึงได้มีการกำหนดประเด็นในการเสวนาไว้ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ เป็นการสรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยในทุกกระบวนการของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีลักษณะชุมชนและการดำเนินงานยาเสื่อมที่แตกต่างกัน และผลการดำเนินงานยาเสื่อมในกิจกรรมของโครงการวิจัย

ประเด็นที่ ๒ การผลิตสื่อและการใช้สื่อเพื่อการณรงค์ป้องกันปัญหายาเสื่อมของแต่ละชุมชน

ประเด็นที่ ๓ ประสบการณ์และการเรียนรู้ของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา

ประเด็นที่ ๔ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างกันและร่วมถอดบทเรียนการทำงานด้านยาเสื่อม รวมถึงแนวทางการณรงค์ของชุมชนเพื่อป้องกันปัญหายาเสื่อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ ๕ การขยายผลของการดำเนินงานด้านยาเสื่อมของแต่ละชุมชนและสรุปการเสวนา

๒.) ระหว่างการเสวนา

ในการจัดเวทีเสวนาร่วม ๓ พื้นที่นั้น จัดขึ้นในวันที่ ๒๗-๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ณ พี.เค. ซอฟสป้า ต.ดอยยาง อ.เมือง จ.เชียงราย โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน ๓๖ คน แบ่งเป็นตัวแทนจาก ๓

พื้นที่จำนวน ๒๗ คน วิทยากร ๒ คน คณวิจัยและทีมงาน & คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ (สาธารณสุขจังหวัดเชียงราย) และเจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนรวม ๒ คน

บรรยากาศของการสำรวจในเริ่มแรกค่อนข้างเป็นทางการเนื่องจากตัวแทนแต่ละพื้นที่ได้มีโอกาสเจอกันในเวทีเสนาครังนี้เป็นครั้งแรก ขณะที่บางคนได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมในบางพื้นที่บ้างแล้ว เมื่อการดำเนินการได้ผ่านไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ได้มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วม ทั้งนี้แต่ละชุมชนมาจากการร่วมกันเดียวกัน การสร้างความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างง่ายดายและเป็นกันเอง เน้นบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมได้พูดให้มากที่สุด แต่ละคนได้มีโอกาสแสดงความคิดร่วมกันอย่างทั่วถึง รวมถึงการทักทายปะรำเพื่อสร้างบรรยากาศให้ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป

สำหรับการนำเสนอ แต่ละชุมชนได้ส่งตัวแทนออกมายก บอกเล่าเกี่ยวกับลักษณะของแต่ละชุมชน จุดเด่นของชุมชนตนเอง รวมถึงการดำเนินงานเอกสารของแต่ละชุมชนที่ผ่านมาในอดีต โดยสลับเปลี่ยนกันทั้ง ๓ พื้นที่ และระหว่างการพูดคุยนั้น ยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเสนาที่เป็นคนในชุมชนที่กำลังเป็นฝ่ายออกเล่าได้ร่วมกับผู้เข้าร่วม เเพิ่มเติมข้อมูล ขณะที่คนในชุมชนอื่น ๆ ได้ร่วมซักถาม การสำรวจเป็นช่วงการประชุมของหมู่บ้าน สิ่งที่ชุมชนคุ้นเคย ไม่มีรูปแบบหรือพิธีกรรมใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

บทบาทของนักวิจัย จึงเป็นผู้แจงและเชื่อมประเด็นไปยังแต่ละพื้นที่ ให้ตัวแทนของแต่ละพื้นที่ได้นำเสนอเรื่องราวของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งเชื่อมข้อมูลของแต่ละพื้นที่ด้วยการสรุปลงในกระดาษติดผนังเพื่อให้ผู้เข้าร่วมทุกคนได้ติดตามข้อมูลของการสำรวจได้อย่างครบถ้วน

สำหรับวิทยากรคือผู้ที่ร่วมรับฟังข้อมูลจากชุมชนและจับประเด็นของแต่ละชุมชน พร้อมทั้งได้สรุปแนวคิดให้กับตัวแทนของชุมชน

ตัวแทนภาครัฐและเอกชนที่เข้าร่วมนั้นต่างเป็นผู้รับฟังและร่วมซักถามตัวแทนชุมชน โดยเป็นการร่วมรับฟังผลการดำเนินงานวิจัย ได้แก่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายและองค์กรพัฒนาเอกชน ตัวแทนภาครัฐในชุมชนที่เข้าร่วม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกอ.บ.ต. และนำอาชีวศึกษาที่เรียนของชุมชนไปปรับใช้ในงานหรือการวางแผนนโยบายของทางภาครัฐต่อไป

ภาพที่ ๕๑-๕๒ (ตามลำดับ) แสดงการเข้าร่วมเวทีเสวนาร่วม ๓ พื้นที่

๓.) ผลสรุปจากการเสวนา

จากการเสวนาร่วมกัน ได้มีผลสรุปจากการเสวนาดังนี้

๓.๑) แต่ละพื้นที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานเอดส์ร่วมกัน และได้รับทราบถึงประสบการณ์ของพื้นที่อื่น นอกจากนั้นยังได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมการณรงค์ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ เนื่องจากทั้งสามพื้นที่มีกิจกรรมการณรงค์ที่แตกต่างกัน นอกจากร้านนี้ แต่ละชุมชนยังได้เห็นจุดเดียวกันด้วยกัน คือ จัดกิจกรรมการณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำเข้าไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการณรงค์ของชุมชนของตนต่อไปในอนาคต อาทิเช่น

ชุมชนบ้านเวียงกลาง

- จากการไปศึกษาดูงานกลุ่มผู้ส่งสายของตัวแทนชุมชนบ้านเวียงกลาง ภายหลังเมื่อได้ไปแล้วนั้น ก็ได้เกิดความคิดร่วมกันว่า ในกลุ่มเยาวชนน่าจะมีการออมเงินเพื่อเก็บสะสมไว้ จึงเกิดการจัดการออมทรัพย์ในกลุ่ม โดยเริ่มต้นออมทรัพย์กันวันละหนึ่งบาท
- ชุมชนบ้านเวียงกลางได้รับทราบรูปแบบการรณรงค์ในพื้นที่บ้านดอยงามต่อการประยุกต์เอาเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมาใช้ในกิจกรรมการรณรงค์ จึงได้เกิดแนวคิดของการใช้รากเหง้าของวัฒนธรรมเข้ามาบัรรับใช้
- ในชุมชนบ้านป่าแดงหลวงได้มีศิลปินพื้นบ้านที่ได้นำเพลงจ้อยและค่าวัฒนาประยุกต์ใส่เนื้อหาการรณรงค์ป้องกันเออดส์ ซึ่งทำให้ตัวแทนเยาวชนมีความสนใจอย่างมากได้เนื่อร้องไปฝึกหัดกับผู้สูงอายุในชุมชนของตน
- จากการรับทราบของการดำเนินงานของ ๒ พื้นที่นั้น ทำให้ชุมชนได้รับทราบภาพการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ที่มากขึ้น การจัดการกับปัญหาเออดส์ของชุมชนเวียงกลาง นั้นต้องเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนมากขึ้น เนื่องจากในอดีตชุมชนยังไม่มีการจัดการกับปัญหาเออดส์อย่างหลากหลาย

ชุมชนบ้านดอยงาม

- จากประสบการณ์การทำงานเออดส์ของกลุ่มผู้ส่งสายพบว่า มีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ชุมชนบ้านดอยงามได้รับรู้ขั้นตอนกิจกรรมที่ดำเนินการ ภายหลังจะได้มีการประยุกต์ให้เข้ากับชุมชนของตนอย่างเหมาะสม
- การดำเนินงานของชุมชนผู้ส่งสายมีแกนนำที่ให้ความสนใจในการจัดการปัญหาเออดส์ของชุมชนมาโดยตลอด ซึ่งตัวแทนชุมชนดอยงามได้เกิดความประทับใจและอยากรู้ว่า ชุมชนของตนมีผู้ที่เห็นความสำคัญของปัญหาเออดส์ เช่นที่ชุมชนบ้านป่าแดงหลวงด้วย

บ้านป่าแดงหลวง

- เมื่อมีการดำเนินงานมาหลายรูปแบบและทำมาอย่างต่อเนื่อง แต่จากการได้ฟังประสบการณ์การดำเนินงานจากชุมชนบ้านดอยงาม ก็ได้เห็นถึงพลังของชุมชนที่ได้ร่วมดำเนินการ ซึ่งจะนำมาปรับใช้ในชุมชนของตน เนื่องจากบทบาทของการจัดการปัญหาเออดส์ของชุมชนเดิมที่ถูกจำกัดให้เป็นหน้าที่ของแกนนำ กลุ่มผู้ส่งสาย และการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนเท่านั้น

- การได้ร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ของแต่ละชุมชนนั้น ทำให้เห็นจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ อันจะนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ในภายหลัง ซึ่งกลุ่มผู้ชายและชุมชนป่าแดงหลวงต่างยินดีให้การสนับสนุนและเรียนรู้ร่วมกับพื้นที่ทั้งสอง

๓.๒) ทั้งสามพื้นที่เป้าหมายได้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันอันเนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยเช่นเดียวกัน และจากการเข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้ ได้มีการเสนอประเด็นโดยตัวแทนชุมชนบ้านป่าแดงหลวง ที่มองเห็นว่า ทั้งสามพื้นที่มีลักษณะของชุมชนและการดำเนินงานเอดส์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน และจากการที่ได้เข้าร่วมเสวนาในครั้งนี้นับเป็นโอกาสอันดี จึงน่าจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน และได้พัฒนาเป็นความสัมพันธ์ในรูปของ “เครือข่ายชุมชนที่ทำงานเอดส์” สำหรับระดับความสัมพันธ์ของเครือข่ายนี้ ที่ประชุมได้หารือร่วมกันว่า ระดับความสัมพันธ์หรือความร่วมมือของเครือข่าย คือ ทั้ง ๓ ชุมชนจะเป็นเหมือนพี่เมื่อัน้องกัน หรือเป็นเช่น “เครือญาติ” ต่อกัน โดยลักษณะของการเป็นเครือข่าย จำแนกได้ ๓ ประการ

- เครือข่ายทางความคิดและข่าวสาร
- เครือข่ายทางประสบการณ์การทำงานด้านเอดส์
- เครือข่ายความร่วมมือ

สำหรับเครือข่ายที่เกิดขึ้นจะเป็นในลักษณะของการช่วยเหลือกันแบบพื่น้อง ซึ่งอาจจะไม่มีการนัดพบรวมกลุ่มกันเป็นทางการ หรือการรวมกลุ่มกันที่มีประธานและคณะกรรมการต่างๆ เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาของแต่ละพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม จะใช้รูปแบบด้วยการโทรศัพท์ติดต่อระหว่างกัน ในกรณีที่แต่ละพื้นที่เรื่องของคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ ทั้งด้านเอดส์หรือในด้านอื่นๆ หรือการขอการสนับสนุนด้านบุคลากรของพื้นที่นั้นๆ มาช่วยในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดกิจกรรมของพื้นที่ใดพื้นหนึ่ง ก็จะมีการเชื่อมต่อในชุมชนอีกสองพื้นที่มาเข้าร่วมในกิจกรรมด้วยกัน ซึ่งถือได้ว่า การสร้างเครือข่ายในรูปแบบนี้ เรียกได้ว่าเป็น “คลื่นสัญญาใจ” ระหว่างกัน ไม่ว่าจะมีปัญหาด้วยการความช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม หรือเพียงคิดถึงกิจกรรมที่จะโทรศัพท์หรือไปเยี่ยมหากันได้ เมื่อผ่านมาทางนี้ ก็จะมาเที่ยวกันน้ำกินท่า เหมือนเครือญาติพื่น้องกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประสานงานกันอีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ลักษณะเครือข่าย จึงเป็นลักษณะที่ต้องการศึกษาสิ่งใหม่ๆ ร่วมกัน และต้องการถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีให้แก่คนในชุมชนอื่นๆ รวมถึงเป็นการประสานงานซึ่งกันและกันอีกด้วย

๓.๓) เกิดการถ่ายทอดข้อมูลจากแต่ละพื้นที่ได้ดำเนินกิจกรรมการผลิตสื่อและการใช้สื่อในการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชน จากการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกัน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำมาสรุปเป็นบทเรียนและองค์ความรู้งานเอดส์จากชุมชน ตลอดจนประมวลสรุปแนวทางการรณรงค์ของชุมชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์อย่างยั่งยืนต่อไป

จากการร่วมเสวนานี้ ๓ พื้นที่ พบร่วมกันในแต่ละชุมชนเองต่างมีปัญหาที่คุณในชุมชนต้องเผชิญ ขณะเดียวกันชุมชนต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหานั้น โดยไม่ปล่อยให้เป็นความรับผิดชอบของคนหนึ่งคนใดหรือคนกลุ่มนึงก็กลุ่มใดโดยลำพัง และเอดส์เป็นปัญหานึงในจำนวนหลาย ๆ ปัญหาซึ่งได้เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว ปัจจุบันนี้ชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดความตระหนักร่วมกัน แท้ที่จริงแล้วชุมชนของตนเองมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาเอดส์ โดยเริ่มจากคนในครอบครัวที่ใกล้ชิดอยู่แล้วอาจใช้ให้กำลังใจคนผู้ติดเชื้อได้เสียชีวิตลง หรือแม้แต่การมีกลุ่มแกนนำในการจัดการกับปัญหาเอดส์ ในขณะเดียวกันชุมชนเองก็ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาจากทุก ๆ ส่วนในชุมชน โดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน โดยไม่แยกปัญหาให้เป็นส่วนเกินของชุมชนที่ดูริเริ่มว่า เป็นปัญหาที่ชุมชนไม่สามารถจัดการได้ ต้องรอการดำเนินการจากส่วนกลาง ภาครัฐ หรือจากภายนอกชุมชนเข้ามายัดกារ อันเป็นการแยกปัญหาออกจากชุมชนโดยสิ้นเชิง ซึ่งจะทำให้การจัดการปัญหาโดยตัวชุมชนห่างไกลออกไป

นอกจากนี้ ข้อสรุปจากการเสวนาอย่างพบว่า ในชุมชนได้เกิดแนวคิดและการสร้างสรรค์ในวิธีการใหม่ต่อการจัดการปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน กล่าวคือเป็นการพัฒนาจากฐานคิดเดิมที่เรียนรู้จาก การจัดการปัญหาหนึ่งสู่การแก้ไขปัญหาในประเด็นอื่นๆ ในชุมชนต่อไป การเรียนรู้ของชุมชนนั้นจะเป็นฐานประสบการณ์ในการดำเนินการและพัฒนาตามวงจรต่อไป

นอกจากนั้นยังมีปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้คือ

- 1.) ชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่คล้ายและแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อยกระดับพัฒนางานของชุมชนและการนำอาชมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางให้เกิดความหมายสมกับชุมชนของตนต่อไป
- 2.) ชุมชนควรมีองค์กรพัฒนาธิร์ในการทำงานในระดับชุมชน ทั้งที่เป็นพันธมิตรจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรชาวบ้านด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการปัญหาเอดส์

ตารางที่ ๘ สรุปภาพรวม ๓ พื้นที่ต่อการดำเนินโครงการวิจัย

ລັກຂະນະໜຸ່ມໜຸນ	➡	ອ.ເມືອງ (ບ້ານເຖິງກລາງ)	ອ.ພານ (ບ້ານດອຍງາມ)	ອ.ແມ່ສາຍ (ບ.ປ່າແດງຫລວງ)
<ul style="list-style-type: none"> - ໄມ້ມີຂໍວານກາරດໍາເນີນງານເອດສ່ອຍ່າງເປັນທາງການ - ວັບການດໍາເນີນງານດ້ານເອດສ່າງກາຍນອກໜຸ່ມໜຸນເຊັ່ນ ໜ່ວຍງານຕ່າງໆ ສຕານີ່ອນນັມຍື່ງເປັນອົງຄົກໜຸ່ມໜຸນ ແມ່ວ່າຈະມີໄດ້ອູ້ໃນໜຸ່ມໜຸນ ແລະຈາກໜ່ວຍງານອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບທີ່ທຳງານກັບເຕັກທີ່ໄດ້ຮັບຜົດກະບາງຈາກໂຄດເອດສ່າງໜຸ່ມໜຸນ - ສ່ອເອດສ່ອຍ່າງໃນໜຸ່ມໜຸນ ດື່ອ ຜູ້ໃໝ່ ເຊື້ອນສອນເຕັກ ຖຸກໃຊ້ເປັນເຄື່ອງນື້ອໃນການປົ້ອງກັນເອດສ່າງໜຸ່ມໜຸນ - ສ່ອເອດສ່ອຍ່າງໃນໜຸ່ມໜຸນ ດື່ອ ຜູ້ຕິດເຫຼື້ອ ແລະເຕັກ ແລ້ວ ຮັບຂໍ້ມູນເລື່ອງໂຄດເອດສ່າງການໃຈໃຈໃນໜຸ່ມໜຸນ ເກມສ່າງການວິຊຍໍ ກລ່າວໄວ່ວ່າຍັງໄນ້ມີຂໍວານການຂອງໜຸ່ມໜຸນທີ່ດໍາເນີນງານດ້ານເອດສ່າງ 	<ul style="list-style-type: none"> - ມີຂໍວານກາրດໍາເນີນງານແລກລຸ່ມຜູ້ຕິດເຫຼື້ອອູ້ໃນຮະດັບຕຳບລະ (ເລັ ໄໝ່ບ້ານ) ຈຸດສູນຍົກລາງອູ້ທີ່ກຸ່ມຜູ້ຕິດເຫຼື້ອ “ຝ່າຍສາຍ” ບ້ານປ່າແດງຫລວງໜຸ່ມໜຸນ - ວັບກາສັນບັນສຸນຈາກສຕານີ່ອນນັມຍື່ງເປັນອົງຄົກໜຸ່ມໜຸນ ແມ່ວ່າຈະມີໄດ້ອູ້ໃນໜຸ່ມໜຸນ ແລະຈາກໜ່ວຍງານອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບທີ່ທຳງານກັບເຕັກທີ່ໄດ້ຮັບຜົດກະບາງຈາກໂຄດເອດສ່າງໜຸ່ມໜຸນ - ສ່ອເອດສ່ອຍ່າງໃນໜຸ່ມໜຸນ ດື່ອ ຜູ້ຕິດເຫຼື້ອ - ກາວໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນເລື່ອງໂຄດເອດສ່າງການຈັດກິຈກະວຽກຮັບຮັບຈຳນວຍກົດກົດຈາກສຕານີ່ອນນັມຍໍ ແລະກາສ່ອສາວະໜ່ວງບຸກຄຸລ - ຍັງຄົງມີການດໍາເນີນງານດ້ານເອດສ່ອຍ່ ໂດຍບ່ານທານຂອງເຈົ້າໜ້າທີ່ອນນັມຍໍ ກຸ່ມຜູ້ຕິດເຫຼື້ອ ແລະກາສັນບັນສຸນງານຂອງອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບທີ່ເກີ້ວຂູ້ກົງ - ຄວາມສົມພັນຮ່ວງໜຸ່ມໜຸນ ແລະອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບເປັນລັກນະທີ່ເກີ້ວຂູ້ກົງ ແລະກັນ 	<ul style="list-style-type: none"> - ມີຂໍວານກາරດໍາເນີນງານແລກລຸ່ມອູ້ໃນຮະດັບຕຳບລະ (ເລັ ໄໝ່ບ້ານ) ຈຸດສູນຍົກລາງອູ້ທີ່ກຸ່ມຜູ້ຕິດເຫຼື້ອ “ຝ່າຍສາຍ” ບ້ານປ່າແດງຫລວງໜຸ່ມໜຸນ - ກາວດໍາເນີນງານເຮີມແຮກທີ່ຄົນໃນໜຸ່ມໜຸນເຫັນຜົດເລີ່ມຂຶ້ນພົດຍາ ແລະໄດ້ຮັບຮັບຈຳນວຍກົດກົດຈາກສຕານີ່ອນນັມຍໍ ແລະກາສ່ອສາວະໜ່ວງບຸກຄຸລ - ໄດ້ວັບສານບັນສຸນຈາກອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບທີ່ກຳໄໝການດໍາເນີນງານດ້ານເອດສ່າງ ແລ້ວຮັບຮັບຈຳນວຍກົດກົດຈາກສຕານີ່ອນນັມຍໍ ແລະກາສັນບັນສຸນງານຂອງອົງຄົກພັ້ນນາເອກະພາບທີ່ເກີ້ວຂູ້ກົງ 		

การมีส่วนร่วม ของชุมชนใน กระบวนการกวิจัย	➡	อ.เมือง (บ.เดียงกลาง) ๑.) เวทีเสวนานาชุมชน ๒.) เวทีเสวนากัญชาเอดส์ และการสื่อสาร ๓.) การผลิตสื่อและกิจ กรรมการรณรงค์ - การจัดอบรมครุภาร ์สัมพันธ์ - สื่อภาพพลิก - การเดินขบวนรณรงค์ - การศึกษาดูงาน ๔.) การประเมินผลชุมชน	อ.พาน (บ.ดอยงาม) ๑.) เวทีเสวนานาชุมชน ปัญหาเอดส์และการสื่อสาร ๒.) การผลิตสื่อและกิจ กรรมการรณรงค์ - บอร์ดประชาสัมพันธ์ - ป้ายคำขวัญ - เสียงตามสายเยาวชน - ประเพณีตามท้องด - การแข่งขันการละเล่นพื้น บ้านสามัมพันธ์ครอบครัว ๓.) เวทีชุมชนประเมินผล	อ.แม่สาย (บ.บ่อแดงหลวง) ๑.) เวทีทบทวนประสบ การณ์งานด้านเอดส์ - ภาคแกนนำชุมชน - ภาคตัวแทนชุมชน ๒.) การขยายฐานคิดต่อ การรณรงค์ชุมชน - การศึกษาดูงาน ๓.) การเสวนากลุ่มเย้อย ช่องกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน

ผลการศึกษา ผ่านกระบวนการ วิจัย		<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการสื่อสาร รณรงค์โควิดส์ในชุมชน ด้านเนื้อหาสาร ตัวสื่อ ไม่ แตกต่างจากการรณรงค์ ของหน่วยงานหรือองค์กร ภายนอกชุมชน - เกิดกระบวนการ “การมี ส่วนร่วมของชุมชน” ใน ฐานะผู้วางแผน / ผู้ผลิต ผู้รับสาร - บทบาทของชุมชนต่อ การรณรงค์โควิดส์ได้ เปลี่ยนไป จากผู้รับสาร สู่ การเป็นผู้ส่งสาร - ชุมชนเกิดความพึงพอใจ ในกิจกรรมที่ตนเองได้ ร่วมดำเนินการ โดย เฉพาะสื่อที่ได้ผลิตขึ้นเอง เช่น บอร์ดนิทรรศการ และสื่อภาพพลิกของคนดี ๆ - กิจกรรมศึกษาดูงานได้ ขยายความคิด และ ประสบการณ์งานพัฒนา ด้านเอดส์และงานด้าน ชื่นของตัวแทนชุมชนที่ได้ ไปร่วมศึกษาดูงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - จากระบบงานสื่อสาร รณรงค์โควิดส์ในชุมชน มี ๒ ลักษณะ คือ ...๑.) ตัว สื่อที่ชุมชนสนใจดำเนินการ ไม่มีความสำเร็จในการ ดำเนินการ เนื่องจากขาด การมีส่วนร่วมในภาพรวม (ชุมชน) และมีข้อจำกัดทาง ชุมชน ตัวบุคคล ...๒.) ตัวสื่อที่ได้รับการ กระบวนการท้าทาย ได้ ก่อให้เกิดข้อสรุปของชุมชน ในการทำ ผล ของ ทำ กิจ กรรม โดยใช้การสอนรูปแบบทางวัฒน ธรรมเข้ามาใช้เป็นช่องทาง การสื่อสาร - ผลงานกิจกรรมการ รณรงค์ก่อให้เกิด ... “การมีส่วนร่วมของชุม ชน” โดยภาพรวมของชุมชน และชุมชนมีโอกาสในการ เข้าสื่อโดยตรง - บทบาทของชุมชนต่อ การจัดกิจกรรมการรณรงค์ ได้กลายเป็นผู้วางแผน/ผู้ส่ง สาร และผู้รับสาร - ชุมชนเกิดความพึงพอใจ ในกิจกรรมที่ตนเองได้ ดำเนินการ 	<ul style="list-style-type: none"> - แม้ว่าการดำเนินงานของ กระบวนการวิจัยจะแตก ต่างจาก ๒ พื้นที่แรก ทั้งนี้ มาจากการศึกษาชุมชน และผลการจัดเวทีทบทวน ประสบการณ์งานด้าน เอดส์ รูปแบบของการ ศึกษาวิจัย คือ การขยาย ผลของชุมชน ผ่านการ ศึกษาดูงาน หรืออีกนัย หนึ่ง คือ การสร้างแนวคิด ร่วมกับแทนนำชุมชน ต่อ การเป็นผู้ส่งสารในกิจ กรรมการรณรงค์ในชุมชน ในอนาคตข้างหน้า (หลัง จากที่จบโครงการวิจัย) - แทนนำชุมชนและตัวแทน ชุมชนบางส่วน ได้รับการ สร้างแนวคิดจากการไป ศึกษาดูงานในประเทศที่ ชุมชนสนใจ และได้มีการ ปรับแนวคิดให้สอดคล้อง กับการจะดำเนินงานจริง ในชุมชนของตนเอง - จะได้มีการดำเนินกิจ กรรมเมื่ออยู่ในระยะเวลาที่ เหมาะสมของชุมชนต่อไป
--------------------------------------	---	--	---	--

ลักษณะเปรียบ เทียบการดำเนิน การในช่วงที่ทำ การศึกษาวิจัย	การดำเนินการ เสมือน การทดลองแร่เพื่อนำมาใช้ เป็นวัตถุในการตีเหล็กให้ ขึ้นรูป	การดำเนินการ เสมือน การ ใช้เชือไฟ และสินแร่เพิ่มใน การตีเหล็กเพื่อการขึ้นรูป	การดำเนินการ เสมือน การ นำเหล็กที่ผ่านการใช้งานมา พิจารณาองค์ประกอบ เพื่อให้ มีการดำเนินการให้สวยงาม ขึ้น
---	---	---	--

๗.๒ บทเรียนจากชุมชนในกิจกรรมการรณรงค์

จากการเสวนาร่วมกัน ทำให้ได้ข้อสรุปของบทเรียนที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานด้าน เศรษฐอย่างมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมการศึกษาวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.) การดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชนได้สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่จะเข้ามา ดำเนินการทั้งในส่วนของการเสวนา เพื่อสร้างแนวคิดหรือการตระหนักรูปแบบของชุมชนของ ตน ขึ้นเป็นฐานของการดำเนินงานเอกสารในขั้นแรก และการดำเนินงานในส่วนของการวางแผนการ รณรงค์ การออกแบบสื่อการรณรงค์ การผลิตสื่อและการใช้สื่อในกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน รวมไปถึงการประเมินผลโดยตัวชุมชนเอง ดังที่เรียกว่า “ช่วยกันคิด ช่วยกันปูรุ่ง ช่วยกันชิม” และ จากการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมนี้ ก่อให้เกิด การเป็น “เจ้าของชุมชน”

๒.) การมีส่วนร่วมของชุมชนได้แสดงออกมายในหลายลักษณะ เช่น

- การร่วมกันวางแผน การเสนอความคิด
- การร่วมมือ ร่วมใจและการลงมือปฏิบัติ การประสานกับส่วนต่าง ๆ ของชุมชน
- การสนับสนุนงบประมาณ ทั้งด้านเงิน สิ่งของ ในจำนวนที่บุคคลนั้น ๆ ตั้งใจสนับสนุน จากลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดความรู้สึกว่ามีกันว่า เป็นเจ้าของสื่อที่ตนเองได้ผลิต และเกิดภาคภูมิใจของชุมชนในการผลิตสื่อร่วมกัน เมื่อเทียบ จากการรับสื่อจากภายนอกชุมชน อีกทั้ง บางชุมชนได้เกิดสื่อในรูปลักษณะใหม่ เช่น ชุมชน บ้านดอยงาม ขณะที่บางชุมชนลักษณะของสื่อไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่บทบาทของการ ดำเนินการได้เปลี่ยนไป เช่น ชุมชนบ้านเวียงกลาง

๓.) การมีส่วนร่วมของชุมชนได้เกิดขึ้นในหลายระดับ เช่น

- ชุมชนบ้านเวียงกลางหมู่ ๒๑ เป็นเพียงผู้รับสารจากกิจกรรมที่มาจากนอกชุมชน เท่านั้น แต่ภายหลังเมื่อได้ผ่านกระบวนการทำวิจัยแล้ว ชุมชนมีโอกาสในการเข้าถึง สื่อได้มากกว่า และกิจกรรมบทบาทมาเป็นผู้ส่งสาร/ผู้ผลิตตามขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งการวางแผน การผลิตและการประเมินผลหลังการผลิต

- ชุมชนบ้านดอยงามหมู่ ๑ ได้ดำเนินการผลิตสื่อการรณรงค์ในรูปแบบของการผสมเอาวัฒนธรรมชุมชนเข้ามาประยุกต์เพื่อให้เกิดช่องทางการในการรณรงค์รูปแบบที่ต่างจากเดิม โดยเป็นการนำรูปแบบเก่าที่นำมาประยุกต์ใหม่ซึ่งได้ก่อให้เกิดข้อดีหลายประการ เช่น คนมีความเข้าใจและรับรู้ได้่ายขึ้น การมีประสบการณ์ของคนอุ่นก่อนทำให้เกิดการสื่อสารไปยังกลุ่มคนอุ่นหลังที่ไม่ทราบในรายละเอียด เกิดพลังชุมชน และช่องทางการสื่อสารนี้ได้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกลุ่มคน และในการมีส่วนร่วมนั้นได้สร้างการสื่อสารยังผลให้เกิดความแน่นแฟ้นของความสัมพันธ์ในชุมชน

- ชุมชนบ้านป่าแดงหลวง หมู่ ๑ ที่แม่ว่าบบริบทของชุมชนจะไม่สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการวิจัย เนื่องจากชุมชนมีการจัดกิจกรรมการรณรงค์อย่างมากมายในอดีตจึงไม่มีการจัดกิจกรรมการรณรงค์ใด ๆ ในช่วงที่ทำการศึกษาวิจัย แต่จากการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การจัดกระบวนการทบทวนตนเองต่อการทำงานด้านเอดส์ของชุมชน ได้ก่อให้เกิด การสื่อสารในกลุ่มทั้งกลุ่มแก่น้ำและกลุ่มตัวแทนชุมชนและจาก การทบทวนงานด้านเอดส์นั้น เป็นการให้ชุมชนได้ร่วมคิด ทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา และแนวทางที่ชุมชนคาดว่าจะดำเนินต่อไป ซึ่งหลังจากนั้นจึงสามารถขยายผลหรือต่อ ยอดแนวทางการรณรงค์ของชุมชนออกไปได้ แม้จะยังไม่เกิดกิจกรรมการรณรงค์ในช่วง การศึกษาวิจัยนี้ เนื่องจากระยะเวลาสั้นเกินไปที่จะเห็นผล แต่กลุ่มแก่น้ำคาดหวังที่จะ ดำเนินการและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อพื้นฟูศักดิ์ศรีของชุมชนจากภาคความ บอบช้ำจากปัญหาโรคเอดส์สู่อัตลักษณ์ใหม่ต่อไป

๔.) ชุมชนได้ร่วมทดลองทำ ซึ่งลักษณะเด่นจากการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัยคือ การ ไม่มีข้อจำกัด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เสริมอีกการศึกษา ไม่ว่าผลจะสำเร็จหรือไม่ นั้นคือการทดลอง ทำ ซึ่งผลที่ได้หากสำเร็จก็จะเกิดผลของการรณรงค์ ขณะที่ไม่สำเร็จก็จะตอบได้ว่า เพราะอะไร และ ควรจะมีการแก้ไขอย่างไรในครั้งหน้า และการดำเนินงานบางครั้งมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งวิธีคิด ของชุมชนก็ได้มีการจัดการแก้ไขลดความขัดแย้งต่าง ๆ และจัดการให้มีการดำเนินงานต่อไปให้ สำเร็จ

๕.) ชุมชนได้รับการเรียนรู้จากการสร้างแนวความคิด “อัตลักษณ์ของชุมชน” สืบเนื่องจากการจัด เวทีเสวนาชุมชน โดยคนในชุมชนที่ได้ผ่านขั้นตอนนี้ ต่างตระหนักในความเป็นชุมชนของตน เกิด ความภาคภูมิใจและเห็นร่วมกันว่าอย่างให้ชุมชนของตนเกิดการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง นอกจานั้นการร่วมกันวิเคราะห์ต่อปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชน และการดำเนินการแก้ไขที่ผ่าน มาทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเอดส์ต่อไป

๖.) ชุมชนได้ใช้รูปแบบของสื่อในลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการผสมสื่อเฉพาะกิจ สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อให้เกิดช่องทางการส่งสารการรณรงค์ป้องกันเอดส์ไปยังชุมชน ซึ่งสื่อดังกล่าวนั้นเป็นรูปแบบที่คนในชุมชนสนใจและเลือกที่จะดำเนินการ อันเป็นผลมาจากการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและชุมชนเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร จึงทำให้การเข้าถึงสื่อทำได้ง่ายกว่า รวมถึงเนื้อหาที่ได้ปรับให้เข้ากับความสนใจ สื่อการรณรงค์ที่ออกแบบโดยชุมชนจึงเข้าใกล้ชุมชนได้มากกว่า

๗.) ด้านการเปิดรับสื่อของชุมชนพบว่า สื่อที่ชุมชนได้ร่วมกันผลิตนั้น สร้างให้มีการสื่อสารร่วมกันขณะที่มีการดำเนินการ จากการสื่อสารระหว่างกันนี้เอง เมื่อกิจกรรมพร้อมที่จะดำเนินการขึ้น จะพบว่า จากการที่ชุมชนได้รับการเตรียมการมาก่อนหน้าที่จะมีการดำเนินการจริงจากการสื่อสาร การประสานความร่วมมือต่าง ๆ เป็นเหตุให้มีจะเริ่มต้นกิจกรรมการรณรงค์ คนในชุมชนต่างให้ความสนใจในกิจกรรมการรณรงค์นั้นเป็นอย่างดี

๘.) บริบทของชุมชนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน เช่น หากชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน ความร่วมมือเพื่องานของชุมชนอาจทำได้ในระดับจำกัด เนื่องจากต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ และหากสภาพชุมชนมีความเจริญและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนค่อนข้างดี ความร่วมมือเพื่องานของชุมชนอาจอยู่ในระดับจำกัดด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจจะร่วมมือ “ บางเรื่อง บางครั้ง บางเวลา ” เนื่องจากคนในชุมชนต่างต้องดำเนินกิจกรรมตามอาชีพหรือความรับผิดชอบของตน ประกอบกับการมีกลุ่มคนที่รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน ความร่วมมือต่อการดำเนินการจึงน้อยลง ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ภายใต้เงื่อนไขที่ชุมชนจะให้ความร่วมมือนั้น อาจกล่าวได้ว่า เมื่อคนในชุมชนนั้นเห็นความสำคัญส่งผลให้ผลเสียกับชุมชนและครอบครัวของตน ทั้งนี้ต้องใช้วิธีการสื่อสารที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักระลกlays เป็นความร่วมมือกันในที่สุด

๙.) การสื่อสารเป็นตัวจกรที่สำคัญในการทำกิจกรรมการรณรงค์ร่วมกัน จากการดำเนินกิจกรรมพบว่า การใช้ช่องทางของการประชุมหมู่บ้านเป็นช่องทางในการประสานความร่วมมือของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเมื่อการดำเนินการรณรงค์ได้กล้ายเป็นมติของที่ประชุมหรือเสียงส่วนใหญ่แล้ว ชุมชนจะให้การยอมรับและเกิดความร่วมมือกันในเวลาต่อมา

๑๐.) เรื่องเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้รับการเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการรณรงค์นั้น บางครั้งมิได้ขึ้นอยู่กับวันและเวลาที่จะดำเนินการ แต่ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบร่วมกัน ความเข้าใจหรือความกระจงในการดำเนินการ รวมถึงการตัดสินใจร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดี เช่น กิจกรรมการรณรงค์

ประเพณีตามท้อง ในชุมชนบ้านโดยย่าง ขณะที่บางกิจกรรมต้องใช้เวลาเตรียมการนานและการขึ้นอยู่กับวันและเวลาทำให้เป็นผลดีต่อ กิจกรรมการรณรงค์มากกว่า เช่น กิจกรรมการเดินรณรงค์ โรคเอดส์ของชุมชนบ้านเวียงกลางที่ใช้วันแข่งกีฬาหมุนบ้านและกีฬาประจำตำบลเป็นวันรณรงค์ และกิจกรรมการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบครัวของชุมชนบ้านโดยย่างที่ได้มีการสอดแทรกการรณรงค์ทั้งป้ายรณรงค์และกิจกรรมร่วมของครอบครัว

๑๑.) การใช้รูปแบบการศึกษาดูงานเข้ามาสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน ยังเป็นการสร้างภาพทางความคิด รวมถึงการศึกษาของจริง หรือประสบการณ์ที่ได้มีการทำมาแล้ว โดยลักษณะเช่นนี้ใช้กับชุมชนที่อาจต้องการเห็นภาพหรือรับทราบประสบการณ์จริง สามารถนำมารับใช้ได้ในชุมชนของตนเอง เช่น ชุมชนบ้านเวียงกลางที่ได้ไปศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุและศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนต่อการป้องกันเอดส์ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุได้ไปศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์บ้านทุ่งศรีและโขงเยี่ยนปูมผูญา ณ วัดร่องกาศใต้ จังหวัดเพร และกิจกรรมกลุ่มคนเมื่าของตำบลป่าแಡด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

๑๒.) ความสัมพันธ์ระหว่างคนและวิจัยและชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการวิจัยครั้นนี้ เนื่องจากความสัมพันธ์นั้นมีใช้เพื่อต้องการได้ข้อมูลจากทางชุมชนหรือความร่วมมือเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จโดยมิได้คำนึงว่าชุมชนจะได้รับรู้อย่างไร หากแต่เป็นความสัมพันธ์ที่ให้ชุมชนสัมผัสได้ว่าคนและวิจัยเข้ามาทำอะไรในชุมชน มีเป้าหมายอย่างไร ชุมชนเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร งานวิจัยมีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ามายังอย่างไร ความสัมพันธ์นี้แปรผันตรงกับระยะเวลา คือ เมื่อทำงานวิจัยไป ความสัมพันธ์ก็ยิ่งมากขึ้น ชุมชนเข้าใจและยอมรับ ขณะที่นักวิจัยเองได้เกิดกำลังใจจากการที่ชุมชนยอมรับ และในการทำโครงการวิจัยนั้น มีเป้าหมายหนึ่งคือให้การดำเนินการของโครงการเกิดประโยชน์กับชุมชนให้มากเท่าที่จะเป็นได้ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและคนและวิจัยจึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ขณะที่ชุมชนมีความรู้สึกเชิงบวกว่า ชุมชนของตนได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนที่ทำการศึกษาวิจัย ทั้งนี้คนและวิจัยได้สอบถามแก่นำว่า ในการเสนอรายงานจริงนั้น ชุมชนคิดอย่างไรหากจะเสนอชื่อของชุมชนจริงเข้าไป ซึ่งก็ได้รับคำตอบว่าไม่เป็นไร และไม่เกิดความเสียหายแต่อย่างไร อีกทั้งผลดีที่ได้จากการศึกษาวิจัยคือ แต่เดิมนั้นชุมชนเองไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนไว้เลย แม้ว่าจะมีการรวบรวมข้อมูลทางสถิติของสถานีอนามัย แต่การเก็บข้อมูลลักษณะของการศึกษาวิจัยนั้นยังไม่มี ซึ่งเมื่อการดำเนินการศึกษาวิจัยแล้วเสร็จ คนและวิจัยจะคืนข้อมูลให้กับชุมชน ข้อมูลนั้นจะใช้เป็นฐานข้อมูลหรือองค์ความรู้ของชุมชนต่อการจัดการงานเอดส์ต่อไป

๑๓.) แท้จริงแล้วชุมชนได้มีการดำเนินงานด้านเอดส์มาอย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบของการดำเนินงานนั้น เริ่มต้นอย่างชรุமดาที่สุด คือ การสื่อสารระหว่างบุคคลในการกล่าวห้ามหรือแนะนำให้รู้จักระหว่างตัวจากโรคเอดส์ แม้ว่าในเริ่มแรกการสื่อสารนั้นมิได้เกิดจากความรู้เรื่องโรคเอดส์มากนัก แต่อาจมาจากการความกลัวที่เกิดขึ้นจากการได้รับฟังจากสื่อมวลชนที่ได้ประโคมข่าวให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ในสมัยนั้น หากพิจารณาอย่างสร้างสรรค์แล้วก็ยังให้เกิดผลดี คือ คนรู้จักที่จะหยุดพฤติกรรมอันอาจเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ ขณะที่มีผลกระทบด้วยเช่นกัน คือ จากการความกลัวในโรคเอดส์นั้น ได้กล่าวเป็นความรังเกียจต่อผู้ติดเชื้อที่เกิดขึ้นในชุมชนกล้ายเป็นปัญหาเชิงสังคมที่ชุมชนต้องดำเนินการแก้ไขรวมไปถึงผลกระทบอื่น ๆ ที่สาเหตุมาจากการปัญหาเอดส์ และในเวลาต่อมาบางชุมชนอาจมีการจัดการต่อปัญหาเอดส์อย่างหลากหลายขึ้น ทั้งนี้ล้วนมาจากพัฒนาการของการจัดการและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน อาทิเช่น สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาเอดส์ในขณะนั้น กลุ่มคนที่ดำเนินการ งบประมาณที่ใช้ดำเนินการ ความร่วมมือและการเห็นความสำคัญของคนในชุมชน

๑๔.) การศึกษาชุมชนหรือการศึกษาสภาพการณ์ของชุมชนก่อนการผลิตสื่อและกิจกรรมการรณรงค์จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์สภาพของความต้องการของชุมชนต่อการรับรู้ ข้อสังผลถึงการกำหนดรูปแบบในการนำเสนอ วิธีการ เนื้อหาของสาร รวมถึงแนวทางความร่วมมือ และการจัดการบริหาร ทั้งด้านงบประมาณและทรัพยากร การศึกษาชุมชนนั้นคณานวิจัยมิได้ดำเนินการแยกโดยลำพังแต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนไปพร้อมกัน ผลให้ชุมชนได้รับทราบวิธีการดำเนินการ หรือเรียกว่า ได้มีการปฏิบัติจริง ขณะที่การได้มาซึ่งข้อมูลนั้นเป็นการกลั่นกรองจากกระบวนการที่ได้ดำเนินการนั้น

๑๕.) การปรับฐานคิด ในการศึกษาชุมชนด้วยการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างฐานความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน ขั้นเป็นพื้นฐานของการสื่อสารระหว่างชุมชนและคณานวิจัย การปรับฐานคิดที่ว่า ได้แก่

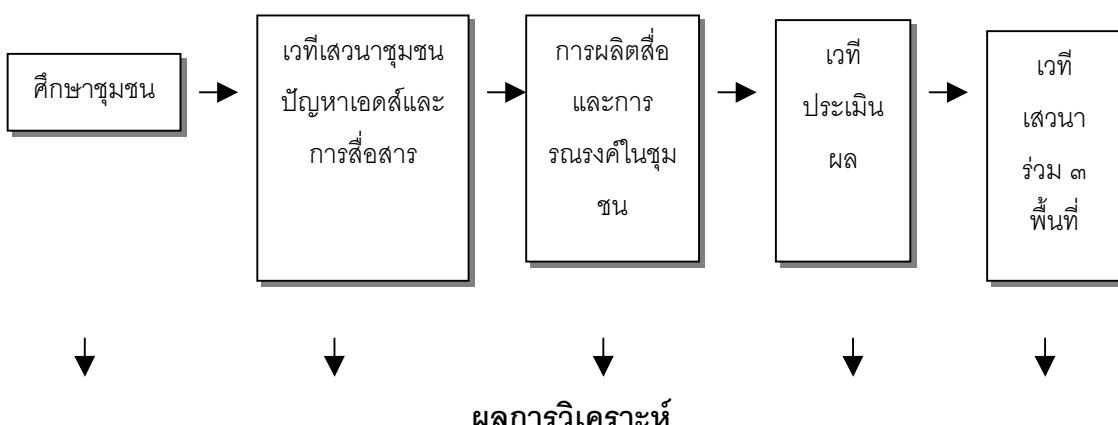
- การปรับด้านความรู้ด้วยความรู้ที่ได้จากการรณรงค์มีอะไรบ้าง สื่อใดที่มีอยู่ในชุมชนแล้ว หรืออาจนำมาปรับใช้ได้อย่างไร พร้อมกับจะใช้เป็นช่องทางในการส่งสารอะไรให้กับกลุ่มเป้าหมาย
- การปรับความคิด เนื่องจากแต่เดิม ชุมชนอาจได้รับทราบการรณรงค์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานด้านเอดส์ ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อจากทางภาครัฐ สื่อจากหน่วยงานเอกชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในระดับของกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะข้อมูล รวมถึงกระบวนการรณรงค์ที่มีสูตรสำเร็จ เช่น ความสำเร็จภายใต้ K-A-P (Knowledge-Attitude-Practice) โดยการปรับเปลี่ยนนั้นได้ใช้เงื่อนไขลักษณะอื่นร่วมด้วย อาทิเช่น

การเจาะจงในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเดี่ยง ณ เวลาปัจจุบัน หรืออนาคต ลักษณะข้อ มูลที่มิใช่เน้นเพื่อสร้างความรู้เท่านั้น แต่เป็นการสร้างการตระหนักรู้ให้คนได้เข้ามาร่วม รับรู้ผ่านกิจกรรมการรณรงค์ ด้านกระบวนการรณรงค์นั้น ได้เปลี่ยนเป็นการมุ่งเน้น การเปลี่ยนแปลงจากภายในชุมชน โดยมีพื้นฐานจาก ความเป็นชุมชนนั้น ๆ เงื่อนไข ทางสังคมและวิวัฒนาชุมชนเป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา สามารถสรุปผลการวิเคราะห์จากกิจกรรม กระบวนการต่าง ๆ ของการศึกษาวิจัย ดังการนำเสนอด้วยแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ ๘ แสดงกระบวนการศึกษาวิจัยและผลการวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมที่ได้ดำเนิน การ

กระบวนการศึกษาวิจัย

- สร้างความสัมพันธ์	- เกิดการมีส่วนร่วม	- การมีส่วนร่วม	- ศักยภาพชุมชน	- การแลกเปลี่ยน
- สร้างความคิดร่วม	- การตระหนักรู้	ของชุมชน	- การรณรงค์ที่	- ถอดออกความรู้
- วางแผนการจัดเกที	“เจ้าของชุมชน”	- การจัดกิจกรรม	สอดคล้องกับ	- ถ่ายทอดบทเรียน
	- เกิดพลังของชุมชน	การรณรงค์	ชุมชน	
	“ คุณทำทำงาน ”			
	- การปรับฐานคิด	“การเรียนรู้-	- ประสบการณ์	
	รับตาม → ทำในสิ่งที่คิด	ของชุมชน ”	ชุมชน	

๗.๗ แนวทางการจัดการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชน

จากแผนภูมิด้านบนนี้ สามารถอธิบายถึงแนวทางการจัดการรณรงค์เพื่อป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชนได้ดังต่อไปนี้

๑.) ชุมชนต้องได้รับการสร้างความสัมพันธ์หรือความร่วมมือระหว่างกันในชุมชน ในที่นี้ผู้ดำเนินการคือผู้วางแผนการรณรงค์จะต้องดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนและระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง อันเป็นการเอื้อให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนต่อการจัดกิจกรรมรณรงค์ เนื่องจากระดับความสัมพันธ์ในชุมชนนั้น หากอยู่ในระดับสัมพันธ์แน่นหนึ่งก็ มีความสามัคคี จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกันได้เป็นอย่างดี

๒.) ผู้ดำเนินการรณรงค์จะต้องสร้างความคิดร่วมกันหรือเป้าหมายร่วมกันในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความคิดร่วมกันในแนวทางการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชนของตน อาจประกอบไปด้วย

- ลักษณะของชุมชนกับสภาพปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการทราบถึงสถานการณ์ของปัญหาเอดส์ของชุมชนในปัจจุบันนี้ โดยอาศัยศึกษาจากปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในอดีตว่ามีลักษณะอย่างไร หรือการนำมิติในเรื่องเวลาผนวกเข้ากับสภาพปัญหานั้น สามารถนำมาสรุปการวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป
- การจัดการของชุมชนที่ผ่านมา มีลักษณะอย่างไร สอดคล้องและก่อให้เกิดผลกระทบกิจกรรมการรณรงค์นั้นอย่างไรบ้าง มีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความสำเร็จอย่างไร และมีข้อบกพร่องอย่างไร รวมถึงการศึกษาในเชิงการสื่อสาร เช่น การศึกษาและจำแนกตามองค์ประกอบของการสื่อสาร S M C R เนื่องจากเป็นหัวใจของการสื่อสาร และ"การรณรงค์" คือชุดของกิจกรรมการสื่อสารอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้เป็นการทบทวนประกอบการณ์จากอดีต ดังนั้นจึงต้องมีอีกส่วนที่เรียกว่า ผลกระทบ (Effect) ที่ได้จากการจัดกิจกรรมรณรงค์ โดยประเด็นทั้งหมดนี้นำสู่การกำหนดทิศทางการรณรงค์ในปัจจุบัน
- อย่างไรก็ตามให้ขึ้นกับลักษณะของชุมชนนั้น ๆ ว่าควรจะมีการดำเนินการอย่างไร ทุกอย่างจึงมีการยึดหยุ่น และขึ้นกับสภาพและองค์ประกอบภายในชุมชน เช่น ลักษณะทางสังคมของชุมชน การจัดการของชุมชน สภาพปัญหาของชุมชน ความรู้ดังเดิมของคนในชุมชน

๓.) การจัดกิจกรรมการรณรงค์นั้นให้เป็นแนวทางที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์นั้น ๆ กล่าวคือ เป็นการสร้างบทบาทของชุมชนในการเป็นผู้รับสาร ผู้ผลิต/ผู้ส่งสารหรือพัฒนาสู่แนวทางในการกำหนดนโยบายของชุมชน จากทั้ง ๓ ระดับของการมีส่วนร่วม อาจไม่จำเป็นว่าจะต้องเท่าเทียมกันในทุกกลุ่มของชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มคนในชุมชนอาจมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน

แต่ต่างกันในความสามารถหรือศักยภาพของกลุ่มต่าง ๆ หากในชุมชนประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมทั้ง ๓ ระดับแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมการรณรงค์ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากในระดับการมีส่วนร่วมขั้นสูงนั้น จะเป็นการสะท้อนถึงอำนาจของชุมชนต่อการวางแผนงานหรือแนวทางพัฒนาต่อชุมชนของตนเอง โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนคือองค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีอำนาจในการจัดการบริหาร การกำหนดนโยบายและงบประมาณ ได้เห็นความสำคัญและปัญหาของชุมชน ทั้งมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนแล้วนั้น ย่อมจะกำหนดทิศทางและมีการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อชุมชนนั้น ๆ ต่อไป

๔.) จากแนวคิด “การเป็นเจ้าของชุมชน” จะส่งผลให้เกิด “ความรัก ความหวังแห่งในชุมชน” แม้ว่าปัจจุบัน ลักษณะที่โดดเด่นของชุมชนได้ถูกทำให้เป็นเมืองด้วยความเจริญมากขึ้น ซึ่งจะพบว่า ลักษณะเด่นของชุมชนนั้น ไม่ต่างไปจากชุมชนนี้ สิ่งที่หาได้จากชุมชนนี้ก็หาได้จากชุมชนอื่น ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ทุกชุมชนจึงเหมือนกัน ลักษณะเด่นของชุมชนจึงคล้าย ๆ กัน อันอาจส่งผลให้ความภูมิใจในชุมชนลดน้อยลง เช่น คนที่เรียนจบการศึกษาสูง ๆ อาจไม่กลับมาพัฒนาชุมชนของตนเอง แต่ได้ใช้ชีวิตและใช้ชีวิตร่องรอยในเมืองใหญ่ต่อไป หรือการเห็นของพื้นบ้านเป็นเรื่องไม่ทันสมัย ไม่อยู่ในกระแส (In trend) สินค้า “หนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล” จึงเป็นสินค้าที่มียอดส่งออกมากกว่าการจำหน่ายภายในประเทศ ความเป็น “เจ้าของชุมชน” เมื่อปรับใช้ในกิจกรรมการรณรงค์แล้ว อาจช่วยก่อให้เกิดผลหลายด้านด้วยกัน กล่าวคือ

- เมื่อเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน ความเป็น “เจ้าของชุมชน” จะทำให้บุคคลนั้น อยากรีบดำเนินการจัดการปัญหาขึ้นกับชุมชนของตน ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในเวลาต่อมา
- ความเป็น “เจ้าของชุมชน” ส่งผลให้เกิดความรักในชุมชน ต้องการเห็นสิ่งที่ได้เกิดขึ้นกับชุมชนของตน อาจนำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในชุมชน
- ความเป็น “เจ้าของชุมชน” อาจทำให้เกิดการคงไว้ รักษาหรือให้ได้มาซึ่ง ศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ของชุมชนของตน

๕.) ในการรณรงค์ จำเป็นต้องมี “ขบวนการ” ใน การรณรงค์ สำหรับชุมชนแล้ว “ขบวนการรณรงค์” อาจหมายถึง บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถหรือที่เรียกว่า “ประชาชนชุมชน” ในแขนงต่าง ๆ ที่มีความสำคัญอันส่งผลต่อการจัดกิจกรรมรณรงค์ โดย “ขบวนการรณรงค์” นี้ ประกอบไปด้วยกลุ่มคนต่าง ๆ กัน ที่มีความรักในชุมชนของตน มีความกล้าในการจัดการ อาจมีความสามารถหรือน้อยต่างกันไป แต่สิ่งที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่สนใจที่จะเข้ามาดำเนินการหรือ “มีใจ” ในการจัดการปัญหาของชุมชน

๖.) การรณรงค์โดยแนวทางชุมชนนั้น ต้องมีการปรับฐานคิด กล่าวคือ จากการรณรงค์ต่อปัญหา เอดส์ในอดีตนั้น การรณรงค์มักมาจากหลายฝ่ายด้วยกัน ทั้งฝ่ายสื่อมวลชน หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินงานด้านเอดส์หรือแม่แท่เครื่องข่ายผู้ติดเชื้อ สำหรับชุมชนเองเป็นเพียงผู้รับสารและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้อยู่ในกลุ่มเสี่ยง การจัดการรณรงค์โดยแนวทางชุมชนนั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนฐานคิดของชุมชนจากการเป็น “ผู้รับตามในสิ่งที่คิด” กลายเป็น “ผู้ทำในสิ่งที่ตั้งคิด” ซึ่งคือ การสร้างให้ชุมชนทราบว่า ชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาเอดส์ให้บรรเทาได้ คนในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ได้เนื่องจากชุมชนย่อมทราบปัญหาของชุมชนได้ดีที่สุด ซึ่งการดำเนินการของชุมชนนั้นต้องใช้ปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน อาทิ

- ประสบการณ์การดำเนินงานด้านเอดส์ที่ผ่านมาในชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญ ไม่ว่าชุมชนจะเป็นฝ่ายรับสารหรือมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงไร ประสบการณ์และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นฐานการดำเนินงานต่อไป
- กรณีที่ชุมชนไม่ค่อยมีประสบการณ์ในการดำเนินการ วิธีหนึ่งที่ช่วยให้ชุมชนเกิดแนวทางคือ การสร้างภาพทางความคิดของชุมชน หากจะดำเนินงานได้แล้วจำเป็นต้องมีภาพทางความคิดเพื่อเป็นฐานในการดำเนินงานทั้งนี้อาจมาจากการศึกษาดูงาน และเรียนรู้จาก การดำเนินงานของพื้นที่อื่น ที่มีการดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้จะได้เกิดแนวทางและนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานด้านเอดส์ของชุมชนต่อไป
- การประยุกต์จากสิ่งเก่ามาเล่าใหม่ หรือสืบทอดมาประยุกต์ สำหรับการรณรงค์นั้น สืบท่องมีอยู่หรือสืบท่องเดิมสามารถปรับใช้ได้อย่างไร พร้อมกับสอดแทรกเนื้อหาในการรณรงค์เข้าไป หรือสืบท่องที่น่าจะนำมาใช้นั้น ต้องมีขั้นตอนหรือการดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้ให้ขึ้นกับลักษณะของชุมชนและความเหมาะสมต่อสภาพของชุมชนนั้น ๆ
- การสนับสนุนจากแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อาทิเช่น หน่วยงานท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชน ได้แก่ โรงเรียน สถานีอนามัย องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้เข้ามาร่วมดำเนินการในชุมชน

๗.) การผลิตสื่อของชุมชนนั้น จำเป็นที่ต้องมีแนวคิดด้านการสื่อสารเข้ามาเสริมทัพให้กับชุมชน เนื่องจากภาระจัดกิจกรรมการรณรงค์เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมาย และเพื่อให้เกิดความสำเร็จต้องมีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม ผู้ดำเนินการจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดด้านการสื่อสารและเชื่อมความรู้ทางวิชาการนั้นให้เป็นความเข้าใจอย่างง่ายที่ชุมชนรับรู้ได้ ทั้งนี้กระบวนการสื่อสารนั้น มีในการสื่อสารของบุคคลหรือกลุ่มในชุมชนอยู่แล้ว แต่ขาดการร่วมเป็นความคิดร่วบยอดหรือการย้ำเน้น ซึ่งอาจทำให้การจัดการรณรงค์ไม่สัมฤทธิ์เท่าที่ควรได้

๘.) ในการดำเนินการนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลของกิจกรรมการรณรงค์ด้วยทั้งนี้เพื่อเป็นการติดตามผลของการดำเนินงานว่าเกิดผลมากน้อยแค่ไหน อย่างไร มีจุดดีหรือข้อบกพร่องอย่างไร และหากจะดำเนินการต่อไปสิ่งใดที่ต้องแก้ไข ซึ่งกระบวนการในขั้นนี้ต้องให้ชุมชนได้มีโอกาสร่วมกันประเมินผล ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน อนึ่ง ผลการประเมินนั้นอาจก่อให้เกิดความ

ภาคภูมิใจและแรงจูงใจการดำเนินงานต่อไป ขณะเดียวกันอาจทำให้ละเว้นจุดด้อยและหลีกเลี่ยงที่จะการดำเนินการให้เกิดความล้มเหลวต่อไป

๙.) ผลการประเมินจากการจัดกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ ของชุมชน ควรที่จะมีการสรุปหรือถ่ายทอดออกมายเป็นบทเรียนให้ใช้เรียนรู้ในภายหลังได้ เนื่องจากการดำเนินการของชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลเดือย่างไร ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมาจากการวิธีของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่ดำเนินการในชุมชน อาทิ เช่น หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาพัฒนา ร่วมสร้างบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานในส่วนของข้อมูลของชุมชนต่อไป

แผนภูมิที่ ๙ แสดงคุณลักษณะแนวทางการจัดการปัญหาเอกสารในชุมชน

๗.๔ เปื้องหลังการทำวิจัยกับชุมชน

ในการดำเนินงานร่วมกับแต่ละชุมชนนั้นเมลักษณะที่แตกต่างกัน แม้จะดำเนินตามกระบวนการวิจัยเดียวกัน ผลจากการศึกษาชุมชนเปื้องต้นและการวิเคราะห์ในแต่ละชุมชนส่งผลให้เกิดรูปแบบในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับชุมชน การนำเสนอในประเด็นนี้เป็นการเสนอที่มาที่ไปในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน จุดเปลี่ยนหรือจุดเน้นที่นักวิจัยเลือกมาเป็นเครื่องมือในประสานงานร่วมกับชุมชน ด้วยลักษณะของชุมชนนั้น ๆ และข้อค้นพบที่ได้ คือแนวทางการจัดการปัญหาเอกสารของชุมชน

บ้านเวียงกลาง อ.เมือง

ด้วยบริบทของชุมชนของบ้านเวียงกลางที่ไม่เคยดำเนินการณรงค์โดยตัวของชุมชนเองนั้น เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปนั้น การดำเนินงานจึงต้องเริ่มจากการชี้แจงให้ชุมชนเข้าใจถึงการดำเนินโครงการวิจัยอย่างที่ชัดเจน แม้ว่าในเบื้องต้นชุมชนจะยังไม่เข้าใจว่าลักษณะการวิจัยเป็นอย่างไร ทั้งนี้ชุมชนไม่คุ้นเคยกับการดำเนินการโดยตัวของชุมชนเอง

การดำเนินการของนักวิจัยต่อการผลักดันชุมชน คือ การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนอาทิเช่น การพูดคุยเช่นคนไปมาหาสู่กัน ซึ่งไม่ใช่ทุกครั้งจะเป็นการเก็บข้อมูลจากชุมชน นักวิจัยให้ความสำคัญกับการเข้าชุมชน การเข้าชุมชนบ่อยครั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยระหว่างนักวิจัยและชุมชน ทั้งยังเป็นการเก็บข้อมูลอย่างเป็นธรรมชาติ นักวิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของชุมชน ในการเข้าเยี่ยมผู้คนนั้นจะมีของฝากตามลักษณะคนไทย บางครั้งนักวิจัยจัดซื้อของสดเข้าไปให้คนในชุมชนทำอาหารตามด้วยกันทั้งนักวิจัยและชาวบ้านที่รับรองนักวิจัย การพูดคุยในร่องวิถีพื้นบ้าน ต้นหมากจากไม้ หรือแม้แต่งานสังสรรค์ที่คนในชุมชนเชิญนักวิจัยเข้าร่วม เป็นต้น

นอกจากนั้น การกระตุ้นชุมชนผ่านกิจกรรมวิจัย ยังเป็นการยุทธวิธีหนึ่งในการดำเนินการการกระตุ้นชุมชนนั้น เริ่มจากการสร้างโอกาสในการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนร่วมกันผ่านการจัดเวทีเสวนา ทั้งนี้ใช้การเรื่องโยงประเด็นในชุมชนกิດการแลกเปลี่ยน การกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้พูดและรับฟัง พร้อมทั้งสรุปความเพื่อเป็นการย้ำทวนและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในกิจกรรมการผลิตสื่อนั้น นักวิจัยได้ร่วมสังเกตการณ์และแลกเปลี่ยนร่วมกัน ทุกขั้นตอนการวิจัยจะมีการให้กำลังใจคนทำงานและผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมและเมื่อมีการสรุปผลในการผลิตสื่อนั้น ก็จะเน้นถึงศักยภาพที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้

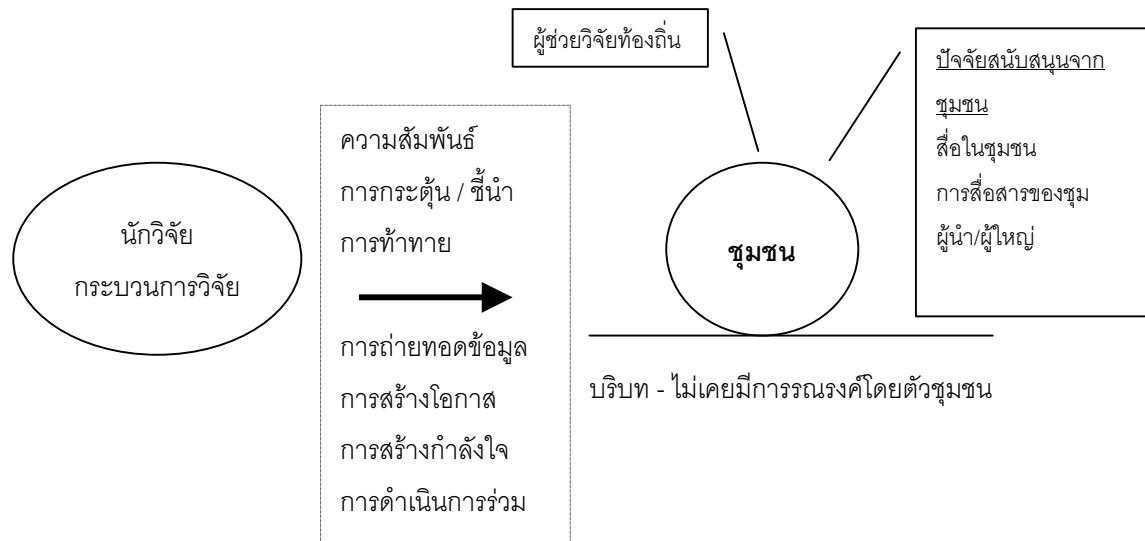
สำหรับกิจกรรมการศึกษาดูงานนั้น นักวิจัยสำรวจบทบาททั้งในด้าน การชี้นำ กระตุ้นและ ท้าทาย ทั้งเป็นมัคคุเทศน์ในการศึกษาดูงาน การติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศให้ผ่อนคลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน นอกจากนั้น การ

มีผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญ ผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานกับชุมชน ช่วยสื่อสารให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรม ข้อดีของผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่นี้ คือ เดຍทำงานด้านการเยี่ยมบ้านในชุมชน ดังนั้น จึงมีความสัมพันธ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือและสามารถติดต่อกันในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับชุมชนที่มีความเรียบง่าย เป็นชุมชนที่ยังไม่เคยมีเคยมีการดำเนินการพัฒนาหรือการจัดการในตัวของชุมชนเองนั้น นับเป็นความท้าทายและต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างมาก การใส่เข้าไป (Input) เป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อการให้ผลที่ออกมา (Output) สำเร็จ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการต่างมีอุปสรรค ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายทาง เช่น การรับรู้ของคนในชุมชนมีความต่างกันไป ทั้งที่มีการยอมรับนวัตกรรมใหม่ได้ง่าย การไม่ยอมรับ และไม่สนใจในภายนอกหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินการ ขณะเดียวกัน การร่วมมือของคนในชุมชนมาจากการประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากสื่อบุคคลในชุมชน (ผู้ติดเชื้อ) คำบอกเล่า (การสื่อสารระหว่างบุคคลถึงอันตรายของโรคเอดส์) หรือบุคลากรทางการแพทย์ (เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย) นับเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการศึกษาวิจัยดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี

แผนภูมิที่ ๑๐ แสดงการดำเนินงานวิจัยบ้านเรียงกلاح

บ้านดอยงาม อ.พาน

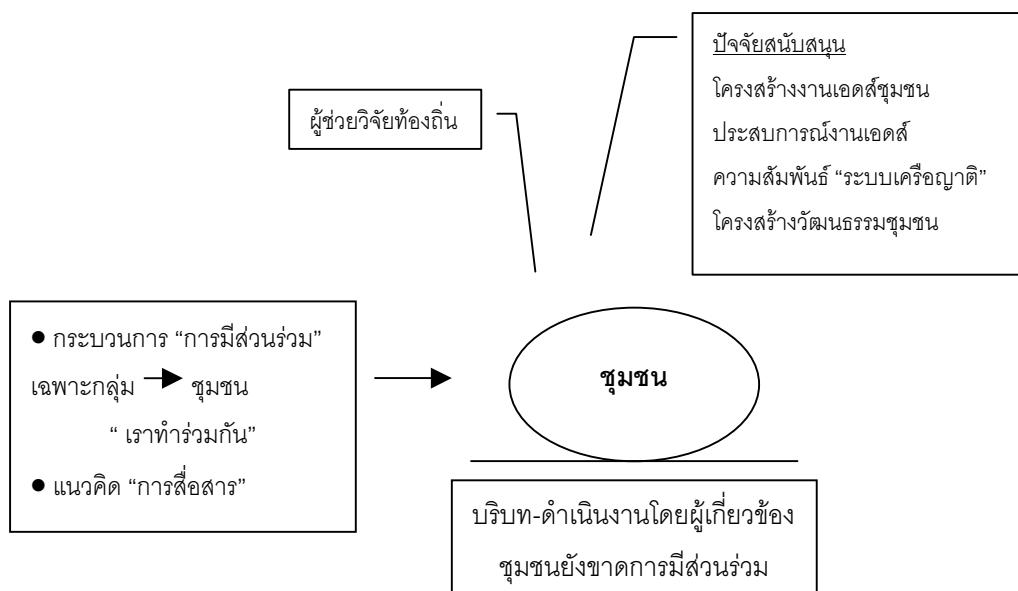
บริบทชุมชนของบ้านดอยงามต่อการจัดการปัญหาเอดส์พบว่า การรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์มาจากบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง (สถานีอนามัย องค์กรบริหารส่วนตำบล ร่วมประสานกับครุผู้นำ) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ) และจากองค์กรภายนอก โดยสื่อบุคคลที่มีความสำคัญ คือผู้ติดเชื้อที่ยังคงเป็นตัวขับเคลื่อนในการรณรงค์ โดยผ่านการสนับสนุนจากองค์กรในชุมชนข้างต้น รูปแบบการดำเนินการรณรงค์ส่วนใหญ่เป็นการเน้นสื่อเชิงพาณิชย์ต่าง ๆ ผ่านกับสื่อพื้นบ้านด้วยบริบทเหล่านี้ นักวิจัยถือเป็น "ทุน" ในการดำเนินงานวิจัยตามกระบวนการวิจัย นอกจากนั้น การมีผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นที่เป็นคนในชุมชน มีบทบาทสำคัญระดับผู้ดำเนินงานเอดส์ของชุมชน ทั้งยังมีใจรักชุมชนของตน เข้ามาเป็นทีมร่วมดำเนินการวิจัย

จาก "ทุนชุมชน" พร้อมทั้งการวิเคราะห์การดำเนินงานรณรงค์ของชุมชนระยะที่ผ่านมา ได้สะท้อนข้อมูลแก่นักวิจัยหรือ "แผนที่ทางความคิด" ต่อการดำเนินกระบวนการวิจัย โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ทั้งนี้เป็นการรับฟังจากชุมชนก่อนโดยผ่านเวทีเสวนา พร้อมทั้งร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกันในการหารือกลุ่มย่อย / คณะทำงานเอดส์ เมื่อพบว่าชุมชนมีความพร้อมเป็นทุนจากโครงสร้างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ต่าง ๆ และประสบการณ์งานด้านเอดส์ของชุมชน โดยนำมาพิจารณาถึงแนวทางของกระบวนการวิจัย พบว่า กิจกรรมรณรงค์โดยตัวชุมชนบ้านดอยงามนั้น ควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามาดำเนินการ และยกระดับของสื่อพื้นบ้านขึ้นมาเป็นตัวชูโรงเพื่อความเข้าใจและการรับรู้จากผลของสื่อพื้นบ้านนั้น คนในชุมชนโดยรวมจะเข้าใจและเข้าถึงสื่อได้ง่ายกว่า สื่อเชิงพาณิชย์ที่ได้ดำเนินการไปก่อนหน้า (บอร์ดประชาสัมพันธ์ ป้ายคำขวัญ และสื่อพื้นบ้าน) ที่พบว่ามีอุปสรรคและตัวแปรเกี่ยวข้องเป็นข้อจำกัดในกิจกรรมรณรงค์)

จุดสนับสนุนอีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในคณะทำงานเอดส์ พบว่า มีความเกี่ยวพันในเครือญาติเดียวกัน ผู้นำ ครุ และผู้ติดเชื้อล้วนเป็นญาติกัน ทำให้เกิดความร่วมแรง การสนับสนุนทางความคิดเป็นในทิศทางเดียวกัน มีพันธะร่วมกันในการดำเนินการเพื่อชุมชนของตนเอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและชุมชนยังคงเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการศึกษาวิจัยนี้ นักวิจัยเปิดตัวเองใน ๒ ระดับเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน คือ ๑.) การเปิดตัวอย่างเป็นทางการในการเข้าร่วมสัมมนาและกิจกรรมงานเอดส์ของชุมชน และ ๒.) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะคณะทำงานที่ได้มีโอกาสท่านอาหารร่วมกัน การเยี่ยมบ้าน ภาระไม่สาหัสสูง ด้วยวิถีพื้นบ้านที่คนชุมชนเมื่อวานนี้ยังคง ต่างให้การต้อนรับเป็นอย่างดี นอกจากนั้น ผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นยังมีบทบาทที่สำคัญ เนื่องจากเป็นคนในชุมชน มีความรักความผูกพันชุมชน เป็นผู้มีบทบาทในงานเอดส์ของชุมชน มีประสบการณ์ต่างจากปัญหาเอดส์ และมีความสามารถเฉพาะตัวเมื่อได้ร่วมดำเนินงานด้วย นับเป็นจุดเด่นที่สำคัญในการดำเนินงาน

ด้วยลักษณะที่บ้านด้อยางมีศูนย์รวมใจหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นพระธาตุดอยงาม ภูเข้าดอยงาม ศาลเจ้าพ่อดอยงาม ชุมชนที่เป็นแหล่งทำกันสดขนาดใหญ่อันกล้ายเป็นอัตลักษณ์ และความภูมิใจของคนบ้านดอยงามนั้น ก่อให้เกิดพิธีกรรมทางจิตใจอันสะท้อนพื้นฐานจิตใจในเรื่องบุญ คุณธรรม และวิถีของวัฒนธรรมชุมชน เนื่องจากเลิศแห่งถึงความคิด ความเชื่อของคนในชุมชน ดังนั้น จึงน่าจะเป็นจุดเด่นที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน แม้ว่าการดำเนินงานด้านเอดส์ของชุมชนจะเป็นภาพรวมใน ๙ หมู่บ้าน ซึ่งผู้ดำเนินการเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาเอดส์นั้น ซึ่งชุมชนเป็นผู้รับสารเท่านั้น แต่ด้วยหลักหัวข้อเชื่อร่วมกันของคนในชุมชน จึงสามารถนำมาเป็นจุดเด่นในการจัดการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ดังกิจกรรมประเพณีทາทอดและงานสาสนสัมพันธ์ครอบครัว “เล่นบ่เก่า เสียักกัน” มีจุดเด่น คือ ใช้วัฒนธรรมชุมชนเข้ามาเป็นช่องทางในการรณรงค์ ก่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านการร่วมมือร่วมใจ การรับรู้ และการเข้าถึงสื่อด้วยง่าย เป็นสิ่งที่คนในชุมชนเคยมีประสบการณ์นอกจานั้นยังเกิดการถ่ายทอด การสื่อสารให้กับคนในชุมชนรุ่นต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมรณรงค์

แผนภูมิที่ ๑๑ แสดงการดำเนินงานวิจัยบ้านดอยงาม

บ้านป่าแดงหลวง อ.แม่สาย

แม้ว่าบริบทของบ้านป่าแดงหลวงนั้นไม่สอดคล้องต่อการดำเนินตามกระบวนการวิจัย โดยในช่วงแรกนั้น นักวิจัยกลับพบทางตันในการดำเนินการให้เป็นไปตามกระบวนการวิจัย หากแต่เรื่องราวการจัดการปัญหาเอกสารของชุมชนนั้นมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เมื่อได้รับทราบหัวข้อมูลและจดวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนนั้น การดำเนินงานวิจัยก็ชัดเจนขึ้น อาจกล่าวได้จาก การใช้เวลาลงชุมชน อย่างต่อเนื่อง ที่แม้ว่าจะไม่พบทบททางในการดำเนินงาน แต่จากการได้ลงชุมชนอย่างต่อเนื่อง ได้เรียนรู้และรวมชาติของชุมชนและบทบาทเด่นของการดำเนินงานเอกสาร “กลุ่มผู้นำ” และแกนนำ ทำให้แนวทางการดำเนินงานชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ การมีผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นที่เป็นผู้ช่วยประสานงาน ผู้ให้ข้อมูล ทั้งผู้วิจัยท้องถิ่นมีความเกี่ยวพันฉันญาติกับแกนนำชุมชนจึงเป็นความคล่องตัวอย่างสูงในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่า มิใช่เฉพาะตัวผู้ช่วยวิจัยท้องถิ่นเท่านั้นที่ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัย หากแต่เป็นทั้งครอบครัวของผู้วิจัยท้องถิ่นที่ร่วมดำเนินงานไปกับนักวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและแกนนำ ทั้งการไปมาหาสู่ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนพันธ์มี การทานอาหารร่วมกัน รวมถึงความเปิดเผย ความชัดเจนของกระบวนการศึกษาวิจัยที่ชุมชนประจักษ์ว่า สร้างผลดีให้กับชุมชนได้และเป็นประโยชน์ในส่วนรวม (เนื่องจาก การดำเนินงานของชุมชนนั้น หลายครั้งที่ได้เป็นทางฝ่ายให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาชุมชน รับประโยชน์จากการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานของชุมชน แล้วก็หายไป) จากความสัมพันธ์และความชัดเจน ของการศึกษาวิจัยนี้ทำให้งานลุล่วงไปด้วยดี

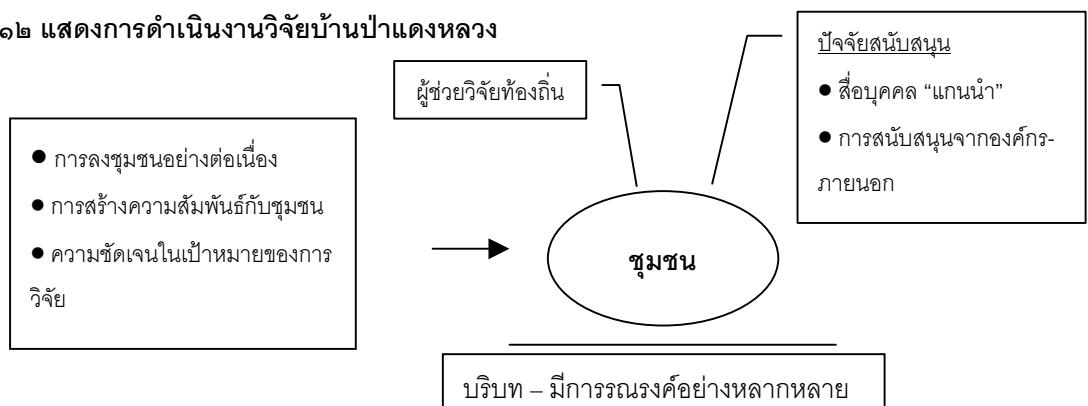
จากจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานเอกสารในชุมชนป่าแดงหลวงและตำบลเกาะช้างที่เริ่มจากความตื่นตัวต่อปัญหาเอกสารของคนกลุ่มหนึ่งในชุมชน ที่ได้พัฒนาสู่การเป็นแกนนำในการดำเนินงานเอกสารในเวลาต่อมา มีรูปแบบการดำเนินงานที่มุ่งตอบสนองปัญหาในขณะนั้น (ผลกระทบโดยเดียงให้ความรู้) จนมาสู่วิถีแบบของชุมชน (การจับเข้าคุย เสนวนาในกลุ่มคนต่าง ๆ ร่วมกัน) พัฒนาสู่การเป็น “กลุ่มผู้นำ” ที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการปัญหาเอกสารของชุมชนและระดับตำบล และในเวลาต่อมาที่มีองค์กรภายนอกชุมชนเข้ามาสนับสนุนงาน เกิดการพัฒนาในหลายด้านทั้ง พัฒนาบุคลากร งบประมาณ รูปแบบการรณรงค์ที่มีสีสัน การแลกเปลี่ยนศึกษาดูงาน ทั้งการดำเนินงานเอกสารของกลุ่มผู้นำได้เป็นที่รู้จักของสังคม แม้ว่าพัฒนาการของชุมชนในงานด้านเอกสารดูรวมกับว่าจะถึงจุดอิมตัวแล้ว (สถานการณ์เอกสารอยู่ในภาวะควบคุมได้ คนในชุมชนมีความรู้เรื่องโศกเอกสาร ตระหนักในอันตรายของปัญหา รู้จักการป้องกันจากการติดเชื้อและการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอกสารอย่างปกติสุุในสังคม) แต่กระนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า ขบวนการดำเนินงานเอกสารของชุมชนมิได้หยุดอยู่เพียงแนวทางการดำเนินงานที่เป็นอยู่ หากแต่ยังคงดำเนินงานต่อไปเพื่อมิให้เกิดความ

จุนแรงเช่นในอดีต เพียงแต่มีการปรับรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ รวมถึงแนวทางในอนาคตต่อไป

อย่างไรก็ตามในผลสำเร็จย่อมต้องมีจุดอับ ซึ่งจะพบว่า การให้ความสำคัญในงานเอดดิชั่นชั้นได้ลดระดับลง โดยมองว่างานป้องกันเอดดิชั่นจัดให้เป็นเพียงหน้าที่ของกลุ่มผู้ชาย แทนที่จะเป็นการพัฒนาเอกชนที่เข้ามารับสนับสนุน ชุมชนเป็นผู้รับผู้ตัดขาดการตระหนักว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่ชุมชนพึงร่วมแก้ไข ทั้งการให้ความสำคัญขององค์กรภาครัฐได้ลดลง ผลงานในเรื่องการจัดสร้างบูรณะและความร่วมมือในการจัดการปัญหา เนื่องจากเห็นว่ามีการจัดการปัญหา เอดดิชั่นจากกลุ่มที่กล่าวมาแล้วนั้น ดังนั้น การพิจารณาความยั่งยืนของการจัดการปัญหาของชุมชน มิได้ชี้วัดอยู่ที่ความสำเร็จในการทำงานของกลุ่มผู้ชายและการสนับสนุนขององค์กรภายนอกชุมชน หากแต่ต่อยู่ที่การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชนและการตระหนักร่วมกับปัญหาเอดดิชั่นเป็นปัญหา ของชุมชน รวมถึงการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาเอดดิชั่นและปัญหาอื่น ๆ ของชุมชนต่อไป

เพื่อให้เกิดการส่งเสริมแนวทาง ฐานคิดของชุมชนในระยะเวลาที่จำกัดของการศึกษาวิจัย นั้น การต่อยอดและการขยายผลทางความคิดที่ได้ดำเนินการคือ การศึกษาดูงานในประเทศที่ชุมชนสนใจเพื่อนำสู่เป้าหมายของชุมชนในอนาคต “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” ที่มีนัยยะความหมายลึกซึ้ง คือเป็นการสะท้อนตัวตนของชุมชน มิใช่เฉพาะงานเอดดิชั่นเท่านั้น หากแต่เป็นทุกส่วนของชุมชน โดยมีกระบวนการทั้งการทบทวนประสบการณ์งานเอดดิชั่นของชุมชนทั้งจากภาคภูมิและตัวแทนชุมชน การสำรวจกลุ่มอยู่ในทุกครั้งที่นักวิจัยลงชุมชน การใช้เวลาสร้างจิตนาภาพร่วมกัน ซึ่งทุกขั้นตอนล้วนใช้ระยะเวลาและความคิดอย่างมากมาย แนวคิด “พิพิธภัณฑ์ชุมชน” ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกำหนดทิศทางของชุมชนในความเป็นตัวตน ของชุมชน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนของตน จนไม่ต้องการให้ปัญหาใด ๆ เข้ามาทำลายชุมชนของตน นำสู่การจัดการกับปัญหาต่อไป

แผนภูมิที่ ๑๒ แสดงการดำเนินงานวิจัยบ้านป่าแดงหลวง

บทที่ ๘

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอในบทนี้เป็นการเสนอข้อมูลของการอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ประเด็นการนำเสนอในบทนี้ประกอบด้วย

๙.๑ การอภิปรายผล

๙.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการพยาบยามในการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ที่ผ่านมาในทุกยุคของ การดำเนินงานด้านเอดส์ของทุกสังคมโลก ล้วนเป็นความพยาบยามเพื่อให้เกิดการลดลงของจำนวน ผู้ติดเชื้อร้ายใหม่ที่ได้เกิดขึ้นในทุกขณะ ทั้งเกิดการป้องกันตนในกลุ่มของผู้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ เอดส์ ในหลากหลายกลุ่ม อาทิเช่น กลุ่มหญิงบริการทางเพศ เยาวชน ชายหญิงในวัยเจริญพันธ์ เด็ก กลุ่มรักวิ่งเพศต่าง ๆ และการพยาบยามด้านสาธารณสุขที่ดำเนินการค้นคว้าเพื่อผลิตวัคซีน และยาต้านเชื้อเพื่อจัดการกับโรคเอดส์ เนื่องจากปัญหาเอดส์ทำให้ต้องสูญเสียผู้คนจากการเสียชีวิต ของผู้ป่วยเอดส์ในแต่ละปี อีกทั้งผลพวงของปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้ง ปัญหาเด็กกำพร้า การแพร่ กระจายของผู้ติดเชื้อที่ขาดสำนึกซึ้งยังคงแพร่เชื้อให้กับบุคคลอื่นโดยมิได้ป้องกันตน การสูญเสีย ประชากรในวัยทำงานจากการเสียชีวิตด้วยโรคแทรกซ้อน โครงสร้างของครอบครัวที่เปลี่ยนไป การ เข้ามารับผิดชอบในการดูแลคนของผู้สูงอายุ และอาจมีผลกระทบที่ตามมาอีกได้ในอนาคต

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยที่ศึกษาวิจัยแนวทางในการจัดการปัญหาเอดส์ในลักษณะเชิงป้องกันด้วย “แนวทาง ชุมชน” (Community Approach) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

- ๑.) เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสารในชุมชนที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาเอดส์
- ๒.) เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการรณรงค์แก้ไขปัญหาเอดส์
- ๓.) เพื่อศึกษาระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ในชุมชน

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการวิจัยเชิง ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ร่วมกับชุมชนโดยผ่านกระบวนการ ศึกษาของโครงการวิจัย โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๑.) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเจนคติในการศึกษาวิจัย
- ๒.) การศึกษาชุมชนและวางแผน พัฒนาชุมชนจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน
- ๓.) การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรม ค้นประกอบด้วย
 - ๓.๑) การสำรวจชุมชน / ทบทวนประสบการณ์
 - ๓.๒) การสร้างขบวนการหรือคณะทำงานเอกสารในการดำเนินงานวิจัย
 - ๓.๓) การผลิตสื่อและใช้สื่อในกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชน / กิจกรรมการขยายฐานคิดของชุมชน
- ๔.) การประเมินผลงานโดยชุมชน / การสำรวจกลุ่มย่อยสรุปกิจกรรมขยายฐานคิดของชุมชน
- ๕.) ประเมินผลการศึกษา รวมรวมและนำเสนอผลการวิจัย

๔.๑) การอภิปรายผล

ประเด็นที่ ๑ ลักษณะการสื่อสารของชุมชนที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาเอกสาร

ปัญหาเอกสารได้เข้ามาในชุมชนประมาณช่วงปี ๒๕๓๐ เป็นต้นไป (ขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่) ปัญหาเอกสารของแต่ละชุมชนมีสาเหตุจาก

- ๑.) พฤติกรรมและค่านิยมทางเพศของผู้ชาย ด้วยค่านิยมทางเพศของชายไทยที่สามารถเที่ยวผู้หญิงได้และเป็นที่ยอมรับได้มากกว่าผู้หญิงจะไปเที่ยวบริการทางเพศ ดังจะพบในวรรณคดี เช่น พราอภัยมนีหรือชุมแพนีภาราหารลายคนหรือแม่เตในนิยายของสังคมไทย ผู้ชายมีภาระน้อย ล้วนบ่งบอกว่าเพศชายมีอิสรภาพในเรื่องเพศมากกว่าผู้หญิง และพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ เออดส์ต่างเกี่ยวพันกับค่านิยมหรือทัศนคติของผู้เที่ยวเหล่านั้น อาทิ เช่น “เที่ยวผู้หญิงเป็นเรื่องธรรมดា” ก็เป็นผู้ชายหากไม่เที่ยวผู้หญิงก็ไม่ใช่ผู้ชาย และการมีประสบการทางเพศครั้งแรกมักเกิดจากการไปเที่ยวหญิงบริการ

“เป็นชายจริงต้องไม่ได้ปลอก” เพราะการสวมถุงยางอนามัยอาจถือว่าไม่เก่งจริง หรือไม่ได้อวตารสทางเพศ

จากค่านิยมหรือทัศนคติเช่นนี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมคือ การไปเที่ยวหญิงบริการและการไม่ใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ ผลการศึกษาพบว่า ชายหลายคนที่พบว่าตนเองติดเชื้อเออดส์นั้น เนื่องมาจากการเที่ยวหญิงบริการและไม่ได้มีการสวมถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อแต่ประการใด นอกจานั้น ผู้ชายบางคนยังนำเชื้อเออดส์มาแพร่ให้กับภาระของตนทั้งที่ไม่ทราบว่าตนเองมีเชื้อเออดส์อยู่ในตัว

๒.) ความยากจนและการต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น สืบเนื่องจากหญิงสาวหลายคนในชุมชนตัดสินใจไปทำงานขายบริการทางเพศในจังหวัดใหญ่ ๆ ของประเทศไทย ทั้งในกรุงเทพฯ และตามจังหวัดท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อต้องการมีรายได้จุนเจือครอบครัว หรือเพื่อต้องการให้ครอบครัวมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งการทำงานในลักษณะเช่นนี้ล้วนสัมพันธ์กับการระบาดของโรคเอดส์ กล่าวคือ การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่บริการนั้น ผู้ใช่บริการนั้นอาจมีเชื้อเอดส์ในร่างกายหรือไม่มีอาจเป็นไปได้ การมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งอาจมีการป้องกันตัวโดยใช้ถุงยางอนามัยหรืออาจไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเลย ทั้งสองลักษณะนี้มีส่วนสัมพันธ์ให้มีการแพร่กระจายของเชื้อเอดส์ แม้ว่าการแสดงอาการของโรคจะมีระยะเวลาของโรค หากพบว่าตนเองติดเชื้อเอดส์และมีอาการของโรค นับเป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถทำงานได้อีก หญิงสาวเหล่านี้ต่างเดินกลับมายังภูมิลำเนาของตน นับว่าปัญหาเอดส์ได้กระจายเข้าสู่ชุมชนน่องมาจากการประเด็นปัญหาความยากจนและความต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น

๓.) การไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ เช่น ในเบื้องต้นคือ การไม่เชื่อว่ามีโรคเอดส์และเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ซึ่งความคิดเช่นนี้ทำให้คนยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อไป การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์นั้น ยังรวมไปถึงลักษณะ ๒ ประการคือ ๑.) การไม่ตรวจเลือดก่อนแต่งงาน หลายคู่สามีภรรยาที่ได้แต่งงานกันพบว่า ก่อนแต่งงานไม่ได้มีการตรวจเลือดของแต่ละฝ่ายแต่อย่างใดเนื่องมาจากความไวใจและด้วยความรักที่มีต่อกัน การตรวจเลือดก่อนแต่งงานอาจเป็นการหมิ่นหรือดูถูกอีกฝ่ายหนึ่ง สร้างความไม่ไว้วางใจกัน ด้วยเหตุนี้ ภัยหลังพบว่าตนเองได้ติดเชื้อจากคู่สมรสของตน ๒.) การไม่สวมถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มิใช่คู่นอนของตน และยังคงมีการเปลี่ยนคู่อยู่เสมอ เช่น การเที่ยวหญิงบริการของชาย หรือการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามหรือเพศเดียวกัน โดยมิได้ป้องกันด้วยถุงยางอนามัยหรือให้ฝ่ายชายใช้ถุงยางอนามัย

๔.) การขาดความตระหนักรู้ปัญหาเอดส์ ซึ่งจะพบว่า หลายคนทราบว่ามีโรคเอดส์และผลร้ายของปัญหาเอดส์ แต่ยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยง และบางคนคิดว่าเรื่องนี้อาจไม่เกิดขึ้นกับตนเนื่องจากคู่นอนของตนมีลักษณะที่ดีไม่โรคร้าย หรือเป็นเรื่องของบุญกรรม หรือตนได้ป้องกันทุกครั้งและเมื่อป้องกันแล้วก็เป็นเหตุให้มีการเสี่ยงต่อไป ซึ่งต่างเป็นเหตุผลของแต่ละบุคคลต่อความต้องการในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่มิใช่คู่สมรสของตนโดยมิได้คำนึงถึงโรคเอดส์และวิธีที่ปลอดภัยคือการรักเดียวใจเดียว การขาดความตระหนักรู้ในเรื่องโรคเอดส์ทำให้ยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อไปในเรื่องของบุคคล และการขาดความตระหนักรู้ในเรื่องปัญหาเอดส์ของสังคมทำให้เกิดความไม่ใจในปัญหา การป้องกันและการแก้ไขปัญหาน้อยลง

การจัดการกับปัญหาเอดส์ของชุมชนนั้นกล่าวได้ว่า เกิดขึ้นหลังจากที่ชุมชนได้พบปัญหาเอดส์แล้วในชุมชน การจัดการปัญหาประกอบด้วยหลายกระบวนการ เมื่อพิจารณาในรูปการสื่อสารแล้วพบว่า การตอบสนองต่อปัญหาเอดส์เบื้องต้นที่สุดคือ การสื่อสารในบุคคลต่อเรื่องโรคเอดส์ ที่บางคนมีความกลัว บางคนมีความรังเกียจ บางคนไม่กลัวแต่กลับมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ได้ บางคนมีความเข้าใจเนื่องจากแสวงหาความรู้เรื่องโรคเอดส์ นอกจากนั้นยังมีการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและหยุดยั้งการติดเชื้อเอดส์ เช่น การกล่าวตักเตือนของระหว่างเพื่อนด้วยกัน ระหว่างสามีภรรยาหรือผู้ใหญ่ต่อผู้น้อย สำหรับการสื่อสารระหว่างกลุ่ม พบว่า เป็นการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์แก่นักเรียน หรือการสื่อสารของกลุ่มพ่อบ้านแม่บ้านหรือเยาวชน ในปัจจุบันนี้พบว่าเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการป้องกันโรคเอดส์มากกว่าการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง อย่างไรก็ตามการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงนั้นเป็นเรื่องที่ไม่เปิดเผยของแต่ละบุคคลและขึ้นกับปัจจัยส่งเสริมในตัวของบุคคล เช่น แนวคิดทัศนคติต่อเรื่องเอดส์ที่ว่าโรคเอดส์ไม่เกิดกับตนเองอย่างแน่นอน เพราะความมั่นใจในตนเองต่อการเลือกคุ้นเคยหรือตนมีวิธีการป้องกันตนจากการติดเชื้อเป็นต้น

การสื่อสารของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์ พบว่ามีคุณลักษณะสำคัญ สอดคล้องกับการสื่อสารของชุมชนดังที่ กาญจนฯ แก้วเทพและคณะ (๒๕๔๓) ได้กล่าวไว้ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑.) ลักษณะของการสื่อสารที่มีลำดับชั้น (Hierarchical-vertical communication)

๑.๑) การสื่อสารจาก "บนลงล่าง" (Top-down)

กล่าวคือ เป็นการร่วมปะสานการดำเนินงานเอดส์จากผู้นำอย่างเป็นทางการลงมายังลูกบ้าน ซึ่งจะพบว่า หากผู้นำมีความสนใจในปัญหาของชุมชนตนเองและมีความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนแล้ว ผู้นำของชุมชนจะสร้างการสื่อสารร่วมกับลูกบ้านและเป็นผู้ริเริ่มงานในการแก้ปัญหาเอดส์ของชุมชน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้นำเป็นผู้สื่อสารไปยังคนในชุมชนให้ทราบถึงการดำเนินงานของโครงการวิจัยและการนำชุมชนเข้าร่วมในเวทีเสวนาต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น ทั้งยังรวมถึงขั้นตอนการผลิตสื่อที่บทบาทของผู้นำมีส่วนอย่างมากคือ การสื่อสารและประสานความร่วมมือให้คนในชุมชนได้ร่วมมือกันในกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ

กลวิธีในการนำลูกบ้านเข้าร่วม อาทิ เช่น

- การเป็นแบบอย่างในการเข้าร่วมทุกกิจกรรม
- การสนับสนุนด้วยคำพูดและการเสนอแนวคิด
- การเชื่อมั่นในการดำเนินงานหรือที่เรียกว่ามีความคิดแบ่งบทต่อการจัดกิจกรรม รณรงค์
- การอำนวยด้านสถานที่คือการใช้บ้านของผู้นำเป็นที่รวมคนในการวางแผนและดำเนินการ

อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานเอดส์นั้น พบว่า ไม่จำเป็นต้องมาจากผู้นำที่เป็นทางการเสมอไป ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้นำการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนมาจากผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำที่เกิดจากความสนใจส่วนบุคคลต่อการแก้ปัญหาและได้พัฒนามาเป็นแกนนำของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเอดส์ และผู้นำที่มาจากบทบาทของพ่อบ้านแม่บ้านในชุมชน ที่มีความห่วงใยในลูกหลานของตนและได้เห็นประโยชน์จากการจัดกิจกรรมรณรงค์จึงได้เข้าร่วมกิจกรรมในที่สุด

๑.๒) การสื่อสาร “แบบแนวนอน” (Horizontal)

กล่าวคือเป็นการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนร่วมกัน การที่ชุมชนจะเห็นปัญหาร่วมกันนั้น ต้องมีการสร้างเรื่องราวหรือช่องทางในการสื่อสารระหว่างกัน ช่องทางการสื่อสารที่พบในชุมชนคือ การประชุมหมู่บ้าน ดังจะพบว่า การนำเรื่องการจัดกิจกรรมรณรงค์เข้าสู่ที่ประชุมหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดประดีนหาเรื่องร่วมกันของคนในชุมชน ที่ประชุมได้มีสิทธิ์ออกเสียงและการแสดงความคิดเห็น จากการพูดคุยร่วมกันนั้นได้สร้างผลการยอมรับร่วมกันและได้กลายเป็นมติของชุมชน ซึ่งมติของชุมชนนี้เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนต่อ กิจกรรมการรณรงค์นั้น อาทิเช่น การประสานงานและความร่วมมือไปยังส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ เป็นต้น

ลักษณะของสื่อสารแบบแนวนอนของคนในชุมชนต่อการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชน ได้แก่

- ถ้ามีความเห็นร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดี เป็นประโยชน์และสามารถดำเนินการได้ แม้จะเกิดในที่ประชุมแล้ว ก็สามารถผลักดันให้เกิดความร่วมมือโดยคนทั้งชุมชนได้
- การสื่อสารแบบแนวนอน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เป็นทั้งฝ่ายผู้รับสารและส่งสารไปพร้อมกัน ลักษณะเช่นนี้ ทำให้เกิดการเสนอความคิดและรับแนวคิดร่วมกัน

๑.๓) การสื่อสารจาก “ล่างขึ้นบน” (Bottom-up)

กล่าวคือ เป็นการสื่อสารจากลูกบ้านขึ้นกลับขึ้นไปยังผู้นำ เนื่องจากบทบาทหนึ่งของผู้นำคือผู้ที่อำนวยให้เกิดการพัฒนาในชุมชนของตน โดยผู้นำเพียงลำพังไม่สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้ทั้งหมด ดังนั้นจำเป็นต้องมีทีมงานร่วมกันในการวางแผนและจัดการ และเพื่อช่วยให้ผู้นำได้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและครอบคลุม ผู้นำจึงต้องฟังเสียงของคนในชุมชน และหัวพยากรด้านบุคคลของชุมชนนั้นยังประกอบไปด้วย ประชารัฐชุมชน พ่อครู ผู้นำทางศาสนา ครู ผู้ติดเชื้อซึ่งเป็นผู้มีศักยภาพในการนำชุมชนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาได้ การสื่อสารจากลูกบ้านนั้นเป็นการสะท้อนให้กับผู้นำต่อการดำเนินการในชุมชน หากมีการสื่อสารในรูปแบบเช่นนี้ร่วมด้วย จะทำให้เกิดการรณรงค์อย่างที่คนในชุมชนต้องการ

๒.) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยนั้น ได้ใช้ การศึกษาเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของ การศึกษา โดยเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อต้องการให้เกิดลักษณะดังนี้

๒.๑) การสร้างการตระหนักรู้ใน “การเป็นเจ้าของชุมชน” ผ่านการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนจากการจัดเวทีเสนาชุมชน โดยการจัดให้มีประดิษฐ์การแสดงความคิดเห็นในด้านลักษณะชุมชนของตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน จุดดีและจุดด้อย (SWOT) รวมถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ซึ่งการตระหนักรู้ในการเป็น “เจ้าของชุมชน” นั้นได้ย้ำเน้นให้เกิดความผูกพันของคนและชุมชน และอาจรวมไปถึงความหวังแห่งในชุมชนของตน อันนำสู่การเกิดขบวนการหรือกลุ่มพลังของชุมชนที่จะเข้ามายัดการกับปัญหาเดส์ของชุมชน หรือ “คณะทำงานเออด์ส์” จากศึกษาพบว่า คณะทำงานเออด์ส์นั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรม ต่างในกระบวนการศึกษาวิจัย เนื่องจากคณะทำงานเออด์ส์เป็นกลุ่มที่ริเริ่มในกิจกรรมการรณรงค์ โรคเดส์ของชุมชน ทั้งยังสามารถผลักดันให้เกิดการดำเนินงานรณรงค์ในรูปแบบของชุมชนทั้งหมดได้ และลักษณะของผู้ที่เข้ามายังเป็นคณะทำงานเออด์ส์นั้นดับແราเณน ได้แก่ ผู้ที่มีความสนใจในชุมชนของตน และภัยหลังติดตามด้วย ความสามารถของแต่ละบุคคลในการพูด ด้านเขียนหรือด้านความคิด สถานภาพของแต่ละบุคคลต่องานเออด์ส์ เช่น เคยดำเนินงานด้านเออด์ส์มาก่อน เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเออด์ส์ หรืออีกหลายคนที่ได้เข้ามายังการภูมิคุ้มกันและไม่แน่ใจว่าตนจะสามารถทำได้หรือไม่ แต่ก็ยินดีเข้าร่วมและร่วมทำในสิ่งที่ตนสามารถทำได้

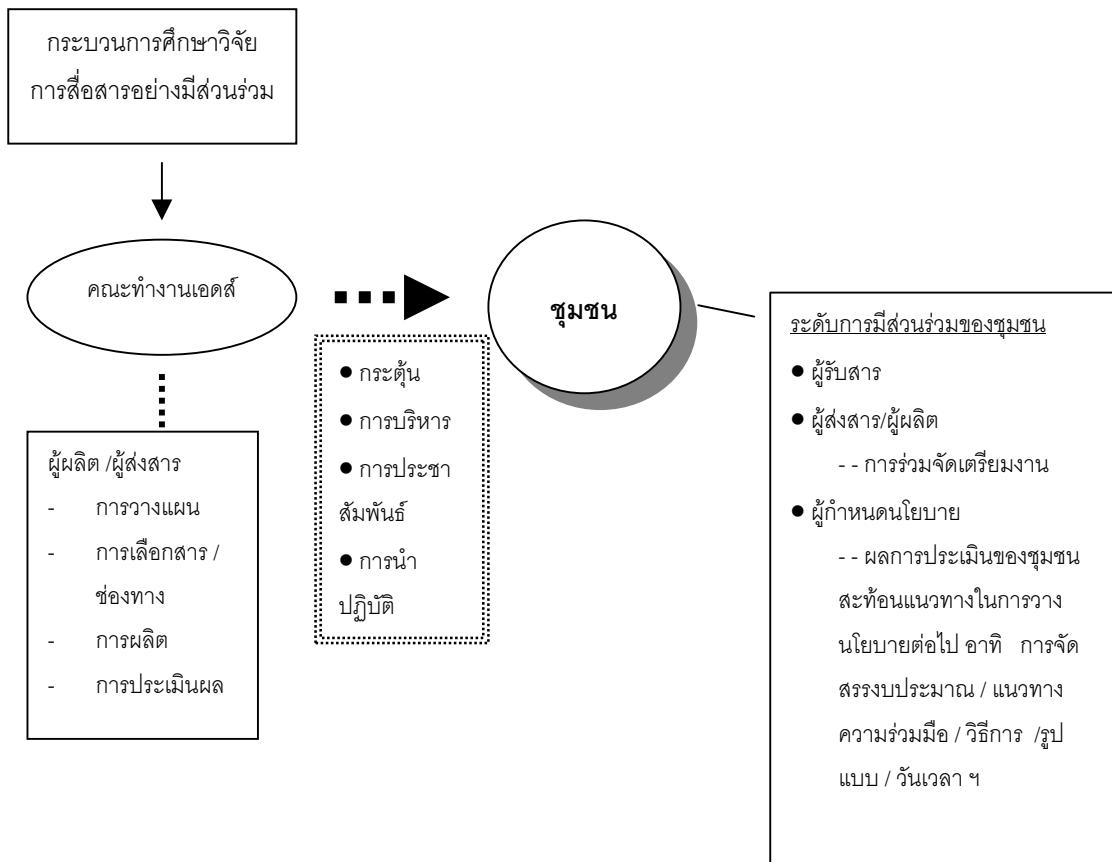
๒.๒) โอกาสในการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชน ดิ่มที่การจัดกิจกรรมการณรงค์นั้นมาจากการกลุ่มมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สถานีอุตสาหกรรม ผู้นำในฝ่ายบริหารหรือการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ร่วมกับอีกหลายส่วนในชุมชน โดยการวางแผนการดำเนินการและจัดกิจกรรมรณรงค์นั้นให้กับคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนคือผู้รับสาร การเข้าถึงสื่อจะเป็นการได้รับสารจากภาระการณรงค์มากกว่าที่จะเป็นการเข้าถึงบทบาทของการร่วมแสดงความคิดเห็นและเลือกสื่อในการรณรงค์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการลักษณะเช่นนี้ก็นับว่าเป็นประโยชน์กับชุมชนในการรณรงค์ป้องกันเอดส์ แต่เพื่อให้เกิดผลในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น ควรที่จะดำเนินการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนต่อการเข้ามาแสดงความคิดเห็นและเลือกสื่อที่ตรงกับความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

๒.๓) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมการณรงค์ในทุกระดับ

กล่าวคือ กิจกรรมการณรงค์นั้น อาจแบ่งระดับการมีส่วนร่วม เช่น ส่วนของการเป็นผู้รับสารที่เป็นของคนในชุมชนทั้งหมด ส่วนของการเป็นผู้ผลิตและส่งสารจากเกิดกับคนบางกลุ่ม หรือที่เรียกว่า “คนทำงานเอดส์” ซึ่งสาระสำคัญของการเป็นผู้ผลิตคือ ต้องเป็นตัวแทนของคนในชุมชนที่ได้ร่วมกันผลิตและร่วมส่งสาร โดยร่วมเป็นผู้เลือกประเด็นของเนื้อหาในการรณรงค์ วิธีการนำเสนอ หรือช่องทางการเผยแพร่ รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในการผลิตและร่วมประเมินผล ส่วนระดับสุดท้ายคือผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนั้นอาจขึ้นกับความสำเร็จของการเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งสารของชุมชน กล่าวคือ หากชุมชนเห็นผลดีที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการณรงค์ของชุมชนและความร่วมมือ ความสามารถของชุมชนต่อการดำเนินการผลิตแล้วนั้น ภายนลังชุมชนจะเป็นผู้ร่วมเสนอให้เป็นแผนงานหรือความร่วมมือที่จะเกิดต่อไปในอนาคตได้ และนำมาสร้างจัดสร้างเป็นปีก ประมาณ การกำหนดวันเวลาในการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ และสิ่งที่สำคัญคือ ชุมชนมีฐานของประสบการณ์ในการทำงานด้านเอดส์ที่จะนำมาใช้ในการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชนต่อไป

๒.๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดกิจกรรมการณรงค์ที่นับว่าสำคัญขั้นตอนหนึ่ง เนื่องจากผู้ที่เป็นฝ่ายรับสารนั้นจะเป็นฝ่ายรับสารที่สมบูรณ์ ขณะที่ผู้ผลิตและผู้ส่งสารจะดำเนินการอย่างสมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อมีการประเมินผลของกิจกรรมที่จัดขึ้นมาทั้งหมด ผลของการประเมินนั้นจะเป็นการสรุปกิจกรรมการณรงค์นั้นว่าเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง อีกทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหากมีการจัดกิจกรรมการณรงค์ในอนาคตต่อไป

แผนภูมิที่ ๑๗ แสดงการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน

ประเด็นที่ ๒ ชุมชนมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเดส์ของชุมชน

เนื่องจากศักยภาพของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนคือความสามารถของชุมชนอันประกอบด้วยองค์ประกอบที่ทำให้เกิดศักยภาพในการดำเนินงานเอดส์ ได้แก่ ลักษณะของแต่ละชุมชน ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน ทรัพยากรชุมชน โครงสร้างทางอำนาจ ระบบความคิด สภาพเศรษฐกิจ ระบบความเชื่อ ทุกอย่างล้วนเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำมายัง การปัญหาเอดส์ของชุมชนได้ โดยการวิเคราะห์ความเป็นศักยภาพของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์นั้น จะวิเคราะห์ได้จากการมีส่วนร่วมและองค์ประกอบของชุมชนที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาเอดส์

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหาอุดสีของชุมชนและศักยภาพของชุมชนที่การศึกษาวิจัยค้นพบคือ

๑.) โครงสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน

ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ระบบเครือญาติ” ในชุมชน ทั้งนี้คือนิชูมชนนั้นมีความเกี่ยวพันในความเป็นญาติทั้งในความเป็นญาติที่มาจากการส้ายเลือดและสภาพภพที่ได้มาในภายหลัง ซึ่งความเป็นเครือญาติส่งผลในการจัดการปัญหาเอดส์ได้คือ เมื่อคนในชุมชนเข้าใจในเรื่องของโรคเอดส์ว่ามีการติดเชื้อได้อย่างไร อีกทั้งเข้าใจในวิธีการอยู่ร่วมกัน ทั้งเกิดความตระหนักรว่าผู้ติดเชื้อเหล่านี้แท้จริงแล้วคือญาติของพากเขา เป็นคนในชุมชนเดียวกัน ความรับเกี่ยวเมื่อครั้งอดีตนั้นได้ผ่อนคลายลง คนในชุมชนยอมรับผู้ติดเชื้อและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข อีกทั้งผู้ติดเชื้อสามารถร่วมกิจกรรมและเข้ามาจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับ

การจัดการต่อปัญหาเอดส์ของชุมชนผ่านทางความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหรือที่เรียกว่า “ระบบเครือญาติ” ดังมีดังต่อไปนี้

- เมื่อผู้ติดเชื้อได้กล้ายเป็นผู้ป่วยเอดส์นั้น คนในครอบครัวคือผู้ที่ดูแลเข้าเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ตามอัตตภาพของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยได้กลับมามีสุขภาพแข็งแรงอีกครั้งหรือให้จากไปอย่างมีความสุข
- การสื่อสารของระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน ไม่ว่าคนนั้นจะมีสถานภาพความเป็นญาติอย่างไร หรือมีระดับการสื่อสารขั้นไหน ซึ่งเนื้อหาสาระของการสื่อสารนั้นคือ เพื่อเตือนซึ่งกันและกันให้ห่างไกลจากพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์โรคเอดส์ของชุมชน ดังจะพบร่วม คนในชุมชนตระหนักร่วมปัญหาเอดส์จากความต่อஆุமชนของเข้าได้และกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มหลักของพากเขานั้นมีโอกาสเสี่ยงเช่นเดียวกับคนรุ่นพ่อแม่ในอดีตที่เผชิญปัญหาเอดส์และเสียชีวิตมาหลายรายแล้ว กิจกรรมการรณรงค์นั้นถูกจัดขึ้นตามการดำเนินงานของชุมชนผ่านบางกลุ่มหรือจากองค์กรภายนอกหรือจากความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรภายนอก อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนั้นมีเป้าหมายเพื่อรณรงค์ให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและเกิดความตระหนักร่วมปัญหาเอดส์ ตลอดจนการมีทัศนคติแบบต่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์และที่สุดเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมใจกันในการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ในชุมชนต่อไป |

๒.) กลุ่มหรือองค์กรชุมชน

เป็นกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่เข้ามายัดการต่อปัญหาเอดส์ในชุมชน จำแนกได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเรื่องของผู้นำเป็นได้ทั้งส่วนสนับสนุนให้เกิดการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน ขณะเดียวกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ

ผู้นำที่ให้การสนับสนุน จะพบว่า เป็นผู้นำที่มีแนวคิดในการต้องการให้ชุมชนของตนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับการพัฒนา เป็นผู้นำที่เห็นปัญหาของชุมชนของตน สำหรับปัญหาเอดส์นั้น พบร่วมกับผู้นำเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน เป็นบทบาทของผู้นำกิจกรรมนั้นและคำนวณให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนต่อกิจกรรมรณรงค์

ผู้นำที่เป็นอุปสรรค พบร่วมกับผู้นำลักษณะเช่นนี้ไม่แสดงความคิดเป็นต่อกิจกรรมการรณรงค์ อีกทั้งไม่ได้เข้าบทบาทของความเป็นผู้นำสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์ เป็นแต่เพียงให้กิจกรรมนั้นเกิดขึ้นจากฐานของลูกบ้านหรือผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากกิจกรรมนั้น และจากการสะท้อนของคนในชุมชนพบว่า ผู้นำควรจะเป็นผู้ที่เข้ามายัดการดูแลชุมชน แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำกล้ายเป็นผู้ที่ชุมชนต้องด้อยส่งสาระระดับต่ำให้ผู้นำเข้ามายัดการกับปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหา

กลุ่มแกนนำ คนในชุมชนที่สนใจในปัญหาเอดส์ของชุมชน พร้อมทั้งมีความกระตือรือร้นในการที่จะแก้ปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มแกนนำนี้อาจมาจากคนหลายกลุ่มในชุมชนทั้งจากผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการหรือจากชาวบ้านธรรมด้า โดยได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเอดส์ของชุมชน อีกทั้งร่วมประสานงานกับส่วนต่างๆ ของชุมชน ซึ่งแกนนำของชุมชนนี้ทำให้เห็นพลังของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอดส์ที่ชัดเจนมากขึ้น

กลุ่มผู้ติดเชื้อ เนื่องจากผู้ติดเชื้อนั้นเป็นสื่อบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเอดส์ เรื่องราวของผู้ติดเชื้อนั้นสามารถสร้างผลของการรณรงค์ได้ การเข้ามายัดการปัญหาเอดส์ของผู้ติดเชื้อนั้นคือการใช้สื่อบุคคลในการสื่อให้เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายและใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันพบว่า ผู้ติดเชื้อเข้ามายึดบทบาทต่อการจัดการเอดส์ของชุมชนอย่างเดี่ยวไม่ได้ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ติดเชื้อนั้นมีได้เข้ามายัดการปัญหาเอดส์เพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ติดเชื้อและครอบครัวเท่านั้น หากแต่ได้กล้ายเป็นผู้ร่วมจัดการปัญหาเอดส์เพื่อคนในชุมชนหรือคนที่ไม่ติดเชื้อ ซึ่งเป็นประเด็นที่ชุมชนจะต้องปรับตัวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสื่อบุคคลเหล่านี้เห็นควรที่ชุมชนจะต้องดูแลรักษาให้อยู่ต่ำบานนานเท่านาน และชุมชนเองจะต้องมีบทบาทมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ หากจะเปรียบไปแล้วชุมชนเป็นเสมือนการปักครื่งประเทศหนึ่ง มีการจัดการอยู่ในชุมชนของตนระดับหนึ่ง ดังนั้นชุมชนจะต้องปรับตัวเข้าสู่การจัดการโดยตัวของชุมชนมากยิ่งขึ้น เสมือนกับการจัดการบริหารประเทศเช่นกัน

๓.) ระบบความคิดหรือวิถีคิดของชุมชน

ด้วยระบบวิถีคิดของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอ็ดส์พบว่า หากคนในชุมชนมีวิถีคิดที่เน้นคำสอนทางศาสนาหรือคุณธรรมนำชีวิตแล้วนั้น ชุมชนจะให้ความสำคัญกับปัญหาเอ็ดส์ด้วยเช่นกัน จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนที่มีวิถีคิดในเรื่องของบุญและการทำบุญแล้วนั้น คนในชุมชนต่างมีความยินดีร่วมกันในการทำบุญ ซึ่งเป็นประเด็นที่เสริมสร้างกับการจัดกิจกรรมการรณรงค์ได้เป็นอย่างดี ดังจะพบว่า มีการปรับเปลวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่มีคุณค่าเข้ามาใช้ในกิจกรรมการรณรงค์ขึ้นสอดคล้องกับวิถีคิดของคนในชุมชนแล้วนั้น ด้านการสร้างความร่วมมือและการเตรียมการสามารถเกิดขึ้นในชั้วระยะเวลาเมื่อเทียบกับบางกิจกรรมที่ต้องใช้เวลานาน ซึ่งผลสุดท้ายกิจกรรมนั้นมีได้เกิดผลในการรณรงค์ของชุมชน

วิถีคิดอีกประการหนึ่ง คือ การเห็นอกเห็นใจในเพื่อมนุษย์ด้วยกัน เนื่องจากปัญหาเอ็ดส์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น ต่างไม่มีใครที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับตน ดังนั้นผู้ที่ประสบภัยปัญหาเช่นนี้ จึงเป็นผู้ที่ควรได้รับความเห็นใจจากชุมชน คำล้านนากล่าวไว้ว่า “ตอกต่าเป็นเป็นตีโครงหัว ตอกต่าตัว เป็นตีโครงไข้” สะท้อนแนวคิดว่า เรื่องทุกชีวิตร้อนของผู้อื่นนั้นอาจเป็นเรื่องที่สุกสานของบางคน แต่หากตนเองได้ประสบเช่นนั้นแล้วจะกล้ายเป็นเสียงร้องให้ในที่สุด ซึ่งใช้สอนคนรุ่นต่อ ๆ มาว่า อย่าชี้เติมในเรื่องทุกชีวิตร้อนของผู้อื่น เพราะหากเกิดกับเราบ้าง ก็คงจะทนไม่ได้เช่นกัน และอีกคำล้านนาหนึ่งที่กล่าวว่า “ເຊັນດູເປັນ” นั้นสะท้อนให้เห็นพื้นฐานของคนภาคเหนือที่มีจิตใจแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้วยวิถีคิดที่ให้ความสนใจและความเห็นใจผู้ติดเชื้อนั้นเอง นำมาสู่การแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ประเด็นที่ ๓ กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ของชุมชน

จากการศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารรณรงค์ของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์นั้น สิ่งที่เป็นจุดร่วมเดียวกันของการศึกษาใน ๓ พื้นที่ คือ “กระบวนการสร้างการรณรงค์แบบมีส่วนร่วม” โดยทั้งสามพื้นที่ได้ดำเนินการในลักษณะเดียวกัน แต่ด้วยความต่างของบริบทของชุมชนที่แม้จะดำเนินการด้วยกระบวนการเดียวกัน จึงทำให้เกิดในผลของการบูรณาการเพื่อจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน ให้ทราบถึงลักษณะของกระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน

ตารางที่ ๙ แสดงสรุปลักษณะของกระบวนการสื่อสารณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการปัญหาเอกสารของชุมชน ๓ พื้นที่

บ้านเดียวกลาง	บ้านดอยงาม	บ้านป่าแดงหลวง	
องค์ประกอบของสารสื่อสาร ผู้ส่งสาร(sender)	คณะทำงานเออดีส์ (ผู้นำชุมชน/ตัวแทนเยาวชน/ผู้ติดเชื้อ/ผู้ได้รับผลกระทบ/พ่อบ้านแม่บ้าน)	คณะทำงานเออดีส์ (ผู้นำชุมชน/เยาวชน/แม่บ้าน/พ่อบ้าน/ผู้ติดเชื้อ)	แกนนำชุมชนและกลุ่มผู้นำ (ผู้นำที่เป็นทางการ/หมู่พื้นบ้านพ่อบ้าน/แม่บ้าน/ผู้ติดเชื้อ)
เนื้อหาสาร (message)	ความรู้เรื่องโควิดเออดีส์ / พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเออดีส์/วิธีการป้องกัน/เพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย/การอุ่นร่วมกับผู้ติดเชื้อ/การดูแลผู้ป่วยเออดีส์	การเสริมกำลังใจผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด/ การใช้ความรักความผูกพันของครอบครัวป้องกันเออดีส์	การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชุมชน จากความบอบช้ำในปัญหาเออดีส์สู่ศักดิ์ศรีของชุมชน
ผู้รับสาร (reciever)	คนในชุมชน / คนนอกชุมชน	คนในชุมชน / ชุมชนใกล้เคียง	คนในชุมชนและตำบลใกล้เคียง
ช่องทางการสื่อสาร (channel)	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / พ่อบ้านแม่บ้าน / ผู้นำ สื่อเฉพาะกิจ - บอร์ดประชาสัมพันธ์ - ภาพพลิก - การเดินรณรงค์	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / ครู / ผู้นำ / เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อประเพณี - ประเพณีทานทดสอบ - งานศาสนาสัมพันธ์ครอบครัว “เล่นบ่เก่า เสาอักษกัน”	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / แกนนำชุมชน / เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน แนวคิด พิพิธภัณฑ์ชุมชน
แหล่งที่มาของกระบวนการ - ภายนอกชุมชน - ภายนอกชุมชน	หน่วยงานภาครัฐ	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
ขอบเขตการสื่อสารณรงค์	การสื่อสารใน ๓ พื้นที่ พบร่วมกับการเผยแพร่ในชุมชน	การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อประเพณี สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจและสื่อมวลชนจากฐานการดำเนินงานในอดีต	แกนนำชุมชนและกลุ่มผู้นำ การสื่อสารระหว่างบุคคล
เป้าหมายการสื่อสาร	เป็นการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลในเรื่องโควิดเออดีส์และในมั่นน้ำใจให้คนตระหนักในปัญหาเออดีส์และผลกระทบที่ตามมา	เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบ อาทิผู้สูงอายุที่รับภาระดูแลผู้ที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโควิด เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของคนด้วยประเด็นปัญหาเออดีส์	เพื่อพัฒนาความเป็นตัวตนของชุมชน(community self-expression) ในการแสดงออกซึ่ง ศักดิ์ศรี ภูมิปัญญาของชุมชน

ในการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชนมีการจัดการตามองค์ประกอบของการสื่อสาร กล่าวคือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสาร (Sender) โดยผ่านกระบวนการของการมีส่วนร่วมของกิจกรรมการรณรงค์ทุกขั้นตอน อาทิ เช่น คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาร่วมมีคิด วางแผน และตัดสินใจต่อการเลือกสื่อเพื่อใช้ในการรณรงค์ โดยบทบาทของคณะกรรมการชี้แจงคือการเป็นผู้สนับสนุน และจุดประกายในร่วมทั้งผลักดันให้เกิดกิจกรรมการรณรงค์ขึ้นและร่วมศึกษาวิจัย การวิจัยจึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและคณะกรรมการชี้แจง ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของดาวนี (๒๕๓๔) ที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเอดส์ผ่านเวทีเสวนาร่วมกัน รวมถึงการร่วมกันในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหาของคณะกรรมการเอดส์ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนในการประชุมร่วมกันกับคณะกรรมการชี้แจง แม้ว่าจะเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการในการเข้าไปศึกษาและสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและชุมชน ดังที่เอกสารสู่ (๒๕๓๘) ได้สรุปไว้ อันเป็นความร่วมมือในด้านการประสานความรู้ในบริบทของชุมชนและความต้องการของชุมชนร่วมกับความรู้ทางทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัยในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาในการศึกษาการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน แต่ทว่าชุมชนเองก็ได้มีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมการรณรงค์จากการสร้างความเข้าใจของคณะกรรมการชี้แจงในการร่วมกันจัดทำ ผ่านการทำกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ในการจัดกิจกรรมการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์นั้นชุมชนได้เกิดความเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จึงมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการรณรงค์ที่ได้ร่วมกันจัดทำ ผ่านการทำกิจกรรมการประเมินผลของชุมชน

ในส่วนของเนื้อหาสาร (Message) นั้น เป็นเนื้อหาที่วิเคราะห์จากลักษณะของชุมชนและสถานการณ์ของปัญหาเอดส์ รวมถึงฐานความรู้ในเรื่องเอดส์ที่คนในชุมชนได้รับทราบมา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของคนในชุมชนให้ได้ใกล้เคียงที่สุด อันสอดคล้องกับแนวความคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนของเกคินี(๒๕๔๒) ที่ว่า คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและผลิตเนื้อหาของสื่อ จากผลของการศึกษาวิจัยพบว่า เนื้อหาสารนั้นได้แก่ ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ด้านพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ การอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อและการดูแลผู้ป่วยเอดส์ใน นอกจากนั้น เนื้อหาสารยังได้ขยายความในการสร้างการตระหนักให้กับคนในชุมชนถึงผลกระทบของปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชน การให้กำลังใจครอบครัวของผู้ติดเชื้อโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูหลานที่ได้สูญเสียพ่อแม่ด้วยโรคเอดส์ การใช้ความรักความผูกพันของครอบครัวช่วยป้องกันเอดส์และการร่วมสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชุมชนจากความบอบช้ำของปัญหาเอดส์สู่ชุมชนที่มีศักดิ์ศรีอันประกอบด้วยองค์ความรู้ของชุมชนใน

ด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนได้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตน อาจผลักดันสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ในส่วนของช่องทางการสื่อสาร (Channel) นั้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ช่องทางการสื่อสารของชุมชนในการจัดกิจกรรมรณรงค์นั้นได้อาศัยรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ได้แก่

สื่อบุคคล ที่แสดงออกมาในรูปแบบของสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารในกลุ่มย่อย โดยมีผู้ทำหน้าที่ส่งสารที่สามารถสื่อเรื่องราวและผลกระทบของปัญหาเอดส์ได้เป็นอย่างดี และเป็นสื่อบุคคลที่เป็นทางการ คือ ผู้ติดเชื้อ นักจากนั้นยังรวมไปถึงเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน หรือแกนนำชุมชน ผู้ที่เข้ามาดำเนินงานด้านเอดส์ในชุมชน

สื่อเฉพาะกิจ โดยเป็นสื่อที่คนในชุมชนได้ร่วมกันผลิตขึ้นมา มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารนั้นคือคนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่าง รูปแบบของสื่อเฉพาะกิจที่ได้ใช้ในการรณรงค์ในการดำเนินงาน วิจัยครั้งนี้ คือ บอร์ดป่าชาสัมพันธ์ ภาพพลิก เทปบันทึกเสียงการรณรงค์และสื่อเฉพาะกิจในรูปของกิจกรรม ได้แก่ การเดินขบวนรณรงค์ และการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านسانสัมพันธ์ครอบครัว รวมไปถึงการดำเนินงานในชุมชนที่ผ่านมาอย่างได้ ในการรณรงค์ของชุมชนก่อนที่จะทำการศึกษาวิจัย

สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ การจัดประเพณีตานทอด โดยการนำเอาประเพณีของชุมชน มาประยุกต์เข้ากับการรณรงค์จากการสอดแทรกประเด็นของการเสริมกำลังใจผู้เฝ้าที่รับภาระเลี้ยงดูylan ที่ได้สูญเสียพ่อแม่จากโครเดอส์ และจากการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเองได้มีการนำเอารูปแบบของเพลงพื้นบ้านของชาวเหนือ อันได้แก่ เพลงจื๊อย ค่าวಚอเป็นช่องทางในการนำเสนอ โดยการใส่เนื้อหาให้ระวังโครเดอส์ สถานการณ์ที่มีผู้ติดเชื้อเอดส์ในปัจจุบัน และรวมไปถึงหนทางในการป้องกันเอดส์ การนำเสนอนั้นผู้ส่งสาร ได้แก่ เยาวชนดังเช่นในหมู่บ้านดอยงามและโดยศิลปินพื้นบ้านในชุมชนป่านป่าแดงหลวงเป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของกิจกรรมที่มีการดำเนินการในชุมชนนั้น มีแหล่งที่มาอยู่

๒ ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- 1.) **จากภายนอกชุมชน** นั้นได้แก่ การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาดำเนินงานด้านเอดส์ในชุมชน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในกับชุมชนในเรื่องโครเดอส์ การป้องกันและการอุ่นร่วมกัน รวมถึงการลดภัยให้มีผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้น นักจากนั้นยังเป็นการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ติดเชื้อและครอบครัวอันเป็นการบรรเทาคนเหล่านั้นจากผลกระทบของปัญหาเอดส์ การเข้ามาดำเนินงานขององค์กรภายนอกชุมชนนั้นได้ก่อให้เกิดผลดีหลายอย่างแก่ชุมชน อาทิเช่น
 - คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์มากยิ่งขึ้น

- เกิดการดำเนินงานด้านเอกสารสื่อในส่วนอื่น ๆ ตามมา เช่น การสนับสนุนและช่วยเหลือครอบครัวของผู้ติดเชื้อ การสนับสนุนด้านอาชีพให้กับผู้ติดเชื้อและครอบครัว
- เกิดการหนุนเสริมการดำเนินงานด้านเอกสารสื่อในชุมชนร่วมกับองค์กรชุมชน พร้อมกันนั้น ชุมชนได้มีฐานประสบการณ์งานด้านเอกสารสื่อที่ได้ดำเนินร่วมกัน ทั้งจากการเข้าร่วมสัมมนา ร่วมกิจกรรมกับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือการศึกษาดูงาน ในด้านตัวแทนของชุมชนที่ร่วมประสบการณ์กับองค์กรภาคเอกชน ซึ่งอาจได้แก่ ผู้ติดเชื้อนั้น นับว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ต่อการเข้ามาดำเนินการงานด้านเอกสารสื่อ ทั้งยังรวมไปถึงเทคนิคในการดำเนินงานเป็นต้น
- หน่วยงานเอกชนบางหน่วยงานอาจเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนในส่วนอื่น เช่น การจัดธนาคารชุมชนหรือการพัฒนาในส่วนอื่นของชุมชนที่เป็นการพัฒนาสภาพชุมชนเพื่อการจัดการปัญหาเอกสารอย่างยั่งยืน
- การประสานหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ นอกเหนือจากองค์กรที่เข้ามาดำเนินการ เช่น เครือข่ายผู้ติดเชื้อ หน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข อำเภอ เป็นต้น

2.) การดำเนินงานภายในชุมชนเอง กล่าวคือเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนได้ร่วมคิด วางแผนดำเนินงานร่วมกันเป็นความร่วมมือของคนในชุมชนเอง อาจเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละชุมชนหรือการได้รับการเรียนรู้จากการดำเนินงานภายนอก และจากการร่วมดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชนร่วมกับคณะกรรมการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การแก้ไขปัญหาเอกสารสื่อในชุมชนนั้น ปัจจัยหลักอยู่ที่ว่าชุมชนนั้น ต้องสามารถดำเนินการต่อปัญหาเอกสารสื่อได้ด้วยตัวชุมชนเอง เนื่องจากชุมชนเป็นผู้ทราบบริบทของชุมชนเอง มีความต้องการจากการดำเนินงานอย่างไร อิกหัมมี “ทุน” หรือ “ศักยภาพของชุมชน” เป็นองค์ประกอบในการจัดการกับปัญหาเอกสารสื่อได้ คนในชุมชนนั้นต่างมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความร่วมมือของคนในชุมชนนั้นเป็นพลังในการจัดการกับปัญหาเอกสารสื่อ ส่วนปัจจัยเสริมคือ การเข้ามาสนับสนุนของการดำเนินงานจากองค์กรภายนอก ทั้งนี้ องค์กรภายนอกเป็นผู้ที่มีกระบวนการดำเนินงาน มีงบประมาณ มีเจ้าหน้าที่ดำเนินงาน หรือแนวทางในการพัฒนา ถือได้ว่าเป็นตัวส่งเสริมชุมชนในการจัดการกับปัญหาเอกสารสื่อของชุมชนได้ ความร่วมมือของทั้ง ๒ ฝ่าย จึงควรเป็นแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ชุมชนเองต้องมีตัวแทนของชุมชนในการเข้ามาร่วมดำเนินงาน ขณะที่องค์กรภายนอกนั้นต้องมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้ดำเนินการเองได้ เมื่อภายหลังที่องค์กรภายนอกได้ถอนตัวออกจากชุมชน ชุมชนจะสามารถจัดการกับปัญหาเอกสารสื่อโดยตัวชุมชนเองได้

ขอบเขตของการสื่อสารรณรงค์ในการศึกษาวิจัยพบว่า มีขอบเขตของการสื่อสารที่มีได้จำกัดเฉพาะสื่อได้สื่อหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการผสานร่วมกันทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อประเพณี สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ รวมถึงการใช้สื่อมวลชนจากฐานการดำเนินงานในอดีตอันเป็นการทำในวงกว้างผ่านมายังทุกชุมชนในสังคมไทยและพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยสื่อดังกล่าวถูกนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการในการสื่อสารของชุมชนและลิ่งที่จะสามารถจัดการกับปัญหาเดดส์ในแต่ละระยะเวลาของปัญหา

นอกจากนี้ ขอบเขตของชุมชนยังเป็นตัวแปรที่ทำให้ทราบถึงทิศทางการให้ผลของข่าวสารได้ ๓ ทาง อันสอดคล้องกับแนวคิดของรุจิรา(๒๕๔๒) ถึงทิศทางของข่าวสาร คือ

- การให้ผลของข่าวสารจากสื่อภายนอกเข้าสู่ชุมชน อันเป็นภาพของการจัดการปัญหาเดดส์ในช่วงแรก
- เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนกันเอง อันได้แก่การเข้ามาร่วมแก้ปัญหาของชุมชน เนื่องจากปัญหาเดดส์มิได้เป็นปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีอนามัยหรือผู้นำฝ่ายปกครองเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาของคนในชุมชน ซึ่งตัวแทนของคนในชุมชนที่ได้เข้ามาร่วมคือ คนในชุมชนที่เปิดเผยร่วมกัน แต่ไม่ได้มีการพัฒนาสู่การเป็นกลุ่มผู้ติดเชื้อในชุมชน
- การสื่อสารเพื่อสร้างเรื่องราวของชุมชนออกไปยังบุคคลภายนอก ดังจะเห็นได้จาก ชุมชนบ้านป่าแดงหลวงและชุมชนใน ต.เกาจะช้าง ที่ได้มีการดำเนินงานด้านเดดส์ จนเป็นที่สนใจของบุคคลภายนอกต่าง ๆ จึงได้เข้ามาศึกษาดูงาน ร่วมแลกเปลี่ยน การดำเนินงานของชุมชนนั้นได้สร้างบุคลากรในชุมชนเองให้ได้รับรางวัล “คนดีศรีสังคม” ในการดำเนินงานด้านเดดส์ ประจำปี ๒๕๔๓ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในส่วนของเป้าหมายการสื่อสารตามแนวคิดการสื่อสารเพื่อชุมชน ข้างในรุจิรา(๒๕๔๒) และกานุจนา แก้วเทพและคณะ(๒๕๔๓) ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เป้าหมายของ การสื่อสารรณรงค์ของชุมชนที่พbnนี้มีดังต่อไปนี้

- 1.) เป็นการสื่อสารที่ถ่ายทอดข้อมูลในเรื่องโรคเดดส์ การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ รวมถึงการอยู่ร่วมและการดูแลผู้ป่วยที่บ้านให้กับคนในชุมชนในการรับมือกับปัญหาเดดส์ รวมถึงเป็นการโน้มน้าวใจของคนในชุมชนให้หันหน้าไปปัญหาเดดส์และผลกระทบที่ตามมากกมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเดดส์
- 2.) เป็นการสื่อสารที่เพิ่มอำนาจให้แก่คนในชุมชน (Empower) ในการคิด ตัดสินใจและดำเนินการต่อปัญหาเดดส์อย่างอิสระ แม้ว่ากิจกรรมการรณรงค์ผ่านโครงสร้างจะเป็นกิจกรรมในระยะเวลาสั้น ๆ แต่จากการมีส่วนร่วมและการดำเนินการของคนใน

ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการวิจัยแล้วนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของชุมชนอย่างหนึ่งในการคิด ตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ ทั้งในแง่บุคคลที่เข้ามาดำเนินการนั้น ได้เป็นคนในชุมชนที่อาจมีบทบาทงานเอกสารหรือไม่มีประสบการณ์งานเอกสารมาก่อนเลย ด้านงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการวิจัย ซึ่งมิได้มีข้อจำกัดเช่นงบของตำบลที่ต้องมีการจัดการตามแผนของส่วนรวม จึงทำให้ชุมชนมีอิสระในการเลือกสื่อและการดำเนินงานอย่างที่ชุมชนเห็นร่วมกัน

3.) การสื่อสารรณรงค์ของชุมชนต่อการจัดการแก้ไขปัญหาเอกสารนั้น ควรที่จะได้มีการประสานแนวคิดเพื่อใช้ในการจัดการปัญหาเอกสาร ซึ่งแนวคิดนั้นอาจเป็นการผสมผสานแนวคิดหรือองค์ความรู้ดังเดิมของชุมชน จากปรากฏการณ์ของชุมชนร่วมกับแนวคิดใหม่หรือวิธีการใหม่ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นประโยชน์ รูปแบบการจัดการอาจเป็นสื่อเก่าในรูปแบบใหม่ หรือสื่อใหม่ในวิธีการแบบเดิมของชุมชน อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าไม่มีข้อจำกัดในการเลือกแนวคิดในการนำมาจัดการปัญหาแต่ขึ้นกับการนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อปัญหาเอกสารได้อย่างเกิดผลมากยิ่งขึ้น

กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการนั้นกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับปัญหาเอกสารของชุมชนได้ โดยการสื่อสารรณรงค์นั้นต้องเป็นการดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีการประสานแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการ รวมถึงต้องมีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน ในประเด็นของข้อมูลของชุมชน การศึกษาถึงลักษณะและบริบทของชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ความพึงพอใจหรือความต้องการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงชุมชนของตนให้ดีขึ้น โดยกระบวนการนี้ยังได้สร้างให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ยังเป็นการตอบอย่างถึงบทบาทของการเป็น “เจ้าของชุมชน” ที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชนของตน

รูปแบบของการสื่อสารนั้น ควรจะเป็นการสื่อสารสองทางที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิกริยาโต้ตอบกันได้เพื่อให้การสื่อสารรณรงค์นั้นตรงใจผู้รับสารขณะที่ผู้รับสารสามารถสะท้อนในกระบวนการสื่อสารอย่างผู้ส่งสารได้ นอกจากนั้นยังมีทิศทางการให้ของข่าวสารในทิศทางที่หลากหลายได้แก่ การให้ของข่าวสารจากสื่อภายนอกเข้าสู่ชุมชน การใช้สื่อเพื่อกระตุนให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนกันเองและการใช้สื่อเพื่อส่งสารเรื่องราวของชุมชนออกไปยังบุคคลภายนอก แหล่งที่มาของกระบวนการให้เป็นการสื่อสารที่มาจากภายนอกชุมชนและการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กล่าวคือไม่ปฏิเสธการสื่อสารจากกลุ่มภายนอก การสื่อสารจากหน่วยงานภายนอกชุมชนจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ให้แก่คนที่ทำงานเอกสารในชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ในการดำเนินงานเอกสารมากยิ่งขึ้น สามารถนำข่าวสารหรือความรู้ที่ได้มาเผยแพร่ให้

แก่คนในชุมชน และเมื่อการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้หยุดลง ชุมชนยังคงมีการสื่อสารภายในของชุมชนและมีการจัดการกับปัญหาเอดส์ได้โดยตัวของชุมชนเอง

เป้าหมายการสื่อสารนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน รวมทั้งเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นและดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งสื่อที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นสื่อที่เหมาะสม สำหรับประโยชน์การใช้งานของชุมชน เป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นยังเป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ว่า การสื่อสารในชุมชนนั้นมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาเอดส์ โดยช่วยลดการติดเชื้อลงได้ โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งถือเป็นการสื่อสารหลักของคนในชุมชน กล่าวคือ เมื่อได้รับข่าวสารต่างๆ จากสื่อหรือแหล่งได้ก็ตาม มักจะมีน้ำเสียงดุคุยบอกกล่าวกันอีกต่อหนึ่ง นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการสื่อสารที่เกิดขึ้นจะเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่พบว่า เมื่อคนในชุมชนได้รับข่าวสารจากสื่อเอดส์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีต่อผู้ติดเชื้อ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อข่าวสารที่ได้รับ จึงเกิดการยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น ไม่วังเกี่ยจผู้ติดเชื้อ เกิดการป้องกันตนเองมากขึ้น มีการพูดคุยประเด็นเกี่ยวกับเอดส์มากขึ้น และพยายามที่จะลดพฤติกรรมเสี่ยงลง

จากการศึกษาการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเอดส์ดังกล่าว ยังสามารถชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาเอดส์ควรจะเป็นการใช้สื่อที่สมดسانกันหลาย ๆ รูปแบบและไม่จำกัดในข้อดีของสื่อชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น หากแต่อยู่ที่ข้อดีของสื่อแต่ละชนิดนั้นจะช่วยให้เป้าหมายในการรณรงค์สำเร็จได้อย่างไร ประกอบกับการสื่อสารที่ผ่านสื่อแต่ละรูปแบบมักจะมีข้อเด่นและข้อด้อยที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ว่า กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการสามารถจัดการกับปัญหาเอดส์ในชุมชนได้ โดยใช้การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อพื้นบ้านหรือสื่อปะเพณี และสื่อท้องถิ่น ดังนั้น หากนำการสื่อสารต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในลักษณะของการบูรณาการของ การสื่อสารยังทำให้ส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้การสื่อสารเกี่ยวกับโรคเอดส์เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔.๒) ข้อเสนอแนะ

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับพื้นที่ศึกษาวิจัย

- ๑.) ชุมชนความมีการดำเนินการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความรักและห่วงเห็นชุมชนของตน ในฐานะที่เป็น"เจ้าของของชุมชน" อันจะมีส่วนให้มีการรังสรรค์สิ่งที่ดีเพื่อชุมชนของตนต่อไป
- ๒.) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์โโรคเอดส์ รวมถึงการสร้างช่องทางการสื่อสารร่วมกันในชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานของคนในชุมชน
- ๓.) ชุมชนความมีการวางแผนเพื่อร่วมจัดสรรงบประมาณของชุมชนในการดำเนินงานด้านเอดส์ ทั้งจากบประมาณของส่วนกลางหรือจากความร่วมมือของคนในชุมชนด้วยกัน
- ๔.) ความมีการสนับสนุนให้คนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรม ให้คนรุ่นต่าง ๆ ได้เข้ามาเป็นทีมงานในการดำเนินการร่วมกัน ตลอดจนการร่วมมือกัน ประสานความคิดในทุกกลุ่ม องค์กรชุมชนในกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชน
- ๕.) ควรตระหนักในศักยภาพของชุมชนของตนเอง และค้นหาทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรชุมชน เพื่อให้มีส่วนในการจัดการปัญหาเอดส์ของชุมชน
- ๖.) แม้ว่าสถานการณ์ปัญหาเอดส์ได้เบาบางลง ชุมชนยังคงต้องจัดให้มีการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอดส์ต่อไปให้เป็นการเฝ้าระวังมิให้ปัญหาเกิดขึ้นอย่างรุนแรงเช่นในอดีตที่ผ่านมา
- ๗.) สำหรับปัญหาเอดส์นั้นมาได้มุ่งแก้ไขอยู่เฉพาะปัญหาเอดส์เพียงเท่านั้น หากแต่มีปัญหาอื่นที่เชื่อมสัมพันธ์กัน ตั้งนั้น การพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น คือการแก้ปัญหาในทุก ๆ ด้าน นอกจากนั้นไม่เพียงแต่มุ่งแก้ปัญหาเท่านั้นหากแต่ร่วมพัฒนาสภาพของชุมชนเพื่อการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

๔.๒.๒) ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน

- ๑.) ความมีการพัฒนาแนวทางการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อชุมชน โดยการเน้นในบริบทของชุมชน รวมถึงการวางแผนดำเนินงานในชุมชนอย่างที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน ให้การดำเนินงานขององค์กรอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาชุมชนหรือมิได้ดำเนินงานพัฒนาบนพื้นฐานความต้องการความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ผลสำเร็จของงานพัฒนาในชุมชนคือผลสำเร็จขององค์กร
- ๒.) บทบาทของนักพัฒนาคือผู้สนับสนุนและอื้อให้เกิดการจัดการในชุมชน เนื่องจากหลายครั้งที่นักพัฒนาเป็นเสมือนศูนย์กลางที่เข้ามายัดกับปัญหาของชุมชน ชุมชนจึงเป็นฝ่ายรับการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก แต่ไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการ

ปัญหาด้วยตนเอง บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงควรเป็นผู้อื่นให้เกิดการพัฒนาในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มากกว่าการครอบงำชุมชนในด้านแนวคิดในการจัดการปัญหาของชุมชน

๓.) การทำงานพัฒนาในชุมชนนั้น ควรอย่างยิ่งที่นักพัฒนาจะเริ่มการพัฒนาที่ตนเองก่อน กล่าวคือ การเข้าไปทำงานในชุมชนต้องสร้างแนวคิดและพัฒนาตนเองด้วยความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ นักพัฒนาจึงเป็นดั่งผู้ที่อยู่ระหว่างความรู้เชิงอักษรและการดำเนินงานจริงในชุมชน เป็นผู้นำความรู้ทางวิชาการขยายสู่ชุมชน ขณะเดียวกัน นำความรู้จากชุมชนถ่ายทอดเป็นเชิงวิชาการหรือสังคมวงกว้าง ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนจะไม่ได้เกิดจาก การรังสรรค์และอยู่บน "ความน่าจะเป็น" อีกต่อไป

๔.) การทำงานกับชุมชนนั้นต้องอาศัยความจริงใจเป็นอย่างมาก จากการดำเนินงานวิจัยนั้น ชุมชนได้สะท้อนว่า การรับปากหรือสัญญาว่าจะดำเนินการสิ่งใดกับชุมชนนั้น ควรจะเป็นดังที่พูดไว้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม พันธะความผูกพันนั้นให้สร้างอยู่บนความจริงใจร่วมกันบนพื้นฐานที่สามารถดำเนินการได้

๔.๒.๓) ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรส่วนท้องถิ่น

๑.) ความองอาจของชุมชนเป็นภาพรวมบนความร่วมมือร่วมกัน โดยไม่แยกว่างงานเอ็ดส์ เป็นหน้าที่ของสถานีื่อนามัยหรือกลุ่มผู้ติดเชื้อ แต่เป็นงานที่ทุกฝ่ายในชุมชนจะต้องร่วมกันในการดำเนินงาน

๒.) การดำเนินงานในชุมชนนั้น องค์กรท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ดำเนินการในชุมชน ดังนั้นเป้าหมายหรือวิธีการสู่ความสำเร็จนั้นควรอยู่บนความสำเร็จหรือประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนที่ตนดำเนินงาน นอกจากนั้นท่าทีขององค์กรส่วนท้องถิ่นคือผู้รับใช้ชุมชนแต่ไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจในการปกครองเท่านั้น ซึ่งมิได้เกิดผลในทางการพัฒนาชุมชนแต่อย่างใด หากแต่การใช้สถานภาพและทรัพยากรขององค์กรท้องถิ่นนั้นสร้างประโยชน์สุขแก่ชุมชนแล้ว องค์กรส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรในดวงใจของชุมชนอย่างแท้จริง

๓.) งบประมาณที่ดำเนินงานในชุมชนนั้น จำเป็นที่จะต้องนำมายัดการพัฒนาชุมชนของตนอย่างแท้จริง ในส่วนงบประมาณการดำเนินงานด้านเอ็ดส์นั้น ควรจะจัดให้ได้ดำเนินการกับการแก้ไขปัญหาเอ็ดส์อย่างโปรดีและให้ดำเนินการอย่างเกิดผลประโยชน์สูงสุด

๔.) องค์กรท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ให้มากขึ้น เพื่อที่จะสามารถเสริมสร้างทักษะและสร้างความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงาน เพื่อที่คนในชุมชนจะสามารถนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ใน

การดำเนินงานในด้านต่างๆ ของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

๙.๒.๔) ข้อเสนอแนะสำหรับระดับนโยบาย

๑.) รัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลากรของรัฐที่อยู่ในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคคลากรของรัฐเหล่านี้คือผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามาสู่ชุมชนในระดับล่างซึ่งปัญหาเดส์และปัญหาอื่น ๆ จะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.) รัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชนในด้านการดำเนินงานพัฒนาต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้นและควรกระทำอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งตรวจสอบการใช้งบประมาณของผู้รับผิดชอบและมีบ่งลงให้หากเจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่นใช้งบอย่างผิดประเภทและส่อไปในทางทุจริต ทั้งนี้เพื่อที่การดำเนินงานต่าง ๆ จะเกิดความเคลื่อนไหวขึ้นได้จริงและสามารถพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไปเรื่อยๆ

๙.๒.๕.) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

๑.) ควรมีการวิจัยที่นำกระบวนการภารมีส่วนร่วมของชุมชนนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานรณรงค์แก้ไขปัญหาในเรื่องอื่นๆ ร่วมด้วย เนื่องจากปัญหาเดส์นั้นได้พ่วงกับประเด็นปัญหาอื่น ๆ ในชุมชน

๒.) ควรมีการศึกษาวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยของชุมชน กล่าวคือ เป็นการร่วมสร้างชุมชนให้เรียนรู้กระบวนการวิจัยในชุมชน โดยนักวิจัยมีส่วนสนับสนุนในความรู้และเทคนิคของการศึกษาวิจัย ส่วนการดำเนินงานตามกระบวนการนั้น ชุมชนเป็นผู้เก็บข้อมูลและขับเคลื่อนของ การประเมินผลเป็นการดำเนินงานร่วมกับนักวิจัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาญจนा แก้วเทพ . มิติทางสังคม / วัฒนธรรม ในเรื่องเพศกับปัญหาเอ็ดส์ . เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องโวคเอดส์ ครั้งที่ ๗, ๒๕๔๒.

กาญจนा แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโโรบล . การรณรงค์ . มองสื้อใหม่ มองสังคมใหม่ . กรุงเทพมหานคร : บ. เอดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๓.

กาญจนा แก้วเทพ และคณะ . การสื่อสารเพื่อชุมชน . สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้ .

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.

กิตติ กันภัย . การรณรงค์แก้ไขปัญหาเอ็ดส์ในประเทศไทย . สรุปรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องโวคเอดส์ ครั้งที่ ๗. กองโวคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๒.

เกศินี จุฑาวิจิตรา . “การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ในระยะที่ไม่มีอาการกับครอบครัว” นิเทศศาสตร์มหบันฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

จาจวรรณ วุฒิ . ศักยภาพชุมชนกับการแก้ไขปัญหาเอ็ดส์ . สรุปรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องโวคเอดส์ ครั้งที่ ๘ . กองโวคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๔.

ชาคริต สุดสายเนตร . “วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อผ่อนคลายความวิตกกังวลต่อความตายของผู้ป่วยโวคเอดส์” นิเทศศาสตร์มหบันฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ดาวนี ประยูรวงศ์ . บทบาทผู้นำในระดับท้องถิ่นตามนโยบายของแผนพัฒนาชุมชน อ.สะเมิง: การศึกษาเฉพาะกรณี บ้านแม่แปะและบ้านแม่ขาน , 2535.

ดวงวัสดา พานิชศุภผล . “การศึกษาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์เรื่องโวคเอดส์ของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน” นิเทศศาสตร์มหบันฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ . “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา”, บรรณานิพิธ์ กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหิดล ; 2527

นิตยา ระวังพาล, เสาวภา พรสิริพงษ์ . เอ็ดส์กับกระบวนการค้าผู้หญิง . สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘.

นารีนารถ กิตติเกษมศิลป์ . “การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโวคเอดส์ผ่านสื่อพื้นบ้านเพลงช้อ” นิเทศศาสตร์มหบันฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

เน่านิตร์ มุขสมบัติ และคณะ . การศึกษาสถานการณ์ปัญหาโวคเอดส์ จังหวัดเชียงราย พ.ศ.

๒๕๓๗ . ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๓๗.

ปนิชา รื่นบันเทิง . “กลยุทธ์การสื่อสารอันนำไปสู่การก่อตัวเป็นชุมชนมุสลิมภูมิขาว แขวงวัดกัลยาณ์ เขตถนนบุรี กรุงเทพมหานคร” นิเทศศาสตร์มหบันทิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พันธุ์พิพิร รามสูต . การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม . กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล . บ.พ.อ.ลีพิง จำกัด, ๒๕๔๐.

พัฒนาวดี ชูโต, วีไล วงศ์สีบชาติ . รายงานการวิจัยเชิงสังเคราะห์การสื่อสาร โวคเอดส์ในประเทศไทยที่เข้าไม่ถึงสื่อเอดส์ . กรุงเทพมหานคร : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พร้อมบุญ พานิชภักดี . องค์กรเอกชนในงานป้องกันการแพร่ของเอดส์ และการให้บริการดูแลรักษา . สรุปรายงานการสัมมนาระดับชาติ เวื่องโวคเอดส์ ครั้งที่ ๙ . กองโวคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๔.

เพื่องฟ้า คณานุรักษ์ . ปัญหาและข้อจำกัดของพัฒนากรในการทำงานพัฒนาชุมชนตามหลักการฯ

มีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีของจังหวัดนราธิวาส . กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสังคมศาสตร์มหวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

มนเทียร ศุภโรจน์ . การวิเคราะห์การใช้การศูนสื่อความหมายเพื่อรณรงค์โวคเอดส์ (พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๓๗) . นิเทศศาสตร์มหบันทิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

กัสต์ ลิมานเนท, Godfriend J.P. van Griensven, นายรุ่งนกยูงทอง . การใช้สื่อและกิจกรรมให้ความรู้เพื่อรณรงค์การแพร่ระบาดโวคเอดส์ . โครงการพัฒนา มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโวคเอดส์ . กรุงเทพมหานคร : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ . ภูมิหลังและสถานการณ์การแก้ไขปัญหาเอดส์ของภาคเหนือตอนบน : ประสบการณ์และศักยภาพการแก้ไขปัญหาเอดส์ขององค์กรประชาชน . กองโวคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๓.

รุจิรา ศุภษา . การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน . นิเทศศาสตร์มหบันทิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

วรชัย ทองไทย, อรพินทร์ พิทักษ์มหากेतุ . ความรู้การรับข้อมูลข่าวสารและพฤติกรรมเกี่ยวกับโวคเอดส์ . โครงการสำรวจประสิทธิผลของการสื่อสารเรื่องโวคเอดส์ต่อพฤติกรรมและค่านิยม พ.ศ.๒๕๓๖ . กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วาทินี บุญชະลักษณ์, สมศักดิ์ นัคลาจารย์, อารี อุเด็น . สื่อเอดส์ (การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาสื่อในอนาคต) . กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘.

วิชัย โชควิวัฒน . ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชนและเครือข่ายผู้ติดเชื้อ . สรุปรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องโรคเอดส์ ครั้งที่ ๗. กองโรคเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๒.

วินัย เจิดจรวรยาพงศ์ . “อิทธิพลของการใช้ความน่ากลัวในการเผยแพร่เอดส์ต่อต้านโรคเอดส์ ต่อกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูง” นิเทศศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
วีระวรรณ ยังกิจการ . “การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของภารกิจเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน” นิเทศศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สมพร ปันอักษรสกุล . “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการป้องกันปัญหาโรคเอดส์ของจังหวัดเชียงราย” . บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๓๘.

สุวิทย์ ชีรศาสวัต . “ศักยภาพชุมชนอีสาน” ; กรณีศึกษาบ้านฝาง. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยและ

พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๓๓

อรุณ มะโน . “พัฒนาร่วมการสื่อสารกับพัฒนาร่วมกิจกรรมการดูแลตนเองในกลุ่มผู้รับบริการตรวจโรคและโรคเอดส์” นิเทศศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

อาภัสรา จันทร์สุวรรณ . “ความวิตกกังวลอันเกิดจากข่าวสารข้อมูลการรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ผ่านสื่อมวลชน” นิเทศศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

เอกสุข พยุ Hernntr . “ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการดำเนินงานโรคเอดส์ในชุมชน” นิเทศศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ภาษาอังกฤษ

Neil Bracht . “Community Partnership Strategies in Health Campaigns” . In Rouaed E. Rice & Chartes K. Atkin [Eds] : Public Communication Campaigns . London. Sage Publishing, ๒๐๐๑.

William Foote Whyte . Participatory Action Research, London. Sage Publishing, ๑๙๙๑.

ภาคผนวก

(บทความเพื่อการเผยแพร่)

การรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ : บนแนวทางชุมชน

จำเริญ ไชยชิดและคณะ

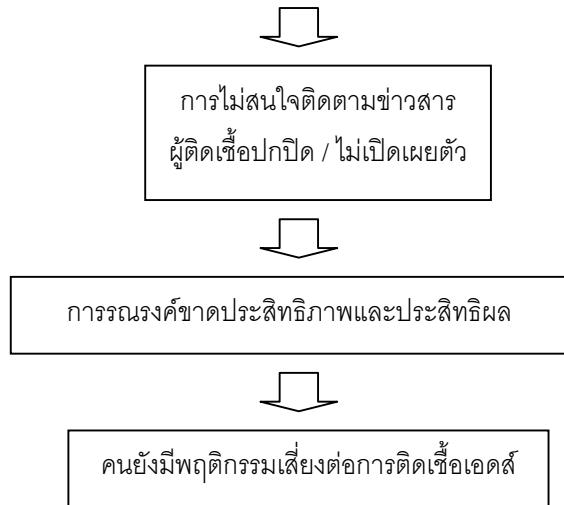
ที่มา

“ปัญหาเอดส์” ปัญหานึงของสังคมไทยและเป็นปัญหาที่รัฐพร้อมเดนอยู่ในสังคมโลก ณ ปัจจุบันนี้ ความพยายามในการร่วมมือกันด้านการรณรงค์เพื่อให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ รวมถึงความร่วมมือในการค้นคว้า ด้านการแพทย์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการปัญหานี้แต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ล้วนต่างมุ่งแก้ปัญหา เอดส์ในสังคมของมวลมนุษยชาติทั้งสิ้น

จากการแสวงการรณรงค์โรคเอดส์ในสังคมไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งจากภาครัฐ เอกชนได้ก่อให้ เกิดการรับทราบข้อมูลเรื่องโรคเอดส์ที่มากขึ้น มีการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านการติดเชื้อ ตลอดจนมีการพัฒนา ด้านการรักษาและการดูแลผู้ป่วย การสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหาเอดส์ในชุมชน รวมถึงมาตรการด้านการให้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักรและให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพื่อลดพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ และสร้างการยอมรับผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยใช้การสื่อสารหลายช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารซึ่งเนื้อหา ของการสื่อสารเรื่องโรคเอดส์นี้ได้เน้นให้เห็นถึงอันตรายของโรคเอดส์และเพื่อให้เกิดการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ แก่บุคคลในสังคม ทั้งการรณรงค์และกระบวนการจัดการปัญหาเอดส์ต่าง ๆ ล้วนเป็นการดำเนินงานจากหน่วย งานรัฐ องค์กรเอกชนและเครือข่ายผู้ติดเชื้อ

ปัจจุบัน ปัญหาเอดส์มีทุกพื้นที่ของสังคมไทย แม้การรณรงค์จะดำเนินการมาตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีที่ ผ่านมาแล้ว แต่ทว่าปัญหาเอดส์ยังมิได้ลดพิษลงแม้แต่น้อย เมื่อว่าอัตราการติดเชื้อในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง เริ่มชะลอตัวลง หรือปะชาชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้จักป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ แต่ยังคงพบว่ามีผู้ติดเชื้อ รายใหม่ประมาณ ๓๐,๐๐๐ รายต่อเนื่องกันมาในแต่ละปี ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อเอดส์ที่ยังมีชีวิตอยู่ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ราย (กองโรคเอดส์, เมษายน ๒๕๕๔) ทั้งนี้ อาจมีข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจาก

ด้านแนวทาง	ด้านการปฏิบัติ
<ul style="list-style-type: none">สารที่นำเสนอมักก่อให้เกิดความกลัว วิตก กังวล หรือเป็นเรื่องน่าอยา อาทิ โรคเอดส์เป็น แล้วตายท่านั้น โรคสำคัญทางเพศ เป็นต้นข่าวสารที่ผลิตขึ้นขาดการวางแผนที่ดี เช่น ช่องทางการสื่อสาร ที่ไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none">เป็นการรณรงค์ที่ใช้สื่อแบบเดียวกันทั่วประเทศขาดการมองบริบทของชุมชนและความแตกต่างของวัฒนธรรมชุมชน อาทิ สังคมเมืองและชนบทผู้ติดเชื้อยังคงถูกมองในภาพลบและยังไม่สามารถร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้เกิดความเบื่อหน่ายในข่าวสารที่ซ้ำซาก

เพื่อลดข้อจำกัดและพิจารณาบริบทของพื้นที่ดำเนินการ การวิจัยนี้จึงศึกษาการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเอ็อดส์บันวิถี “แนวทางชุมชน” (Community – based approach) กล่าวคือ “ชุมชน” สามารถดำเนินการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอ็อดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนได้ และชุมชนมีองค์ประกอบที่หลากหลายอันสะท้อนถึงศักยภาพของการจัดการปัญหาเอ็อดส์

พื้นที่ที่ดำเนินการศึกษาคือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดที่มีสถิติของจำนวนผู้ป่วยเอ็อดส์และผู้ติดเชื้อเอ็อดส์สูงเป็นอันดับต้น ๆ โดยเลือกศึกษาใน ๓ อำเภอที่มีสถิติสูงดังต่อไปนี้ คือ อำเภอเมือง อำเภอพาน และอำเภอแม่สาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.) เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสารในชุมชนที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาเอ็อดส์
- ๒.) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการรณรงค์แก้ไขปัญหาเอ็อดส์
- ๓.) เพื่อศึกษาระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอ็อดส์ในชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ร่วมกับชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาของโครงการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- ๑.) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเจนคติในการศึกษาวิจัย
- ๒.) การศึกษาชุมชนและวางแผน พัฒนาชุมชนจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน
- ๓.) การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรม อันประกอบด้วย
 - ๓.๑) การส่วนชุมชน / ทบทวนประสบการณ์
 - ๓.๒) การสร้างขบวนการหรือคณะทำงานเอ็อดส์ในการดำเนินงานวิจัย
 - ๓.๓) การผลิตสื่อและใช้สื่อในกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชน

๔.) การประเมินผลงานโดยชุมชน

๕.) ประเมินผลการศึกษา รวมรวมและนำเสนอผลการวิจัย

ลักษณะของพื้นที่และปัญหาเอดส์ของชุมชน

อำเภอเมือง (บ้านเรียงกลาง)

เป็นชุมชนที่เรียบง่ายมีกลุ่มชาติพันธ์ ๒ กลุ่ม คือ คนพื้นราบและคนลี้ภูมิ ทำให้เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรม คนพื้นราบมีการปรับตัวและเข้าใจวัฒนธรรมไทยได้ดีกว่าคนลี้ภูมิความขยันและอดทนในการทำงาน ดังนั้นฐานะ ความเป็นอยู่จึงค่อนข้างดีกว่า

ปัญหาเอดส์ของชุมชนเริ่มเมื่อปี ๒๕๓๖ สงผลให้คนในชุมชน หลายรายเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์และผลกระแทบตามมาคือปัญหาเด็กกำพร้าและภาระของผู้สูงอายุในการดูแลเด็กเหล่านั้น ปัจจุบันสถานการณ์ได้บรรเทาลง มีผู้ติดเชื้อที่เปิดเผยตัวในชุมชน จำนวน ๓ ราย และไม่เปิดเผยตัว จำนวน ๕ ราย สำหรับความเสี่ยงของชุมชนอยู่ที่กลุ่มวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมการแอบบังพับในช่วงกลางคืน และพฤติกรรมในการดื่มสุราจึงทำให้เป็นภาระที่เสี่ยงต่อปัญหาเอดส์ในชุมชน

อำเภอพาน (บ้านดอยงาม)

เป็นชุมชนชนบทที่ประทกบด้วยความสัมพันธ์เครือญาติ มีผลิตภัณฑ์เฉพาะชุมชนคือ การทำผ้าใบกันสาด โดยเป็นอาชีพที่หลายครอบครัวในชุมชนได้ถือเป็นอาชีพหลัก มีศูนย์รวมใจของชุมชน อาทิ ดอยงาม (ภูเขา) ศาลาเจ้าพ่อดอยงาม พระธาตุดอยงามเป็นต้น

อำเภอแม่สาย (บ้านป่าแดดหลวง)

เป็นชุมชนแนวตะเข็บชายแดนไทย-พม่า มีการผสมของกลุ่มชาติพันธ์ ทั้งคนพื้นราบ คนเมือง และเชื้อสายพม่า ในอดีตเป็นชุมชนชายแดนที่ล้าหลัง ปัจจุบัน มีความเจริญทั้งการตั้งบ้านเรือนและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนค่อนข้างดี เนื่องจากมีช่องทางประกอบอาชีพหลายทาง

ปัญหาเอดส์เริ่มต้นเมื่อปี ๒๕๓๗ สงผลให้หลายคนในชุมชนเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ และมีผลกระทบในเรื่องเด็กกำพร้าและการรับภาระเสี้ยงคู่เด็กกำพร้าของผู้สูงอายุ ปัจจุบันสถานการณ์ของปัญหาเอดส์ลดน้อยลง การติดเชื้อร้อยใหม่ลดลง สำหรับความเสี่ยงของชุมชนอยู่ที่เยาวชน กลุ่มพ่อบ้านที่เริ่มเข้าสู่กันสาดในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งต้องค้างแรม รวมถึงทุกคนในชุมชน

ปัญหาเอดส์เริ่มต้นเมื่อปี ๒๕๓๒ และมีความเกี่ยวพันกับสภาพปัญหานี้ เช่น ปัญหาอาชญากรรม การลักลอบข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย การเข้ามาค้าประเวณี ปัญหายาเสพติด จึงทำให้สถานการณ์ของปัญหาเอดส์มีความรุนแรงประกอบกับความเป็นชุมชนชายแดนห่างไกลความเจริญ ปัจจุบันสภาพการณ์ได้บรรเทาลง คนในชุมชนมีความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ดีขึ้น ทั้งในชุมชนมีการจัดการปัญหาเอดส์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม กลุ่มเสี่ยงของชุมชนคือ เยาวชน ผู้ที่ยังคงมีพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาการค้ามนุษย์และชายแดน จึงทำให้ยังคงมีการเฝ้าระวังต่อไป

จากบริบทของชุมชนทั้ง ๓ พื้นที่นี้ ผลการศึกษาประเดิมการสื่อสารของชุมชนในการจัดการปัญหาเอดส์จำแนกดังรายละเอียดดังนี้

๑.) ระดับการสื่อสาร

การสื่อสารในบุคคล

การสื่อสารในบุคคล พบว่า หล่ายคนมีความกลัวต่อการเป็นโโรค ขณะที่ตัวบุคคลมีความเข้าใจเรื่องเด็กสรวจน์ช่องทางการติดอย่างไร จะป้องกันตนเองได้อย่างไร ในผู้สูงอายุจะไม่เข้าใจเรื่องโรคเอดส์เท่าไนัก เนื่องจากในยุคของตนไม่มีโรคนี้ เพียงแต่ทราบว่าเป็นโรคที่เกิดจากการเที่ยวผู้หญิง ยังไม่มีทางรักษา ส่วนผู้ติดเชื้อนั้น ในเบื้องต้นมีความวิตกกังวล เครียดเนื่องจากพบว่าตนติดเชื้อเอดส์ ในรายหลังต่างปรับตัวได้แต่มีความกังวลในเรื่องลูก สำหรับบุคคลต่างๆ พบว่า เมื่อคนในครอบครัวติดเชื้อจะมีความรู้สึกร่วมด้วย แสดงออกมากในด้าน การให้ความช่วยเหลือ ความสนใจ เห็นใจ รวมไปถึงใจที่อยากร่วมเหลือสังคมและการสร้างการป้องกันให้เกิดกับชุมชน ขณะที่บางคนไม่มีความรู้สึกหรือความคิดต่อเอดส์มากนัก เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว สงผลกระทบบ่อนองต่อปัญหาเอดส์อย่างคนนอกขอบและอาจไม่มีการระมัดระวังต่อปัญหาเอดส์ที่อาจเกิดขึ้นได้

การสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารที่เป็นพื้นฐานสำคัญในประเดิมโรคเอดส์ โดยคนในชุมชนมีความห่วงใยในลูกหลาน ของตนต่อปัญหาเอดส์และเป้าหมายในการส่งสารคือ การพูดเพื่อเตือนให้ระมัดระวังโรคเอดส์ ซึ่งอาจเป็นด้วยอารมณ์ต่างกันไปขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในเรื่องของการรังเกียจผู้ติดเชื้อเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นในอดีต เนื่องมาจากความกลัวในโรคเอดส์และการขาดความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องโรคเอดส์ สงผลให้รังเกียจผู้ติดเชื้อเอดส์และครอบครัวตามมา บังบัน คนในชุมชนไม่วังเกียจผู้ติดเชื้อเอดส์

การสื่อสารระหว่างกลุ่ม

การสื่อสารของกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชน แบ่งเป็น การสื่อสารในกลุ่มพ่อบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มที่ดีมีสุนทรีย์เป็นการสื่อสารที่การส่งเสริมให้เกิดการติดเชื้อได้ รวมถึงในหมู่เยาวชนชาย (บ้านเวียงกลาง) ส่วนในชุมชน บ้านดอยงามและบ้านป่าแดงหลวงนั้น ในอดีตนับว่า การสื่อสารของกลุ่มพ่อบ้านโดยเฉพาะในวงสุรานั้นสัมพันธ์กับการเสี่ยงต่อการติดเชื้อ แต่ปัจจุบัน เมื่อทราบถึงผลกระทบของปัญหาเอดส์ ประกอบกับความกลัวต่อโรคทำให้การสื่อสารในลักษณะนี้ลดน้อยลงอย่างไรก็ตาม เรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนบุคคล จึงมิอาจยืนยันได้ว่าบุคคลจะไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ และการสื่อสารของกลุ่มคนที่ช่วยในการหยุดยั้งการติดเชื้อเอดส์ คือ การสื่อสารของกลุ่มแม่บ้าน ที่มีความเป็นห่วงเป็นใยในครอบครัว ซึ่งจะมีการสื่อสารให้คนในครอบครัวได้ระวังต้นเองจากการมีพฤติกรรมเสี่ยง

	อ.เมือง (บ้านเวียงกลาง)	อ.พาน (บ้านดอยงาม)	อ.แม่สาย(บ.ป่าแดงหลวง)
<u>๒.) ประเภทของสื่อ</u>			
สื่อบุคคล	ได้แก่ ผู้นำชุมชน อ.ส.ม. ซึ่ง เกี่ยวข้องโดยบทบาทและหน้าที่ ผู้ติดเชื้อ สื่อบุคคลที่ เป็นตัวอย่างให้รับรู้อย่างสมบูรณ์	ได้แก่ ผู้นำ ครู อ.ส.ม. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและผู้ติดเชื้อ รวมถึง เจ้าหน้าที่พัฒนาเอกชนที่เข้ามาดำเนินงานในชุมชน	ได้แก่ ผู้ติดเชื้อ “กลุ่มผู้ติดเชื้อ” แกนนำชุมชนในการดำเนินงาน เอดส์ ครูในโรงเรียน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและเจ้าหน้าที่หน่วยงานพัฒนาเอกชน
สื่อเชิงพาณิช	หอกระจายข่าวที่ อ.ส.ม. ใช้ประการความรู้ข่าวสารเรื่องโรคเอดส์จากการได้รับอบรมมา รวมถึงการสื่อสารทางจดหมายที่แจ้งข่าวเรื่องการอบรมให้ความรู้มายังชุมชน	ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่ง มีให้ทราบที่สถานีอนามัยและจดหมายข่าวซึ่งส่งผ่านมาอย่างกثุ่มผู้ติดเชื้อ การรับผู้ติดเชื้อเนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวมากกว่า นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมเช่น วันเอดส์โลก กิจกรรมวันเด็ก และเสียงตามสายของชุมชนในการประกาศนัดหมาย เกี่ยวกับงานเอดส์เท่านั้น	ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ จากสถานีอนามัย แผ่นโฆษณา ป้ายขนาดใหญ่ติดในชุมชน ยังมีการจัดกิจกรรมวันพิเศษ เช่น วันเอดส์โลก ในวันเอดส์โลกของทุกปี ขบวนแห่รดนรังค์ การจัดกิจกรรมวันเด็ก พงประชุมเพื่อแลกเปลี่ยน การรณรงค์ทุกวันอาทิตย์ผ่านเสียงตามสายของชุมชน
สื่อพื้นบ้าน		ได้แก่ จากการเผยแพร่ลงจือย เพลงชาวเหนือเข้ามา ประยุกต์ให้มีเนื้อหารณรงค์ ป้องกันเอดส์ส่งผ่านสารไปยังคนในชุมชน จดในวันเอดส์โลก	ได้แก่ การประยุกต์เอกสารแสดงค่าว่า เพลงขอ ของครูเพลงศิลปินพื้นบ้าน โดยสอดแทรกเนื้อหาการรณรงค์

นอกจากนั้น ชุมชนยังดำเนินการจัดการปัญหาเอกสาร ผ่านรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการดำเนินการด้วยตัวเอง หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ นักศึกษา นักเรียน ฯลฯ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เช่น โภชนาศึกษาและอิสلامศึกษา เป็นต้น

อ.เมือง (น้านเวียงกลาง)

มีการดำเนินงานจาก ๒ ฝ่าย ได้แก่
๑.) สถานีอนามัย ที่มีบัญชาทเกี่ยว
ข้องโดยตรง ทั้งในด้าน การเยี่ยม
เยี่ยนผู้ติดเชื้อผู้ได้รับผลกระทบ การ
รณรงค์ให้ความรู้ การจัดอบรม โดย
ผ่านตัวแทน อ.ส.ม. อย่างไรก็ตาม
ข้อจำกัด คือ การขาดความต่อเนื่อง
ในการดำเนินงาน สืบสืบทอดที่ให้กับ
ชุมชนไม่เพียงพอ เมื่อชำรุดก็ไม่มี
การสำรอง การอบรมจัดน้อยครั้ง
และใช้เวลานาน ทำให้มีน่าสนใจ
๒.) หน่วยงานเอกชน

เข้ามาดำเนินกิจกรรมในรูปแบบโครงสร้างศึกษา ร่วมกับทีมงานเอ็ดส์ในพื้นที่ซึ่งผ่านการคัดเลือก โดยได้จัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลข่าวสาร จัดอบรม จัดตั้งกลุ่มผู้ติดเชื้อ ศูนย์ปะรำงานด้านเอดส์ การเยี่ยมเยียนผู้ติดเชื้อและครอบครัวครัวเรือนโดยอาสาสมัครอย่างไรก็ตาม ข้อจำกัด คือโครงการได้ปิดตัวลง แต่ยังคงมีกิจกรรมบางอย่างดำเนินต่อโดยความร่วมมือระหว่างสถาบัน คือ การพูดกลุ่มผู้ติดเชื้อ

สูป บทบาทการดำเนินงานยังคงเป็นขององค์กรภาครัฐในชุมชน ชุมชนเป็นผู้รับสารแต่ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

อ.พาน (บ้านดอยงาม)

มีการดำเนินงานหลายฝ่าย กล่าวคือ

- ๑.) องค์กรภาครัฐ ทั้งสถานีอนามัย องค์กรบริหารส่วนตำบล โดยดำเนินงานตามบทบาทที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนงบประมาณและการเรียนการสอนของคณะครุในโรงเรียน
- ๒.) กลุ่มผู้ติดเชื้อ องค์กรชุมชน ที่ได้พัฒนาตัวเข้ามาร่วมดำเนินงานในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นตัวจัดการที่สำคัญในการดำเนินงานเอกสารของชุมชน ทั้งยังเป็นสื่อบุคคลอันดับหนึ่ง ใน

การประชาสัมพันธ์เรื่องโกรกเอดด์
๓.) การสนับสนุนขององค์กรภาคเอกชนในส่วนของเด็กผู้ได้รับผลกระทบ
จากโกรกเอดด์

สรุป สถานภาพการดำเนินงานเอดส์
ของชุมชนเป็นความร่วมมือของผู้
เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะมีการดำเนินงาน
อย่างต่อเนื่อง ตามโอกาส แต่ชุมชน
ยังคงเป็นผู้รับสารจากภาระนรungค์
เท่านั้น

อ.แม่สาย (บ้านป่าแดงหลวง)

มีการดำเนินงานหลายฝ่าย กล่าวคือ

๑.) องค์กรภาครัฐ ได้แก่ สถานีอนามัย
ที่มีบทบาทในการให้ความรู้ในช่วง
สถานการณ์เเม่ร์เร็มแรก ในระยะหลังสถานี
อนามัยเมบบทบาทอย่างเด่นชัดในด้าน^๑
การดูแลผู้ป่วย การให้การรักษา^๒
พยาบาลเบื้องต้น

๒.) กลุ่มผู้ติดเชื้อและแกนนำชุมชน
เป็นการดำเนินงานที่ควบคู่กันไป ซึ่งจุด^๓
เหมือนคือ เป็นคนในชุมชนเหมือนกัน
บทบาทเด่นคือ แกนนำชุมชนที่รักชุมชน
ของตนและก้าวเข้ามาทำงานเอดส์
อย่างเต็มกำลัง

๓.) การสนับสนุนของภาคเอกชน ทั้ง
ด้านเจ้าหน้าที่ที่ทำงานประสานในชุม
ชน งบประมาณ เทคนิคการดำเนินงาน
ทำให้สืบสานของการอนุรักษ์ในชุมชนโดย
เด่นชัด พร้อมทั้งยังคงสนับสนุนชุมชน
ต่อไปในการดำเนินงานเอกสาร

สูป ความร่วมมือที่เดินชัดคือ ระหว่าง
กลุ่มผู้ติดเชื้อ แกนนำชุมชนและองค์กร
พัฒนาเอกชน ที่มีความสัมพันธ์แบบ
เกือกุลกัน ผลงานให้การดำเนินงานเกิด^{ผลดี} ในทางตรงกันข้าม บทบาทของ
องค์กรภาครัฐในส่วนการปักครองเมือง
บทหนึ่งและให้ความสำคัญน้อยลง
ด้วยเช่นกัน อาจเนื่องมาจากบทบาท
เด่นในการดำเนินงานข้างต้น ขณะที่
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนิน
งานยังเป็นไปตามโภcas เช่น งานเอดส์
โลก และเป็นเพียงผู้รับสารท่านั้น

กระบวนการศึกษาวิจัยในชุมชน

เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความแตกต่างในบริบท ดังนั้น การศึกษาตามกระบวนการกว้างจักรนั้น จึงต้องพิจารณาให้ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อย่างไรก็ตามกระบวนการที่ใช้ดำเนินการนั้น จะใช้ “

การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม” และเป็น “การจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน” ในการดำเนินการ ซึ่ง แบ่งเป็น ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการศึกษาวิจัย เนื่องจากการทำการศึกษาร่วมกับชุมชนนั้น นักวิจัยมีบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุน การอำนวยความสะดวก ผู้ท้าทายชุมชน การดำเนินการวิจัยจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับชุมชน เพราะความสัมพันธ์ที่ดีนำมาซึ่งความร่วมมือกัน การเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาร่วมกัน อาทิเช่น การเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการศึกษาวิจัย การเลือกผู้ช่วยวิจัยห้องถิน การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในกิจกรรมของชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน

โดยพิจารณาบริบทของชุมชนและการดำเนินงานรณรงค์ของชุมชนในอดีต การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ คือ

เวทีเสวนาชุมชน เพื่อให้เกิดการกระตุ้นและสร้างโอกาสในการสื่อสารของคนในชุมชน ตลอดจนการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์ชุมชนของตน บนความภาคภูมิใจและความต้องการให้ชุมชนของตนมีความเข้มแข็ง

เวทีปัญหาเอดส์และการสื่อสาร เพื่อให้เกิดกระตุ้นและสร้างโอกาสในการสื่อสารของคนในชุมชนต่อประเด็นปัญหาเอดส์และการสื่อสารเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ทั้งการป้องกันและการแก้ไข ทั้งแนวคิดในการดำเนินงานในอนาคตและรูปธรรมที่สามารถดำเนินการได้ รวมถึง แนวทางของชุมชนต่อการดำเนินการรณรงค์เอดส์ และการกำหนดของ “ขบวนการชุมชน” หรือ “คณะทำงานเอดส์ของชุมชน” ในการเข้ามาร่วมดำเนินการและผลักดันสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมต่อไป

เวทีทบทวนประสบการณ์งานด้านเอดส์ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นและสร้างโอกาสในการสื่อสารของคนในชุมชน ต่อการดำเนินงานเอดส์ของชุมชนในระยะที่ผ่านมา รวมถึงทิศทางและความต้องการของชุมชน ในการจัดการปัญหาเอดส์ในอนาคต และให้เกิดการถ่ายทอดบทเรียนจากการดำเนินงานของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมในรูปธรรมที่สามารถดำเนินการได้

ตารางที่ ๑ แสดงสรุปกระบวนการศึกษาวิจัยของแต่ละชุมชน

อ.เมือง (บ้านเดียวกลาง)	อ.พาน (บ้านดอยงาม)	อ.แม่สาย (บ้านป่าแดงหลวง)
- จัดเวทีเสวนาชุมชน	- จัดเวทีเสวนาชุมชน ปัญหา เอดส์และการสื่อสาร	- จัดเวทีทบทวนประสบการณ์ งานด้านเอดส์ ภาคแกนนำ และตัวแทนชุมชน
- จัดเวทีเสวนาปัญหาเอดส์และ การสื่อสาร	- ดำเนินการผลิตสื่อและกิจกรรมรณรงค์	- การขยายฐานคิดของชุมชน
- ดำเนินการผลิตสื่อและกิจกรรม รณรงค์	- การประเมินผลของชุมชน	- การสำรวจกลุ่มเยี่ยมเพื่อ ประเมินผล
- การประเมินผลของชุมชน		

ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการผลิตสื่อและกิจกรรมรณรงค์ใน ชุมชน

ทั้งนี้ การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นผลจากข้อสรุปของการจัดเสวนาชุมชนเชื่อมโยงกับการพิจารณา บริบทของชุมชน การดำเนินงานจะทำผ่าน “คณะทำงานเอดส์ของชุมชน” ซึ่งแต่ละชุมชนเลือกชูแบบของสื่อที่ จะใช้ในการรณรงค์ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ดังนี้

อ.เมือง (บ้านเดียวกลาง)	อ.พาน (บ้านดอยงาม)	อ.แม่สาย (บ้านป่าแดงหลวง)
๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์	๑) บอร์ดประชาสัมพันธ์	การขยายฐานคิดชุมชน ต่อการ
๒.) สื่อภาพพลิก	๒.) ป้ายคำขวัญ	จัดสร้าง “ พิพิธภัณฑ์ชุมชน ”
๓.) การเดินขบวนรณรงค์	๓.) เสียงตามสายเยาวชน	โดยการ ศึกษาดูงาน
๔.) การขยายฐานคิด : การศึกษาดู งาน	๔.) การจัดประเพณีทานทดสอบ แทรก การให้กำลังใจผู้สูงอายุที่รับ ภาระในการดูแลเด็กที่สูญเสียพ่อ และแม่จากโควิดส์	
	๕.) การแข่งขันการละเล่นพื้นบ้าน สถานสัมพันธ์ครอบครัว เพื่อป้องกัน เอดส์	

ขั้นตอนที่ ๔ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน

ภายหลังการจัดกิจกรรมรณรงค์ของชุมชนนั้น กิจกรรมที่ดำเนินการต่อมาคือ การจัดเวทีประเมินผลชุม ชน เพื่อสร้างโอกาสในการสื่อสารของคนในชุมชนต่อกิจกรรมรณรงค์ที่ได้ทำร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประเมินประสิทธิ ภาพและประสิทธิผลในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงาน และการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านกิจกรรมรณรงค์นั้น ๆ

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างเครือข่ายประสบการณ์ ๓ ชุมชน

การดำเนินการในขั้นตอนนี้คือ การจัดเวทีส่วนร่วม ๓ พื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสในการสื่อสารระหว่างตัวแทนชุมชน ๓ พื้นที่ ในการดำเนินการศึกษาวิจัยร่วมกัน ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่าย ถ่ายทอดประสบการณ์ในกิจกรรมการวนรุณรัศ์ของแต่ละชุมชน และการถอดบทเรียนอันเป็นแนวทางของการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนต่อไป

ผลการศึกษาจากการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน

๑. เมือง (บ้านเวียงกลาง)

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

มีการวางแผนงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและคณะกรรมการบ้านคนพื้นราบ คณะกรรมการได้แบ่งงานกันในภารัจดเต็รี่ยมคุปกรณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการรับการสนับสนุนจากคนในชุมชนทั้งแรงกาย เครื่องมือเป็นต้น ผลการดำเนินงาน เกิดความร่วมมือในการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ของชุมชน เมื่อว่าในการทำงานมีข้อขัดแย้งบางประการที่เกิดขึ้น แต่ได้มีการดำเนินการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อย คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจเมื่อบอร์ดประชาสัมพันธ์ได้ดำเนินการเสร็จและเกิดความพึงพอใจ เมื่อได้มีการเสนอข้อมูลข่าวสารเรื่องโครโคดส์ให้กับคนในชุมชน

๒.) ภาพพลิก

ได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและคณะกรรมการกลุ่มลีซู นอกรากนั้น ได้จัดการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนลีซูโดยการขยายวีดีทัศน์และเอกสารแผ่นพับความรู้เรื่องโครโคดส์ และจากการพูดคุยร่วมกับนักวิจัย ได้มีการวางแผนในการนำเสนอ ผลการดำเนินงาน กลุ่มเยาวชนของกลุ่มลีซูได้ร่วมกันทำสื่อเอดส์ “ภาพพลิก” ร่วมกันเป็นสื่อที่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ขึ้นไปอาจสื่อสารด้วยภาษาไทยค่อนข้างยาก ขณะที่ภาพพลิกเป็นสื่อขนาดเล็ก พกพาไปได้สะดวก รู้เรื่องโครโคดส์ผ่านสื่อภาพพลิกนี้ได้ให้ความรู้เรื่องโครโคดส์ โดยการอธิบายเป็นภาษาลีซู สำหรับกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องโครโคดส์ผ่านสื่อภาพพลิกนี้ได้ให้ความรู้เรื่องโครโคดส์ การป้องกันการติดเชื้อและการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ อันเป็นความเข้าใจเบื้องต้นในเรื่องโครโคดส์

๓.) กิจกรรมการเดินรณรงค์ โครโคดส์

เป็นการนำการรณรงค์เรื่องโครโคดส์แทรกเข้ากับกิจกรรมของชุมชน คือการแข่งขันกีฬาประจำหมู่บ้านและกีฬาประจำตำบล ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ได้มีการวางแผนงานและเตรียมการร่วมกัน อาทิเช่น การคิดคำขวัญในการรณรงค์และร่วมกันเยียนลงบนป้ายผ้า และให้ตัวแทนเด็กและเยาวชนเป็นผู้เดินถือป้ายรณรงค์ร่วมในช่วงส่วนสนานก่อนจะมีการแข่งขันกีฬา ผลการดำเนินงาน ตัวแทนชุมชนเห็นว่าสื่อชนิดนี้เป็นช่องทางหนึ่งในการรณรงค์ให้คนได้รับถึงข้อมูลที่ช่วยให้ตระหนักรเกี่ยวกับเรื่องโครโคดส์ได้และเป็นกิจกรรมที่เยาวชนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างร่วมกันและเป็นการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่ทำให้คนในชุมชนเห็นว่า ความร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ ของชุมชนสามารถทำให้เกิดการพัฒนาต่อชุมชนของ

ตอนเองได้

๔.) กิจกรรมการศึกษาดูงาน

นักวิจัยได้เปิดประเดิมการไปศึกษาดูงานให้กับชุมชน และได้มีตัวแทนชุมชนสนใจที่จะไปศึกษาดูงานร่วมกัน อาทิ พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และสมาชิก อ.บ.ต. โดยตัวแทนชุมชนได้ “ไปศึกษาดูงานใน ๓ พื้นที่ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน คือ “กลุ่มผู้สูงอายุ” เป็นการดำเนินงานของชุมชนต่อปัญหาเอ็ดส์ “กลุ่มคนเฒ่า” เป็นการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน และกิจกรรมของกลุ่ม “กลุ่มโไออุ่น” เป็นการศึกษาการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ตัวแทนที่เข้าร่วมศึกษาดูงาน ต่างมีความพึงพอใจในการไปทัศนศึกษาในที่ต่าง ๆ อีกหลายคนที่สนใจแต่ไม่ได้ไปร่วมศึกษาดูงาน เนื่องจากเดินทางไกล บรรยายไม่ได้ และมาแจ้งข้อในภายหลังในการศึกษาดูงานได้มีโอกาสร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และผู้ร่วมศึกษาดูงานได้รับความรู้และประสบการณ์ของชุมชนอื่นที่ได้ดำเนินการมา ก่อน ผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานได้รับความรู้และ การเปิดโลกทัศน์จากการดูงานและได้นำมาบังคับกรุณ์ไปดำเนินการในชุมชน เช่น การอบรม ทรัพย์วัสดุทางชุมชน ของกลุ่มเยาวชน ในส่วนงานของการจัดการปัญหาเอ็ดส์ ผู้เข้าร่วมได้มีความเข้าใจมากขึ้นต่อรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งที่ชุมชนได้เคยดำเนินการมา

อ.พาน (บ้านดอยงาม)

๑.) บอร์ดประชาสัมพันธ์

เป็นกิจกรรมแรกที่คณะทำงานได้ร่วมวางแผนและดำเนินการ คณะทำงานได้เตรียมอุปกรณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการยอมรับจากคนในชุมชน ผลการดำเนินงาน ได้ดำเนินการเสร็จช่วงเดือนเมษายน ในการดำเนินการจริง มีแต่คณะทำงานที่ดำเนินการ ช่วงที่ดำเนินการเสร็จได้เกิดพายุ ฝนสาดบอร์ด ทำให้บอร์ดประชาสัมพันธ์ได้รับความเสียหาย ก่อนที่ได้นำข้อความมาติดประชาสัมพันธ์ และคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมมากนักและไม่ทราบเรื่องเมื่อติดบอร์ดแล้วชุมชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนคือส่วนหนึ่งของกิจกรรมการรณรงค์

๒.) น้ำยำคำขวัญ

เป็นกิจกรรมที่วางแผนพร้อมกับบอร์ดประชาสัมพันธ์ โดยคณะทำงานที่เป็นเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนการคิดหาถ้อยคำ และในส่วนอื่นรับจัดเตรียมอุปกรณ์ ผลการดำเนินงาน คณะทำงานได้ร่วมเตรียมอุปกรณ์และดำเนินการในบางส่วน แต่ไม่ได้ติดตั้งในชุมชนอีกทั้งขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม ทั้งนี้เป็นการดำเนินงานเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น และต้องใช้ความสามารถด้านการเขียน ซึ่งผู้เขียนไม่มีเวลาในการดำเนินงานในช่วงนั้น การดำเนินการจึงล้าช้าและชุมชนไม่พบป้ายคำขวัญติดในที่ต่าง ๆ ของชุมชน

๓.) เสียงตามสายเยาวชน

คณะทำงานและนักวิจัยได้ร่วมหารือถึงแนวทางในการเป็นไปได้ คณะทำงานในได้ร่วมกันในการวางแผนและบันทึกเสียงลงเทป ผลการดำเนินงาน เยาวชนไม่ได้ดำเนินการจัดเสียงตามสายเยาวชน เนื่องจากต้องทำกิจกรรมของทางโรงเรียน ขณะเดียวกันได้เข้าสู่ช่วงสอบ ประกอบกับเวลาไม่ค่อยดีกับทางนักวิจัย จึงพิจารณาร่วมกันให้หยุดการดำเนินการก่อน ภายหลังไม่ได้ดำเนินการเนื่องจากได้จัดกิจกรรมการรณรงค์อย่างอื่นต่อไป สื่อที่ได้จัดเตรียม (เทปบันทึกเสียงละคร) ถูกนำไปเผยแพร่ใน

๔.) ประเมินท่านทอต

คณะกรรมการเอดส์ร่วมวางแผนการดำเนินงานกับทีมวิจัยโดยได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ใน การประชุมหมู่บ้านในวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๖ เพื่อขอรับความอนุรักษ์และดำเนินการ ให้กับทางชุมชนผ่านเสียงตามสายเพื่อแจ้งการจัดประเพณีท่านทอตและได้มีการแจ้งการ เตรียมการยังชุมชนต่อไป คณะกรรมการประสานให้ผู้สูงอายุได้ร่วมจัด “กวายตีนจีํา” และคนใน ชุมชนเองได้นำข้าวสารอาหารแห้งมาร่วมกัน ณ บ้านผู้ใหญ่บ้านเพื่อจัดแบ่งให้กับครอบครัวที่ จะรับทานทอต ในกิจกรรมได้มีการขอเชิญบารมายศของการจัดพิธีท่านทอตในครั้งนี้ให้กับผู้ เข้าร่วมงานก่อนจะเริ่มงาน

ผลการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนจำได้มากจากกิจกรรม ๒ ในจำนวน ๕ กิจ กรรมรณรงค์ มีคุณเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ประมาณ ๑๐๐ คน เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนเคยมี ประสบการณ์ในอดีต แต่ได้หายไปนานแล้ว คนในชุมชนที่อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี ไม่เคยรู้จัก และ เมื่อมีการรื้อฟื้นประเพณีนี้ขึ้นมาจึงทำให้คุณในชุมชนมีความสนใจอย่างมากและให้ความร่วมมือ ร่วมด้วย กิจกรรมนี้เป็นการให้ความช่วยเหลือผ่านทางพิธีกรรมทำให้เกิดการเห็นคุณค่าหรือ ความหมายมากกว่าการให้ความช่วยเหลือทั่วไป โดยผู้ใหญ่สักว่าต้นเองได้ทำบุญและผู้รับได้ รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชน เกิดความสุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ นอกจากนั้นเป็นกิจ กรรมการรณรงค์ที่คุณในชุมชนได้รับรู้ร่วมกันจากมติข้องชุมชน ทั้งได้เกิดความร่วมมือกันใน การจัดเตรียม มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม สุดท้ายผู้สูงอายุรู้สึกดีใจที่ลูกหลานได้รื้อ ฟื้นประเพณีที่สูญหายไปขึ้นมา ขณะที่คุณหนุ่มได้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้มีการสืบทอดต่อไป

๕.) การแข่งขันการละเล่น พื้นบ้านสานสัมพันธ์ครอบ ครัว “เล่นบ่เก่า เข้าชักกัน”

คณะกรรมการและนักวิจัยร่วมบริษัทฯรือต่อแนวทางการดำเนินงานโดยคณะกรรมการเอดส์ ได้นำ เรื่องเข้าเสนอในการประชุมหมู่บ้านในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖ เพื่อขอรับความอนุรักษ์และดำเนิน งานคณะกรรมการและนักวิจัยร่วมวางแผนการดำเนินการ อาทิ กิจกรรมต่าง แนวทางการ รณรงค์ รูปแบบกิจกรรม การแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและการหาแนวร่วมในชุมชนต่อการ เตรียมงาน และประสานความร่วมมือไปยังชุมชนโดยรวมต่อไป โดยในเบื้องต้น ชาวบ้านได้ รับทราบถึงความร่วมมือ อาทิ เช่น การจัดเตรียมอาหารกลางวันของแต่ละหมู่บ้านการจัด เตรียมอาหารยั่นของกลุ่มแม่บ้าน การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขันเช่นผู้สูงอายุในชุม ชนได้ร่วมกันทำอุปกรณ์ในการแข่งขัน อาทิ ไม้สูง เดินกະลາ การโยนลูกช่วง การเตรียมลูก สะบ้าและลูกกง นอกจากนั้นมีการร่วมจัดและตกแต่งสถานที่ร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมที่คุณในชุมชนจำได้มากจาก ๒ ใน จำนวน ๕ กิจกรรมของ การรณรงค์ โดยมีคุณเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้มากกว่า ๒๐๐ คน เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัน สำคัญ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งมีคุณอยู่ร่วมพิธีรอมหน้าในชุมชน เนื่องจากเป็นวันหยุดตาม ประเพณี และเป็นกิจกรรมที่ได้ร่วมทั้ง การละเล่น การแข่งขัน การสื้อสาร ความร่วมมือและ ความรื่นเริง ยังเป็นโอกาสที่คุณในชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้ง พ่อบ้านแม่บ้าน เยาวชนและผู้สูง อายุ ในกิจกรรมนี้ได้มีผู้นำของชุมชนอื่นร่วมสังเกตการณ์ นอกจากนั้น ผู้ที่มีกำลังทรัพย์ในชุม ชนได้ร่วมสนับสนุนด้านวางแผน ที่สุดชุมชนมีความพึงพอใจกิจกรรมเช่นนี้ หลายคุณในชุมชน ได้เข้าใจ จากการเห็นผลของความร่วมมือกันในชุมชน และเสนอว่าเป็นหน้าให้มีการจัดเช่นนี้อีก

อ.แม่สาย (บ้านป่าแดง
หลวง)

การศึกษาดูงาน

การไปศึกษาดูงานที่ผ่านมา ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนให้ทราบว่า จากการไปศึกษาดูงานก็เพื่อต้องการพัฒนาตนเอง เมื่อได้ไปเห็นความสำเร็จของคนอื่น และย้อนมองดูตนเอง ก็ทำให้ได้คิดว่า เรายังไงจะทำได้ บ้านเรามี จากการเห็นตัวอย่างก็ทำให้ได้ความรู้ สิ่งที่ผู้ไปศึกษาดูงานได้รับคือ วิธีการรวมกลุ่ม การ-era จึงอาจต่อการทำงาน แนวทางการดำเนินการ การนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ การนำเสนอหรือการเปิดตัวต่อสังคมอื่น

ผู้เข้าร่วมมีความสนใจในการพัฒนาภารกิจกรรมของชุมชนองค์นี้ได้แก่ การจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ของชุมชนและตำบลเกาะช้าง เนื่องจากปัญหาเดส์ในอดีตที่ผ่านมาทำให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการดำเนินการต่อปัญหาเดส์ และเมื่อปัญหาเดส์ได้ลดลง สิ่งที่ชุมชนได้เรียนรู้นั้น ก่อให้เกิดการเปิดตัวของชุมชนและเกิดความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เข้มแข็งขึ้น แทนนำชุมชนได้ร่วมกันผลักดันให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบอื่นๆไป และด้วยต้องการที่จะผลิกแนวคิดจากเดิมที่ชุมชนได้ประสบปัญหาและคนในชุมชนเกิดความรู้สึกเจ็บปวดกับปัญหาเดส์ที่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัวของตน เพื่อที่จะผลิกจากการทุกข์กับปัญหา (Suffering) ของชุมชนให้กลายมาเป็นภาคที่ดี สร้างชุมชนให้หลุดจากภาคปัญหาเดส์ในอดีต อันผลักพันสู่การพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป "...ชุมชนของผมจะไม่ได้เรียกว่า ชุมชนเดส์ มันจะได้ลับ ลีมเรืองเดส์ ยาบ้า อาชญากรรมต่าง ๆ ..." (แทนนำ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

ในกลุ่มของผู้สูงอายุนั้น มีความต้องการที่จะพัฒนาให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้ใช้เวลาว่างร่วมกันให้เกิดประโยชน์ โดยอันดับแรกก็เพื่อสร้างสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งด้านกาย และจิตใจ การใช้เวลานั่งนอกรากะเป็นการได้สังสรรค์ร่วมกันเนื่องจากผู้สูงอายุต้องการเพื่อนและสื่อสาร การได้พูดคุยกับคนวัยเดียวกันก็ทำให้กลายเป็นผู้สูงอายุที่แจ่มใส ไม่เข้าบ่ ลูกหลานไม่เบื่อ นอกเหนือนั้นการได้ใช้เวลาว่างนั้นผลิตผลิตภัณฑ์ชั่วคราวได้รับการพัฒนาในรูปแบบหรือวิธีการให้ดีขึ้นสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุได้ และจากการที่ตัวแทนของผู้สูงอายุได้ไปศึกษาดูงานก็เป็นการเปิดโลกทัศน์และสร้างพลังให้กับคนแก่ได้เป็นอย่างดี

ผลสรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อกิจกรรมรณรงค์เพื่อจัดการปัญหาเอ็ดส์

อ.เมือง (บ้านเรียงกลาง)

- กระบวนการสื่อสารรณรงค์โprocเดส์ในชุมชน ด้านเนื้อหาสาร ตัวสื่อ ไม่แตกต่างจากการรณรงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกชุมชน
- เกิดกระบวนการ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในฐานะผู้วางแผน / ผู้ผลิต ผู้รับสาร
- บทบาทของชุมชนต่อการรณรงค์โprocเดส์ได้เปลี่ยนไป จากผู้รับสาร สู่ การเป็นผู้ส่งสาร
- ชุมชนเกิดความพึงพอใจในกิจกรรมที่ตนเองได้ร่วมดำเนินการ โดยเฉพาะสื่อที่ได้ผลิตขึ้นเอง เช่น บอร์ดนิทรรศการและสื่อภาพพลิกของคนลีชู
- กิจกรรมศึกษาดูงานได้ขยายความคิดและประสบการณ์งานพัฒนาด้านเอ็ดส์และงานด้านอื่นของตัวแทนชุมชนที่ได้ไปร่วมศึกษาดูงาน

อ.พาน (บ้านดอยงาม)

จากการบูรณาการสื่อสารรณรงค์โprocเดส์ในชุมชน มี ๒ ลักษณะ คือ

- ...๑.) ตัวสื่อที่ชุมชนสนใจดำเนินการ (บอร์ดประชาสัมพันธ์ ป้ายคำวัญ) ไม่มีความสำเร็จในการดำเนินการ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมในภาพรวม(ชุมชน) และมีข้อจำกัดทางชุมชน ตัวบุคคล (เดียงตามสายเยาวชน)
- ...๒.) ตัวสื่อที่ได้รับการรับรองตั้งแต่แรกท้าทาย (ประเพณีทางท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้านสามพันธ์ครอบครัว) ได้ก่อให้เกิดข้อสรุปของชุมชนในการร่วมทดลองทำกิจกรรมการรณรงค์ โดยใช้การผสมผสานรูปแบบทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้เป็นช่องทางการสื่อสาร

- ผลจากกิจกรรมการรณรงค์ก่อให้เกิด

- ... “การมีส่วนร่วมของชุมชน” โดยภาพรวมของชุมชนและชุมชนมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อโดยตรง
- ... บทบาทของชุมชนต่อการจัดกิจกรรมการรณรงค์ได้ถูกยกเป็นผู้วางแผน/ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร
- ... ชุมชนเกิดความพึงพอใจในกิจกรรมที่ตนเองได้ดำเนินการ

อ.แม่สาย (บ้านป่าแดงหลวง)

- เมื่อว่าการดำเนินงานของกระบวนการภาครัฐจะแตกต่างจาก ๒ พื้นที่แรก ทั้งนี้มาจากการศึกษาชุมชนและผลการจัดการที่พบว่าประสบการณ์งานด้านเอ็ดส์ รูปแบบของการศึกษาวิจัย คือ การขยายฐานคิดของชุมชน ผ่านการศึกษาดูงาน (การสร้างแนวคิดร่วมกับแกนนำชุมชน ต่อการเป็นผู้ส่งสารในกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน ในอนาคตข้างหน้า หลังจากที่จบโครงการวิจัย)
- แกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชนบางส่วน ได้รับการสร้างแนวคิดจากการไปศึกษาดูงานในประเทศที่ชุมชนสนใจ และได้มีการปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับการจะดำเนินงานจริงในชุมชนของตนเอง
- จะได้มีการดำเนินกิจกรรมเมื่ออยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมของชุมชนต่อไป

เครือข่าย : ประสบการณ์ ๓ ชุมชน

จากการร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตัวแทนจาก ๓ ชุมชน ผ่านการจัด "เวทีเสวนาร่วม ๓ พื้นที่" ได้ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่าย ใน ๓ ประการด้วยกัน กล่าวคือ

- ๑.) เครือข่ายทางความคิดและข่าวสาร
- ๒.) เครือข่ายของประสบการณ์การดำเนินงานด้านเอดส์
- ๓.) เครือข่ายความร่วมมือ

ลักษณะของความเป็น "เครือข่าย" บนความสัมพันธ์ "เครือญาติ" ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ ในด้านบุคลากรในการดำเนินงาน การเป็นวิทยากร การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมในพื้นที่และอาจมีการเชิญตัวแทนจากพื้นที่ที่เหลือเข้าร่วม หรือแม้แต่การผ่านมายังพื้นที่ได้ ความสามารถจะตื่นตัว พากผ่อนได้ ขันถือเป็นการประสานงานทางหนึ่ง การจัดการปัญหาเอดส์ในรูปแบบ การมี "เครือข่าย" ร่วมนั้น ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่คล้ายและแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับ พัฒนางานของชุมชนและการนำเข้าข้อดี ข้อด้อยจากดำเนินงานมาประยุกต์ให้เป็นแนวทางให้เกิดความเหมาะสมสมกับชุมชนของตนต่อไป

การสื่อสารของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์

การสื่อสารของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอดส์ พบร่วมมีคุณลักษณะสำคัญสอดคล้องกับ การสื่อสารของชุมชนดังที่ กาญจนฯ แห่งเทพและคณ (๒๕๔๓) ได้กล่าวไว้ ในประเด็นดังต่อไปนี้

๑.) ลักษณะของการสื่อสารที่มีลำดับชั้น (Hierarchical-vertical communication)

๑.๑) การสื่อสารจาก "บนลงล่าง" (Top-down)

กล่าวคือ เป็นการร่วมประสานการดำเนินงานเอดส์จากผู้นำอย่างเป็นทางการลงมาอย่างลูกบ้าน ซึ่งจะพบร่วม หากผู้นำมีความสนใจในปัญหาของชุมชนตนเองและมีความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนแล้ว ผู้นำของชุมชน จะสร้างการสื่อสารร่วมกับลูกบ้านและเป็นผู้ริเริ่มงานในการแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชน ในกรณีศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้นำเป็นผู้สื่อสารไปยังคนในชุมชนให้ทราบถึงการดำเนินงานของโครงการวิจัยและการนำชุมชนเข้าร่วมในเวทีเสวนาต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้น ทั้งยังรวมถึงขั้นตอนการผลิตสื่อที่บบทบทของผู้นำมีส่วนอย่างมากคือ การสื่อสารและประสานความร่วมมือให้คนในชุมชนได้ร่วมมือกันในกิจกรรมการรณรงค์ต่าง ๆ

กลวิธีในการนำลูกบ้านเข้าร่วม อาทิ เช่น

- การเป็นแบบอย่างในการเข้าร่วมทุกกิจกรรม
- การสนับสนุนด้วยคำพูดและการเสนอแนวคิด
- การเชื่อมั่นในการดำเนินงานหรือที่เรียกว่ามีความคิดแบ่งบุกต่อการจัดกิจกรรมรณรงค์
- การอำนวยด้านสถานที่คือการใช้บ้านของผู้นำเป็นที่รวมรวมคนในราษฎรวางแผนและดำเนินการ

อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานเอกสารนี้ พบว่า “ไม่จำเป็นต้องมาจากผู้นำที่เป็นทางการเสมอไป ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้นำการแก้ไขปัญหาเอกสารของชุมชนมาจากผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำที่เกิดจากความสนใจส่วนบุคคลต่อการแก้ปัญหาและได้พัฒนามาเป็นแก่นนำของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเอกสาร และผู้นำที่มาจากบทบาทของพ่อบ้านแม่บ้านในชุมชนที่มีความห่วงใยในลูกหลานของตนและได้เห็นประโยชน์จากการจัดกิจกรรมรณรงค์จึงได้เข้าร่วมกิจกรรมในที่สุด

๑.๒) การสื่อสาร “แบบแนวอน” (Horizontal)

กล่าวคือเป็นการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนร่วมกัน การที่ชุมชนจะเห็นปัญหาร่วมกันนั้น ต้องมีการสร้างเวทีเสนาะหรือช่องทางในการสื่อสารระหว่างกัน ช่องทางการสื่อสารที่พับในชุมชนคือ การประชุมหมู่บ้าน ดังจะพบว่า การนำเรื่องการจัดกิจกรรมรณรงค์เข้าสู่ที่ประชุมหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดประดีนหารือร่วมกันของคนในชุมชน ที่ประชุมได้มีสิทธิ์ออกเสียงและการแสดงความคิดเห็น จากการพูดคุยร่วมกันนี้ได้สร้างผลการยอมรับร่วมกันและได้กล่าวเป็นมติของชุมชน ซึ่งมติของชุมชนนี้เป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนต่อ กิจกรรมการณรงค์นั้น อาทิเช่น การประสานงานและความร่วมมือไปยังส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ เป็นต้น

ลักษณะของสื่อสารแบบแนวอนของคนในชุมชนต่อการจัดการแก้ไขปัญหาเอกสารของชุมชนได้แก่

- ถ้ามีความเห็นร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดี เป็นประโยชน์และสามารถดำเนินการได้ แม้จะเกิดในที่ประชุมแล้ว กิจกรรมผลักดันให้เกิดความร่วมมือโดยคนทั้งชุมชนได้
- การสื่อสารแบบแนวอน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เป็นทั้งผู้ดูแลรับสารและส่งสารไปพร้อมกัน ลักษณะ เช่นนี้ ทำให้เกิดการเสนอความคิดและรับแนวคิดร่วมกัน

๑.๓) การสื่อสารจาก “ล่างขึ้นบน” (Bottom-up)

กล่าวคือ เป็นการสื่อสารจากลูกบ้านย้อนกลับขึ้นไปยังผู้นำ เนื่องจากบทบาทหนึ่งของผู้นำคือผู้ที่อำนวยให้เกิดการพัฒนาในชุมชนของตน โดยผู้นำเพียงลำพังไม่สามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ดังนั้น จำเป็นต้องมีทีมงานร่วมกันในการวางแผนและจัดการ และเพื่อช่วยให้ผู้นำได้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและครอบคลุม ผู้นำจึงต้องฟังเสียงของคนในชุมชน และทรัพยากรด้านบุคคลของชุมชนนั้นยังประกอบไปด้วย ประชาชนชุมชน พ่อครู ผู้นำทางศาสนา ครู ผู้ดีเชื้อเชิญเป็นผู้มีศักยภาพในการนำชุมชนไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาได้ การสื่อสารจากลูกบ้านนั้นเป็นการสะท้อนให้กับผู้นำต่อการดำเนินการในชุมชน หากมีการสื่อสารในรูปแบบเช่นนี้ ร่วมด้วย จะทำให้เกิดการรณรงค์อย่างที่คนในชุมชนต้องการ

๒.) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษาวิจัยนี้ ได้ใช้ การศึกษาเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการศึกษา โดยเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อต้องการให้เกิดลักษณะดังนี้

๒.๑) การสร้างการตระหนักรู้ใน “การเป็นเจ้าของของชุมชน” ผ่านการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนจากการจัดทำที่เสนาชุมชน โดยการจัดให้มีประดีนการแสดงความคิดเห็นในด้าน ลักษณะชุมชนของตน เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน จุดดีและจุดด้อย (SWOT) รวมถึงความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ซึ่ง

การตระหนักในการเป็น “เจ้าของชุมชน” นั้นได้ย้ำเน้นให้เกิดความผูกพันของคนและชุมชน และอาจรวมไปถึงความหวังแห่งในชุมชนของตน อันนำสู่การเกิดขบวนการหรือกลุ่มพลังของชุมชนที่จะเข้ามายัดการกับปัญหา เอดส์ของชุมชน หรือ “คนละทำงานเอดส์” จากศึกษาพบว่า คนละทำงานเอดส์นั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการศึกษาวิจัย เนื่องจากคนละทำงานเอดส์เป็นกลุ่มที่ริเริ่มในกิจกรรมการรณรงค์เอดส์ ของชุมชน ทั้งยังสามารถลักดันให้เกิดการดำเนินงานรณรงค์ในรูปแบบของชุมชนทั้งหมดได้ และลักษณะของผู้ที่เข้ามายังเป็นคนละทำงานเอดส์อันดับแรกนั้น ได้แก่ ผู้ที่มีความสนใจในชุมชนของตน และภายนหลังติดตามด้วยความสามารถของแต่ละบุคคลในการพูด ด้านเขียนหรือด้านความคิด สถานภาพของแต่ละบุคคลต่องานเอดส์ เช่น เคยดำเนินงานด้านเอดส์มาก่อน เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเอดส์ หรืออีกหลายคนที่ได้เข้ามาย่างการถูกคัดเลือกและไม่แน่ใจว่าต้นจะสามารถทำได้หรือไม่ แต่ก็ยังดีเข้าวาร์มและร่วมทำในสิ่งที่ตนสามารถทำได้

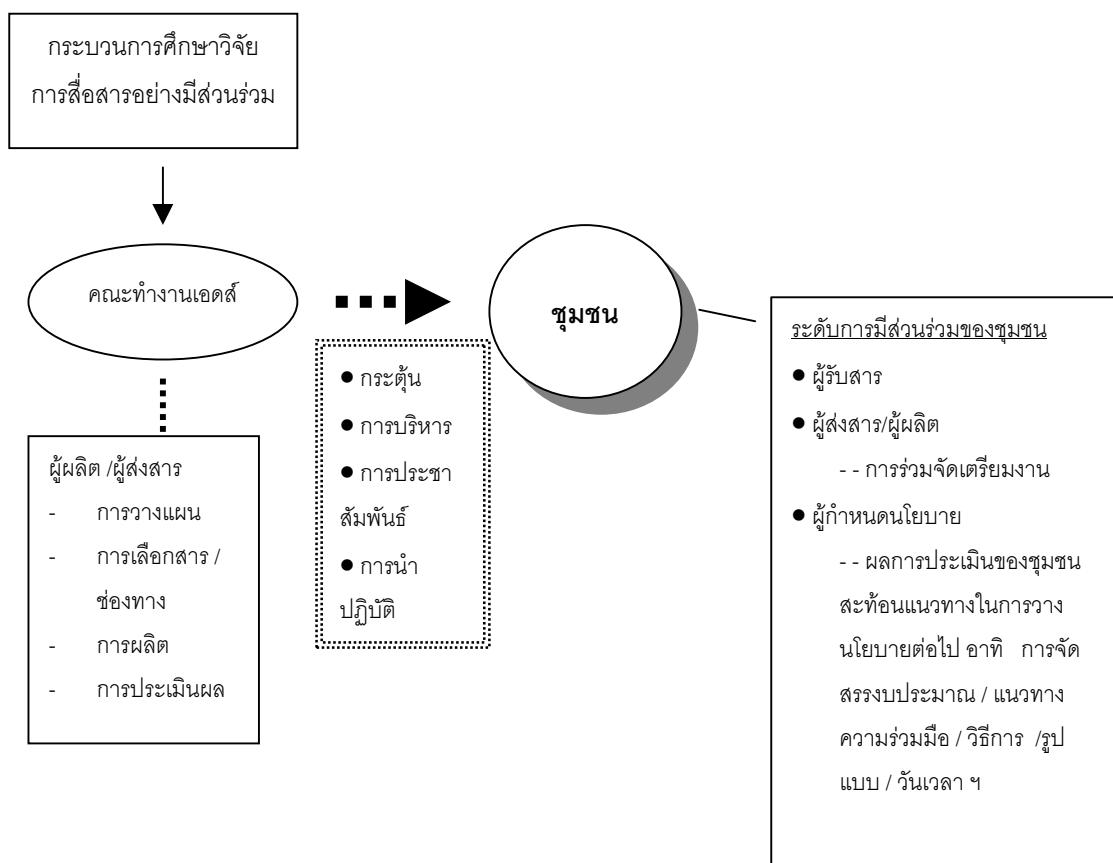
๒.๒) โอกาสในการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชน เดิมที่การจัดกิจกรรมการรณรงค์นั้นมาจากการกลุ่มมีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้นำในฝ่ายบริหารหรือการเข้ามาสนับสนุนขององค์กรภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ร่วมกับอีกหลายส่วนในชุมชน โดยการวางแผนการดำเนินการและจัดกิจกรรมรณรงค์นั้นให้กับคนในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนคือผู้รับสาร การเข้าถึงสื่อจึงเป็นการได้รับสารจากกระบวนการรณรงค์มากกว่าที่จะเป็นการเข้าถึงบทบาทของการร่วมแสดงความคิดเห็นและเลือกสื่อในการรณรงค์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการลักษณะเช่นนี้ก็นับว่าเป็นประโยชน์กับชุมชนในการรณรงค์ป้องกันเอดส์ แต่เพื่อให้เกิดผลในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น ควรที่จะคำนึงถึงการเข้าถึงสื่อของคนในชุมชนต่อการเข้ามาแสดงความคิดเห็นและเลือกสื่อที่ตรงกับความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

๒.๓) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ในทุกระดับ

กล่าวคือ กิจกรรมการรณรงค์นั้น อาจแบ่งระดับการมีส่วนร่วม เช่น ส่วนของการเป็นผู้รับสารที่เป็นของคนในชุมชนทั้งหมด ส่วนของการเป็นผู้ผลิตและส่งสารจากเกิดกับคนบางกลุ่ม หรือที่เรียกว่า “คนทำงานเอดดิส์” ซึ่งสาระสำคัญของการเป็นผู้ผลิตคือ ต้องเป็นตัวแทนของคนในชุมชนที่ได้ร่วมกันผลิตและร่วมส่งสาร โดยร่วมเป็นผู้เลือกประเด็นของเนื้อหาในการรณรงค์ วิธีการนำเสนอ หรือช่องทางการเผยแพร่ รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในการผลิตและร่วมประเมินผล ส่วนระดับสุดท้ายคือผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนั้นอาจขึ้นกับความสำเร็จของการเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งสารของชุมชน กล่าวคือ หากชุมชนเห็นผลดีที่เกิดจากการจัดกิจกรรมรณรงค์ของชุมชนและความร่วมมือ ความสามารถของชุมชนต่อการดำเนินการผลิตแล้วนั้น ภายหลังชุมชนจะเป็นผู้ร่วมเสนอให้เป็นแผนงานหรือความร่วมมือที่จะเกิดต่อไปในอนาคตได้ และนำมาสู่การจัดสรรงบประมาณ การกำหนดวันเวลาในการดำเนินการ วิธีการดำเนินการ และสิ่งที่สำคัญคือ ชุมชนมีฐานของประสบการณ์ในการทำงานด้านเอดดิส์ที่จะนำมาใช้ในการจัดการปัญหาเอดดิส์ของชุมชนต่อไป

๒.๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่นับว่าสำคัญที่สุด ต้องเน้น เนื่องจากผู้ที่เป็นฝ่ายรับสารนั้นจะเป็นฝ่ายรับสารที่สมบูรณ์ ขณะที่ผู้ผลิตและผู้ส่งสารจะดำเนินการอย่างสมบูรณ์แบบก็ต่อเมื่อมีการประเมินผลของกิจกรรมที่จัดขึ้นมาทั้งหมด ผลของการประเมินนั้นจะเป็นการสรุปกิจกรรมการรณรงค์นั้นว่าเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง อีกทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหากมีการจัดกิจกรรมการรณรงค์ในอนาคตต่อไป

แผนภูมิที่ ๑ แสดงการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ของชุมชน

ศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาเอกสารของชุมชน

เนื่องจากศักยภาพของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอกสารของชุมชนคือความสามารถของชุมชนอันประกอบด้วยองค์ประกอบที่ทำให้เกิดศักยภาพในการดำเนินงานเอกสาร ได้แก่ ลักษณะของแต่ละชุมชน ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน ทรัพยากรห้อมชาติ โครงสร้างทางอำนาจ ระบบความคิด สภาพเศรษฐกิจ ระบบความเชื่อ ทุกอย่างล้วนเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำมายัดการปัญหาเอกสารของชุมชนได้ โดยการวิเคราะห์ความเป็นศักยภาพของชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเอกสารนั้น จะวิเคราะห์ได้จากการมีส่วนร่วมและองค์ประกอบของชุมชนที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาเอกสาร

๑.) โครงสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน

ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “ระบบเครือญาติ” ในชุมชน ทั้งนี้คนในชุมชนนั้นมีความเกี่ยวพันในความเป็นญาติทั้งในความเป็นญาติที่มาจากสายเลือดและสภาพภาพที่ได้มาในภายหลัง ซึ่งความเป็นเครือญาติส่งผลในการจัดการปัญหาเอกสารได้คือ เมื่อคนในชุมชนเข้าใจในเรื่องของโรคเอกสารว่ามีการติดเชื้อได้อย่างไร อีกทั้งเข้าใจในวิธีการอยู่ร่วมกัน ทั้งเกิดความตระหนักรว่างแล้วดีดีญาติของพากษา เป็นคนในชุมชนเดียวกัน ความรังเกียจเมื่อครัวดีตันนั้นได้ผ่อนคลายลง คนในชุมชนยอมรับผู้ติดเชื้อและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข อีกทั้งผู้ติดเชื้อสามารถร่วมกิจกรรมและเข้ามาจัดการปัญหาเอกสารของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับ

การจัดการต่อปัญหาเอกสารของชุมชนผ่านทางความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหรือที่เรียกว่า “ระบบเครือญาติ” ดังมีดังต่อไปนี้

- เมื่อผู้ติดเชื้อได้กลับมาเป็นผู้ป่วยเอกสารนั้น คนในครอบครัวคือผู้ที่ดูแลเขามาแล้วนั้นได้เป็นอย่างดีตามอัตตภาพของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยได้กลับมา มีสุขภาพแข็งแรงอีกครั้งหรือให้จากไปอย่างมีความสุข
- การสื่อสารของระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน ไม่ว่าคนนั้นจะมีสถานภาพความเป็นญาติอย่างไร หรือมีระดับการสื่อสารขั้นไหน ซึ่งเนื้อหาสาระของการสื่อสารนั้นคือ เพื่อเตือนซึ่งกันและกันให้ห่างไกลจากพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอกสาร
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์โรคเอกสารของชุมชน ดังจะพบว่า คนในชุมชนตระหนักรว่าง ปัญหาเอกสารอาจคุกคามต่อชุมชนของเข้าได้และกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มหลานของพากษาในนั้นมีโอกาสเสี่ยงเช่นเดียวกับคนรุ่นพ่อแม่ในอดีตที่เผยแพร่ปัญหาเอกสารและเสียชีวิตมาหลายรายแล้ว กิจกรรมการรณรงค์นั้นถูกจัดขึ้นตามการดำเนินงานของชุมชนผ่านบางกลุ่มหรือจากองค์กรภายนอกหรือจากความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรภายนอก อย่างไรก็ตาม กิจกรรมนั้นมีเป้าหมายเพื่อรณรงค์ให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและเกิดความตระหนักรว่างในปัญหาเอกสาร ตลอดจนการมีทัศนคติแบ่งบากต่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขันเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอกสารและที่สุดเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมใจกันในการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอกสารในชุมชนต่อไป

๒.) กลุ่มหรือองค์กรชุมชน

เป็นกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่เข้ามาจัดการต่อปัญหาเอกสารในชุมชน จำแนกได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเรื่องของผู้นำเป็นได้ทั้งส่วนสนับสนุนให้เกิดการจัดการปัญหาเอกสารในชุมชน ขณะเดียวกันอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ

ผู้นำที่ให้การสนับสนุน จะพบว่า เป็นผู้นำที่มีแนวคิดในการต้องการให้ชุมชนของตนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับการพัฒนา เป็นผู้นำที่เห็นปัญหาของชุมชนของตน สำหรับปัญหาเอกสารนั้น พบร่วมกับผู้นำเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการรณรงค์ในชุมชน เป็นบทบาทของผู้นำกิจกรรมนั้นและอำนวยให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนต่อกิจกรรมรณรงค์

ผู้นำที่เป็นอุปสรรค พบร่วมกับผู้นำลักษณะเช่นนี้ไม่แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมการรณรงค์ อีกทั้งไม่ได้ชี้บทบาทของความเป็นผู้นำสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์ เป็นแต่เพียงให้กิจกรรมนั้นเกิดขึ้นจากฐานของลูกบ้าน

หรือผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากกิจกรรมนั้น และจากการสะท้อนของคนในชุมชนพบว่า ผู้นำควรจะเป็นผู้ที่เข้ามาจัดการดูแลชุมชน แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำกล้ายเป็นผู้ที่ชุมชนต้องขอสิ่งสารกระตุ้นให้ผู้นำเข้ามาจัดการกับปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหา

กลุ่มแกนนำ คนในชุมชนที่สนใจในปัญหาเอดส์ของชุมชน พร้อมทั้งมีความกระตือรือร้นในการที่จะแก้ปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มแกนนำนี้อาจมาจากคนหลายกลุ่มในชุมชนทั้งจากผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการหรือจากชาวบ้านชุมชน โดยได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาเอดส์ของชุมชน อีกทั้งร่วมประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งแกนนำของชุมชนนี้ทำให้เห็นพลังของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอดส์ ที่ชัดเจนมากขึ้น

กลุ่มผู้ติดเชื้อ เนื่องจากผู้ติดเชื้อนั้นเป็นสื่อบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเอดส์ เรื่องราวของผู้ติดเชื้อนั้นสามารถสร้างผลของการรณรงค์ได้ การเข้ามาจัดการปัญหาเอดส์ของผู้ติดเชื้อนั้นคือการใช้สื่อบุคคลในการสื่อให้เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายและใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันจะพบว่า ผู้ติดเชื้อเข้ามายึดบناทต่อการเอดส์ของชุมชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ติดเชื้อนั้นมีได้เข้ามาจัดการปัญหาเอดส์เพื่อให้เกิดประยุกต์กับผู้ติดเชื้อและครอบครัวเท่านั้น หากแต่ได้กลยุทธ์มาเป็นผู้ร่วมจัดการปัญหาเอดส์เพื่อคนในชุมชนหรือคนที่ไม่ติดเชื้อ ซึ่งเป็นประเด็นที่ชุมชนจะต้องปรับตัวมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสื่อบุคคลเหล่านี้เห็นควรที่ชุมชนจะต้องดูแลรักษาให้อยู่ต่ำนานเท่านั้น และชุมชนเองจะต้องมีบทบาทมากขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ หากจะเปรียบไปแล้วชุมชนเป็นเสมือนการปักครื่งประเทศหนึ่ง มีการจัดการอยู่ในชุมชนของตน ระดับหนึ่ง ดังนั้นชุมชนจะต้องปรับตัวเข้าสู่การจัดการโดยตัวของชุมชนมากยิ่งขึ้น เสมือนกับการจัดการบริหารประเทศเช่นกัน

๓.) ระบบความคิดหรือวิถีคิดของชุมชน

ด้วยระบบวิถีคิดของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอดส์พบว่า หากคนในชุมชนมีวิถีคิดที่เน้นคำสอนทางศาสนาหรือคุณธรรมนำชีวิตแล้วนั้น ชุมชนจะให้ความสำคัญกับปัญหาเอดส์ด้วยเช่นกัน จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนที่มีวิถีคิดในเรื่องของบุญและการทำบุญแล้วนั้น คนในชุมชนต่างมีความยินดีร่วมกันในการทำบุญ ซึ่งเป็นประเด็นที่เสริมสร้างกับการจัดกิจกรรมการรณรงค์ได้เป็นอย่างดี ดังจะพบว่า มีการปั้นเขาไว้บนธรรมปะเพณีของชุมชนที่มีคุณค่าเข้ามาใช้ในกิจกรรมการรณรงค์อันสอดคล้องกับวิถีคิดของคนในชุมชน แล้วนั้น ด้านการสร้างความร่วมมือและการเตรียมการสามารถเกิดขึ้นในช่วงระยะสั้นเมื่อเทียบกับบางกิจกรรมที่ต้องใช้เวลานาน ซึ่งผลสุดท้ายกิจกรรมนั้นมีได้เกิดผลในการรณรงค์ของชุมชน

วิถีคิดอีกประการหนึ่ง คือ การเห็นอกเห็นใจในเพื่อนบุญด้วยกัน เนื่องจากปัญหาเอดส์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น ต่างไม่มีใครที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับตน ดังนั้นผู้ที่ประสบปัญหาเช่นนี้จึงเป็นผู้ที่ควรได้รับความเห็นใจจากชุมชน คำล้านนาล่าไว้ว่า “ตกต่าเป็นเป็นดีครัวหัว ตกต่าตัวเป็นดีครัวเรี้ย” สะท้อนแง่คิดว่า เรื่องทุกข์ร้อนของผู้อื่นนั้นอาจเป็นเรื่องที่สนุกสนานของบังคับ แต่หากตนเองได้ประสบเช่นนั้นแล้วจะกล้ายเป็นเสียงร้องให้เงื่อนสุด ซึ่งใช้สอนคนรุ่นต่อ ๆ มาว่า อย่าข้าเติมในเรื่องทุกข์ร้ายของผู้อื่น เพราะหากเกิดกับเราบ้าง ก็คงจะทนไม่ได้เช่นกัน และอีกคำล้านนาหนึ่งที่กล่าวว่า “ເອັນດູເປັນ” นั้นสะท้อนให้เห็นพื้นฐานของคนภาคเหนือที่มีจิตใจแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้วยวิถีคิดที่ให้ความสงสารและความเห็นใจผู้ติดเชื้อในตนเอง นำมาสู่การแก้ไขปัญหาเอดส์ของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ของชุมชน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะของกระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ของชุมชน ๓ พื้นที่มีดังนี้

	อ.เมือง(บ้านเวียงกลาง)	อ.พาน (บ้านดอยงาม)	อ.แม่สาย(บ.ป่าแดงหลวง)
องค์ประกอบของการสื่อสารผู้ส่งสาร(sender)	คณะทำงานเอดส์ (ผู้นำชุมชน/ตัวแทนเยาวชน/ผู้ติดเชื้อ/ผู้ได้รับผลกระทบ/พ่อบ้านแม่บ้าน)	คณะทำงานเอดส์ (ผู้นำชุมชน/เยาวชน/แม่บ้าน/พ่อบ้านผู้ติดเชื้อ)	แกนนำชุมชนและกลุ่มฝ่าย (ผู้นำที่เป็นทางการ/หmoพื้นบ้านพ่อบ้าน/แม่บ้านผู้ติดเชื้อ)
เนื้อหาสาร (message)	ความรู้เรื่องโคงเอดส์ / พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์/วิธีการป้องกัน/เพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย/การอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ/การดูแลผู้ป่วยเอดส์	การเริ่มกำลังใจผู้ได้รับผลกระทบจากโคงเอดส์/ การใช้ความรักความผูกพันของครอบครัวป้องกันเอดส์	การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชุมชน จากความบอบช้ำในปัญหาเอดส์สู่ศักดิ์ศรีของชุมชน
ผู้รับสาร (reciever)	คนในชุมชน / คนนอกชุมชน	คนในชุมชน / ชุมชนใกล้เคียง	คนในชุมชนและตำบลເກະช้าง
ช่องทางการสื่อสาร (channel)	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / พ่อบ้านแม่บ้าน / ผู้นำ สื่อเฉพาะกิจ - บอร์ดประชาสัมพันธ์ - ภาคพลิก - การเดินรณรงค์	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / ครู / ผู้นำ / เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อประเพณี - ประเพณีท่านทodor - งานศาสนาสัมพันธ์ครอบครัว ครัว “เล่นบ่เก่า เข้าขก กัน”	สื่อบุคคล - ผู้ติดเชื้อ / แกนนำชุมชน / เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน แนวคิด พิพิธภัณฑ์ชุมชน
แหล่งที่มาของกระบวนการ	ภายนอกชุมชน - ภายนอกชุมชน	หน่วยงานภาครัฐ	หน่วยงานภาครัฐและเอกชน
ขอบเขตการสื่อสารรณรงค์	การสื่อสารใน ๓ พื้นที่ พบว่า เป็นการผสมผสานร่วมระหว่างการสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อประเพณี สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจและสื่อมวลชนจากฐานการดำเนินงานในอดีต	การสื่อสารระหว่างบุคคล	แกนนำชุมชนและกลุ่มฝ่าย การสื่อสารระหว่างบุคคล
เป้าหมายการสื่อสาร	เป็นการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข้อมูลในเรื่องโคงเอดส์และใน้มน้ำใจให้คนตระหนกในปัญหาเอดส์และผลกระทบที่ตามมา	เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบ อาทิผู้สูงอายุที่รับภาระดูแลหลานที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโคงเอดส์ เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของคนด้วยประเต็นปัญหาเอดส์	เพื่อพัฒนาความเป็นตัวตนของชุมชน (community self-expression) ในการแสดงออกซึ่ง ศักดิ์ศรี ภูมิปัญญาของชุมชน

กระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการนั้นกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการกับปัญหา เอดส์ของชุมชนได้ โดยการสื่อสารรณรงค์นั้นต้องเป็นการดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีการประสานแนวคิดที่เป็น ประโยชน์ต่อการจัดการ รวมถึงต้องมีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน ในประเด็นของข้อมูล ของชุมชน การศึกษาถึงลักษณะและบริบทของชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ความพึงพอใจหรือ ความต้องการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงชุมชนของตนให้ดีขึ้น โดยกระบวนการนี้ยังได้สร้างให้เกิดความภาคภูมิใจใน ชุมชนของตน อันเป็นการตอกย้ำถึงบทบาทของการเป็น “เจ้าของชุมชน” ที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชนของ ตน

รูปแบบของการสื่อสารนั้น ควรจะเป็นการสื่อสารสองทางที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ได้เพื่อให้การสื่อสารรณรงค์นั้นตรงใจผู้รับสารขณะที่ผู้รับสารสามารถท้อในกระบวนการสื่อสารมายังผู้ส่ง สารได้ นอกจากนั้นยังมีทิศทางการให้ผลของข่าวสารในทิศทางที่หลากหลายได้แก่ การให้ผลของข่าวสารจากสื่อ ภายนอกเข้าสู่ชุมชน การใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนกันเองและการใช้สื่อเพื่อส่งสารเรื่องราว ของชุมชนออกไปยังบุคคลภายนอก แหล่งที่มาของวรรณรงค์ให้เป็นการสื่อสารที่มาจากการภายนอกชุมชนและ การสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในชุมชน กล่าวคือไม่ปฏิเสธการสื่อสารจากกลุ่มภายนอก การสื่อสารจากหน่วยงานภายนอก นอกชุมชนจะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ให้แก่คณะทำงานเอดส์ในชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้ สร้างประสบ กรณ์ในการดำเนินงานเอดส์มากยิ่งขึ้น สามารถนำข่าวสารหรือความรู้ที่ได้มาเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชน และ เมื่อการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้หยุดลง ชุมชนยังคงมีการสื่อสารภายในของชุมชนและมีการจัดการ กับปัญหาเอดส์โดยตัวของชุมชนเอง

เป้าหมายการสื่อสารนั้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน รวมทั้งเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นและ ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งสื่อที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นสื่อที่เหมาะสม สำหรับประโยชน์ การใช้งานของชุมชน เป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมการสื่อสาร ที่เกิดขึ้นยังเป็นไปตามข้อสันนิษฐานที่ว่า การสื่อสารในชุมชนนั้นมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาเอดส์ โดยช่วยลดการ ติดเชื้อลงได้ โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งถือเป็นการสื่อสารหลักของคนในชุมชน กล่าวคือ เมื่อ ได้รับข่าวสารต่างๆ จากสื่อหรือแหล่งได้ก็ตาม อาจจะมีจำนวนมากคุยกับกล่าวกันกีต่อหนึ่ง นอกจากนี้ ผลที่ ได้จากการสื่อสารที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่พบว่า เมื่อคนในชุม ชนได้รับข่าวสารจากสื่อเอดส์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีต่อผู้ ติดเชื้อ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อข่าวสารที่ได้รับ จึงเกิดการยอมรับปฏิบัติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น ไม่รัง เกียจผู้ติดเชื้อ เกิดการป้องกันตนของมากขึ้น มีการพูดคุยประเด็นเกี่ยวกับเอดส์มากขึ้น และพยายามที่จะลด พฤติกรรมเสี่ยงลง

จากการศึกษาการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเอดส์ดังกล่าว ยังสามารถชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาเอดส์ ควรจะเป็นการใช้สื่อที่ผสมผสานกันหลาย ๆ รูปแบบและไม่จำกัดในข้อดีของสื่อชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น หากแต่ อยู่ที่ข้อดีของสื่อแต่ละชนิดนั้นจะช่วยให้เป้าหมายในการรณรงค์สำเร็จได้อย่างไร ประกอบกับการสื่อสารที่ผ่าน สื่อแต่ละรูปแบบมักจะมีข้อเด่นและข้อด้อยที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามข้อสันนิษฐานการวิจัยที่ว่า กระบวนการ สื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการสามารถจัดการกับปัญหาเอดส์ในชุมชนได้ โดยใช้การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อพื้นบ้านหรือสื่อประเพณี และสื่อท้องถิ่น ดังนั้น หากนำ

การสื่อสารต่างๆ เหล่านี้มามาใช้ในลักษณะของการบูรณาการของการสื่อสารอันทำให้ส่งเสริมและสนับสนุนเชิงกันและกัน ก็จะส่งผลให้การสื่อสารเกี่ยวกับโรคเอดส์เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

แนวทางการจัดการรณรงค์ป้องกันปัญหาเออดส์ในชุมชน

แผนภูมิที่ ๑ แสดงคุณลักษณะแนวทางการจัดการปัญหาเออดส์ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

๑.) ข้อเสนอแนะสำหรับพื้นที่ศึกษาวิจัย

๑.๑) ชุมชนควรมีการดำเนินการรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาเออดส์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินถึงความรักและห่วงแห่งชุมชนของตน ในฐานะที่เป็น “เจ้าของชุมชน” อันจะมีส่วนให้มีการรังสรรคสิ่งที่ดีเพื่อชุมชนของตนต่อไป

๑.๒) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์โควิด-19 รวมถึงการสร้างช่องทางการสื่อสารร่วมกันในชุมชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานของคนในชุมชน

๑.๓) ชุมชนควรมีการวางแผนเพื่อร่วมจัดสรรงบประมาณของชุมชนในการดำเนินงานด้านเออดส์ ทั้งจากงบประมาณของส่วนกลางหรือจากความร่วมมือของคนในชุมชนด้วยกัน

๑.๔) ควรมีการสนับสนุนให้คุณในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรม ให้คุณรุ่นต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมทีมงานในการดำเนินการร่วมกัน ตลอดจนการร่วมมือกัน ประสานความคิดในทุกกลุ่ม องค์กรชุมชนในกิจกรรมการรณรงค์ของชุมชน

๑.๕) ควรตระหนักในศักยภาพของชุมชนของตนเอง และค้นหาทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรชุมชน เพื่อให้มีส่วนในการจัดการปัญหาเออดส์ของชุมชน

๑.๖) แม้ว่าสถานการณ์ปัญหาเอกสารส์ได้เบาบางลง ชุมชนยังคงต้องจัดให้มีการรณรงค์ป้องกันปัญหาเอกสารส์ต่อไป ให้เป็นการเฝ้าระวังมิให้ปัญหาเกิดขึ้นอย่างรุนแรงเช่นในอดีตที่ผ่านมา

๑.๗) สำหรับปัญหาเอกสารส์นั้นมิได้มุ่งแก้ก่ออยู่เฉพาะปัญหาเอกสารส์เพียงเท่านั้น หากแต่มีปัญหาอื่นที่เชื่อมสัมพันธ์กัน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น คือการแก้ปัญหาในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ไม่เพียงแต่มุ่งแก้ปัญหาเท่านั้น หากแต่ร่วมพัฒนาสภาพของชุมชนเพื่อการจัดการปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

๒) ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน

๒.๑) ความมีการพัฒนาแนวทางการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อชุมชน โดยการเน้นในบริบทของชุมชน รวมถึงการวางแผนดำเนินงานในชุมชนอย่างที่สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน ให้การดำเนินงานขององค์กรอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาชุมชนหรือมิได้ดำเนินงานพัฒนาบนพื้นฐานความต้องการความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ผลสำเร็จของงานพัฒนาในชุมชนคือผลสำเร็จขององค์กร

๒.๒) บทบาทของนักพัฒนาคือผู้สนับสนุนและอื้อให้เกิดการจัดการในชุมชน เนื่องจากหลายครั้งที่นักพัฒนาเป็นเสมือนอัศวินม้าขาวที่เข้ามายัดกับปัญหาของชุมชน ชุมชนจึงเป็นฝ่ายรับการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก แต่ไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการปัญหาด้วยตนเอง บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงควรเป็นผู้อื้อให้เกิดการพัฒนาในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มากกว่าการครอบงำชุมชนในด้านแนวคิดในการจัดการปัญหาของชุมชน

๒.๓) การทำงานพัฒนาในชุมชนนั้น ควรอย่างยิ่งที่นักพัฒนาจะเริ่มการพัฒนาที่ตนเองก่อน กล่าวคือ การเข้าไปทำงานในชุมชนต้องสร้างแนวคิดและพัฒนาตนเองด้วยความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ นักพัฒนาจึงเป็นตัวผู้ที่อยู่ระหว่างความรู้เชิงอักษรและการดำเนินงานจริงในชุมชน เป็นผู้นำความรู้ทางวิชาการขยายสู่ชุมชน ขณะเดียวกัน นำความรู้จากชุมชนถ่ายทอดเป็นเชิงวิชาการหรือสังคมวงกว้าง ความรู้เรื่องการพัฒนาชุมชนจะไม่ได้เกิดจาก การนั่งเทียนและอยู่บ่น "ความน่าจะเป็น" ถูกต่อไป

๒.๔) การทำงานกับชุมชนนั้นต้องอาศัยความจริงใจเป็นอย่างมาก จากการดำเนินงานวิจัยนั้น ชุมชนได้สะท้อนว่า การรับปากหรือสัญญาไว้จะดำเนินการลิ่งได้กับชุมชนนั้น ควรจะเป็นดังที่พูดไว้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม พันธะความผูกพันนั้นให้สร้างอยู่บนความจริงใจร่วมกันบนพื้นฐานที่สามารถดำเนินการได้

๓.) ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรส่วนท้องถิ่น

๓.๑) ความมองงานของชุมชนเป็นภาพรวมบนความร่วมมือร่วมกัน โดยไม่แยกว่างงานเอกสารส์เป็นหน้าที่ของสถานี อนามัยหรือกลุ่มผู้ติดเชื้อ แต่เป็นงานที่ทุกฝ่ายในชุมชนจะต้องร่วมกันในการดำเนินงาน

๓.๒) การดำเนินงานในชุมชนนั้น องค์กรท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ดำเนินการในชุมชน ดังนั้นเป้าหมายหรือวิธีการสู่ความสำเร็จนั้นควรอยู่บนความสำเร็จหรือประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนที่ตนดำเนินงาน นอกจากนั้นท่าทีขององค์กรส่วนท้องถิ่นคือผู้รับใช้ชุมชนแต่มิได้เป็นผู้มีอำนาจในการปกครองเท่านั้น ซึ่งมิได้เกิดผลในทางการพัฒนาชุมชนแต่อย่างไร หากแต่การใช้สถานภาพและทรัพยากรขององค์กรท้องถิ่นนั้นสร้างประโยชน์สุขแก่ชุมชนแล้ว องค์กรส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรในดวงใจของชุมชนอย่างแท้จริง

๓.๓) งบประมาณที่ดำเนินงานในชุมชนนั้น จำเป็นที่จะต้องนำมายัดการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง ในส่วนงบประมาณการดำเนินงานด้านเอกสารนั้น ควรจะจัดให้ได้ดำเนินการกับการแก้ไขปัญหาเอกสารอย่างโปรดีและให้ดำเนินการอย่างเกิดผลประ匕ณ์สูงสุด

๓.๔) องค์กรท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีโอกาสได้เรียนรู้หลักการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ให้มากขึ้น เพื่อที่จะสามารถเตรียมสร้างทักษะและสร้างความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงาน คนในชุมชนสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

๔.) ข้อเสนอแนะสำหรับระดับนโยบาย

๔.๑) รัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลากรของรัฐที่อยู่ในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคคลากรของรัฐเหล่านี้คือผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามาสู่ชุมชนในระดับล่าง ซึ่งปัญหาเอกสารและปัญหาอื่น ๆ จะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๒) รัฐควรจัดสร้างงบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชนในด้านการดำเนินงานพัฒนาต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้นและควรกระทำอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งตรวจสอบการใช้งบประมาณของผู้รับผิดชอบและมีบทลงโทษหากเจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่นใช้งบอย่างผิดประเภทและสูญไปในทางทุจริต ทั้งนี้เพื่อที่การดำเนินงานต่าง ๆ จะเกิดความเคลื่อนไหวขึ้นได้จริงและสามารถพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๕.) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

๕.๑) ควรมีการวิจัยที่นำกระบวนการภาระมีส่วนร่วมของชุมชนนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานรณรงค์แก้ไขปัญหาในเรื่องอื่นๆ ร่วมด้วย เนื่องจากปัญหาเอกสารนั้นได้พ่วงกับประเด็นปัญหาอื่น ๆ ในชุมชน

๕.๒) ควรมีการศึกษาวิจัยที่เรียกว่า การวิจัยของชุมชน กล่าวคือ เป็นการร่วมสร้างชุมชนให้เรียนรู้กระบวนการวิจัยในชุมชน โดยนักวิจัยมีส่วนสนับสนุนในความรู้และเทคนิคของการศึกษาวิจัย ส่วนการดำเนินงานตามกระบวนการนั้น ชุมชนเป็นผู้เก็บข้อมูลและขั้นตอนของการประเมินผลเป็นการดำเนินงานร่วมกับนักวิจัย

รายการอ้างอิง

กาญจนा แก้วเทพ และคณะ . การสื่อสารเพื่อชุมชน . สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้ . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๔๓.

จากรัฐมนตรี . ศักยภาพชุมชนกับการแก้ไขปัญหาเอดส์ . สรุปรายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องเอดส์ ครั้งที่ ๙ กองเอดส์ กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๔.

รุจิรา สุภาชา . “การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน” . นิเทศศาสตร์รัฐมนตรี ๗๔ ๒๕๔๒.

เอกสุรี พยุ Herngtrri . “ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการดำเนินงานเอดส์ในชุมชน” . นิเทศศาสตร์รัฐมนตรี ๗๔ ๒๕๔๒

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

(Research Exploitation)

การนำงานวิจัยพัฒนาบุคลากรในโครงการป้องกันและบริหารจัดการเรื่องเอดส์ในสถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย

ด้วยกลุ่ม “รังสรรค์ภูมิไทย” กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินโครงการป้องกันและบริหารจัดการเรื่องเอดส์ในสถานประกอบการในจังหวัดเชียงรายได้นำผลงานวิจัย เรื่อง “การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัดเชียงราย” ไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรที่ดำเนินงานโครงการป้องกันและบริหารจัดการเรื่องเอดส์ในสถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายฐานความรู้ต่อการเป็นผู้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้แก่พนักงานของสถานประกอบการณ์ต่าง ๆ ของโครงการ

โครงการวิจัย “การสื่อสารในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์ในจังหวัดเชียงราย” โดยมีคุณจำเริญ ไยชิดเป็นหัวหน้าโครงการ เป็นโครงการวิจัยที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารของชุมชนต่อการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน รวมถึงศึกษาศักยภาพของชุมชนที่เป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดปัญหาเอดส์และการรณรงค์แบบบูรณาการต่อการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน

